

ספר שמות

פרשת משפטים

אמרו המגיהים מתחלת הפרשה עד מעשה ידי להתפאר בדרך קיד ע"א הוא מן הסבא ויגענו ומצאנו הנוסחא מדויקת תודה לאל חי
1 פתח רבי שמעון ואמר (&) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם תרגום ואלין דיניא דתסדר קדמיהון² אלין אינון סדורין¹³ דגלגולא דינין דנשמתי⁴ דאתדנו כל חד וחד⁵ לקבל עונשיה

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם (&) חבריא עידן הכא לגלאה כמה רזין טמירין דגלגולא⁶ כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד כד נשמתא אתחייבת בגלגולא⁷ אם היא מסמרא דההוא עבד מטטרו"ן דאיהו כליל שית סטרין כתיב ביה שש שנים יעבד גלגולין דילה לא מתחייבא⁸ אלא שית שנין עד דאשלימת שש דרגין מההוא אתר דאתנמילת

פתח רבי שמעון ואמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם תרגום ואלין דיניא די תסדר קדמיהון [ואלו ההלכות שתסדר לפניהם] אלה אותם סדורים של הגלגול דיני הנשמות שנדונו כל אחד ואחד לקבל ענשו.

כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם חברים הזמן כעת לגלות כמה סודות נסתרים של הגלגול כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד כשהנשמה התחייבה בגלגול אם היא מצד אותו העבד מטטרו"ן שהוא כולל ששה צדדים כתוב בו שש שנים יעבד גלגולים שלה לא מתחייבת אלא שש שנים עד שמשלימה שש דרגות מאותו המקום שנלקחה.

¹ קודם שנכנס בבאור שמועה זו, ראוי שנפרש מה ענין זה הנקרא גלגול, ולזה נאמר כי הנפש הנטועה בגוף, אם לא הצליחה, והרשיעה בגוף הראשון, לא מפני זה תאבד הנפש, אלא תתגלגל אחרי מותה בגוף שני, וכן בגוף שלישי עדי תטהר, ויבא בגוף א' ותזכה בו, שאין הגוף אל הנפש אלא ממש כקרקע אל האילן שהוא נטוע בארץ. ואם לא הצליח בנטיעה זו תעקר משם וישתל בארץ אחרת אולי יצליח וכו'. הגלגול הזה על ב' פנים: הא', כשהוא צדיק ונתחייבה הנפש גלגול לחסרון איזה ענין משלמות הנפשיות, שאז לא תחסר כל בה, אלא יחד ג' חלקי הנשמה יתגלגלו, והם הנקראים נפש רוח ונשמה כדפי' בספר הפרדס בשער הנשמה, וכאשר הרשיע אינו כדרך זה, שאז הנפש נתחייבה כרת, ותמה נכרתה מהיותה שוב נקשרת ברוח ונשמה, ואז אותו הרוח ואותה הנשמה הם ערומים מבגדי הנפש, ואז צריכים שיעשו לו נפש חדש, ואין ענין זה נעשה לו מלמעלה, שאין הויה עליונה אלא שלימה, ואין מלמעלה נפש בלי רוח ולא רוח בלא נשמה, לכך יהיו בני אדם למטה עושים נפ"ש, והיינו שמצד קבוץ האב והאב בסוד רוחם יתהוה שם נפ"ש בזווגם, והקב"ה נוטע הרוח והנשמה באותו נפש, והנפש אשר לרוח הזה והנשמה הזאת נכרתת עד אשר אין לה שוב תקנה והוא מזיק בעולם נדונת, זולתי אם הרהר תשובה ולא הספיק לעשותה, אז בזכות הנשמה והרוח יעברו דרך גהנם, ויצילו הנפש מדינה של גיהנם, ויתלבשו בה נוסף על נפש הבנוי מעולם התחתון אשר להם, והיינו רשעים שנצולים מגיהנם ע"י הצדיקים וכו' (אור יקר).

² המתרגם שינה לשון משפטים ואמר "דיניא" אם כן יצדק על הגלגולים, שהם דיני ה' על הנשמה לזכותה (אור יקר). הכוונה כי נודע כי משפט הוא בת"ת וצדקה ביעקב, לזה אמר כי הנה גם שכן הוא, עכ"ז אונקלוס תרגום ופירשו כי הוא דין, ובסוד על הדינין שדנין להעניש הנשמות בסוד הגלגול. והיינו יכולין לפרש בסוד ב' מקרא וא' תרגום, שבו גם המשפט המתהפך לדין, וזהו מלת ואלה מורה סט"א כנז' פי' ויחי, ולזה אמר כי המשפטים הם עונשים ודינים, הנשמות הבאים בסוד סט"א, ע"כ ואלה דברי הברית (זהר הרקיע).

³ חידודין דגלגולא גרסינן – והם דקדוקי הגלגול (מ"מ).

⁴ שאין עניינם שוה לכל נפש (אור יקר).

⁵ לפי מעשיו (אור יקר).

⁶ ור"ל סודות הגלגול שהם טמירין (מ"מ).

⁷ או שהרשיע ובה לנקות עצמה ולטהרה, או שלא הטיבה כל הצורך, ובה להטיב ולהשלים (אור יקר).

⁸ פי' אם הנשמה שרשה ממט"ט שביצירה, ששם מקנן הז"א שהוא בחינת ו"ק לכך אינה מתגלגלה להיותה תחת יד סט"א היונק ממנה אלא ו' שנים, לתקן ו"ק, ויותר מזה אינה משתעבדת לסט"א (מ"מ).

ספר שמות

אבל אם נשמתא היא מסמרא דשכינתא⁹
דאיהי שביעית ודאי מה כתיב ובשביעית יצא
לחפשי חנם דצדיק ודאי לית ביה מלאכה כיון
דלית ביה מלאכה לית ביה שעבוד ונשמתא
דאיהי מתמן אתמר בה ובשביעית יצא
לחפשי חנם לית בה שעבודא

אדהכי הא

צד/ב

סבא¹⁰ נחת לגביה¹¹ אמר ליה אי הכי רבי
מה תוספת לנשמתא דאיהי מנה¹² דאתמר בה
(שמות כ י) לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך
ובתך ועבדך וגו'

אמר ליה סבא סבא ואת שאיל דא¹³ דודאי
האי על נשמתא דצדיק אתמר דאף על גב
דאתחייב לאחתא בגלגולא בכל אלין אפילו
בעבד ואמה ובעירן דאינון אופנים¹⁴ או בכל
חיון¹⁵ דמנהון נשמתין דבני נשא כתיב בה לא
תעשה כל מלאכה והאי איהו (ויקרא כה למ)
לא תעבד בו עבודת עבד¹⁶ בצדיק דאיהו יום
השבת לא תעבד בו עבודת עבד דאיהו יום
דחול

אבל סבא סבא שבת² (ד"א נשמתא)
דאיהי בת יחידה ואיהי בת זוגיה דצדיק דאיהו
שבת מאי (&) אם אחרת יקח לו אמר ליה הא
ודאי הבדלה חולו של שבת דאית אחרת³ דלא

אבל אם הנשמה היא מצד השכינה
שהיא שביעית ודאי מה כתוב
ובשביעית יצא לחפשי חנם שצדיק
ודאי אין בו מלאכה וכיון שאין בו
מלאכה אין בו שעבוד והנשמה שהיא
משם נאמר בה ובשביעית יצא לחפשי
חנם אין בה שעבוד.
בין כך הרי

ירד הזקן אליו אמר לו אם כך רבי
מה תוספת לנשמה שהיא ממנה
שנאמר בה לא תעשה כל מלאכה אתה
ובנך ובתך עבדך וגו'.

אמר לו זקן זקן ואתה שואל את
זה שודאי זה נאמר על נשמת הצדיק
שאף על גב שהתחייב לרדת בגלגול
בכל אלה אפילו בעבד ואמה ובהמות
שהם אופנים או בכל החיות שמהם
נשמות בני אדם כתוב בה לא תעשה
כל מלאכה וזהו לא תעבד בו עבודת
עבד בצדיק שהוא יום השבת לא
תעבד בו עבודת עבד שהוא יום של
חול.

אבל זקן זקן שבת (הנשמה) שהיא
בת יחידה והיא בת זוגו של צדיק
שהוא שבת מה זה אם אחרת יקח לו
אמר לו הרי ודאי הבדלה חולו של

⁹ פי' אם הנשמה הבאה לעולם הזה היא מהמלכות, אין יניקה לסט"א ממנה ואינה נפגמת, וכו' אזי יצא לחפשי מן הסט"א (מ"מ).

¹⁰ עי' לקמן קיד ע"א שזה רב ייבא.

¹¹ דע כי כאשר האדם עוסק בתורה כראוי לשמה, זוכה להשיג שיתגלה אליו איזה צדיק מאותם שהם משורש נשמתו, ויבא ויתלבש דוגמת מלאכי אברהם אבינו ומגלה לו רזי תורה בהיותו מתלבש בההוא חלוקא דרבנן אשר לו כנודע, וזהו סוד אותו הסבא דפ' משפטים והמקומות אחרים הרבה בכל ס' התקונים שהיה יורד ומדבר עם רשב"י והיה מגלה לו רזי תורה (שער מאמרי רשב"י בראשית ו ע"א). פי' כי ר"ש אמר כי בנפש הבאה מצד העבד הוא מטטרון¹² כאשר נתגלגלה, צריכה להשתעבד שש שנים כנגד ו' דרגין דיליה, אבל אם הנשמה שנתחייבה בגלגול הוא מצד השכינה, אין לה שיעבוד מלאכה אע"פ שנתגלגלה. והקשה לו הסבא, אי הכי כמה דאמרת, שיש תוספות לנשמה הנאצלת משכינה שאין בה מלאכה, וכן עבדך וכו' וכולם שוות בהעדר עשיית מלאכה יום הז', ומה תוספות יש לה. ותירץ רשב"י, כי אמרו עבדך ואמתך וכו', כי עבד ואמה מטטרון וסנדלפון¹³, כי מאחר שבאת נשמתו מהשכינה הם הם עבדים ואמהן לך, עכ"ז גם שם לא תעשה מלאכה, כי מן הדין שבן ישראל הנמכר אסור להשתעבד בו עבודת עבד וכו' (זהר הרקיע).

¹² מה תוספת לנשמה שהיא מהמלכות יותר משל מט"ט, הרי הכתוב השווה אותם דכתיב אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך (מ"מ).

¹³ פי' הכתוב לא תעשה כל מלאכה דהיינו שאין יניקה לסט"א מנשמה שהיא מהמלכות, לא מבעיא אם יש לה לבוש מבן ובת שהם זו"ן ומעבד שהוא יצירה, ואמה שהיא בריאה, אלא אפילו אין לה אלא לבוש מעבד ואמה שהם יצירה ובריאה, אפילו הכי אין יניקה לסט"א ממנה (מ"מ).

¹⁴ פי' עשייה, ששם האופנים (מ"מ).

¹⁵ פי' שחיות ביצירה, כמו עבד, שהוא ביצירה (מ"מ).

¹⁶ פי' אינו נפגם כמו נשמה שהיא מהמלכות, והאי דקאמר קרא אם אחרת וכו', קאי על לבוש דילה שהוא ממש"ט (מ"מ).

ספר שמות

אתקריאת חולו של שבת אלא חולו של טמאה שפחה אמר ליה והא חולו של שבת מאי היא אמר ליה דא אמתא¹⁷ דאיהי גופא דבת יחידה דעלה אתמר אם אחרת יקח לו

תא חזי אית נשמתא דאתקריאת אמה ואית נשמתא דאתקריאת שפחה ואית נשמתא דאתקריאת ברתא דמלכא הכא אית איש דאתמר ביה (שמות טו ג) יהו"ה איש מלחמה ואית איש דאתמר ביה (דניאל ט כא) והאיש גבריאל

ובגין דא נשמתא דאיהי מחייבא בגלגול אם היא ברתא דקודשא בריך הוא אי תימא דאזדבן בגופא נוכראה דתמן שלמנותא דיצר הרע דאיהו מסטרא דסמא"ל¹⁸ ח"ו דהא כתיב (ישעיה מב ח) אני יהו"ה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן דאיהו יצר הרע

וההוא גופא דשריא ברתא דמלכא אי תימא דאזדבן בכתרין תתאין דמסאבו חלילה והם עלה אתמר (ויקרא כה כג) והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ מאן גופא דברתא דמלכא דא מטטרון והאי גופא איהו אמה דשכינתא אף על גב דאיהי נשמתא דאיהי ברתא דמלכא שבויה תמן בגלגולא¹⁹ אתיא דאתיין גלגולין בגין דאתית תמן מה כתיב (&) בה וכי ימכור איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים

ועוד וכי ימכור איש דא קודשא בריך הוא את בתו אלו ישראל דאינון מסטרא דבת יחידה אתקריאו בתו ואי תימא דיפקון כגוונא דאינון דמסטרא דעבד דאיהו מטטרו"ן דנפקו במנוסה ממצרים¹⁸ לא תצא כצאת העבדים הדא הוא דכתיב (ישעיה נב יב) כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו

תא חזי בר נש כד אתיליד יהבין ליה נפשא¹⁹ מסטרא דבעירא²⁰ מסטרא דדכוי

שבת שיש אחר שלא נקרא חולו של שבת אלא חולו של טמאה שפחה אמר לו והרי חולו של שבת מה זה אמר לו זו אמה שהיא גוף של בת יחידה שעליה נאמר אם אחרת יקח לו.

בא וראה יש נשמה שנקראת אמה ויש נשמה שנקראת שפחה ויש נשמה שנקראת בת המלך כאן יש איש שנאמר בו ה' איש מלחמה ויש איש שנאמר בו והאיש גבריאל.

ולכן נשמה שהיא מחויבת בגלגול אם היא בתו של הקדוש ברוך הוא אם תאמר שתמכר לגוף נכרי ששם שלטון יצר הרע שהוא מצד סמא"ל חס ושלוש שהרי כתוב אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן שהוא יצר הרע.

ואותו הגוף ש[שם] שורה בת המלך אם תאמר שנמכר בכתרים תחתונים שנטמאו חלילה וחס עליו נאמר והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ מי גוף של בת המלך זה מטטרו"ן וגוף זה הוא אמה של השכינה אף על גב שהיא נשמה שהיא בת המלך שבויה שם בגלגול באה שבאים גלגולים משום שבאה שם מה כתוב בה וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים.

ועוד וכי ימכר איש זה הקדוש ברוך הוא את בתו אלו ישראל שהם מצד של בת יחידה נקראו בתו ואם תאמר שיצאו כדוגמת שאלה מצד של העבד שהוא מטטרו"ן שיצאו במנוסה ממצרים לא תצא כצאת העבדים זהו שכתוב כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו.

בא וראה כשנולד איש נותנים לו נפש מצד הבהמה מצד של טהור מצד

¹⁷ פ'י הוא מט"ט וקראו אמה בהשאלה, שעיקר אמה הוא בבריא (מ"מ).

¹⁸ כמ"ש הרב בליקוטים, שני אלפים תורה הוא ביצירה, ששם מט"ט, ומשם היו דור המדבר (מ"מ).
¹⁹ הנה אע"פ שבארנו בענין הגלגולים כי בבא אדם בפעם א' צריך לתקן הנפש בתחלה ואח"כ צריך לבא בפעם הב' כדי לתקן הרוח ואחר שתיקן הרוח צריך לבא פעם ג' לתקן הנשמה כי אמרנו שם שא"א לתתקן הכל בפעם א' כל בחי' הנז' ובמ"ש כאן משמע שיכול לתקן נר"ן בפעם אחד והענין כי הסבא מדבר בכאן בבחי' נפשות חדשות שעדיין לא באו בגלגול כי אז יש להם כח להמשיך נר"ן וזה א"צ לבוא בגלגול ג' כ"א בגלגול א' די לו כי זה אינו תלוי כי אם בזכות ומעשים טובים משא"כ נשמות שונות וכנז' (זהר הרקיע).

²⁰ נעשה תחילת יצירתו ג"כ בבחי' הנה"י שהוא סוד בהמה (כללים ח"א לא ע"א).

ספר שמות

מסטרא דאלין דאתקרון אופני הקודש זכה יתיר²¹ ליה רוחא מסטרא דחיות הקודש²² זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דכרסייא ותלת אלין²³ אינון אמה עבד ושפחה²⁴ דברתא דמלכא

זכה יתיר יהבין ליה נפשא בארה אצילות מסטרא דבת יחידה²⁴ ואתקריאת איהי בת מלך זכה יתיר יהבין ליה רוחא דאצילות מסטרא דעמודא דאמצעייתא ואקרי בן לקודשא בריך הוא הדא הוא דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דאבא ואמא הדא הוא דכתיב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים מאי חיים אלא אינון י"ה דעלייהו אתמר (תהלים קנ ו) כל הנשמה תהלל יה ואשתלים ביה יהו"ה

זכה יתיר יהבין ליה יהו"ה בשלימו דאתוון²⁵ יו"ד ה"א וא"ו ה"א דאיהו אדם בארה אצילות דעילא ואתקרי בדיוקנא דמאריה ועליה אתמר (בראשית א כח) ורדו בדגת הים וגו' והאי איהו שולטנותיה בכל רקיעין ובכל אופנים ושרפים וחיוון ובכל חיילין ותוקפין דלעילא ותתא ובגין דא כד בר נש זכי בנפש

אלה שנקראים אופני הקודש זכה יותר נותנים לו רוח מצד של חיות הקודש זכה יותר נותנים לו נשמה מצד של הכסא ושלשת אלו הם אמה עבד ושפחה של בת המלך.

[אם] זכה יותר נותנים לו נפש בדרך אצילות מצד של בת יחידה ונקראת בת מלך זכה יותר נותנים לו רוח של אצילות מצד העמוד האמצעי ונקרא בן לקודש ברוך הוא זהו שכתוב בנים אתם לה' אלהיכם זכה יותר נותנים לו נשמה מצד של אבא ואמא זהו שכתוב ויפח באפיו נשמת חיים מהו חיים אלא אותם י"ה שעליהם נאמר כל הנשמה תהלל יה ונשלמה בה יהו"ה.

זכה יותר נותנים לו יהו"ה בשלמות האותיות יו"ד ה"א וא"ו ה"א שהוא אדם בדרך אצילות למעלה ונקרא בדמות רבונו ועליו נאמר ורדו בדגת הים וגו' וזהו שלטונו בכל הרקיעים ובכל האופנים והשרפים והחיות ובכל החיילות והכחות שלמעלה ולמטה ולכן כשאדם זוכה

²¹ צריך שתדע כי אין זה אלא בנשמה חדשה שעדין לא נתגלגלה כלל, ולכן היא הולכת ונוספת בסדר המדרגות, נפש ואח"כ רוח ואח"כ נשמה. ואינו תלוי בענין השנים רק בזכיות בלבד. אמנם מי שהוא מגולגל מבחינת נפש, אינו יכול ליקח עוד כל ימיו חלק הרוח, וכשימות אחר שישלים הנפש יחזור ויתגלגל לתקן הרוח. וכן הענין בנשמה ובדרוש הגלגולים הארכנו בזה וע"ש (שער מאמרי רשב"י). עי' ח"ג רכז סע"ב. אפשר לזכות עד יחידה דאצילות, והוא ע"י זכות ומעשים טובים, וכמ"ש בספר הגלגולים (פרק ח) (דע"ה ח"ב קמה ע"א).

²² פי' בריאה יצירה עשיה, כי אמה היינו אמא דמקנא בכורסייא, והיינו בינה דמלכות, שנטרדה. ועבד היינו ר"ק דמטטרין ביצירה, שנטרד. ושפחה היינו סנדלפון דעשיה שנטרדה מלכות דמלכות בעשיה (זהר הרקיע).

²³ ע"י שכל העולמות בי"ע נמשך מציאותם רק דרך מחיצות ומסכים מהאור שלמעלה הנה הם במדרגה אחרת לגמרי ואינם נקראים מעתה בשם בנים אלא רק בשם עבדים (כללים ח"ב צד ע"ד). ²⁴ עי' בהגר"א בתיקו"ז מז ע"א: ואמר דבת יחידה כמ"ש (שיה"ש ו ח) ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי אחת היא לאמה כו', ומסטרה נק' הנשמה יחידה, והוא דרגא דמשה, שלא זכה שום אדם אליה. והענין שאף שנר"ן היא דרגא דבי"ע כידוע, וכמ"ש בפ' משפטים שם, כ"ז הוא לפי סדר הבריאה. אבל אחר החטא, ירדו ממדרגתם.

²⁵ המילוי הוא יותר בשלימות (דע"ה ח"ב ד ע"ב), עי' מבו"ש (שע"ב ח"ב פ"ט דף י רע"ד מדפוה"ח ובהגהת מהר"צ שם) כי הגם שהאמת הוא שהו"ה פשוט הוא העיקר, וכמ"ש ג"כ בשער לאה ורחל (ריש פרק ב) וכן הוא באו"א (פרק ה ופרק ז) כי הו"ה פשוט הוא בכתר והמילואים הם בחו"ב, והרי הוה הפשוט יותר גבוה, אך היא הנותנת כי הרי נודע הוא שכל מה שהוא יותר גבוה הוא יותר בהעלם ואינו מתגלה למטה. והרי נמצא שעיקר התועלת להתחוננים הוא מהמילוי דוקא, כי משום שהוא יותר תחתון הוא מתגלה ומאיר למטה (ביאורים ח"ב ע"ג) בהיות שניהם יחד השם והמילוי (והוא הבחי' ג), אז השם בעצמו בפשוטו הוא יותר חשוב ומעולה מן מלוי שבו, כי הרי הוא לעולם עיקרו ושורשו, ומאחר שהם מאירים יחד, ר"ל שהוא עצמו מאיר במילואו, הרי הוה המילוי טפל אליו שהוא רק תולדתו (ביאורים ח"ב ע"ד).

ספר שמות

בנפש מצד של בת יחידה נאמר בו לא תצא כצאת העבדים.

מסטרא דבת יחידה אתמר ביה לא תצא כצאת העבדים.
רבי חייא ורבי יוסי נפגשו לילה אחד במגדל צור התארחו שם ושמחו זה בזה אמר רבי יוסי כמה שמחתי שראיתי פני השכינה שעכשיו בכל הדרך הזאת הצטערתי בזקן אחד סוחר שהיה שואל אותי

צה/א

כל ארחה

כל הדרך.

מי הוא נחש הפורח באויר והולך בפירוד ובין כך ובין כך יש מנוחה לנמלה אחת ששוכבת בין שניו התחיל בחבור וסיים בפירוד ומה הוא נשר שמקנן באילן שלא היה בניו שנגזלו

²⁶ זה יובן במ"ש בפ' בלק בדרך קצ"ו אשר הלך חשכים אשר הלכו מבעי ליה. אמר ר' אלעזר בגין דאינון שריין בחיבורא ומיד אתפרשאן, הלך חיבורא, חשכים אתפרשאן כו'. ושני מאמרים האלו יובנו בסוד העגלים שעשו בני ישראל בצאתם ממצרים ושעשה ירבעם. ולכן נבאר תחילה עניינם: כבר ידעת כי הקליפה אצל הקדושה כקוף בפני אדם. והנה בקדושה היא ז"א ונוקביה מחוברים אחר באחור, ואח"כ ננסרו, ואח"כ הוחזרו פנים בפנים. ונודע מה שביארנו בפ' תצוה על אותן תרין נקודין שיש באדם, האחת היא אות יסוד ברית קדש, ולמעלה ממנה יש נקודה אחרת והיא נקודת הטיבור. ושתי נקודות אלו, התחתונה היא ביסוד, והעליונה היא בבינה כנז' אצלנו שם. ולכן הטיבור סתום בסוד בינה, עלמא סתימא, ואינו נפתח אלא בהיות התינוק בסוד עיבור, בעלמא דאתי במעוי דאימא, ואז התינוק יונק משם. ושתי נקודות אלו הם מצד הפנים, אבל בצד האחורים של האדם אין נקודה באחור מכנגד נקודת הטיבור, לפי שאין אחיזה אל החצונים במקום הבינה. אמנם יש נקודה אחת כנגד נקודת היסוד, והיא הנקראת נקודת האחורים, כי שם יש מקום אחיזה אל החצונים. ולהיות כי אותו הדור שיצאו ממצרים היו מבחינת הבינה עלמא דאתי, כי הנה לסיבה זו לא נכנסו לארץ, אבל מתו במדבר כמבואר במקומו, ולכן רצו הערב רב אשר ביניהם לתת אחיזה אל הקליפות אף גם בנקודת הטיבור מכנגדה בצד האחורים, ולהתאחז אף בבינה. ונודע כי מן הטיבור היא התחלת בנין המלכות מצד האחור כנז' באדרא, בטיבורא שארי ובטיבורא שלים. ולכן עשו העגל כלול מזכר ונקבה מחוברים אחר באחור. וזמ"ש קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו בלשון רבים. והענין הוא כי בהיותם אחר באחור, נמצא שיש אל העגל הזה פנים נראים משני צדדיו, ואחורים מכוסים ומחוברים, וזמ"ש אשר ילכו לפנינו, כלומר שבהיותם נעשים בסוד חיבור אחר באחור, הנה ילכו לפנינו בבחינת פנים, כי פנים שלהם ניכרין, ואחוריהם נכסין. ומילת "לפנינו" הוא מלשון פנים. וכבר ידעת מ"ש בזוהר שיר השירים, כי לא חזרו ז"א ונוקביה דקדושה אפין באפין עד שלמה המלך ע"ה כשבנה בית המקדש, אבל בימי משה בדור המדבר, עדין היו אחר באחור לעולם. ולכן גם הערב רב עשו העגלים בסוד אחר באחור, דוגמת הקדושה. ומ"ש עשה לנו אלהים, הוא כי משם אלהים הוא אחיזת כל הקליפות, כמבואר אצלנו בסוד תיקון הגאון והליצנות וע"ש. גם צריך שתדע כי סוד שם אלהים הוא ה' אותיות מנצפ"ך, שהם בחינת ה' הגבורות הנוודעות. ושתי אותיות מ"י הם בחינת הבל"ל, בן אדם הראשון, והוא סוד מי אסף רוח בחפניו, כי הוא סוד החוטם האוסף ומקבץ כל החמש גבורות למקומם, ושם מתבסמין ונמתקים, לפי שכולם חוזרים ועולים בחוטם, בסוד גבורה אחת בלבד בבינה. וזהו סוד פסוק, וכבס האוסף את אפר הפרה, כי היא הבינה האוספת, אשר היא בסוד החוטם האוספת את הרוח לתוכה. ומה שהיו בתחילה ה' גבורות, שהם סוד פרה, שרוצה לומר פ"ר ה', שהם ה' אותיות מנצפ"ך העולים פ"ר, חזרו עתה להתאחד ונעשו אחד, וזהו לשון אפ"ר, רוצה לומר פ"ר א'. לפי שכולן נכללו עתה כאחד בסוד החוטם ושם נתבסמו. וג' אותיות אל"ה הם בחינת קין בן אדם הראשון, וסודם א' הוא הזרוע אשר משם בחינת ק"ן כנודע אצלנו. ול' היא היד. וה' הם חמש אצבעות היד. ולפי שהערב רב מבחי' קין, לכך אמרו אלה אלהיך ישראל לרמוז אל אותיות אל"ה של שם אלהים, ועכ"ז היו רוצים להמשיך אליו גם בחינת הבל"ל, עי' המשך לשונו בהערה בסוף הספר (שער מאמרי רשב"י). עי' אריכות בזוהר הרקיע.

²⁷ הרע נברא ונעשה מהגבורות דעולם הנקודות, וכן כל קיומם הוא ע"י שהם מושרשים בהגבורות דעולם האצילות. וכל זמן שהם קרובים להקדושה ויונקים מן הקדושה, אז הם מתחברים, ויש להם קיום והעמדה, וכמו שהיה בעת שנבראו בראשונה, אבל כשנברר הקדושה מהם ונפסק יניקתם, אז הם מתפרדים ומתבטלים. וכן יהיה לעתיד (הקד"ש סה ע"א).

ספר שמות

באילן דלא הוה בנוי דאתגולו ולא מן בריין דאתבריאו באתר דלא אתבריאו כד סלקין נחתין כד נחתין סלקין²⁸ תרין דאינון חד וחד דאינון תלתא מהו עולימתא שפירתא²⁹ ולית לה עיינין³⁰ וגופא טמירתא ואתגליא איהי נפקת בצפרא ואתכסיאת ביממא אתקשטת בקשומין דלא הוה

כל דא שאיל בארחה ואצטערנא והשתא אית לי נייחא דאילו הוינא כחדא אתעסקנא במלי דאורייתא מה דהוינן במלין אחרנין דתהו אמר רבי חייא וההוא סבא טייעא ידעת ביה כלום אמר ליה ידענא דלית ממשו במלוי דאילו הוה ידע יפתח באורייתא ולא הוה ארחה בריקנייא אמר רבי חייא וההוא טייעא אית הכא דהא לזמנין באינון ריקנין ישכח גבר זנין דדהבא אמר ליה הא הכא איהו ואתקין חמריה במיכלא

קרו ליה ואתא לקמייהו אמר לון השתא תרין אינון תלת ותלת אינון כחד אמר רבי יוסי לא אמינא לך דכל מלוי ריקנין ואינון בריקנייא יתיב קמייהו

אמר לון רבנן אנא טייעא אתעבידנא ומיומין זעירין דהא בקדמיתא לא הוינא טייעא אבל ברא חד זעירא אית לי ויהבית ליה בבי ספרא ובעינא דישתדל באורייתא וכד אנא אשכחנא חד מרבנן דאזיל בארחה אנא טעין אבתריה והאי יומא השיבנא דאשמע מלין חדתין באורייתא ולא שמענא מידי

אמר רבי יוסי בכל מלין דשמענא דקאמרת לא תוהנא אלא מחד או אנת בשותא אמרת או מלין ריקנין אינון אמר ההוא סבא ומאן איהי אמר עולימתא שפירתא וכו'

פתח ההוא סבא ואמר (תהלים קיה ו - &) יהוה לי לא אירא מה יעשה לי אדם יהוה לי בעזרי וגו' טוב לחסות ביהוה וגו' כמה טבין ונעימין ויקירין ועלאין מלין דאורייתא ואנא

ולא מהבריות שנבראו במקום שלא נבראו כשעולים יורדים כשירודים עולים שנים שהם אחד ואחד שהם שלש מה זה נערה יפה ואין לה עיניים והגוף נסתר ומתגלה היא יוצאת בבוקר ונתכסית ביום ומתקשטת בקשומים שלא היו.

כל זה שאל בדרך והצטערתי ועכשיו יש לי מנוחה שאלו היינו כאחד התעסקנו בדברי תורה מה שהיינו בדברים אחרים של תהו אמר רבי חייא ואותו זקן סוחר ידעת בו משהו אמר לו ידעתי שאין ממש בדבריו שאלו היה יודע יפתח בתורה ולא היתה הדרך בריקנות אמר רבי חייא ואותו הסוחר ישנו כאן שהרי לפעמים באותם הריקנים ימצא איש פעמוני זהב אמר לו הרי הוא כאן והתקין חמורו למאכל.

קראו לו ובא לפניהם אמר להם כעת שנים הם שלשה ושלושה הם כאחד אמר רבי יוסי ולא אמרתי לך שכל דבריו ריקנים והם בריקנות ישב לפניהם.

אמר להם רבנים אני נעשיתי סוחר ורק מלפני מעט ימים שהרי בהתחלה לא הייתי סוחר אבל בן אחד קטן יש לי ונתתי אותו לבית הספר ואני רוצה שיעסוק בתורה וכשאני מוצא אחד מהרבנים שהולך בדרך אני טוען³¹ אחריו והיום הזה חשבתי שאשמע דברים חדשים בתורה ולא שמעתי דבר.

אמר רבי יוסי בכל הדברים ששמעתי שאמרת לא תמהתי אלא רק מאחד או שאתה אמרת בשטות או שהם דברים ריקים אמר אותו זקן ומה היא אמר נערה יפה וכו'.

פתח אותו זקן ואמר ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם ה' לי בעזרי וגו' טוב לחסות בה' וגו' כמה טובים ונעימים ונכבדים ועליונים דברי התורה ואני איך אמר לפני הרבנים שלא שמעתי

²⁸ עי' אריכות בזהר הרקיע.

²⁹ רחל, שנקראת יפת תואר ויפת מראה (שעה"כ נט ע"ג). עי' אריכות בזהר הרקיע. צריכים אנחנו עבדיה לעשות לה עינים בכוונותינו (עמק המלך שט"ז פמ"ה).

³⁰ שקומתה מתחילה מהחזה (שעה"כ נט ע"ג).

ספר שמות

היכי אימא קמי רבנן³² דלא שמענא מפומייהו עד השתא אפילו מלה חדא אבל אית לי למימר דהא לית כסופא כלל למימר מלי דאורייתא קמי כלא

אתעטף ההוא סבא פתח ואמר (ויקרא כב יב) ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל האי קרא אקרא אחרא סמיך (שם יג) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו הני קראי כמשמען אבל מלין דאורייתא מלין סתימין אינון

וכמה אינון מלין דחכמתא דסתימין בכל מלה ומלה דאורייתא ואשתמודען אינון לגבי חכימין דידיעין ארחין דאורייתא דהא אורייתא לאו מלין דחלמא אינון דקא אתמסרן למאן דפשר לון ואתמשכן בתר פומא ועם כל דא אצטריכו למפשר לון לפום ארחוי ומה אי מלין דחלמא אצטריכו למפשר לון לפום ארחוי מלין דאורייתא דאינון שעשועין דמלכא קדישא על אחת כמה וכמה דאצטריכו למחך בארח קשוט בהו דכתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהוה וגו'

השתא אית למימר ובת כהן דא נשמתא³² עלאה ברתיא דאברהם אבינו קדמאה לגיורין ואיהו משיך לה³³ להאי נשמתא מאתר עלאה מה בין קרא דאמר (ויקרא כא ט) ובת איש כהן ובין קרא דאמר ובת כהן ולא כתיב איש אלא אית כהן³³ דאקרי איש כהן ולא כהן ממש ועל ארחא דא הוה (איש)¹⁴ כהן והוה¹⁵ סגן והוה כהן גדול³⁴ והוה כהן דלאו איהו גדול כהן סתם רב ועלאה יתיר מאיש כהן ועל דא אית נשמתא³⁵

צה/ב

ואית רוחא ואית נפש

(&) ובת כהן כי תהיה לאיש זר דא נשמתא קדישא דאתמשכת מאתר עלאה³⁶ ועאלת לנו

מפיהם עד עכשיו אפילו דבר אחד אבל יש לי לומר שהרי אין בושה כלל לומר דברי תורה לפני הכל.

התעטף אותו הזקן פתח ואמר ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל פסוק זה סומך על פסוק אחר ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו פסוקים הללו כמשמעם אבל דברי התורה הם דברים נסתרים.

וכמה הם דברי חכמה שנסתרים בכל דבר ודבר שבתורה ונודעים לאותם החכמים שיודעים דרכי התורה שהרי התורה אינם דברי חלום הם שנמסרו למי שפותר אותם ונמשכים אחר הפה ועם כל זה צריך לפתר אותם לפי דרכם ומה אם דברי חלום צריך לפתר אותם לפי דרכם דברי התורה שהם שעשועי המלך הקדוש על אחת כמה וכמה שצריכים ללכת בהם בדרך אמת שכתוב כי ישרים דרכי ה' וגו'.

עכשיו יש לומר ובת כהן זו הנשמה העליונה בתו של אברהם אבינו ראשון לגרים והוא מושך את אותה נשמה ממקום עליון מה בין פסוק שאמר ובת איש כהן ובין פסוק שאמר ובת כהן ולא כתוב איש אלא יש כהן שנקרא איש כהן ולא כהן ממש ועל הדרך הזה היה (איש) כהן והיה סגן והיה כהן גדול והיה כהן שאינו גדול כהן סתם גדול ועליון מאיש כהן ועל זה יש נשמה

ויש רוח ויש נפש.

ובת כהן כי תהיה לאיש זר זו הנשמה הקדושה שנמשכה ממקום

32

³³ והן כולם בקו ימין, חח"ג, כהן גדל, סגן, כהן הדיוט (יהל אור).

³⁴ ר"ל דסגן נקרא כהן סתם, ואיש נקרא כהן הדיוט, אבל במקומות אחרים משמע דאיש עדיף יותר והוא לשון שררה וכמ"ש אישי כה"ג הלא איש אתה גדעון איש ישראל, וכ"כ המפרשים וע' פנים לתורה ולפי זה איש הוא סגן (יהל אור).

³⁵ דבת כה"ג הוא נשמתא כי הן ג' דרגין דאצילות שכוללן הכל (יהל אור).

³⁶ בינה (מ"מ).

ספר שמות

סתימו דאילנא דהיי³⁷ וכד רוחא דכהנא עלאה
נשבא ויהיב נשמתין באילנא דא פרחין מתמן
אינון נשמתין ועאלין באוצר הד³⁸

ווי לעלמא דלא ידעין בני נשא לאסתמרא
דקא משיכין משיכו בהדי יצר הרע³⁹ דאיהו
איש זר והאי בת כהן פרחת לתתא ואשכחת
בניינא באיש זר⁴⁰ ובנין דאיהו רעותא דמרה
עאלת תמן ואתכפיות ולא יכילת לשלטאה
ולא אשתלימת בהאי עלמא כד נפקת מניה
היא בתרומת הקדשים לא תאכל כשאר כל
נשמתין דאשתלימו בהאי עלמא

תו אית בהאי קרא ובת כהן כי תהיה לאיש
זר עלובתא איהי נשמתא קדישא כי תהיה
לאיש זר דקא אתמשכת על גיורא דאתגייר
ופרחת עליה מגן עדן בארח סתים על בניינא
דאתבני מערלה⁴¹ מסאבא דא הות לאיש זר

(תו) ודא הוא רזא עלאה יתירא מכלא
בעמודא דקיימא לטקלין גו אורא דנשבא
אית טיקלא דדא בהאי ספרא⁴³ ואית טיקלא

עליון ונכנסה לתוך סתר עץ החיים
וכשרוח הכהן העליון נושבת ונותנת
נשמות באילן הזה פורחות משם
אותם נשמות ונכנסות באוצר אחד.

אוי לעולם שלא יודעים בני אדם
להשמר שמושכים משיכה עם יצר
הרע שהוא איש זר ובת הכהן הזאת
פורחת למטה ומוצאת בנין באיש זר
ומשום שהוא רצון של אדונה נכנסת
לשם ונכפית ולא יכולה לשלוט ולא
נשלמה בעולם הזה וכשיוצאת ממנו
היא בתרומת הקדשים לא תאכל
כשאר כל הנשמות שנשלמו בעולם
הזה.

עוד יש בפסוק הזה ובת כהן כי
תהיה לאיש זר עלובה היא הנשמה
הקדושה כי תהיה לאיש זר שנמשכה
על הגר שהתגייר ופרחה עליו מגן עדן
בדרך נסתר על בנין שנבנה מערלה
טמאה זו היתה לאיש זר.

(עוד) וזהו סוד עליון יותר מהכל
בעמוד שעומד למאזניים בתוך אור
שנושב יש משקל אחד בצד זה ויש

³⁷ פי' ז"א, ומפרש ואזיל ע"י מי באים הנשמות, מהבינה לז"א. ואמר "וכד רוחא דכהנא נשבא ויהיב
באלנא דא", דהיינו שעל ידו באים הנשמות מן הבינה לז"א, כמש"ל ואיהו משיך להאי נשמתא מאתר
עילאה (מ"מ).

³⁸ מלכות (מ"מ).

³⁹ פי' שמחשב בשעת תשמיש שום מחשבה זרה, ובזה גורם שיהיה הגוף של בנו בנינא דאיש זר
(מ"מ).

⁴⁰ כתב הרמ"ק כדכתיב ביה הן בעון חוללתי אמר יצחק פ' זה אין לו שחר, חדא דלא שייך לומר דלא
ידעין בני נשא לאסתמרא ומה בידם לעשות. ועוד מה דקאמר דקא משיכין משיכו וכו', משמע שמשעת
המשכה קפיד. ועוד היכא פסיק ותני קרא, היא בתרומת הקדשים לא תאכל, משום דהוית לאיש זר,
לגוף, והלא כמה וכמה הוי לאיש זר, וכפו יצרם לעבודת ה' ית', יאכלו בתרומה. ועוד, מאי "כי תהיה",
והלא כל הנשמות הכי הוי, ואי אפשר בלאו הכי. ואפשר לתרץ, דלישנא ד"תהיה" משמע שהיא כפופה
לאיש זר, מדלא קאמר כי תבא, ואכתי לא נהירא. ועוד, דאי בנשמה שנכפפה ליצר הרע מיירי, פשיטא
דבתרומת הקדשים לא תאכל, ומאי קמ"ל. לכן נראה לי דהכי פירושו, ווי לעלמא דלא ידעין בני נשא
לאסתמרא מלהרהר ברע בשעת תשמיש, ואינם מקדשים עצמם ומושכין נשמה קדושה בהדי יצר הרע,
כי און יחשבו על משכבותם בשעת הזווג, ונמצא הטפה יוצאה בטומאה ובהרהור עבירה בנינא דיצר
הרע. והנשמה הקדושה באה ומצאה בנין זה ונכנסת בה בע"כ לעתות רצון קונה, ומצד שהגוף נבנה
בלא צדק, בא ברשע ועולה, והנשמה כפופה לו, ואינו יכולה לשלוט ולהשתלם בעולם הזה, אחר שזה
במחשבתו הרעה, הגבירה היצר הרע בשעת ביאת הנשמה לטיפה, ונבנית הטיפה ההיא ביסוד חזק
ורע, לומר כמעט שהנשמה מוכרחת להיות כפופה. ואף אם לא תעשה עבירה, לא תוכל לעשות מצות
ההשתלם, וזהו "לא יכילת לשלטאה ולא אשתלמית בהאי עלמא". ומכל מקום, שאע"פ שהיא אנוסה
בכך, מ"מ הואיל ולא אשתלמית, לא תאכל בתרומת הקדשים, והשתא אתי שפיר דהוי רבותא ודייק
לישנא שפיר ואפשר דלא אשתלמית, היינו שלא זכתה לרוח ונשמה שהם שלימות הנפש, ולפיכך היא
לבדה בתרומת הקדשים לא תאכל והיינו דווקא היא (זהר הרקיע).

⁴¹ פי' ואחר מיתה אינו זוכה למעלת צדיקים שבישראל (מ"מ).

⁴³ המוציא דז"ל פוגם במחשבה כי אינו משתמש בשום כלי ובשום ערוה ועונשו גדול שפוגם בדעת
עליון דאז"א וכמו שמעשיו הם זכר בלי נקבה כן כביכול גורם למעלה שממשיך אותה הטפה של אותה
נשמה מן הזכר העליון ואינה נשפע' במלכו' אבל יוצא לחוץ אל הקל' הנק' קליפ' נוגה הנז' בוזהר פ'
ויקהל והיא ג"כ סוד אותה טיקלא דאזדמנת בההוא סטרא דעשיקת נשמתין כנז' בתחלת הסבא דפ'
משפטים דצ"ה וצ"ו (שעה"כ נו ע"ב).

ספר שמות

ואינו ממזרי תלמידי חכמים⁵⁰ דקדמן לכהנא רבא עמא דארעא וחשוב בעלמא אף על גב דעאל לפני ולפנים בכה האי סבא⁵⁰ רנעא הדא תווהו חברייה ולא אמרו מידי

פתח ההוא סבא ואמר (שמות כא ח) אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי וגו' האי פרשתא על רזא דא אתמר (שם ז) וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם רעה וגו' מאריה דעלמא מאן לא ידחל מינך דאנת שליט על כל מלכין דעלמא כמה דאת אמר (ירמיה י ז) מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'

כמה אינו בני נשא בעלמא דקא משתבשן בהאי קרא וכלהו אמרין אבל קרא דא לא אתיישר בפומייהו וכי קודשא בריך הוא מלך הגוים איהו והלא מלך ישראל איהו והכי אקרי דהא כתיב (דברים לב ח) בהנחל עליון גוים וגו' וכתיב (שם ט) כי חלק יהוה עמו ועל דא אקרי מלך ישראל ואי תימא דאיהו מלך הגוים אקרי הא שבהא דלהון דקודשא בריך הוא מלך עלייהו ולא כמה דאמרין דאתמסרו לשמשי ולממנן דיליה

ותו סיפא דקרא דכתיב (ירמיה יז) כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמון כל האי שבהא איהו לשאר עמין ותווהא איהו היך לא מסתלקי בהאי קרא לרום

צ/א

רקיעא אלא דקודשא בריך הוא סמא עינייהו ולא ידעי ביה כלל דהא מה דאנן אמרי דכלהו אין ואפס ותהו דכתיב (ישעיה מ יז) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו הא עקרא עלאה רבא ויקירא שוי לון קרא דא

אמר ליה רבי חייא והא כתיב (תהלים מז ט) מלך אלהים על גוים וגו' אמר ליה אנא חמינא דבתר כתלייהו הוית ונפקת בהאי קרא לסייעא לון הוה לי לאתבא בקדמיתא על מה

שהם תלמידי חכמים שקודמים לכהן גדול עם הארץ וחשוב בעולם אף על גב שהוא נכנס לפני ולפנים בכה הזקן הזה רגע אחד תמהו החברים ולא אמרו דבר.

פתח אותו זקן ואמר אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי וגו' פרשה זו נאמרה על הסוד הזה וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם רעה וגו' רבון העולם מי לא יפחד ממך שאתה שולט על כל מלכי העולם כמו שנאמר מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'.

כמה הם בני האדם בעולם שמשתבשים בפסוק הזה וכולם אומרים אבל הפסוק הזה לא מתיישר בפיהם וכי הקדוש ברוך הוא הוא מלך הגוים והלא הוא מלך ישראל וכך נקרא שהרי כתוב בהנחל עליון גוים וגו' וכתוב כי חלק ה' עמו ועל זה הוא נקרא מלך ישראל ואם תאמר שהוא נקרא מלך הגוים הרי שבח שלהם שהקדוש ברוך הוא מלך עליהם ולא כמו שאומרים שהם נמסרו לשמשים ולממונים שלו.

ועוד סוף הפסוק שכתוב כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמון כל זה הוא שבת לשאר העמים ותמיהה היא איך לא מתעלים בפסוק הזה לרום

הרקיע אלא שהקדוש ברוך הוא סמא את עיניהם ולא יודעים בו כלל שהרי מה שאנו אומרים שכלם אין ואפס ותהו שכתוב כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו הרי העיקר העליון הגדול והנכבד שם אותם הכתוב הזה.

אמר לו רבי חייא והרי כתוב מלך אלהים על גוים וגו' אמר לו אני ראיתי שאחר הכתל שלהם היית ויצאת בפסוק הזה לעזור להם היה לי להשיב בתחילה על מה שאמרתי אבל כיון שמצאתי אותך בדרך אעביר אותך משם ומשם אלך להעביר את הכל.

⁵⁰ לפי שהזכיר שליטת אדם באדם, והוא פגם ששולט אדם בליעל על אדם דקדושה, לכך בכה (רח"ו במ"מ).

ספר שמות

דאמינא⁵¹ אבל כיון דאשכחנא לך בארהא
אעבר לך מתמן ומתמן איהך לאעברא כלא
תא הזי כל שמהן וכל כנויין דשמהן דאית
ליה לקודשא בריך הוא כלהו מתפשטין
לארחהיה⁵² וכלהו מתלבשין אלין באלין
וכלהו מתפלגין לארחין ושבילין ידיעין⁵³ בר
שמא יחידאה בריר מכל שאר שמהן דאחסין
לעמא יחידאה בריר מכל שאר עמין ואיהו
יו"ד ה"א וא"ו ה"א דכתיב (דברים לב ט) כי
חלק יהוה עמו וכתיב (שם ד ד) ואתם הדבקים
ביהוה⁵⁴ בשמא דא ממש יתיר מכל שאר
שמהן ושמא חד מכל שאר שמהן

דיליה ההוא דאתפשט ואתפלג לכמה
ארחין ושבילין ואקרי אלהים⁵⁶ ואחסין שמא
דא ואתפלג לתתאי דהאי עלמא⁵⁷ ואתפלג
שמא דא לשמשיין ולממנן דמנהגי לשאר עמין
כמה דאת אמר (במדבר כב ט) ויבא אלהים
אל בלעם לילה (בראשית כ ג) ויבא אלהים
אל אבימלך בחלום הלילה וכן כל ממנא
וממנא דאחסין לון קודשא בריך הוא לשאר

בא וראה כל השמות וכל כנוי
השמות שיש לקדוש ברוך הוא כולם
מתפשטים לדרכיהם וכולם מתלבשים
אלה באלה וכולם נחלקים לדרכים
ושבילים ידועים פרט לשם היחידי
הנבחר של כל שאר השמות שהוריש
לעם היחיד הנברר מכל שאר העמים
והוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א שכתוב כי
חלק ה' עמו וכתוב ואתם הדבקים בה'
בשם זה ממש יותר מכל שאר השמות.

ושם אחד מכל שאר שמותיו אותו
שהתפשט ונחלק לכמה דרכים
ושבילים ונקרא אלהים והוריש את
השם הזה ונחלק לתחתונים של
העולם הזה ונחלק השם הזה לשמשים
ולממונים שמנהיגים את שאר העמים
כמו שנאמר ויבא אלהים אל בלעם
לילה ויבא אלהים אל אבימלך בחלום
הלילה וכן כל ממונה וממונה שהוריש

⁵¹ כתב מהרמ"ק זלה"ה מאותן דס"ד דהקב"ה איקרי מלך הגוים. אמר יצחק גם זה אינו, אלא בתר
כותלייהו דגוים הוית להעמיד כותלם, שלא יפלו ולומר שגם הם נחשבים שהקב"ה נקרא מלך עליהם,
אבל כלא דהוית סמיך אבתריה אתנסח קרא קאים על קיומיה באסתכלותא זעיר (זהר הרקיע).

⁵² שיש לכל שם ושם פעולות מיוחדים, וכמ"ש (שמות רבה פ"ג ס"ה) לפי מעשי אני נקרא וכנודע
בספר שערי צדק ושערי אורה (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

⁵³ כי הם מתלבשין במלאכים ואופנים אשר הם רבוא רבואות, וכל א' ממונה על דבר מיוחד ועל כח
מיוחד, וכל כחם הוא ע"י שמותיו וכנוייו ית"ש המתלבש בהם, וכמ"ש אליהו זל"ט (תיקו"ז יז ע"א)
ובהון אתקריאו מלאכיא (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

⁵⁴ נאמר (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו, משום כי רק השם הויה ב"ה הוא לא ניתן לשום בריה,
אלא רק עליו עצמו ית"ש, ובו דבוקים ישראל, והוא אלהינו, משא"כ שאר כל השמות, כלהו מתפשטין
לארחהיה כו' וכלהו מתפלגין לארחין ושבילין ידיעין (דע"ה ח"א עה ע"ג).

⁵⁶ הקל' הנקרא' אלהים אחרים. וטעם קריאתם לשון אחרים הוא לפי שהם מחוץ אל ה"ס בסוד
אחורים כנז' והבן זה גם בזה תבין טעם למה שאר השמות של הבורא יתברך הם בלשון יחיד ושם
אלהים הוא לשון רבים ואינו נקרא אל בלבד אלא אלהים בלשון רבים וסיבת זה הוא מה שביארנו כי
שם אלהים כולל בחינת קדושה ובחינה קליפה כנז' כי גם הוא נקרא אלהים אחרים ולכן נקרא שם
זה אלהים בלשון ריבוי (שער מאמרי רשב"י מ ע"ב). דע כי בכל ספירה וספירה מתחלת עולם האצילות
מא"א ולמטה יש בין כל ספירה וספירה צירוף א' מק"כ צירופי אלהים, והוא כדי להכניע הדין, כמ"ש
באד"ר יתיב על כורסייא דשביבין לאכפייא לון. ושם בארנו, כי בשם אלהים יש ק"ך צרופים, והם
מתפשטים בבחי' מקיפים מחכמה ולמטה מתחת הכתר ולמטה, והם הולכים ומתפשטים עד סוף
המלכות, כי ז"ס אלהים קדושים. והנה שם זה מתפשט עד שמגיע לחיצונים ונעשה שם בסוד אלהים
אחרים ושמא חד מכל שמהן דיליה איהו וכו' (זהר הרקיע). הגילוי דשם אלהים, שהוא שם המשותף
כמ"ש בפ' משפטים (צו ע"א), אבל באצילות הוא הכל קודש, ושם (תהלים ה ה) לא יגורך רע. אך
בירידתה למטה מתפשטין למ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, ובסוד עץ הדעת, ונעשה שם הטמא
והאסור מצד הזוהמא והרע הנעשה בב"ע, והוה הטמא והאסור שבהתורה כדי להתרחק ממנו, אבל
באצילות שם הוא הכל בסוד עץ החיים והכל קודש, כי שם הוא הגילוי אור דהשם הויה ב"ה (הקדו"ש
יז ע"א), אחר שנפרדו העולמות ב"ע מאצילות ע"י החטא ונתעלם היחוד דהויה אלהים, הנה אתפשט
השם אלהים ואתפלג לכמה ארחין ושבילין (דע"ה ח"ב מט ע"ג), אחר שמתפשט עד ק"כ צרופי אלהים
דקדושה שבסוף העשיה, הנה מתחיל שם אלהים אחרים שהם אלילים גימט' קכ"א, אשר ע"ז אנו
מתפללים (תפילת עלינו לשבח) והאלילים כרות יכרותן (דע"ה ח"ב קכד ע"ב).

⁵⁷ שהרי הדיינים נקראו אלהים כנודע (דע"ה ח"ב מח ע"ב).

ספר שמות

עמין בשמא דא כלילן ואפילו ע"ז בשמא דא אקרי ושמא דא מלך על גוים ולא הוא שמא דא⁵⁷ ההוא דמלך על ישראל דאיהו יחידאה לעמא יחידאה לעמא דישראל⁵⁸ עמא קדישא

ואי תימא על ארחא דא נוקים קרא דכתיב (ירמיה י ז) מי לא יראך מלך הגוים דדא איהו שמא דקא מלך על גוים אלהיים דהא דהילו ביה שריא ודינא ביה שריא לאו הכי ולא על דא אתמר דאי הכי אפילו ע"ז בכללא דא איהו

אבל כיון דכותלא דהוית סמיך אבתריה אתנסח קרא קאים על קיומיה באסתכלותא זעיר מי לא יראך מלך הגוים ואי תימא דמלך הגוים על קודשא בריך הוא אתמר לאו הכי אלא מאן הוא מלך הגוים דלא יראך דלא דחיל מינך ולא יודעזע מינך מי מלך הגוים דלא יראך כגוונא דא (תהלים קיג א) הללויה הללו עבדי יהויה הללו את שם יהויה מאן דשמע ליה לא ידע מאי קאמר כיון דאמר הללויה אוף הכי הללו עבדי יהויה דהוה ליה למכתב עבדי יהויה הללו את שם יהויה אוף הכא הוה ליה למכתב מי ממלך הגוים דלא יראך אלא כלא על תקוניה אתמר

(&) כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם⁵⁹ מאין כמוך מהו מלה דאתפשט ביניהו בחכמתא דלהון מאין כמוך וכלהו אודאן על דא כד חמאן בחכמתא דלהון עובדך וגבורתך אתפשט מלה דא ביניהו ואמרי מאין כמוך בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך אמרי ואתפשט ביניהו חדו חברייא ובכו⁵⁸ ולא אמרו מידי אוף הכי בכה איהו כמלקדמין

פתח ואמר (בראשית כא י) ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה וגו' חברייא אתערו דבעאת שרה לפנאה ע"ז מביתא ועל דא כתיב (&) כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה הכא כתיב (&) וכי

הקדוש ברוך הוא אותם לשאר העמים נכללים בשם הזה ואפילו עבודה זרה נקראת בשם הזה ושם זה מלך על גוים והוא אינו שם זה⁵⁵ שהוא מלך על ישראל שהוא יחידי לעם היחידי לעם ישראל העם הקדוש.

ואם תאמר על דרך זו נעמיד את הפסוק שכתוב מי לא יראך מלך הגוים שהרי הוא שם שמולך על גוים אלהים שהרי היראה שרויה בו והדין שרוי בו לא כך ולא על זה נאמר שאם כך אפילו עבודה זרה בכלל זה היא.

אבל כיון שהכותל שהיית סמוך אחריו נעקר הפסוק עומד על קיומו בהתבוננות קטנה מי לא יראך מלך הגוים ואם תאמר שמלך הגוים נאמר על הקדוש ברוך הוא לא כך אלא מי הוא מלך הגוים שלא יראך שלא פוחד ממך ולא יזדעזע ממך מי מלך הגוים שלא יראך כדוגמא זה הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה' מי ששמע אותו לא יודע מה אמר כיון שאמר הללויה כמו כן הללו עבדי ה' שהיה לו לכתוב עבדי ה' הללו את שם ה' אף כאן היה לו לכתוב מי ממלך הגוים שלא יראך אלא הכל על תקונו נתבאר.

כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך מה הדבר שהתפשט ביניהם בחכמה שלהם מאין כמוך וכולם מודים על זה כשרואים בחכמתם מעשיך וגבורותיך התפשט דבר זה ביניהם ואומרים מאין כמוך בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך אומרים והתפשט ביניהם שמחו החברים ובכו ולא אמרו דבר אף כך הוא בכה כמקדם.

פתח ואמר ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה וגו' החברים התעוררו שרצתה שרה לפנות מביתה עבודה זרה ועל זה כתוב כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כאן כתוב וכי ימכר איש את בתו זו הנשמה בגלגולים על מעשים רעים שבעולם לאמה [ל]אותו הצד האחר בגלגול רע

55

⁵⁸ על תגבורת אלהים על הו"ה בגלות (רח"ו). ובאלו הב' בכיות מצא הרב טעם מספיק, אבל כל הבכיות שבכה הסבא מכאן ואילך לא נתן טעם להם, והדבר ידוע שמרוב יראת שמים שבו היה בוכה, כמ"ש בדף קב ע"א כל הני בכיין דבכינא לאו בגיניכו הוא אלא דדחילנא ממארי עלמא וכו' (מ"מ).

ספר שמות

של המשקל שחוזר והרי נעשקה להוציא אותה משם ודאי לא תצא כצאת העבדים כל אותן נשמות שנעשקות.

ימכר איש את בתו דא נשמתא בגלגול⁵⁹ על עובדין בישין דעלמא לאמה ההוא סטרא אחרא בגלגולא בישא דטיקלא דאהדר והא אתעשקת לאפקא לה מתמן ודאי לא תצא כצאת העבדים⁶⁰ כל אינון נשמתין דמתעשקן מאן אינון הכא איהו רזא אלין אינון נשמתין דינוקין זעירין כד אינון ינקי מגו תוקפא דאמהון וקודשא בריך הוא חמי דאי יתקיימון בעלמא יבאשון ריחיהון ויחמצון כחומץ דא⁶¹ לקיט לון זעירין בעוד דיהבי ריחא

מה עביד שביק לון לאתעשקא בידא דהיא²⁰ אמה ודא איהי לילית דכיון צ/ב

דאתייהיבו ברשותה הדאת (נ"א אחרת) בההוא ינוקא ועשיקת ליה ואפיקת ליה מעלמא כד איהו יניק בתוקפא דאמיה

ואי תימא אינון נשמתין דינוקין טב לעלמא לאו הכי דכתיב (&) אם רעה בעיני אדניה דיחמיץ ההוא גברא בה לבתר יומין אי אתקיים בה⁶² דא אתעשקת ואחרא לא אתעשקת ועל אלין כתיב (קהלת ד א) ואראה את כל העשוקים וגו' והיינו אם רעה בעיני אדניה (&)

אשר לא יעדה לא באלף כתיב אי תימא דהא בההוא סטרא אחרא אומין לה קודשא בריך הוא מיומא דהות לא⁶³ והשתא בגלגולי טיקלא⁶⁴ לו יעדה בוא"ו מה דלא הות מקדמת דנא

והפדה (&) מאי והפדה פריק לה קודשא בריך הוא השתא דסלקא ריחא עד לא תחמיץ וסליק לה לרומי מרומים במתיבתא דיליה ואי תימא כיון דאתעשקת מההוא סטרא אחרא

מי הן כאן הוא סוד אלה אותן נשמות התינוקות הקטנים כשהם יונקים מתוך כח של אמם והקדוש ברוך הוא רואה שאם יתקיימו בעולם יבאש ריחם ויחמיצו כמו החומץ הזה לוקח אותם קטנים בעודם נותנים ריח.

מה עושה משאיר אותם להעשק ביד אותה האמה וזוהי לילית שכיון

שנתנו ברשותה שמחה (אוחזת) באותו תינוק ועושקת אותו ומוציאה אותו מן העולם כשהוא יונק מכח אמו.

ואם תאמר [ש]אותן נשמות יעשו טוב לעולם לא כך שכתוב אם רעה בעיני אדניה שיחמיץ אותו האיש בה לאחר ימים אם יתקיים בה זו נעשקת ואחרת לא נעשקת ועל אלה כתוב ואראה את כל העשוקים וגו' והיינו אם רעה בעיני אדניה.

אשר לא יעדה לא כתוב באל"ף אם תאמר שהרי באותו הצד האחר הזמין לה הקדוש ברוך הוא מיום שהיתה לא ועכשיו בגלגולי המאזנים לו יעדה בוא"ו מה שלא היה מקודם לכן.

והפדה מה זה והפדה הקדוש ברוך הוא גאל אותה עכשיו שמעלה ריח טרם שתחמיץ ומעלה אותה לרומי מרומים בישיבה שלו ואם תאמר כיון שנעשקה מאותו הצד הרע נותן אותה

⁵⁹ פי' שנעשקה הנשמה ביד האמה בשביל עובדין בישין דעלמא, כמ"ש הזהר לעיל, וכד אתנהגן בסטרא דרע וכו' וכל נשמתין הוא עשיק לון ונטיל לון (מ"מ).

⁶⁰ פי' כמ"ש לקמן בפסוק, לעם נכרי לא ימשול למכרה, שלא יקחו אותה חסידי או"ה או ממזר ת"ח, אלא לישראל בלחודייהו, שפסוק לא תצא, פי' לעם נכרי שניהם כוונה א' (מ"מ).

⁶¹ פי' שהנשמה זו נעשקה פעם א' ע"י הטיקלא באותו עולם ואח"כ פרכת מן ידה ובאה לתינוק הזה ומשום חבור הטיקלא, שהיתה נשמה זו שם מחמצת מה עושה הקב"ה מסלק התינוק הזה קודם זמנו (מ"מ).

⁶² פי' אם יתקיים האיש הזה בעולם הזה יחמיץ, לכך מסלקו קודם זמנו (מ"מ).

⁶³ פי' שלא תאמר מיום שבראה הקב"ה לנשמה זו, גזר עליה שתהיה נעשקת ביד סט"א, לכך אמר לא באל"ף (מ"מ).

⁶⁴ פי' בעון הדור נעשקה בידה, והיינו לו בוא"ו (מ"מ).

ספר שמות

יהיב לה כמה דאמרו לחסידי שאר עמינ⁶⁵ ולאיון ממוזרי²¹ תלמידי חכמים אתא קרא ואוכח (&) לעם נכרי לא ימשול למכרה ודאי בכנדרו בה דעשיק לה בעשיקו דגלגולא דטיקלא אלא לישראל ודאי ולא לאחרא וכד נפקת מן טיקלא⁶⁶ לא תצא כצאת העבדים אלא מתעטרת בעטרתה בארמא על רישה⁶⁷

ואי תימא דהאי סטרא אעילת לה בההוא ינוקא⁶⁸ לאו הכי אלא נטלת לה⁶⁹ וחדאת בהדה⁷⁰ ופרחת מן ידהא ועאלת בההוא אתר ואיהי פקידת לההוא ינוקא וחדאת ביה וחייכת ביה ותאיבת לההוא בשר עד דלבתר נטיל קודשא בריך הוא נשמתיה⁷¹ והיא לגופא ולבתר כלא איהו ברשותא דקודשא בריך הוא

תא חזי (&) לא תצא כצאת העבדים מאי הוא אלא בשעתא דנפקת מן טיקלא וההוא סטרא בחדו רשים לה קודשא בריך הוא וחתים לה בחד גושפנא ופריש עלה לבוש יקר דיליה ומאן איהו שמא קדישא דאקרי

כמו שאמרו לחסידי אומות העולם ולאותם ממזרים תלמידי חכמים בא הכתוב ומוכיח "לעם נכרי לא ימשל למכרה" ודאי "בבגדו בה" שעושק אותה בעשק של גלגול המאזנים אלא לישראל ודאי ולא לאחור וכשיוצאת מן המאזנים לא תצא כצאת העבדים אלא מתעטרת בעטרתה בהרמה על ראשה.

ואם תאמר שהצד הזה הכניס אותו לאותו תינוק לא כך אלא נוטלת אותה ושמחה עמה ופורחת מידה ונכנסת לאותו מקום והיא פוקדת את אותו תינוק ושמחה בו וצוחקת בו ותאבה את אותו הבשר עד שאחר כך נוטל הקדוש ברוך הוא את נשמתו והיא לגוף ואחר כך הכל ברשותו של הקדוש ברוך הוא.

בא וראה לא תצא כצאת העבדים מה זה אלא בשעה שיוצאת מן המאזנים ואותו הצד בשמחה רושם הקדוש ברוך הוא אותה וחותר אותה בחותמת אחת ופורס עליה לבוש כבוד שלו ומיהו השם הקדוש שנקרא אלוה וזהו בבגדו בה הלבוש הנכבד של המלך פורש עליה ואז היא שמורה

⁶⁵ פי' הסבא פליג אספרי קדמאי דלעיל, וס"ל שלא יקחו אותה אלא ישראל לבד (מ"מ).

⁶⁶ וכאשר הגיע זמנה לצאת מכף חובה וכשיזדככה (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

⁶⁷ על רישה, וסליק לה לרומי מרומי"ם במתיבתיה דיליה, כצ"ל. כי זה הסוד מפני עוללים ויונקים יסדת ע"ז (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

⁶⁸ כלומר שהיא הכניסה זו הנשמה לזו הילד, כמו הדרך של חסידי א"ה או גירי צדק או ממזר ת"ח שבא הנשמה על ידה, והיא נותנת מרצונה מחמת שביאות אסורת הן, ומקום טמא היא נותנת מרצונה, אבל בזה הילד אינו כן, אלא נטלת לה הנשמה מסוד הצדיק סוד הקמת הברית, שהיה בהתעוררות הצדיק התחתון, בסוד ואת ברית"י אקים את יצחק, ומחמת איזה עבירה הוכרע הטיקלא לכף חוב, ונכנסת זו השפחה ולוקחת ע"י הערל הנ"ל לר"ע, ואח"כ כאשר הגיע זמן של זו הנשמה לצאת מידהא פרכת מידהא, כי זה הסוד של שפחה חרופה, כי היא נחרפת לאיש, כי זהו חרפת איש ששפחה תירש גברתה, אך שם היא סוד מרחפ"ת, כי ע"ז קרוב לטהר כי נקראת על שמה, והוא עבד, וכאשר משחרר אותו הוא ישראל גמור ומותר בקהל יהו"ה, ויש לו עוד מעלה שהוא ראוי ג"כ למלכות, שהוא מקרב אחיק, כמו כן הנשמה הבאה מסוד זה היא בידהא לפי שעה, בסוד מרחפ"ת, מ"ת רפ"ח (ע"י ע"ח שער רפ"ח פ"א) סוד עיבור, דרך מעבר לבד, ואח"כ פרכת מידהא (כתבי הגרמ"מ ביאורים הזהר דף קלא).

⁶⁹ פי' אחר שנעשקה בטיקלא פרכת מן ידה ועאלת בההוא אתר שהוא ינוקא (מ"מ).

⁷⁰ ע"י לעיל צג ע"ב שמשמע שהוא לשון זיווג.

⁷¹ פי' כיון שרואה הקב"ה בסופו יחמיץ, נותן לה הקב"ה רשות להורגו ונוטל הקב"ה הנשמה ומניח לה הגוף. וע"י בדף קיג ע"א שאמר כן הסבא בפ"י, שאחר שנעשקה הנשמה בטיקלא פעם א', עוד אחר שבא לעולם הזה מת התינוק קודם זמנו, כן פי' מוריניו, וכן כתב הרמ"ק, שהסבא פליג עם ספרי קדמאי, ושיעור הכתוב וכי ימכור וכו' דהיינו שנעשקה ביד סט"א, שהיא אמה. "לא תצא" וכו', פי' שלא יקחו חסידי אומות העולם, או ממזר ת"ח אלא פרכת מן ידה ובאה לתינוק ישראל גמור. ואזי "אם רעה", דהיינו, אם תחמיץ והפדה ע"י המיתה קודם שתחמיץ. "אשר לא יעדה" ר"ל לא תעלה על דעתך דגזר עליה שתעשק ביד סט"א מיומא דהות אלא השתא בעון הדור לו יעדה בו' לעם נכרי הוא רמז לא תצא וכו' שאין לחסידי אר"ה חלק בה (מ"מ).

ספר שמות

אלוה⁷² ודא הוא בבגדו בה⁷³ לבושא יקירא דמלכא פריש עלה וכדין איהי נטירא דלא אתמסרת לעם נכרי אלא לישראל לחוד

ודא איהו דכתיב (איוב כט זב) כימי אלוה⁷⁴ ישמרני ועל רזא דא כתיב הכא לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה בעוד דלבוש יקר דמלכא בה כיון⁷⁵ דבגדו בה כתיב (&) לעם נכרי לא ימשל למכרה

מה רישו אית לההוא סטרא בה⁷⁶ תא חזי כל בני עלמא כלהו ברשותיה דמלכא קדישא וכלהו אית לון זמנא בהאי עלמא עד דאיהו בעי לסלקא לון מן עלמא ודא לית ליה זמנא ועל דא איהי חייבת בהו וחדאת בהו

תו אזהרותא לבני נשא (בהאי עלמא) אית בהני קראי וכמה עיטין טבין עלאין אינון בכל מלי דאורייתא וכלהו קשוט בארח קשוט ואשתמודען לגבי חכימין דידיעי ואולי בארח קשוט בזמנא דבעא קודשא בריך הוא למברי עלמא סליק ברעותא קמיה⁷⁷ וצייר כל נשמתין דאינון זמינין למיהב בבני נשא לבתר⁷⁸ וכלהו אתציירו קמיה בההוא ציורא ממש דזמינין למהוי בבני נשא לבתר וחמא כל חד וחד

שלא נמסרה לעם נכרי אלא לישראל לחוד.

וזהו שכתוב כימי אלוה ישמרני ועל סוד זה כתוב כאן לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה בעוד שלבוש כבוד המלך בה כיון שבגדו בה כתוב לעם נכרי לא ימשל למכרה.

איזה רשות יש לאותו צד בה בא וראה כל בני העולם כולם ברשות המלך הקדוש ולכולם יש זמן בעולם הזה עד שהוא רוצהוצריך⁷⁹ לסלקם מן העולם וזה אין לו זמן ועל כך היא צוחקת בהם ושמחה בהם.

עוד אזהרה לאדם (בעולם הזה) יש בפסוקים הללו וכמה עצות טובות עליונות הן בכל דברי התורה וכולן אמת בדרך אמת ונודעות לחכמים שיודעים והולכים בדרך אמת בזמן שרצה הקדוש ברוך הוא לברא את העולם עלה ברצון לפניו וצייר את כל הנשמות שהן עתידות להנתן בבני אדם אחר כך וכולן הצטיירו לפניו באותו ציור ממש שעתידים להיות

⁷² לקמן צז ע"ב בע"ח מ"ד ומ"ן דרוש ח ויב (לש"ו). האמצעי והפנימי דחסד הוא שם אל"ה, כמ"ש ב[ע"ח שער] שמות (פרק ג) כי הוא עיקר סוד הנשמה, כמ"ש בדרוש מ"ן (דרוש י"ב) (כללים ח"א סז ע"ד), החלק אשר להא"ו א גופה אלא שהוא מתלבש בתוך האצילות בבחי' לבוש על אור התיקון והוא בסוד אלוה שהוא לבוש אל הנשמה והוא גדול מהנשמה כי הוא בסוד כנשר יעיר קינו (כללים ח"ב קכא ע"ג, ועיי"ש קכה ע"ג), ועי' ח"א א צד סע"א.

⁷³ זה פי' ב' במלת בבגדו בה דלעיל בדף זה פירש בבגדו בה דעשיק לה בעשיקו דגלגולא דטיקלא שמפרש בבגדו לשון בגידה אבל כאן מפרש בבגדו לשון בגד (מ"מ)

⁷⁴

⁷⁵ לצדיק זה שנסתלק קודם זמנו (רח"ו במ"מ).

⁷⁶ הזווג הא' טרם שנברא אדה"ר עליו נאמר בזוהר פעמים רבות (ח"א כט ע"א, עד ע"א, פו סע"ב, קעב ע"א, רנא ע"א, ובח"ג סא רע"ב) וז"ל כד סליק ברעותא למברי עלמא, פי' כי אז לא היה עדיין התעוררות התחתונים אלא מאליו סליק הכי ברעותא. וזה היה להכרח כי אדם אין (בראשית ב ה), לכן היו האורות התחתונים עולין למעלה בסוד מ"ג תמורת מה שעושיין נשמות הצדיקים עכשיו, שהם עולין בסוד מ"ג. וז"ש כד סליק ברעותא שהוא העלאת מ"ג, כי אז היו עולין שלא ע"י מעשה התחתונים (ע"ח נקודות ו). מ"ש בזהר כד סליק ברעותא, שמחשבה והרהור באו"א ומחשבה עילאה שהוא רצון בא"א (בהגר"א בספד"צ ד ע"ד).

⁷⁷ יש כאן מקום דקדוק גדול, כי לפי מ"ש שיחוד זו"ן עושה נשמה להשתא אמרינן דכולהו נשמתין דזמינין למיקם בההוא עלמא אצטיירו קמיה כמ"ש כאן בסבא, א"כ מה ענין הנשמה הנמשכת מיחוד קב"ה ושכינתיה. ותירץ הוא באורך ע"ש, וכתב על זה בגליון אמר יצחק, יש לי לתרץ שכל הנשמות כולם, כיון שיצאו על ידי זווגם אב"א, צריכין עוד לזווג פב"פ. והזוכה לבנו בנשמה כזו, אין ספק שיצא צדיק וחסיד וכמ"ש בזהר בכמה מקומות, והם הם הצדיקים שבכל דור ודור. ועם זה יצאנו ידי קושיא ושאלה גדולה מה שהרויחו הת"ח להיות להם עונה שלהם בליל שבת, שאז זווג קב"ה ושכינתיה. וכפי מה שאמרנו, אין כאן מקום שאלה. עוד יש לי לתרץ בכל זה, כי לא נבראו אלא הנפשות הבאות לכל בעת יצירתן, והם נפשות מעשיה, דהיינו מסנדלפון, אבל רוח דיצירה ונשמה דבריאה, וכ"ש נר"נ דאצילות הבאים לפי מעשה בני אדם, נעשה מזיווג קב"ה ושכינתיה, וכל מה שכתבו כאן הוא שלא כהוגן (זהר הרקיע).

ספר שמות

בבני אדם לאחר מכן וראה כל אחד ואחד.

ויש מהן שעתידות להרע את דרכיהן בעולם ובשעה שמגיע זמנן קורא הקדוש ברוך הוא לאותה נשמה ואומר לה לכי והכנסי במקום פלוני בגוף פלוני [והיא] משיבה לפניו רבון העולם די לי בעולם הזה שאני יושבת בו ולא אלך לעולם אחר שישתעבדו בי ואהיה מלוכלכת ביניהם אומר לה הקדוש ברוך הוא מיום שנבראת על זה נבראת להיות באותו עולם כיון שרואה הנשמה כך בעל כרחה יורדת ונכנסת לשם.

התורה נותנת עצה לכל העולם רואה כך ומזהירה את בני העולם ואומרת ראו כמה חס הקדוש ברוך הוא עליכם מרגלית טובה שהיתה לו מכר לכם בחנם כדי שתשתעבדו בה בעולם הזה.

וכי ימכר איש זה הקדוש ברוך הוא את בתו זו הנשמה הקדושה לאמה להיות אמה משועבדת ביניכם

ואית מנהון דומינין לאבאשא ארחיהו בעלמא ובשעתא דמטא זמנייהו קרי קודשא בריך הוא לההיא נשמתא אמר לה זילי עולי בדוך פלן בגוף פלן אתיבת קמיה מאריה דעלמא די לי בעלמא דא דאנא יתבא ביה ולא איהך לעלמא אחרא דישתעבדון בי ואהא מלוכלכא בינייהו אמר לה קודשא בריך הוא מן יומא דאתבריאת על דא אתבריאת למהוי בההוא עלמא כיון דחמאת נשמתא כך בעל כרחה נחתת ועאלת תמן

אורייתא דיהבת עיטא לכל עלמא חמאת הכי אזהירת לבני עלמא ואמרת חמו כמה חס קודשא בריך הוא עלייכו מרגליתא טבא דהות ליה זבין לכו למגנא דתשתעבדון בה בהאי עלמא

וכי ימכר איש (&) דא קודשא בריך הוא את בתו דא נשמתא קדישא לאמה למהוי אמה משתעבדא בינייכו

צ/א

בהאי עלמא במטו מנייכו בשעתא דמטי זמנא לנפקא מהאי עלמא לא תצא כצאת העבדים (&) לא תפוק מתשנפא בחובין תפוק בת חורין ברירה נקיה בגין דיחדי בה מארה וישתבח בה ויהיב לה אגר טב בצחצוחי דגנתא דעדן כמה דאת אמר (ישעיה נה יא) והשביע בצחצחות נפשך⁷⁸ ודאי כד תפוק ברירה נקיה כדקא יאות

אבל אם רעה בעיני אדניה כד נפקת²³ מלוכלכא בטנופי חובין ולא אתחזיאת קמיה כדקא יאות ווי לההוא גופא דאתאביד מההיא נשמתא לעלמין בגין דכד נשמתין סלקין ברירן ונפקין נקיין מהאי עלמא כל נשמתא ונשמתא עאלת בספרא דאחמתא דמלכא וכלהו בשמהן ואמר דא היא נשמתא דפלניא זמינת תהא לההוא גופא דשבקת וכדין כתיב (&) לו יעדה בו'

בעולם הזה בבקשה מכם בשעה שמגיע זמנה לצאת מן העולם הזה לא תצא כצאת העבדים לא תצא מטונפת בחטאים תצא בת חורין ברורה נקיה כדי שישמח בה אדונה וישתבח בה ויתן לה שכר טוב בצחצוחי גן עדן כמו שנאמר והשביע בצחצחות נפשך ודאי כאשר תצא ברורה נקיה כראוי.

אבל אם רעה בעיני אדניה כשיוצאת מלוכלכת בטנופי החטאים ולא נראית לפניו כראוי אוי לאותו הגוף שאבד מאותה נשמה לעולמים משום שכאשר הנשמות עולות ברורות ויוצאות נקיות מן העולם הזה כל נשמה ונשמה נכנסת בספר אוצר⁷⁹ המלך וכולן בשמות ואומר זו היא נשמת פלוני עתידה תהיה לאותו הגוף שעזבה ואז כתוב לו יעדה בו'.

⁷⁸ עי' לעיל ח"א קמא ע"א. להנות או להיות ניזון מזיו שכינה, כפי אשר זוכה האיש הישראלי, שנאמר, "והשביע בצחצחות נפשך" (עמק המלך ש"א פ"ה).

⁷⁹

ספר שמות

וכד נפקת רעה בעיני אדניה דקא אסתאבת בחובין ובטנופא דהטאין כדין לא יעדה בא' ואתאכיד ההוא גופא מינה ואיהי לא אזדמנת לגביה בר ההיא⁸⁰ דמארה אתרעי ותב בתיובתא דגופא⁸¹ בה כדין כתיב (&) והפדה כמה דאת אמר (איוב לג כד) פדה נפשו מעבור בשחת⁸² והפדה האי איהו בכר נש דעיטא דיליה דיפרוק לה ויתוב בתיובתא ולתרין סטריין קאמר קודשא בריך הוא והפדה בתיובתא לבתר דתב בתיובתא פדה לה מארחא דגיהנם

לעם נכרי לא ימשל למכרה (&) מאן עם נכרי עלובתא איהי נשמתא דכד נפקת מעלמא ובר נש אסטי ארחיה בהדה היא בעאת לסלקא לעילא גו משריין קדישין בגין דמשריין קדישין קיימין בההוא ארחא דגן עדן ומשריין נוכראין קיימין בההוא ארחא דגיהנם

זכתה נשמתא וההוא נטירו ופרישו דלבושא יקירא עלה כמה משריין קדישין קא מתעתדן לה לאתחברא בהדה ולמיעאל לה לגן עדן לא זכתה כמה משריין נוכראין מתעתדן למיעל לה בארחא דגיהנם ואינון משריין דמלאכי חבלה זמינין למעבר בה נוקמין אתא קרא ואוכח לעם נכרי לא ימשל למכרה אלין מלאכי חבלה בכגדו בה איהו נטירא דקודשא בריך הוא עביד לה נטירא דלא ישלוט בה עם נכרי בההוא פריסו דנטירו עלה

ואם לבנו ייעדנה⁸³ (&) תא חזי כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא דלא יסמי ארחוי בהאי

וכשיוצאת "רעה בעיני אדניה" שנשטמאה בחטאים ובטנוף של החטאים אז לא יעדה בא' ונאבד אותו הגוף ממנה והיא לא מזדמנת אליו פרט לאותה שבעלה התרצה ושב בתשובה של הגוף בה אז כתוב והפדה כמו שנאמר פדה נפשו מעבור בשחת והפדה זהו באדם שהעצה שלו שיפדה אותה וישוב בתשובה והקדוש ברוך הוא אמר את זה לשני צדדים והפדה בתשובה אחר ששב בתשובה פדה אותה מדרך הגיהנם.

לעם נכרי לא ימשל למכרה מי זה עם נכרי עלובה היא הנשמה שכאשר יוצאת מן העולם ואדם מסטה דרכו עמה היא רוצה לעלות למעלה לתוך המחנות הקדושים משום שהמחנות הקדושים עומדים באותה דרך של גן עדן ומחנות נכריים עומדים באותה דרך של הגיהנם.

זכתה הנשמה ואותה שמירה ופרישת לבוש הנכבד עליה כמה מחנות קדושים מעתדים לה להתחבר עמה ולהכניס אותה לגן עדן לא זכתה כמה מחנות נכריים מזומנים להכניס אותה בדרך הגיהנם ואותם מחנות של מלאכי חבלה מזומנים לעשות בה נקמות בא הכתוב ומוכיח לעם נכרי לא ימשל למכרה אלו מלאכי חבלה בבגדו בה אותה שמירה שהקדוש ברוך הוא עושה לה שמירה שלא ישלוט בה עם נכרי באותה הפריסה ששומרת עליה.

ואם לבנו ייעדנה בא וראה כמה יש לאדם להזהר שלא יסטו דרכיו בעולם

⁸⁰ ירצה כי הנשמה בעת התחיה, לא אזדמנת לגבי ההוא גופא, אלא כד איהו טב, דביה אתערו קב"ה. אבל יש גוף כאינון דלא כרעי במודים כדלקמן, שישארו לדראון עולם. וביאר מלת "והפדה", דקאי אתרווייהו, לקב"ה אשר היא המייעדה לו. וגם לההוא גברא, בעל הנשמה, שיחזור בתשובה, ונפדה מיד סט"א ששליט בה ע"י עוונותיו. ואז גם הקב"ה יפדה אותה מני שחת, שלא תכנס לגיהנם. וז"ש "והפדה האי הוא ב"נ וגו' ולתרין סטראין קאמר קב"ה וגו'", פי' כי ה' ית' דיבר מלה זו בב' פנים וגו' בבגדו בה. גם פה ביאר מלה זו מלשון בגד ומלבוש, והענין כי הקב"ה נטר יתיה ממלאכי חבלה (זהו הרקיע).

⁸¹

⁸² ס"ת תורה (רח"ו), פי' ע"י התורה יהיה הפדיון (מ"מ).

⁸³ אחרי שדבר באותו הנשמה אשר חטאה בעולם הזה, ונותן לה עצה טובה שתשוב בתשובה, עתה דיבר באידך נשמתין, שהם צדיקים וחסידים. ואמרו "אם לבנו ייעדנה וגו'", פי', כי האיש הזה אשר נתנה בו הנשמה, היה צריך עד שיעלה לקרא בן לה' ית'. הנה שכרו גדול, כי כמשפט הבנות יעשה לה, כי היא בת מלך ואינה שפחה. האר"י – דע כי כמה מיני גלגולים יש בעולם, וביארנו בדרוש הגלגולים, כי עדיין נשארו קצת מהנשמות שלא היו באדה"ר, ואלו הנקרא נשמות חדשות לגמרי. אך כל הנשמות

ספר שמות

עלמא דאי זכה בר נש בהאי עלמא ונטיר לה
לנשמתא כדקא יאות האי איהו בר נש
דקודשא בריך הוא אתרעי ביה ואשתבה ביה
בכל יומא בפמלייא דיליה ואמר חמו ברא
קדישא דאית לי בההוא עלמא כך וכך עביד
כך וכך עובדוי מתתקנן

וכד האי נשמתא נפקת מהאי עלמא זכייא
נקייה ברירה קודשא בריך הוא אנהיר לה
בכמה נהורין בכל יומא קארי עלה דא היא
נשמתא דפלניא ברי נטירא ליהוי ליה לההוא
גופא דשבק

ודא הוא דכתיב ואם לבנו ייעדנה כמשפט
הבנות יעשה לה מאי כמשפט הבנות הכא
אית רזא לחכימין בנו טנרא תקיפא רקיפא
טמירא אית היכלא חדא דאקרי היכל אהבה⁸⁴
ותמן אינון גזוין טמירין וכל נשיקין דרחימו
דמלכא אינון תמן ואינון נשמתין רחימאן
דמלכא עאלין תמן

כיון דמלכא עאל בההוא היכלא דמלכא²⁴
תמן כתיב (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל
וקודשא בריך הוא אשכח תמן לההיא נשמתא

הזה שאם זכה אדם בעולם הזה ושומר
את הנשמה כראוי זהו אדם שהקדוש
ברוך הוא רוצה בו ומשתבח בו בכל
הימים בפמליה שלו ואומר ראו בן
קדוש שיש לי באותו העולם כך וכך
עשה כך וכך מעשיו מתוקנים.

וכשנשמה זו יוצאת מהעולם הזה
זכה נקיה וברורה הקדוש ברוך הוא
מאיר לה בכמה אורות בכל יום קורא
עליה זוהי נשמת פלוני בני שמירה
תהיה לאותו הגוף שעזבה.

וזהו שכתוב ואם לבנו ייעדנה
כמשפט הבנות יעשה לה מהו כמשפט
הבנות כאן יש סוד לחכמים בתוך
הסלע החזק הרקיע הטמון יש היכל
אחד שנקרא היכל האהבה ושם הם
הגנזים טמונים וכל נשיקות האהבה
של מלך הן שם ואותן נשמות אהובות
המלך נכנסות לשם.

כיון שהמלך נכנס לאותו היכל
המלך שם כתוב וישק יעקב לרחל
והקדוש ברוך הוא מוצא שם את
אותה נשמה קדושה מקדים מיד

שבאו כולם באדה"ר, כולם הם ישנות בבחי' א' ואינון שווים. והענין, כי כשחטא אדה"ר, נשרו איבריו.
וביאור הדבר הוא, שנפלו הנצוצות לעמקי הקלי', וכל אלו הם ישינות לגמרי, אך הם מגילגול ראשון.
וכאשר איזה נשמה מהם חוזר בעולם ותחזור למות, נקרא מגולגלת פעם ב', וכן כיוצא בזה. אמנם
אותם שנשארו באדה"ר בעצמו, שהוא סוד שנשמע עד שעמד על ק' אמה, הנה מהם יצא קין והבל,
כי לא נשרו רק נשארו בו באדם, ולכן גדלה מעלתם אחר שיתקנו יותר משאר השורש, ובפרט לענין
זה, כי לא יחשבו הם גלגול אחר, רק זה בכלל אדה"ר. וכל הנצוצות שהיו כלולים בקין והבל, הוי כאלו
כלולים באדה"ר, וכאלו לא נשרו ממנו. וכאשר יבא איזה ניצוץ מהם לעולם, זה יקרא נשמה חדשה
בבחי' א', כי עדיין לא נחלקה לניצוצות בפני עצמם. אך אחר שבאו פעם א' ומתו, וכשיחזרו לבוא
נקראת מגולגלת מפעם א'. ולכן החילוק שביניהם הוא זה, כי מי שהוא נשמה חדשה אמיתית, יכול
לבא בעולם פעם א' ולהשיג נשמה לנשמה דאצילות כפי מעשיו. ואם חטא בפעם ההוא, יקרא משם
ולהלאה מגולגל, אך אינו יכול להשיג הרוח רק מ"ג שנה ואילך, והנשמה מבן כ' שנה. וכן הולך עד
שקונה נר"נ דאצילות כפי שניו. אמנם הבחי' הג', והיא בחי' קין והבל, והיא האמצעי, נקרא חדשה
כנ"ל. והטעם, לפי שבאו בכללות באדם, עדיין לא נקראו באה לעולם לצורך עצמם. אך אותם שנשרו,
מורה שכבר נפרדו ונעשו חלוקים ע"י העוון, ולכן יקראו ישנות. והנה זו של קין והבל, כשיבא ניצוץ
ממנו לעולם הזה, גם היא תוכל להשיג בפ"א נר"ן ונפש דאצילות ולא יותר. והטעם, לפי שביארנו
לעיל כשחטא אדם, נסתלקו ממנו זיהרא עילאה, ולא נשאר בו מחלק הזיהרא ההיא שהיו סוד נר"ן,
רק נפש אצילות, ולכן גם עתה יכולים הניצוצים דקין והבל בפעם א' לזכך עצמם, עד שיקבלו נפש
דאצילות בחלק מה שהיה להם תחלה, ולא יותר. אך בזה יש לו יתרון על הנשמה חדשה, כי זו יש לה
יכולת להשיג כל זה קודם תשלום ה"ג שנה הראשונים, כי מאחר שהיו כולם שם בקין והבל, ולכן זה
עתה יכול לקבל הכל ברגע א'. וזמ"ש הרשב"י "זכה יתיר יבין ליה נשמתא וכו'" אך מה שכתוב בסבא,
שתלוי כפי השנים, זו בנשמה חדשה גמורה, אך יש להם חסרון א' על הנשמה חדשה גמורה, וזהו שמי
שיש לו נשמה חדשה, יכולים לבא לו כל החלוקים נר"ן כו' זה אחר זה כפי השנים, וכולם ביחד בגוף
א', ויעשה הנפש משכן לרוח, ורוח משכן לנשמה, אך מי שבא מקין והבל, א"א לו לקבל הרוח אחר
שנתקן הנפש אפילו בלילה ע"י עיבור, כמ"ש נפשי אויתך כו' כי יציאת הנפש אחר תיקונה בעת השינה
וכו' (זהר הרקיע).

⁸⁴ בבריאה והיינו תחת כסא הכבוד שהוא ק"ק והיכל אהבה תחתיו (רח"ו), ולפי זה מ"ש בגו טינרא
תקיפא רקיפא טמירא היא בריאה (מ"מ).

ספר שמות

קדישא קדים מיד ונשיק לה וגפיף לה וסליק לה בהדיה ואשתעשע בה

ודא הוא כמשפט הבנות יעשה לה כדינא דאבא עביד לברתיה דאיהי חביבא לגביה דנשיק לה וגפיף לה ויהיב לה מתנן כך קודשא בריך הוא עביד לנשמתא זכאה בכל יומא כמה דכתיב כמשפט הבנות יעשה לה

היינו דכתיב (ישעיה סד ג) יעשה למחכה לו כמה דהא⁸⁵ ברתא אשלימת עשייה בהאי עלמא אופי הכי קודשא בריך הוא אשלים לה עשייה אחרא⁸⁷ בעלמא דאתי דכתיב (&) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו והכא כתיב

צ/ב

יעשה לה עד כאן ההוא סבא אשתמח וצלי צלותא

בכה כמלקדמין ואמר (&) אם אחרת יקח לו וגו' מאי אם אחרת וכי נשמתא אחרא זמין קודשא בריך הוא לאתבא לצדיקייא בהאי עלמא ולאוי האי נשמתא דאשלימת בהאי עלמא רעותא דמארה אי הכי לית אבטחותא לצדיקייא כלל מאי אם אחרת יקח לו

פתח ההוא סבא ואמר (קהלת יב ז) וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה קרא אוקמוה חברייא בחרבן בי מקדשא⁸⁹ (ותמן תנינן) וישוב העפר על הארץ כשהיה הכא איהו מאי דכתיב (בראשית יב ו) והכנעני אז בארץ כשהיה ודאי והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה מאי והרוח תשוב דא שכניתא דאיהי רוח קדישא כד חמאת שכניתא באינן עשר מסעות דקא נטלא ולא בעאן ישראל לאתבא בתיובתא קמי קודשא בריך הוא ושלטא סטרא אחרא על ארעא קדישא ואוקמוה חברייא

תא חזי רוחא דבר נש זכאה אתעטר בדיוקנא בגן עדן דלתתא ובכל שבתי ומועדי ורישי ירחי מתעטרן רוחי ומתפשטן וסלקין

ונושק לה ומגפף אותה ומעלה אותה אליו ומשתעשע בה.

וזהו כמשפט הבנות יעשה לה כדין שאב עושה לבתו שהיא חביבה עליו שנושק לה ומגפף⁸⁶ אותה ונותן לה מתנות כך הקדוש ברוך הוא עושה לנשמה צדיקה בכל יום כמו שכתוב כמשפט הבנות יעשה לה.

היינו שכתוב יעשה למחכה לו כמו שהבת הזאת משלימה עשייה בעולם הזה אף כך הקדוש ברוך הוא משלים לה עשייה אחרת בעולם הבא שכתוב עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו וכאן כתוב

יעשה לה עד כאן אותו הזקן השתטח והתפלל תפלה.

⁸⁸ובכה כמקדם ואמר אם אחרת יקח לו וגו' מהו אם אחרת וכי נשמה אחרת עתיד הקדוש ברוך הוא להשיב לצדיקים בעולם הזה ולא נשמה זו שהשלימה בעולם הזה את רצון רבוהה אם כך [אז] אין הבטחה לצדיקים כלל מהו אם אחרת יקח לו.

פתח אותו זקן ואמר וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה פסוק זה פרשוהו החברים בחרבן בית המקדש (ושם שנינו) וישוב העפר על הארץ כשהיה כאן הוא מה שכתוב והכנעני אז בארץ כשהיה ודאי והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה מהו והרוח תשוב זו שכינה שהיא רוח הקודש כשראתה שכינה באותם עשרה מסעות שנסעה ולא רצו בני ישראל לשוב בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא ושלט הסטרא אחרא על הארץ הקדושה ופרשוה החברים.

בא וראה רוח של איש צדיק מתעטרת בדמות בגן עדן שלמטה ובכל השבתות והמועדים וראשי חדשים מתעטרות רוחות ומתפשטות

85

86

87 כי העשייה בבינה והשמיעה במלכות (רח"ו).

88 לשאול על הקטעים

89 עפר נק' נחש, והארץ היתה משועבדת לו, ובחרבן חזר לשלוט עליה (רח"ו).

ספר שמות

ועולות למעלה וכמו שעשה הקדוש ברוך הוא באותה נשמה עליונה קדושה למעלה כך גם עושה ברוח הזאת למטה בגן עדן התחתון שעולה לפניו ואומר זוהי רוח פלוני הגוף מיד מעטר אותה הקדוש ברוך הוא לאותה רוח בכמה עטרות ומשתעשע בה.

ואם תאמר שהרי משום רוח זו השאיר הקדוש ברוך הוא מה שעשה לנשמה לא כך אלא שארה כסותה ועונתה לא יגרע אלה אותם שלשת השמות העליונים שעין לא ראתה אלהים זולתך.

וכלם בעולם הבא ונמשכו משם אחד מהם שארה משיכה של התנוצצות ואור שמאיר בדרך נסתר מזון (לנו) שזן את הכל ונקרא יהו"ה בניקוד אלה"ם שארה בהפוך אותיות אשר ה' וזה מאשר שמנה לחמו וזה הוא שארה.

כסותה פרישה של המלך זו משיכה אחרת שמאירה ושומרת אותה תמיד פרישה של לבוש המלך שפורש עליה אלוה זה בבגדו בה תמיד שלא זו ממנה וזהו כסותה.

לעילא⁹⁰ וכמה דעביד קודשא בריך הוא בההיא נשמתא עלאה קדישא לעילא²⁶ הכי נמי עביד בהאי רוחא לתתא בגן עדן לתתא²⁷ דקא סלקת קמיה ואמר דא איהי רוחא דפלניא גופא מיד מעטר לה קודשא בריך הוא להאי רוחא בכמה עטרין ואשתעשע בה

ואי תימא דהא²⁸ בגין רוחא דא שביק קודשא בריך הוא מה דעביד לנשמתא לאו הכי אלא שארה כסותה וענתה לא יגרע (&) אלין אנון תלת שמהן עלאין⁹¹ דעין לא ראתה אלהים זולתך

וכלהו בעלמא דאתי ואתמשכן מתמן⁹² חד מנייהו שארה משיכו דנציצו ונהירו דנהיר בארה סתים מזונא (לן)²⁹ דון כלא ואקרי יהו"ה בנקודת אלהים שארה בהפוך אתון אשר ה' ודא (בראשית מט כ) מאשר שמנה לחמו ודא הוא שארה

כסותה פרישו דמלכא דא משיכו אחרא דנהיר ונטיר לה תדיר פרישו דלבושא דמלכא דפריש עלה אלו"ה⁹³ דא בבגדו בה תדיר דלא אתעדי מינה והאי איהו כסותה

⁹⁰ פי' בג"ע של מטה הם מתלבשים בנשמות הגרים. וכשעולים לג"ע של מעלה, נפשטים מאותו הלבוש, וסלקי לג"ע של מעלה, וכמ"ש בזהר צח ע"ב וכד סלקין לעילא מתפשטן מניה וטעם שהוא הסבא פי' וישוב העפר וכו' לפי שרצה לפרש הכתוב אחר שישוב העפר על הארץ כשהיה, דהיינו אחר המיתה, אזי בשבתות וימים טובים והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה, דהיינו שעולה הרוח למקום הנשמה, שהנשמה היא צרורה בצרור החיים, שהיא המלכות שנק' אלהים. ודרש בו דרשה אחרת תחלה, ואח"כ חזר לעניינו כדרך המדרש (מ"מ).

⁹¹ הנה נתבאר אצלנו בדרוש שמות הספירות כי שם זה של אלוה הוא בחסד של ז"א וע"ש (שער מאמרי רשב"י).

⁹² נתבאר אצלנו בפ' תרומה בדף קמ"ו ע"ב בסוד שם אכתריאל יה ה' צבאות כו' וע"ש (שער מאמרי רשב"י), יובן בהקדים מ"ש האריז"ל בסה"כ וז"ל דע כי ב' אכילות הם באו"א שנ' אכלו רעים אכילה א' עתיק המתלבש בגולגולתא דא"א נמשך ממנו שפע עד פה דא"א ומשם יוצא לחוץ לפי שאינו יכול לסובלו בתוכו ומשם לדיקנא דא"א ומשם לפה דאו"א ומקיף עליהם ומשם שואבים ג"ר דאו"א. אכילה שנית נמשך השפע ממוחא סתימאה דא"א לפה דא"א לגרון דא"א שהוא כתר דאוא, ונמשך עד פה דאו"א ונכנס בגרונו, עד ו"ק דפנימיות או"א ומזה ניזונים ו"ק דפנימיות או"א, וז"ס ה' קולות דפנימיות שהמלכות ניזנית מהם ביוה"כ, וב' שתיות בזו"ן וכו' (מ"מ).

⁹³ האמצעי והפנימי דחסד הוא שם אלו"ה, כמ"ש ב[ע"ח שער] שמות (פרק ג) כי הוא עיקר סוד הנשמה, כמ"ש בדרוש מ"ן (דרוש י"ב) (כללים ח"א סז ע"ד), החלק אשר להאו"א גופה אלא שהוא מתלבש בתוך האצילות בבחי' לבוש על אור התיקון והוא בסוד אלוה שהוא לבוש אל הנשמה והוא גדול מהנשמה כי הוא בסוד כנשר יעיר קינו (כללים ח"ב קכא ע"ג, ועיי"ש קכה ע"ג), ועי' ח"א צד סע"א.

ספר שמות

וענתה מאן איהו דא משיכו דעלמא דאתי
דביה כלא יהו"ה צבאות⁹⁴ איהו ודא איהו
דנהיר בכל נהורין סתימין עלאין דאילנא דחיי
דביה עונה טמירא⁹⁵ דמתמן נפקת וכל דא
בעדונא וכסופא דעלמא דאתי

תלתא הני לא יגרע לה כד איהי זכאת
כדקא יאות ואי לאו איהי כדקא יאות הני
תלתא גרעאן מנה דלא יתעביד לה עטרה
אפילו מחד מנייהו תא חזי מה כתיב (&) ואם
שלש אלה לא יעשה לה דלא זכאת בהו ויצאה
חנם אין כסף תפוק מקמיה ודחייין לה לבר אין
כסף לית לה כסופא ולית לה עדונא כלל

עד כאן אוכיחת אורייתא דכל עיטין בה
תליין ויהיבת עיטא טבא לבני נשא מכאן
ולהלאה נהדר למלין קדמאין בההוא נטירו
עלאה דקא פריש עלה קודשא בריך הוא בגין
דלא תהא לעם נכרי דהא בגדו בה ונטירו
איהו לה תדיר

ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה
(&) אמר ההוא סבא חברייא כד תהכון לגבי
ההוא טינרא דעלמא סמיך עליה אמרו ליה
דידכר יומא³⁰ דתלנא⁹⁶ דאזדרעו פולין⁹⁷

ועונתה מיהו זו משיכה של העולם
הבא שבו הכל ה' צבאות הוא וזהו
שמאיר בכל האורות הנסתרים
העליונים של עץ החיים שבו עונה
טמונה שמשם היא יוצאת וכל זה
בעדון ותשוקה של העולם הבא.

שלש אלה לא יגרע לה כשהיא
צדיקה כראוי ואם אינה כראוי שלש
אלה נגרעות ממנה שלא יעשה לה
עטרה אפילו מאחד מהם בא וראה מה
כתוב ואם שלש אלה לא יעשה לה
שלא זכתה בהם ויצאה חנם אין כסף
תצא מלפניו ודוחה אותה החוצה אין
כסף אין לה כסוף ולא עדון כלל.

עד כאן מוכיחה התורה שכל
העצות תלויות בה ונותנת עצה טובה
לבני אדם מכאן והלאה נחזר לדברים
הראשונים באותה שמירה עליונה
שפורש עליה הקדוש ברוך הוא כדי
שלא תהיה לעם נכרי שהרי בגדו בה
ושמירה היא לה תמיד.

ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות
יעשה לה אמר אותו זקן חברים
כשתלכו לאותו הסלע שהעולם סמוך
עליו אמרו לו שיזכר את יום השלג

⁹⁴ הנה"י של הבינה נקראים ה' צבאות. והם מתפשטין ונמשכין בתוך ז"א. ולכן נקראים עונה טמירא
כי אותו היסוד דבינה טמיר תמן וגם כל הג' הנז' שהם שארה כסותה ועונתה ביארתי בענין דרושי
יום הכפורים שנאסרו בו בה' עיניים אכיל' ושתייה ורחיצה כו' ושם ביארנו שארה שהיא האכילה
ועונתה שהיא תשמיש המטה. אבל כסותה לא ביארתי שם והנה ענינה הוא שם ס"ג שבבינה שבו ג'
יודין ואלף שהיא שם יא"י שהוא בגמטריא אל מן אלוה אשר באל זה מתכסין ז"א ונוקביה הנקראי
ו"ה מן שם אהוה וזהו אלוה אל זה כנדרש בפ' לך וע"ש (מאמרי רשב"י).

⁹⁵
⁹⁶ הוא סוד נעלם בסוד שלג שגל ושלג [י"ג - ושגל] נגד ב"ן כידוע (עי' ליקוטי תורה להאריז"ל בשמואל
שם - רד"ל), והוא סוד שהכה את הארי ביום השלג שכ' בהקדמת הזהר (ו ע"א) דנחית דיוקנא דבלאדן,
וז"ש בתוך הבור נוק' בישא והוא דרגא אחרונה וע"ז תמה תלמידו של ר' חנינו בן דוסא [מפני מה זכו
- י"ג] כו' (יהל אור). כי השלג בסוד בינה יומא דתלגא ג' אל"ן דאה"ה (רח"ו לקמן רסח ע"א).
⁹⁷ כבר הודעתיק ענין ג' המוחין של ז"א בזמן קטנותו אשר הם שמות של אלהים במילויים ויש בכל
אחד מהם ב"ן אותיות בסוד פשוטו ומילוי ומילוי וכאשר בא זמן הגדלות יורדין אותן המוחין
דקטנות למטה בגרון ושם הם נעשים בחינת אותם הפולין שיש בראש שני הסימנים אשר עליהם
אמרו בגמרא שאם שחט במקום הפולין טרפה ולמטה מהם כשירה, וכונתו לומר שאז ביום ההוא
נתעסקו [רשב"י ור' ייבא סבא - זהר הרקיע] בדרוש ההוא ושם ביארנו פירוש הפסוק הזה (שער
מאמרי רשב"י). ר"ל שז"ש בני אתה בסוד ב"ן וענינו הוא כי יש ל"ב נתיבות ומהם כ"ב ויש מ"ב ויש
נ"ב ול"ב הוא אלקים דבראשית, ומ"ב הוא עם י' אמירן דשם וכ"ב הוא אם תסיר י' אלקים דעשר
אמירן שהן בסוד י' נקודין שהן המהווה והמחיה הכל, ונ"ב הוא עם עשרה יומין וי' יומין, ו' לילות הן
כללן אח"ד, והיא השביעית שכוללת כל הר"ק שבה יואחדו הכל כאן [י"ג - כמו] בתפילין של יד שבה
בית א' לבד וג' ימים דיום השביעי שהן ג' דשבת ג"ר והן כולן בשמות במילואם אדנ"י ואה"ה הוא
כ"ב דאתוון ושמא מפרש הוא עשר דנקודין ושם ס"ג הוא למעלה מהם והוא עשר דנשמתא ובהו
נשתכלל מ"ב דמעשה בראשית בסוד נר"נ כ"ב וי' וי' וכ"ה בסוד מ"ה זיני נהורא כו', כי הנשמה הוא

ספר שמות

שנזרעו פולים לחמשים ושנים צבעים ואחר כך קראו את הפסוק הזה והוא יאמר לכם.

אמרו בבקשה ממך מי שהתחיל את הדבר הוא שיאמר אמר להם ודאי שידעתי שאתם צדיקים ויש לרמז לכם רמז של חכמים ועל מה שאני אומר כשתזכירו לו סימן זה הוא ישלים את זה עכשיו יש לומר מי הוא שנקרא בן לקדוש ברוך הוא.

בא וראה כל

מי שהוא זוכה לשלש עשרה שנים ומעלה נקרא בן לכנסת ישראל וכל מי שהוא מבן עשרים שנה ומעלה וזוכה בהם נקרא בן לקדוש ברוך הוא ודאי בנים אתם לה' אלהיכם.

כשהגיע דוד לשלש עשרה שנה וזכה באותו יום שנכנס לארבע עשרה אז כתוב (תהלים ב) ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך למה שהרי מקדם לזה לא היה לו בן ולא שרתה עליו נשמה עליונה שהרי בשנות ערלה הוא היה ולכן אני היום ילדתיך היום ודאי ילדתיך אני ולא הצד האחר כמו שהיה עד עכשיו אני לבדי בן עשרים שנים מה כתוב בשלמה כי בן הייתי לאבי לאבי ממש ודאי.

ג"כ בסוד י"ג ועוד עשר דע"ב ואלו הג' מלויים הן כלל הכל ובהן הוא נ"ב, וז"ס שם ב"ן שלא נזכר מילואה כלל (יהל אור).

⁹⁸ כתב החכם מהרמ"ק וז"ל כשהגיע לכלל ה"ג ויום א' שכבר הגיע להיות מצוה ועושה, והכניע הקל"י שהיא מגעת עד המלאכים שהם ההיכלות הנז', וינצל ממנה ולא נתפתה אחר יצרו הרע, מי דזוכה לנשמה שהיא נשמה מצד השרפים, שהיא מדרגות הבריאה, והיינו בסוד כסא הכבוד, ואז נקרא בן, לא להקב"ה שהוא הת"ת, אלא למלכות. והיינו דקאמר, אני, שהוא המלכות, היום ילדתיך וגו'. ועוד האריך שם, ע"ש. וכתב ע"ז בגליון, אמר יצחק, גם זה אינו, הלא עד י"ג זוכה לרוח ונשמה דבריאה, ומי"ג ואילך זוכה לנשמה דאצילות מסטרא דעד"א, ואז נקרא בן להקב"ה. ועליו כאמר "בנים אתם לה' אלהיכם". וכן אמרו בתיק"ז, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא דאצילות מסטרא דעמודא דאמצעייתא ואיקרי בן להקב"ה, הה"ד בנים אתם לה' אלהיכם, היינו נשמה דאצילות, וכן לקמן "דאסתלק דרגא דיוסף בעלמא עלאה". מהרח"ו – הענין כי הנה האדם העתיד להיות צדיק זוכה תחלה בג' חלקי הנשמה מב"ע, והם נפש תחלה ואח"כ רוח ואח"כ נשמה, וסודם הם נפש משעה שנזרע, וכמעשה דרבינו הקדוש עם אנטנינוס, שהביא ראייה מבשר, שאם תשאר ג' ימים בלא מלח הוא מסריח, וכאמרו זרע יעבדוני וגו'. והרוח, בעת שנימול, כי אז נגלה סוד היסוד, אות ברית קודש. ונשמה משמתחיל לקרוא בתורה, והנה אז יזכה בכל אלו י"ג שנה ועסק בתורה, והוא מכניע היצר הרע שבו כנז', הנה אז בהשלימו י"ג שנה ויום א' של שנת י"ד, אז זוכה לנפש דאצילות, ולכן אקרי בן לכ"ז וז"א בההוא יומא דעאיל י"ד, שכבר השלים ה"ג, שאז נתחייב במצות דאורייתא, כי אז נכון הוא ומזומן לנפש העליונה והאמיתית, ולכן אז נמנה בכלל ישראל לכל דבר שבקדושה. ואמר כי ע"ז אמר דוד המלך ע"ה פסוק זה, אמר אלי בני אתה, ונותן טעם לפי שבשנת ה"ג עדיין ברשו דערלה כנודע, כי י"ג שנה היא משלמת ממשלת מלך זקן וכסיל בגופא של אדם. וסוד הענין אין פה מקומה, וז"א היום ילדתיך, ר"ל אני שהוא כ"י השפיע בו הנשמה ההיא, ופי' כי בן הייתי לאבי איירי מבן כ' שנה, כי אז הוא זוכה לנשמה מצד הת"ת שהוא אבינו, והוא שורש הנשמות ומשפיעים בו וכו' (זהה הרקיע).

ספר שמות

ואם לבנו ייעדנה (&) מבר תליסר שנין ולהלאה דהא נפקת מרשו דסטרא אחרא⁹⁹ דאזדמנת ליה¹⁰⁰ מה כתיב (&) כמשפט הבנות יעשה לה מהו כמשפט הבנות תנינן בכל יומא ויומא¹⁰¹ חמי קודשא בריך הוא לההוא ינוקא דקאי ברשו דערלה ואיהו נפיק מינה ואתמשך לבי ספרא ותבר לה ואזיל לבי כנישתא ותבר לה מה עביד קודשא בריך הוא לההיא נשמתא אעיל לה לאדרא דיליה ויהיב לה מתנן ונבזבזן סניאין וקשיט לה בקשוטין עלאין עד זמנא דאעיל לה לחופה בההוא³¹ (נ"א גו ההוא) בר מתליסר שנין ולעילא

אם אחרת יקח לו (&) הכא אית רזא דרוין להכימין אתמסרו ואית לאודעא בקדמיתא מלה חדא תא חזי ביומא דשבתא בשעתא דאתקדש יומא נפקי נשמתין מגו אילנא דחיי¹⁰² ומנשבן אינן נשמתין קדישין לתתאי ונייחין בהו כל יומא דשבתא ולבתר דנפיק שבתא סלקין כלהו נשמתין ומתעטרן בעטרין קדישין לעילא (וכד מתעטרן בההוא טבא אלין אינן בעליו דההוא טיבו ודאי) אוף הכי קודשא בריך הוא אומין לההוא בר נש ודא הוא נשמתא אחרת ואף על גב דדא זמינא ליה נשמתא דהות ליה בקדמיתא שארה דקדמיתא כסותה וענתה לא יגרע (&) כמה דאתמר

בכה ההוא סבא כמלקדמין ואמר איהו לנפשיה סבא סבא כמה יגעת לאדבקא מלין קדישין אלין והשתא תימא לון ברנעא חדא אי תימא דתיחם עליהו על אינן מלין ולא תימא

ואם לבנו ייעדנה בן שלש עשרה שנים ומעלה שהרי יצא מרשות הצד האחר שהזדמן לו מה כתוב כמשפט הבנות יעשה לה מה זה כמשפט הבנות שנינו בכל יום ויום רואה הקדוש ברוך הוא את אותו תינוק שעומד ברשות הערלה והוא יוצא ממנה ונמשך לבית הספר ושובר אותה מה עשה הקדוש ברוך הוא לאותה נשמה מכניס אותה לגורן (חדר למוד) שלו ונותן לה מתנות ואוצרות רבים ומקשט אותה בקשוטים עלאיים עד הזמן שמכניסה לחפה עם אותו (תוך אותו) בן משלש עשרה שנים ומעלה.

אם אחרת יקח לו כאן יש סוד הסודות שלחכמים נמסרו ויש להודיע בראשונה דבר אחד בא וראה ביום השבת בשעה שמתקדש היום יוצאות נשמות מתוך עץ החיים ומנשבות אותן הנשמות הקדושות לתחתונים ונחים בהם כל יום השבת ואחר שיוצאת השבת עולות כל הנשמות ומתעטרות בעטרות קדושות למעלה (וכשמתעטרות באותו טוב אלו הם בעליו של אותו טוב ודאי) אף כאן מזמין הקדוש ברוך הוא את אותו האיש וזוהי נשמה אחרת ואף על גב שזו מזמנת לו הנשמה שהיתה לו בראשונה שארה הראשונה כסותה וענתה לא יגרע כמו שנתבאר.

בכה אותו זקן כמקדם והוא אמר לנפשו זקן זקן כמה יגעת להשיג דברים קדושים אלו ועכשיו תאמר אותם ברגע אחד אם תאמר שתחוס על אותם הדברים ולא תאמר אותם

⁹⁹ פי' שיצר הרע היה שולט באדם בהיותו פחות מבן י"ג, ומי"ג והלאה יצא מרשות הסט"א, ולכך אחר י"ג שבאה הנשמה לאדם נפקת מרשו דסט"א, שעתה אינו שולט באדם כמקודם (מ"מ).

¹⁰⁰ קאי על הסט"א, וכן מ"ש ינוקא דקאי ברשו דערלה. א"נ יובן במ"ש האריז"ל בליקוטים וז"ל, מט' שנים ויום א' אזי הז"א עולה בסוד מ"ן אל הבינה כמו התינוק התחתון, שעולה נשמת הצדיק בסוד מ"ן אל המלכות מי"ג שנים ויום א'. וטעם ההפרש שביניהם, כי זה עולה מט' שנים ויום א', וזה עולה מי"ג שנים ויום א', הוא כי הלא ז"א אחר שנשלמו לו ט' שנים ויום א', שראוי לביאה, כבר הוא ראוי לעלות, ואז פוגע תכף במקום המילה העליונה, שהם נה"י דא"א, ונעשים לו מוחין. אך תינוק התחתון, כשמתחיל לעלות מט' שנים ויום א', פוגע בערלה, שהם הקלי', ולכן ג' שנים עומד כנגד שני ערלה, ונשלמו לו י"ב שנים ויום א', ושנת י"ג פריו קדם הלולים, ומי"ג שנה ויום א', אז עולה בסוד מ"ן למלכות עכ"ל (מ"מ).

¹⁰¹ ושיעור הכתוב כך הוא, ואם לבנו ידענה, שהיא הנשמה הבאה לצדיק זה הנק' בנו מי"ג והלאה, מהו עושה לו, כמשפט הבנות, דהיינו כמו שהיה עושה לו בהיות הצדיק הזה פחות מבן י"ג, דהוה מתבר לסט"א, ולכן הקב"ה היה מקשט נשמתו בגן עדן, כך עתה מבן י"ג ואילך, אע"פ שנשבר כח היצר הרע, אפ"ה מקשט לה כמו שהיה עושה לה בתחלה (מ"מ).

¹⁰² יסוד דז"א (רח"ו).

ספר שמות

לון הא כתיב (שם ג כו) אל תמנע טוב מבעליו
בהיות לאל ידך לעשות

מאי אל תמנע טוב מבעליו אלא קודשא
ברוך הוא וכנסת ישראל אינון הכא דהא בכל
אתר דמלין דאורייתא אמרין קודשא בריך
הוא וכנסת ישראל אינון תמן וצייתי לון וכדין
ההוא אילנא דטוב ורע בשעתא דאזלין
מתמן¹⁰³ וצייתי אינון מלין ההוא סטרא דטוב
אתנבר ואסתלק לעילא¹⁰⁴ וקודשא בריך הוא
וכנסת ישראל מתעטרן בההוא טוב ואלין
אינון בעליו דההוא טוב

סבא סבא את אמרת מלין אלין ולא ידעת
אי קודשא בריך הוא הכא ואי אלין דקימי
הכא זכאין למלין אלין לא תדחל סבא דהא
הוית בכמה קרבין דגברין תקיפין ולא דחילת
והשתא אנת דחיל אימא מילך דהא ודאי הכא
איהו קודשא בריך הוא וכנסת ישראל וזכאין
אינון אלין דהכא ואי לאו הכי לא אערענא בהו
ולא שרינא באלין מלין אימא מילך סבא
אימא בלא דחילו פתח

ואמר (תהלים קד א) יהו"ה אלה"י גדלת
מאד הוד והדר לבשת יהו"ה אלה"י¹⁰⁵ דא
שירותא דמהימנותא¹⁰⁶ סליקו דמחשבה¹⁰⁷
ועלמא דאתי¹⁰⁸ רזא חדא בלא פרודא
גדלת¹⁰⁹ דא שירותא דיומא קדמאה ואינון
יומין עתיקין סטרא דימינא מאד דא הוא
סטרא דשמאלא

הוד והדר לבשת אלין תרין בדי ערבות¹¹⁰
עד הכא כיון דמטא לנו אילנא דהיי
אתטמר¹¹¹ ולא אסתלק (ס"א ולא בעא)
למהוי במנינא בנין ההוא מאד מאי מאד
שמאלא דכל ענפין דלתתא ובכללא ענפא
מרירא חדא¹¹² ועל דא אתטמר ההוא אילנא

הרי כתוב אל תמנע טוב מבעליו
בהיות לאל ידך לעשות.

מה זה אל תמנע טוב מבעליו אלא
הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל הם
כאן שהרי בכל מקום שנאמרים דברי
תורה הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל
שם ומקשיבים להם ואז אותו עץ של
טוב ורע בשעה שהולכים משם
ומקשיבים לאותם דברים אותו צד
הטוב מתגבר ומתעלה למעלה והקדוש
ברוך הוא עם כנסת ישראל מתעטרים
באותו טוב ואלה הם בעליו של אותו
טוב.

זקן זקן אתה אמרת דברים אלו ולא
ידעת אם הקדוש ברוך הוא כאן ואם
אלה שעומדים כאן זכאים לדברים
האלה אל תפחד זקן שהרי היית בכמה
קרבות של גברים חזקים ולא פחדת
ועכשיו אתה פוחד אמר דברך שהרי
ודאי כאן הקדוש ברוך הוא עם כנסת
ישראל ואשרי הם אלה שכאן ואם לא
כך לא היינו פוגשים אותם ולא
התחלנו בדברים הללו אמר דבורך זקן
אמר ללא פחד.

פתח ואמר ה' אלהי גדלת מאד הוד
והדר לבשת ה' אלהי זו ראשית
האמונה עלית המחשבה והעולם הבא
סוד אחד בלא פירוד גדלת זו הראשית
היום הראשון ואותם ימים עתיקים צד
הימין מאד זהו צד השמאל.

הוד והדר לבשת אלו שני בדי
ערבות עד כאן כיון שהגיע לתוך עץ
החיים נטמן ולא התעלה להיות במנין
משום אותו מאד מה זה מאד השמאל
שכל הענפים שלמטה ובכלל ענף מר
אחד ולכן נטמן אותו עץ החיים ולא

¹⁰³ פי' ז'ו"ן, והם קב"ה וכנסת ישראל הנז' (מ"מ).
¹⁰⁴ פי' הניצוצות שבקלי' נוגה מתבררים בכח תורת הצדיק, ועולים בסוד מ"ן למלכות, ובאים להם
מוחין מאו"א, וז"ש וקב"ה וכנסת ישראל מתעטרן בה הוא טוב (מ"מ).
¹⁰⁵ או"א (רח"ו, מ"מ).
¹⁰⁶ פי' או"א נקראים שניהם ראשית (מ"מ).
¹⁰⁷ פי' אבא (מ"מ).
¹⁰⁸ פי' בינה (מ"מ).
¹⁰⁹ חסד (רח"ו).
¹¹⁰ נו"ה (רח"ו).
¹¹¹ ת"ת (רח"ו).
¹¹² ס"מ (רח"ו).

ספר שמות

דחיי ולא בעא למהוי במניינא דא עד דאהדר
כמלקדמין ושבה בגוונא אחרא
ואמר עטה אור כשלמה דא שירותא
(דאור)

צח/ב

דיומא קדמאה נוטה שמים (&) הכא
אתכליל שמאלא¹¹³ ולא אמר מאד אתכליל
שמאלא בימינא למהוי נהיר בכללא דשמים
המקרה במים עליותיו הכא נפיק בחדוה ההוא
אילנא דחיי נהר דנפיק מעדן¹¹⁴ ואשתרשו
ביה במימיו אינון תרי בדי ערבנות דאינון
גדלין במימיו הדא הוא דכתיב (נ"א ההוא
אילנא דחיי ואשתרשו ביה אינון תרי בדי
ערבות דאינון גדלין במימיו דההוא נהר
דנפיק מעדן ודא הוא) המקרה במים עליותיו
מאן עליותיו אלין בדי ערבנות

ודא הוא דכתיב (ירמיה יז ח) ועל יובל
ישלח שרשיו ודא הוא רזא דכתיב (תהלים מז
ה) נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים מאן פלגיו
אלין אינון שרשיו והכי אקרין עליותיו שרשיו
פלגיו כלהו אשתרשו באינון מיין דההוא נהר

השם עבים רכובו דא מיכאל וגבריאל
אלין³³ הם³⁴ עבים¹¹⁵ המהלך על כנפי רוח
למיהב אסוותא לעלמא ודא איהו רפאל מכאן
ולהלאה עושה מלאכיו רוחות וגו' סבא סבא
אי כל הני ידעת אימא ולא תדחל אימא מילך
וינהרון מלין דפומך הדו חברייא והוו צייתין
בחדוה למלוי קדישין אמר אי סבא אי סבא
במה עיילת גרמך עאלת בימא רבא אית לך
לשטטא ולנפקא מתמן

אם אחרת יקח לו (&) כמה גלגולין עתיקין
הכא דלא אתגלון³⁵ עד האידנא וכלהו קשוט
כדקא יאות דלית לאסטאה מארח קשוט
אפילו כמלא נימא בקדמיתא (נ"א השתא)
אית לאתערא נשמתין דגיוורין כלהו פרחן מגו
גנתא דעדן¹¹⁶ בארח סתים כד מסתלקן מהאי

רצה להיות במנין הזה עד שחזר כמו
מקדם ושבח בגון אחר.
ואמר עטה אור כשלמה זו ראשיתו
(של האור)

של היום הראשון נוטה שמים כאן
נכלל השמאל ולא אמר מאד נכלל
השמאל בימין להיות מאיר בכלל של
שמים המקרה במים עליותיו כאן יוצא
בשמחה אותו עץ החיים הנהר שיוצא
מעדן ונשרשו בו במימיו אותם שני
בדי ערבנות שהם גדלים במימיו זהו
שכתוב (אותו אילן החיים ונשרשו בו
אותם שני בדי ערבנות שהם גדלים
במימיו ואותו נהר יוצא מעדן וזהו)
המקרה במים עליותיו מי הם עליותיו
אלו בדי ערבנות.

וזהו שכתוב (ירמיה יז) ועל יובל
ישלח שרשיו וזהו סוד הכתוב נהר
פלגיו ישמחו עיר אלהים מי הם פלגיו
אלו הם שרשיו וכך נקראים עליותיו
שרשיו פלגיו כולם נשרשו באותם
המים של אותו נהר.

השם עבים רכובו זה מיכאל
וגבריאל אלה הם עבים המהלך על
כנפי רוח לתת רפואה לעולם וזהו
רפאל מכאן והלאה עשה מלאכיו
רוחות וגו' זקן זקן אם כל אלה ידעת
אמר ואל תפחד אמר דברך ויאירו
דברי פיק שמחו החברים והיו
מקשיבים בשמחה לדבריו הקדושים
אמר אי זקן אי זקן במה הכנסת את
עצמך כנסת לים הגדול יש לך לשוטט
ולצאת משם.

אם אחרת יקח לו כמה גלגולים
עתיקים יש כאן שלא התגלו עד עכשיו
וכולם אמת כראוי שאין לסטות מדרך
אמת אפילו כמלא נימה בתחלה (עתה)
יש להתעורר נשמות הגרים כולן
פורחות מתוך גן עדן בדרך נסתר
כשמסתלקות מן העולם הזה נשמותם

¹¹³ שמים, אש ומים, כלולים בת"ת (רח"ו במ"מ).
¹¹⁴ פי' יסוד דאימא וכתב הרב שמחסדים וגבורות שביסוד אימא נתקנו נה"י דז"א, בסוד ומבינה
נביאים, וז"ש הזהר ואשתרשו ביה במימיו אינון תרי בדי ערבנות, שהם נו"ה, ולכך הביא ראייה מפ',
ועל יובל ישלח שרשיו. ונודע כי יובל הוא יסוד אימא, ושיעור הכתוב, ועל יובל, שהוא יסוד דאימא,
ישלח ז"א שרשיו, שהם נה"י שלו (מ"מ).

¹¹⁵ פי' כי זה ע"ב דחסד, וזה ע"ב דגבורה, דהיינו האחוריים ונקראים שניהם עבים (רח"ו במ"מ).
¹¹⁶ פי' ג"ע דלתתא, וכן מוכח לקמן בדף צט ע"ב, שנשמות הגרים הם יוצאים מג"ע שלמטה (מ"מ).

ספר שמות

שהרויחו מתוך גן העדן לאיזה מקום חוזרות.

אלא שנינו מי שנוטל ואוחז בנכסי הגר בתחלה זוכה בהם אף כן כל אותן הנשמות הקדושות העליונות שמזמין אותן הקדוש ברוך הוא למטה כפי שאמרנו כולן יוצאות לזמנים ידועים (ועולות) כדי להשתעשע בגן עדן (העליון) ופוגעות באותן נשמות הגרים מי שאוחז בהן מאותן הנשמות (שעולות) אוחז בהם וזוכה בהם ומתלבשים בהם ועולים וכולן עומדות בלבוש זה וירדו לתוך הגן בלבוש הזה משום שבגן עדן לא עומדות שם אלא בלבוש כל אלו שעומדות שם.

אם תאמר שבשביל הלבוש הזה גורעים אותן נשמות מכל הענג שהיה להן בתחלה הרי כתוב אם אחרת יקח לו שארה כסותה וענתה לא יגרע בגן עומדות בלבוש זה שקדמו לאחז בהם וזכות בהם וכשעולות למעלה

¹¹⁷ פי' בא הסבא לשלול, שלא נאמר שחוזרים למקום שממש יצאו, דהיינו ג"ע שלמטה (מ"מ).
¹¹⁸ ועל זה הקשה החכם מהרמ"ק, יש להפליא בשמועה זאת הפלא ופלא: א', אומרו נשמתין דקא נראה איזה מקום חציבתן, ונראה שיעור עלייתן שם במעלה גדולה, ואם במותה. ועד"ז נאמר גם בנשמת אחרים. ב', אומרו, ומאן דאחיד בהו מאלין נשמתין דסלקין אחדי בהו הורני ואני אחריש. אם נאמר שיהיו לבושים אלו בחטיפה, מאן דאליים גבר, וכי לפני מלך מ"ה הקב"ה היאומן שיהיה כדבר הזה, שיהיה הנשמות חיות חוטפים ומתקוטטים לחטוף נשמות של גרים. ועוד במה יגבור הא' על חבירו. עוד הקשה כמה קושיות, ועשה ו' מערכות לתרצן, וכתב ואחר שערנו ו' מערכות אלה, יקל עלינו שכלת המאמר בע"ה. וע"ז כתב בגליון, אמר יצחק, באמת אחר כל המערכות האלה, עדין כל הקושיותינו במקומם עומדת, ויותר מהמה, כי אין שייך לומר מאן דאחיד, שנראה כל מי שרוצה, ואינו כן, רק למי שנשמתו מיוחסת אל הנפש ההיא, ואין זה דומה לנכסי הגר כלל ועיקר עכ"ל. עוד על מ"ש החכם הנזכר, וז"ל, אמנם ראיתי לבאר עתה ענין ג"ע הארץ, והקשה וז"ל, באומר שג"ע ארציי בצד המזרח, למה לא נבראו בא"י, שהיא ארץ הקדושה, וראוי שיהיה קדושה אצל קדושה. וכתב בגליון, אמר יצחק, לא מחכמה שאל זה, כי ג"ע היא אמצעות כל העולם בכללות, וארץ ישראל אמצעית כל הישוב, וב' נקודות אלו הם כנגד בינה ומלכות. וכ"ז מבואר בזהר, ואין שאלה כלל. ודע כי אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף. ונודע כי אין בדורו אלו מי שיזכה אל רוח ונשמה, והנה הם צריכים על כל פנים לתקן אף הענין הזה, שהוא מאמר הסבא, כי הנה הנשמות לוקחים נפש הגר להתלבש בה, כדי שתהא יכולה להשלים על ידו, ואז זוכה ולוקח ומשתתפת לעתיד עם נפשו ממש, כמו שכתבנו למעלה בדף שלפני זה. הנה דע אחר שקנה וכו' (זהר הרקיע).

¹¹⁹ זה תבין במה שאמרנו בדרוש הגלגול וגם לעיל במאמר ס' הזוהר בדף צד ע"ב, וז"ל ת"ח בר נש כד אתייליד כו' וביארנו זה כי מי שהוא מגולגל מפעם אחרת, פירוש שכאשר בא פעם ראשונה בעוה"ז, והיו בו נפש ורוח ונשמה, ופגם וחטא בשלשתם, והוצרך לבא בגלגול לתקן פגם הנז'. ואף אם יתקן תכלית התיקונים, אי אפשר שיזכה אלא על הנפש לבדה. כי כיון שהרוח לא נתקן אי אפשר לו לבא להתחבר בנפשו הנתקנת וכן הענין בנשמה. אמנם אותו הרוח מתגלגל בגוף אחר. וכיון שאי אפשר אל הרוח בלתי נפש כסא אליו, לכן לוקח הרוח הזה נפש אחד של גר תמורת נפשו ורוכב עליה ומתלבשת בתוכה, ומתקן מעשיו עד שיתוקן. ואח"כ אותה הנפש שלו הנתקנת יכולה לבא ולהתחבר עם הרוח הנז' אשר גם הוא נתקן (שער מאמרי רשב"י).

¹²⁰ פי' ביני ביני דהיינו באויר שבין ג"ע של מטה ולג"ע של מעלה, אבל בג"ע שלמעלה מפשיטין אותם כמ"ש הזהר בסמוך (מ"מ).
¹²¹ פי' בג"ע של מטה (מ"מ).

ספר שמות

מתפשטות ממנו שהרי שם לא עומדות בלבד.

בכה אותו זקן כמקדם ואמר לנפשו זקן זקן בודאי יש לך לבכות בודאי יש לך לשפך דמעות על כל דבר ודבר אבל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא ושכינתו הקדושה שאני ברצון הלב ובעבודתם אמרתי משום שהם בעליו של כל דבר ומתעטרים בהם.

כל אותן נשמות קדושות כשירדות לעולם הזה כדי לשרות כל אחת על מקומן שראויים להם לבני אדם כולן יורדות מלבשות באותן הנשמות שאמרנו וכך נכנסות לזרע הקדש ובמלבוש זה עומדות להשתעבד מהם בעולם הזה וכשנשאבים אותם לבושים מדברי העולם הזה אותן נשמות קדושות נזונות (נהנות) מהריח שמריח מתוך הלבושים הללו.

כל הדברים הנסתרים שהקדוש ברוך הוא עשה הכניס אותם לתורה הקדושה והכל נמצא בתורה ואותו דבר נסתר גלתה אותו התורה ומיד התלבש בלבוש אחר ונטמן שם ולא התגלה והחכמים שהם מלאים עיניים אף על גב שאותו הדבר נסתר בלבושו רואים אותו מתוך לבושו ובשעה שהתגלה אותו דבר טרם יכנס ללבוש זורקים בו פקחת עין ואף על גב שמיד נסתר לא נאבד מעיניהם (נ"א מהם).

בכמה מקומות הזהיר הקדוש ברוך הוא על הגר (כדי) שיזהירו בו זרע הקודש ואחר הוציא דבר נסתר מנרתיקו

וכיון שהתגלה חוזר מיד לנרתיקו והתלבש שם.

כיון שהזהיר על הגר בכל אותם מקומות יצא הדבר מנרתיקו והתגלה ואמר ואתם ידעתם את נפש הגר מיד

בכה ההוא סבא כמלקדמין ואמר לנפשיה סבא סבא בודאי אית לך למבכי בודאי אית לך לאושדא דמעין על כל מלה ומלה אבל גלי קמי קודשא בריך הוא ושכינתיה קדישא דאנא ברעו דלבא ובפולחנא דלהון קאמינא בגין דאינון בעליו דכל מלה ומתעטרין בהו

כל אינון נשמתין קדישין כד נחתי להאי עלמא בגין למשרי כל חד על דוכתייהו דאתחזון בהו לבני נשא כלהו נחתי מתלבשן באינון נשמתין דקא אמרין והכי עאלין בזרעא קדישא ובמלבושא דא קיימי לאשתעבדא מנייהו בהאי עלמא וכד אשתאבן אינון מלבושין ממלין דהאי עלמא אינון נשמתין קדישין אתונן³⁸ (נ"א אתהנון) מריחא דקא אריחו מגו לבושיהון אלין¹²²

קודשא בריך הוא כל מלין סתימין דאיהו עביד עאל לון³⁹ באורייתא קדישא וכלא אשתכח באורייתא וההיא מלה סתימא גלי לה אורייתא ומיד אתלבשא בלבושא אחרא ואתטמר תמן ולא אתגלי וחכימין דאינון מליין עיינין אף על גב דההיא מלה אסתים בלבושה (תמן) חמאן לה מגו לבושה ובשעתא דאתגלי ההיא מלה עד לא תיעול בלבושה רמאן בה פקיהו דעינא ואף על גב דמיד אסתים לא אתאביד מעיניהו (נ"א מינייהו)

בכמה דוכתיין אזהר קודשא בריך הוא על גיורא (בגין) דזרעא קדישא יזהרון ביה ולבתר נפיק מלה סתימא מנרתקה

צ"ט/א

וכיון דאתגלי אהדר לנרתקה מיד ואתלבש תמן

כיון דאזהר על גיורא בכל אינון דוכתיין נפק מלה מנרתקה ואתגלי ואמר (שמות כג ט) ואתם ידעתם את נפש הגר¹²⁴ מיד עאלת

¹²² פי' שנשמות הגרים כבר באו בעולם הזה, ונשמות אלו של ישראל שעדיין לא באו לעולם הזה, יש להם הנאה מנשמות הגרים שכבר עשו מצות ומעשים טובים, והכירו וידעו ענייני העולם הזה (מ"מ).

¹²⁴ נפשות הגרים וכו' עייקו מציאותם והוייתם היא מן אותה הקליפה הנקראת קליפת נוגה, שפעמים היא מסאבא, ופעמים חוזרת אל הקדושה, כנזכר בפרשת ויקהל בספר הזוהר, וז"ס מ"ש רז"ל קשים גרים לישראל כספחת וכו'. והענין הוא, כי האיש ההוא שהיה בתחלתו גוי, כאשר בא להתגייר, נכנס בו נפש אחת, מתולדות הנפשות של הצדיקים בהיותם בג"ע הארץ, כנזכר בפרשת שלח לך. ואחר אשר נתגייר, זוכה ונכנסה בו נפש אחרת קדושה ממש, כשאר נפשות בני ישראל. ואז נקרא גר צדק,

ספר שמות

נכנסה לנרתיקה וחזרה בלבוש ונטמנה שכתוב כי גרים הייתם בארץ מצרים שחשב¹²³ הכתוב שבגלל שמיד התלבש לא היה מי שישגיח בו בנפש הגר הזו יודעת הנשמה הקדושה בדברי העולם הזה ונהנית (ושואבת) מהם.

פתח אותו זקן ואמר ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר וגו' ענן זה מהו אלא זהו שכתוב את קשתי נתתי בענן שנינו שאותה קשת הפשיטה את לבושיה ונתנה אותם למשה ובאותו לבוש עלה משה להר וממנו ראה מה שראה ונהנה מהכל עד אותו מקום באו אותם החברים והשתטחו לפני אותו זקן ובכו ואמרו אלמלא לא באנו לעולם אלא כדי לשמוע דברים אלו מפיד די לנו.

אמר אותו זקן (אם אחרת יקח לו) חברים לא בשביל זה בלבד התחלתי את הדבר שהרי זקן כמוני לא בדבר אחד עושה קיש קיש ולא קורא כמה בני העולם בערבוביה בתבונה שלהם ולא רואים בדרך אמת בתורה ותורה קוראת בכל יום בנהימה¹²⁸ (באהבה)

כי יש לו ממש נפש קדושה מן המלכות, הנקראת צדק כנודע. והנה אותה הנפש הנשארת עתה בו, והיא אותה שהיתה בו בהיותו גוי, הנקראת נפש הגר, והיא אשר החזירנו למוטב בהכרח הוא שתהיה לה איזו אחיזה אל הקליפה, ולכן בהיותה עתה בגוף הגר הזה אחר שנתגיייר, בהכרח היא מחטיאה קצת אל הנפש הקדושה האחרת אשר בגר הזה. וז"ס קשים גרים לישראל כספחת כי נפש הגר הראשונה, מחטיאה את נפש השניה הנקראת ישראל. ובזה תבין סוד ר' עקיבא ע"ה, שהיה בתחלתו עם הארץ, שונא ת"ח מ' שנה, באמרו מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור. ונמשך לו זה מצד אותה נפש הגר הראשונה. אבל נפשו האמיתית היתה קדושה לגמרי בתכלית, ודי בזה (שעה"ג הק' לד). אברהם אע"ה היה מזאת הבחינה מצד החסדים, נפש קדמאה לגיורין, ויצחק מצד הגבורה, ויעקב מהתוכיות, ונולד יוסף ותיקן הכל. וחזרו ונפלו במצרים, ונתלבשו בנפשות הגרים, בסוד (שמות כ"ג ט) ואתם ידעתם את נפש הגר (ספר הליקוטים בראישת א).

123

¹²⁵ ישראל היו גרים בארץ מצרים, ומזוהמת ארץ מצרים יצאו, ולקחו טוב ארץ מצרים בסוד עשר אתונות ועשר חמורים נושאות לח"ם וב"ר ומזו"ן וצד"ה (עי' בראשית מה), סוד נשמה, וכולם כלולים נשמה"ה ט"ב בסוד שמ"ן הט"ב של אור קדמון בחמ"ר אתו"ן, ר"ת וס"ת של ז' כוכבי לכת, ומשם זכו לסוד אל"ף ה"ה ב"ת ה"ה, סוד אה"ה אש"ר אה"ה (כתבי הגרמ"מ משקלוב).

¹²⁶ הביא ראייה ממש כי לא היה לו יכולת למעלה אם לא בהתלבשות הענן, והוצרך לומר זה, לפי מה שמחייב השכל הוא היפך מזה, כי כשהנשמה עולה למעלה, אז אדרבה נפשטת ממלבושה, ומה גם לומר שהיא מתלבשת מחדש, ואדרבא יותר תוכל להשיג בהיותה מופשטת מכל המלבושים, ולכן הביא ראייה כי הלא משה היה יכול לכנס [נדצ"ל להיכנס] שלא ע"י התלבשות הענן ההוא, ועכ"ז מצינו שהוצרך להתלבש באותו ענן כדי להנאות מזיו השכינה. וסוד הענן הזה הוא סוד ענן הכבוד אשר השכינה הנק' קשת היא מתלבש בו, וכן משה זכה להתלבש בענן ההוא, ואז היה עומד במחיצת השכינה עצמה ומתלבשת במלבוש א'. וכן ענין זה מברר עניינו מהרח"ו ואורייתא קרי בכל יומא וכו' עתה בא לפרש עולימתא שפירתא (זהר הרקיע). טעם פתיחה זו, לומר כשם שמרע"ה בההוא לבושה אתהני מכולא, כך הנשמות של ישראל ע"י נשמות הגרים הם נהנים (מ"מ).

127 חשמ"ל (מ"מ).

128

ספר שמות

אליהם (של אנשים) ולא רוצים להשיב ראשם.

וּאָף עַל גַּב דַּאֲמִינָא דְהָא אֹרִייתָא מְלָה נִפְקָא מִנְרִתְקָה וְאִתְחֻזִּיתָא זְעִיר וּמִיד אִתְטַמְרַת הִכִּי הוּא וּדְאִי וּבִזְמַנָּא דְאִתְגַּלִּיתָא מִגּוּ נְרִתְקָה וְאִתְטַמְרַת מִיד לֹא עֲבַדְתָּ דָא אֲלֵא לְאִינּוֹן דִּידְעִין בְּהָ וְאִשְׁתַּמּוּדְעִין בְּהָ¹²⁹

מתל למה הדבר דומה לרחימתא דאיהי שפירתא בחיזו ושפירתא בריוא ואיהי טמירתא בטמירו גו היכלא דילה ואית לה רחימא יחידאה דלא ידעין ביה בני נשא אלא איהו בטמירו ההוא רחימא מגו רחימו דרחים לה עבר לתרע ביתה תדיר זקיף עיניו לכל סטר איהי ידעת דהא רחימא אסחר תרע ביתה תדיר מה עבדת פתחת פתחא זעירא בההוא היכלא טמירא דאיהי תמן וגליאת אנפהא לגבי רחימאה ומיד אתהדרת ואתכסיאת כל אינון דהוו לגבי רחימא לא חמו ולא אסתכלו בר רחימא בלחודוי ומעוי ולביה ונפשיה אזלו אבתרה וידע דמגו רחימו דרחימת ליה אתגליאת לגביה רגעא חדא לאתערא (ס"א לגביה רחימו) ליה הכי הוא מלה דאורייתא לא אתגליאת אלא לגבי רחימאה ידעת אורייתא דההוא חכימא דלבא אסחר לתרע ביתה כל יומא מה עבדת גליאת אנפהא לגביה מגו היכלא וארמיזת ליה רמיזא ומיד אהדרת לאתרה ואתטמרת כל אינון דתמן לא ידעי ולא מסתכלי אלא איהו בלחודוי ומעוי ולביה ונפשיה אזיל אבתרה ועל דא אורייתא אתגליאת ואתכסיאת ואזלת ברחימו לגבי רחימאה לאתערא בהדיה רחימו

ואף על גב שאמרנו שהרי התורה הוציאה דבר מנרתיקה ונראה קטן ומיד נטמן כך הוא ודאי ובזמן שנתגלה מתוך נרתיקה ונטמן מיד לא עושה את זה אלא לאותם שיודעים בה ונודעים בה.

משל למה הדבר דומה לאהובה שהיא יפה במראה ויפה בתאר והיא טמונה בהסתר בתוך ההיכל שלה ויש לה אוהב יחידי שלא יודעים עליו בני אדם אלא שהוא בנסתר אותו אוהב מתוך האהבה שאוהב אותה עובר על שער ביתה תמיד מרים עיניו לכל צד היא יודעת שהרי האוהב סובב שער ביתה תמיד מה עושה פותחת פתח קטן באותו היכל נסתר שהיא שם ומגלה את פניה לאוהבה ומיד חוזרת ונתכסית כל אותם שהיו אצל האוהב לא ראו ולא הסתכלו פרט לאוהב לבדו ומעיו ולבו ונפשו הלכו אחריה ויודע שמתוך האהבה שהיא אוהבת אותו נגלית אליו רגע אחד לעורר (אליו אהבה) אותו כך הוא דבר התורה לא נגלה אלא לאוהבו יודעת התורה שאותו חכם לב סובב שער ביתה כל יום מה היא עושה מגלה פניה אליו מתוך ההיכל ורומזת לו רמז ומיד חוזרת למקומה ונסתרת כל אלו ששם לא יודעים ולא מסתכלים אלא רק הוא בלבדו ומעיו ולבו ונפשו הולכים אחריה ועל זה התורה נגלית ונכסית והולכת באהבה לאהובה לעורר עמו אהבה.

¹²⁹ עי' ספר יצירה (פ"א מ"ו) עשר ספירות בלי מה, צפייתן כמראה הבזק, ותכליתן אין להם קץ, ודברו בהן ברצוא ושוב. וז"ל הגר"א: צפייתן וכו' - הוא פירוש על מה שקראן עומקין, פירוש צפייתן שאדם צופה להשיגו כמו הבזק שאין יכולת לראותו רק ברגע אחד וחוזר לאחור כמ"ש במשנה ח' בלום פיך כו', ואמר צפייתן שצופה הוא דבר שרואה מרחוק, ולכן הנביאים נקראו צופים (שמואל א' א א), שרואין את ה' מרחוק, כמ"ש (ירמיה לא ב) מרחוק ה' נראה לי, וכן דרשו בגמרא (סוטה יא ע"א) ותתצב אחותו מרחוק ע"ש החכמה, והספירות הן כולם בחכמה כמש"ל (ו ע"א) וכו' ודברו בהם ברצוא ושוב, פי' אע"פ שאמר לעיל כי א"ס מצד המלכות דא"ק מתייחד בהם, אמר 'ודברו' הוא מלכות דא"ק, 'בהם' בספירות, 'ברצוא ושוב' שאין יכולת להשיגו, וע"ז אמרו בזהר (זהר בראשית סה ע"א ועוד) מטי ולא מטי. ועי' בהגר"א בסד"צ כב ע"ד ד"ה ואמר, שזה ברית העיניים, דהיינו שלא להסתכל במה שלמעלה מהניתן לך, ועי' בהגר"א בתז"ח נ ע"ג, שהן רצין להשיג את האדם שעל הכסא שהוא כבוד ה' כמ"ש ביחזקאל שהוא חכמה כידוע שהכסא הוא בינה והחיות הן ג' חיון חג"ת וחיה הרביעי מלכות כוללת נה"י, ועי' בהגר"א בסד"צ כב ע"ג וז"ל אע"ג שבתז"ח אמר על החכמה, ובס"י אמר על כל הע"ס, הכל כפי הבחינה של המשכיל, כאן על ז"א אמר ברד"ל וכו'.

ספר שמות

תא חזי ארחא דאורייתא כך הוא בקדמיתא כד שריא לאתגלאה לגבי בר נש (ברנעא) ארמיות ליה ברמיזו אי ידע טב ואי לא ידע שדרת לגביה וקראת ליה פתי ואמרת אורייתא לההוא דשדרת לגביה אמרו לההוא פתי דיקרב הכא ואשתעי בהדיה הדא הוא דכתיב (משלי ט ד) מי פתי יסור הנה חסר לב וגו' קריב לגבה שריאת למללא עמיה מבתר פרוכתא דפרסא ליה מלין לפום ארחוי עד דיסתכל זעיר זעיר ודא הוא דרשה

לבתר תשתעי בהדיה מבתר שושיפא דקיק מלין דחידה ודא איהו אנדה¹³¹ לבתר דאיהו רגיל לגבה אתגליאת לגביה אנפין באנפין ומלילת בהדיה כל רוין סתימין דילה וכל ארחין סתימין דהוו בלבה טמירין מיומין קדמאין כדין

צט/ב

איהו בר נש שלים¹³² בעל תורה ודאי מארי דביתא דהא כל רוין דילה גליאת ליה ולא רחיקת ולא כסיאת מיניה כלום

אמרה ליה חמית מלה דרמיזא דקא רמיזנא לך בקדמיתא כך וכך רוין הוו כך וכך הוא כדין חמי (ס"א דעלאין)⁴¹ דעל אינון מלין לאו לאוספא ולא למגרע מנייהו וכדין פשטיה דקרא כמה דאיהו⁴² דלאו לאוספא ולא למגרע אפילו את חד ועל דא בני נשא אצטריכו לאזדהרא ולמרדף אבתרא דאורייתא למהוי רחימין דילה כמה דאתמר

תא חזי אם אחרת יקה לו (&) גלגולין דמתגלגלן בהאי קרא כמה רברבין ועלאין אינון דהא כל נשמתין עאלין בגלגולא ולא ידעין בני נשא ארחוי דקודשא בריך הוא והיך קיימא טיקלא והיך אתדנו בני נשא בכל יומא ובכל עידן והיך נשמתין עאלין בדינא עד לא ייתון להאי עלמא והיך עאלין בדינא לבתר דנפקי מהאי עלמא

כמה גלגולין וכמה עובדין סתימין עביד קודשא בריך הוא בהדי כמה נשמתין

בא וראה כך היא דרכה של תורה בראשונה כשמתחילה להתגלות אל האדם (ברגע) רומזת לו ברמז אם יודע טוב ואם לא יודע שולחת אליו וקוראת לו פתי והתורה אומרת לאותו ששלחה אליו אמרו לאותו הפתי שיקרב לכאן ואדבר עמו זהו שכתוב מי פתי יסור הנה חסר לב וגו' קרב אליה ומתחילה לדבר עמו מאחר פרוכת שפורשת לו דברים לפי דרכו עד שיתבונן לאט לאט וזהו הדרש.

אחר כך תדבר עמו מאחר¹³⁰ פשפש קטן דברי חידה וזוהי הגדה אחר שהתרגל אליה נגלית אליו פנים בפנים ומדברת עמו כל הסודות הנסתרים שלה וכל הדרכים הנסתרות שהיו שמורים בלבה מימים ראשונים ואז

אותו אדם הוא שלם בעל תורה ודאי בעל הבית שהרי כל סודותיה גלתה לו ולא רחוקה ולא כסתה ממנו כלום.

אומרת לו ראית דבר הרמז שרמזתי לך בתחלה כך וכך היו הסודות כך וכך הוא ואז רואה (שהעליונים) שעל הדברים הללו אין להוסיף ואין לגרוע מהם ואז פשט הכתוב כמו שהוא שלא להוסיף ולא לגרוע אפילו אות אחת ועל כך אנשים צריכים להזהר ולרדוף אחרי התורה להיות אוהבים שלה כמו שנתבאר.

בא וראה אם אחרת יקה לו הגלגולים שמתגלגלים בפסוק הזה כמה גדולים ועליונים הם שהרי כל הנשמות נכנסות בגלגול ולא יודעים בני אדם דרכי הקדוש ברוך הוא ואיך עומדים המאזנים ואיך נדונים בני אדם בכל יום ובכל זמן ואיך נשמות נכנסות לדין טרם שבאות לעולם הזה ואיך נכנסות לדין אחר שיוצאות מן העולם הזה.

כמה גלגולים וכמה מעשים נסתרים עושה הקדוש ברוך הוא עם

130

¹³¹ טוב ללמוד אגדה בכל לילה, שרוב רזי תורה רמוזים באגדה, והיסוד המתקשר במלכות נקרא אגדה וכו', בשביל כך שבח הזהר אגדה יותר מהדרשה (מ"מ).

¹³² הא למדת שכל מי שאינו לומד קבלה אינו בעל תורה שלם (רח"ו במ"מ).

ספר שמות

ערשילאין וכמה רוחין ערשילאין אזלין בההוא
עלמא דלא עאלין לפרגודא דמלכא וכמה
עלמין אתהפך בהו ועלמא דאתהפך בכמה
פליאן סתימין ובני נשא לא ידעין ולא
משגיחין והיך מתגלגלן נשמתין כאבנא
בקוספיתא כמה דאת אמר (ש"א כה כט) ואת
נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע

(והואיל ושרינן לגלאה) השתא אית לגלאה
דהא כל נשמתין מאילנא רברבא¹³⁴ ותקיפא
דהוא נהר דנפיק מעדן נפקי וכל רוחין
מאילנא אחרא זעירא נפקין נשמה מלעילא
רוח מלתתא ומתחברן כחדא כגוונא דדכר
ונוקבא וכד מתחברן כחדא כדין נהרין נהירו
עלאה ובהבורא דתרוייהו אקרי נר (משלי כ
כז) נר יהו"ה נשמת אדם מהו נ"ר נשמה רוח
ועל חבורא דתרוייהו כחדא אקרי נר דכתיב
נר יהו"ה נשמת אדם

נשמה ורוח דכר ונוקבא¹³⁵ לאנהרא
כחדא¹³⁶ ודא בלא דא לא נהרין ולא אקרי נר

כמה נשמות ערומות וכמה רוחות
ערומות הולכות באותו העולם שלא
נכנסות לפרגוד של המלך וכמה
עולמות מתהפך בהם והעולם
שמתהפך בכמה פלאים נסתרים ובני
אדם לא יודעים ולא משגיחים ואיך
מתגלגלות הנשמות כאבן בכף
הקלע¹³³ כמו שנאמר ואת נפש אויביך
יקלענה בתוך כף הקלע.

(והואיל והתחלנו לגלות) עכשיו יש
לגלות שהרי כל הנשמות מהאילן
הגדול והתקיף שהוא הנהר שיוצא
מעדן יוצאות וכל הרוחות מעץ אחר
קטן יוצאות הנשמה מלמעלה והרוח
מלמטה ומתחברות כאחת כדוגמת
זכר ונקבה וכאשר מתחברות כאחת
אז מאירות אור עליון ובחיבור של
שניהם נקרא נר "נר ה' נשמת אדם"
מהו נ"ר נשמה רוח ועל החבור של
שניהם כאחד נקרא נר שכתוב נר ה'
נשמת אדם.

נשמה ורוח זכר ונקבה להאיר
כאחד וזה בלי זה לא מאירים ולא

¹³³ וכן עוד

¹³⁴ אילנא רברבא הוא חכמה, ות"ת נקרא אילנא זעירא. והנה הנשמה יוצאת מזיווג ח'ב, כנ"ל זכה
הבין ליה נשמתא מסטרא דא"א וז"א, דהאי כל נשמתין מאילנא רברבא וגו', ואינם יוצאים משם
מעצמו, רק ע"י נהר דנפיק, והוא סוד הבינה דנפק מעדן חכמה, פי' נפיק מתולדות הבינה ומזיווג
תרוייהו נפיק. ואמנם הרוחין נפקין מאילנא אחרא, ז"א לגבי אילנא רברבי הנזכר, והוא סוד הת"ת.
גם אפשר לפרש בדרך אחרת, כי הני תרי אילנא הם בינה ומלכות, והנה מלכות היא עלמא דנוק', ולכן
הרוחין דנפקין מינה, אע"פ שהם מזווגי הת"ת, עכ"ז מכונים אליה, ונקרא נקבה על שמה. אמנם הבינה
הוא עלמא דדכורא, עם היותה נקבה כנזכר בפ' ויחי. וב' פי' אלו עולים בסגנון א', והנה אלו השנים
נעשים מרכבה זה לזה, והנשמה מתלבש ברוח כחדא, וז"א נר ה' נשמת אדם, פי' כי נשמת אדם היא
סוד חיבור א', כשמתחברים נשמה ורוח, שהם נ"ר, ושניהם הם נ"ר, כי מהשם ית' נפקי, ושניהם
בחבורא חדא הם נשמת אדם, ונעשים נשמה א'. וז"א כי רוח מלפני יעטוף וגו', פי' הבינה אומרת דבר
זה כי הרוח מלפני יעטוף, כי הרוח הוא ת"ת כנ"ל, והנה ת"ת הוא לפני הבינה, וקודם הוא בערכינו
ממטה למעלה, והוא מאותה מדרגה אשר לפני, ולכן הוא יעטוף לאחרים, ואין הוא מתעטף אלא נעשה
מלבוש לאחרים. והוא סוד הנשמה אשר אני עשיתי, ממש אני, הבינה. והם יותר עליונים. ולכן הרוח
הוא מעטף ומכסת הנשמה אשר אני עשיתי, והם מעולות מהרוח. והנה אלו השנים כשהם כחדא, אז
מאירים ונקרא נ"ר, ר"ת נשמה רוח, כמו שהנר הוא חיבור הפתילה והשמן בכלי ההוא, ואז דולק, ואם
לאו אינו דולק. כן הנשמה לא תוכל להאיר כ"א ע"י הרוח, כי הוא נעלמה. וז"א ודא בלא דא לא נהירא
ולא איקרי וכו'. ואמנם כאשר חטא אדה"ר גרם שלא יתבררו חלק מ"ן דמלכות ולכן גם שע"י הזווג
יהיה חוזר ז'ו"ן פב"פ למקומה למטה הנה לא היה דבר של קיום כי אז לא הספיק החזרה זו רק בשעת
הזיווג לבד ואח"כ חוזרות תיכף בסוד אב"א ולכן צריך לעשות תיקון בכל זיווג וזיווג כדי להחזיר
המלכות פב"פ (זהר הרקיע).

¹³⁵ ח"ג קע ע"א (לש"ו).

¹³⁶ מאמר הזה קשה מאד להולמו כי הוא הפך מכל מה שנמצא בכל ספרי הזוהר, כי הרוח זכר,
והנשמה נקבה, שהם ז"א ואימא עלאה. אבל יתבאר במאמר ס' הזוהר בפ' קדושים בדף פג ע"ב בסתרי
תורה וז"ל, אדם קדמא לא הוה ליה מהאי עלמא כלום כו', ע"ש. והענין בקיצור, כי שם נתבאר, שאז
היה מצב ומעמד העולמות באופן אחר ממה שהם עכשיו, אחר שחטא אדם הראשון. כי בראשונה,
קודם שחטא, היה הזווג דז"א ונוקביה למעלה בחיק אר"א ובהיכל שלהם, כי היה העולם בסוד קדושת
שבת. ולכן אז נשמת אדם הראשון היתה לו מן הז"א, אשר היה אז בבחינת בינה, ומשם הנשמה.
והמלכות היתה בסוד ז"א, ומשם היתה רוחו של אדם, ואז היתה הנשמה דכר מז"א, ורוח נקבה

ספר שמות

וכד מתחברן כהדא אקרי כלא נר וכדין אתעטף נשמה ברוח לקיימא תמן לעילא בהיכלא טמירא דכתיב (ישעיה נז יז) כי רוח מלפני יעטוף יתעטף לא כתיב אלא יעטוף מאי טעמא בגין דנשמות אני עשיתי תמן בגנתא דלעילא⁴³ בהיכלא טמירא אתעטף ואתלבש נשמה ברוח כמה דאתחזי

וכיון דבההוא היכלא לא הוי ולא אשתמש אלא ברוח ונשמה נפש לא אתי לתמן (נ"א מתמן) אלא מתלבש בההוא רוח תמן וכד נחתא לנו גן עדן דלתתא (בהאי עלמא) אתלבש בההוא רוחא אחרא דאמינא ההוא דנפיק מתמן¹³⁷ והוה מתמן ובכלהו שריא בהאי עלמא¹³⁸ ואתלבש בהו

ההוא רוח דנפיק מהאי עלמא דלא אתרבי¹⁴¹ (ס"א דלא אתדכי) ולא אתפשט בהאי עלמא אזלא בגלגולא ולא אשכח נייחא אתי בגלגולא בעלמא¹⁴² כאבנא בקוספיתא עד דישכח ההוא פרוקא דיפרוק ליה ואייתי ליה בההוא מאנא ממש דהוה איהו אשתמש ביה ודביק ביה תדיר רוחיה ונפשיה והות בת זוגיה רוחא ברוחא וההוא פרוקא בני ליה כמלקדמין

וההוא רוחא דשבק ואתדבק בההוא מאנא לא אתאביד דהא לית מלה אפילו זעירא בעלמא דלא הוי ליה אתר ודוכתא לאתטמרא ולאתכנשא תמן ולא אתאביד לעלמין ובגין כך ההוא רוחא דשבק בההוא מנא תמן הוא¹⁴⁴

נקרא נר וכשמתחברים כאחד הכל נקרא נר ואז מתעטפת הנשמה ברוח לעמוד שם למעלה בהיכל הגנוז שכתוב כי רוח מלפני יעטוף לא כתוב יתעטף אלא יעטוף למה משום שנשמות אני עשיתי שם בגן שלמעלה בהיכל הגנוז מתעטפת ומתלבשת הנשמה ברוח כמו שראוי.

וכיון שבאותו היכל לא היה ולא השתמש אלא ברוח ונשמה הנפש לא באה לשם (משם) אלא מתלבשת באותה רוח שם וכשירדת לתוך גן עדן התחתון (בעולם הזה) מתלבשת באותה רוח אחרת שאמרנו אותה שיצאה משם והיתה משם ובכולן שורה בעולם הזה ומתלבשת בהם.

אותה רוח שיוצאת מן העולם הזה שלא התרבתה (שלא נטהרה) ולא התפשטה בעולם הזה הולכת בגלגול ולא מוצאת מנוחה באה בגלגול בעולם כאבן בכף הקלע¹³⁹ עד שימצא אותו גואל שיגאלנה ומביא אותו באותו כלי ממש שהוא היה משתמש בו ומתדבק¹⁴⁰ בו תמיד רוחו ונפשו והיתה בת זוגו רוח ברוח ואותו הגואל בונה אותו כמקדם.

ואותה רוח שהשאר ונדבקה באותו הכלי לא נאבדה שהרי אין אפילו דבר קטן בעולם שאין לו אתר¹⁴³ ומקום להטמן ולהתכנס לשם ולא נאבד לעולמים ולכן אותה הרוח

ממלכות. אבל אחר שחטא, ירדו העולמות ממעלתן, והיו בבחינת ימי החול, והמלכות ירדה למטה במקום הבריאה, אשר משם היה אז נפשו של אדם. ועתה נפשו היא מן המלכות, אשר ירדה עתה אל המקום שהיתה שם הבריאה אז. ורוח היה לו מן הז"א שירד למטה במקום המלכות שהיתה שם אז, ונשמתו היתה לו מן הבינה שירדה במקום שהיה אז הז"א שם. ועתה נמצא כי נשמה מבינה, ורוח מז"א, ונפש ממלכות. וכפי המצב הזה הוא מה שבכל העולמות הוזכר כי רוח מז"א ונשמה מבינה אבל קודם שחטא שהיו העולמות מעולים יותר היתה לו נשמתו מז"א שהיה אז במקום הבינה ורוחו מנוקביה שהיתה אז במקום ז"א ובזה לא יחלקו המאמרים יחד (שער מאמרי רשב"י).

¹³⁷ פי' שנשמות הגרים הם מגן עדן של מטה (מ"מ).

¹³⁸ פי' כשבאה הנשמה לעולם הזה, מתלבשת בכולם ברוח ובנשמות הגרים (מ"מ).

¹³⁹

¹⁴⁰

¹⁴¹ שלא הניח בנים (רח"ו במ"מ).

¹⁴² פי' מתגלגל ומטלטל ממקום למקום עד שיבוא היבם ליבם אשתו (מ"מ).

¹⁴³

¹⁴⁴ ענין זה ביארתי בדרוש אחד שביארתי בסוד אדם הראשון וחוה, איך נוצרו על ידי זוג אחר באחור, גם תבין משם מה ענין ביאור שם של מייין נוקבין. וזה הדרוש ביארתי בפרשת פקודי דף רנ"ד סוף ע"ב בדרוש ענין אותם השכ"ה ניצוצין דאתברירו במחשבה דזריק ניצוצין לש"ך עיבר וע"ש, גם עיין באדרת נשא בדף קלה ע"ב, בענין אשא דכיא ואיורא דכיא כי שם נתבאר היטב (שער מאמרי רשב"י).

ספר שמות

ודא רדיף בתר עקרא ויסודא (נ"א דיליה) דקא נפיק מיניה¹⁴⁵ ואייתי ליה ובני ליה בדוכתיה באתר דההוא רוח בת זוגיה דנפקת בהדיה ואתבני תמן כמלקדמין ודא איהו בריה חדתא השתא בעלמא רוחא חדתא וגופא חדתא

ואי תימא רוח דא דא הוא מה דהוה הכי הוא אבל לא אתבני אלא בנין ההוא רוחא אחרא דקא שבק בההוא מאנא

ק/א

הכא אית רזא דרזין (ס"א רזא דרזין בההוא מאנא)

בספרא דחנוך¹⁴⁶ בניינא דא דאתבני לא אתבני אלא בההוא רוחא אחרא דשביק תמן בההוא מאנא וכד שארי לאתבנאה דא משיך אבתריה¹⁴⁷ דההוא רוח דאזיל ערטילאה¹⁴⁸ ומשיך ליה לגביה ותמן תרי רוחות דאינון חד לבתר דא איהו¹⁴⁹ רוח ודא איהו נשמה ותררוייהו חד

אי זכה לאתרבאה ולמוזכי כדקא יאות תרווייהו אינון חד לאתלבשא בהו נשמתא אחרא עלאה כמה דאית לשאר בני עלמא רוח דזכאן בהו נשמתין אינון דקדמן ואחידן בהו ורוחא אחרא מלעילא ונשמתא קדישא אתלבשא בהו אופ הכי נמי מדיליה ממש אית תרין רוחין בנין לאתלבשא בהו נשמה עלאה

יהא לדין גופא אחרא דקא אתבני השתא חדתא ההוא גופא קדמאה דשבק מה אתעביד מניה או האי בריקנייא או האי בריקנייא לפום סכלתנו דבר נש אשתמע דהאי קדמאה דלא אשתלים בקדמיתא אתאביד הואיל ולא זכה

שהשאר באותו כלי שם הוא ודאי רודף אחר העיקר והיסוד (שלו) שיצא ממנו ומביא אותו ובונה אותו במקומו במקום של אותה רוח בת זוגו שיצאה עמו ונבנה שם כמקדם וזוהי בריה חדשה עכשיו בעולם רוח חדשה וגוף חדש.

ואם תאמר רוח זו, זוהי מה שהיה כך זה אבל לא נבנית אלא בשביל אותה רוח אחרת שהשאר באותו כלי

כאן יש סוד הסודות (סוד הסודות באותו כלי)

בספרו של חנוך בנין זה שנבנה לא נבנה אלא באותה רוח אחרת שהשאר שם באותו הכלי וכשהתחיל להבנות זה מושך אחריו של אותה רוח שהולכת ערומה ומושך אותה אליו ושם שתי רוחות שהן אחת אחר זה הוא רוח וזוהי נשמה ושתייהן אחת.

אם זכה להרבות לזכות כראוי שתייהן הן אחת להתלבש בהן נשמה אחרת עליונה כמו שיש לשאר בני העולם רוח שזוכות בהן הנשמות אותן שקודמות ואוחזות בהן ורוח אחרת מלמעלה והנשמה הקדושה התלבשה בהן כמו כן כאן גם משלו ממש יש שתי רוחות כדי להלביש בהן הנשמה העליונה.

יהיה לזה גוף אחר שנבנה עכשיו חדש אותו הגוף הראשון שהשאר מה נעשה ממנו או זה בריקנות או זה בריקנות לפי תבונתו טפשות אדם נשמע שהראשון הזה שלא נשלם בתחלה נאבד הואיל ולא זכה אם כך

¹⁴⁵ פ"י רוחא דשבק באשה שרשו הוא מרוח ערטילאה (מ"מ).

¹⁴⁶ סוד הענין על בוריו אי אפשר לבאר בפעם אחת, כי זהו כלל המאמר כלו של כל דברי הסבא, אך מי שיבין יקבץ כל הדברים ביחד ויבין (כתבי הגרמ"מ משקלוב). כל יבום הוא במט"ט, ושם נשתנה כי כל השנויין ביה, כמש"ל בתיקון כ"א ותיקון כ"ח ולקמן תיקון ס"ח, וביה אשתני כל דיוקנין דלא דמו דא לדא, וכן בש"מ הרבה, והענין כי נשמתא ל"ל שינוי, וכל השינויים הוא בגוף (בהגר"א בתיקון"ז קו ע"ג). ועי' תיקון"ז קס ע"ד: זה ספר תולדות אדם דא ספרא דחנוך נער דעליה אתמר ויתהלך חנוך את האלהים ואינון כי לקח אותו אלהים, בהגר"א: [חנוך] הוא מט"ט.

¹⁴⁷ היינו זה הרוח של הגואל הבונה, מושך זה שהיה לו ראוי להשיג, ונעשה ערטלאי מזה, ותמן תרין רוחות דאינון חד, הוא קאי על זה הרוח דשביק בהאי מאנא, זהו נחלק לב', לצדיקים ילכו בסם ופושעים יכשלו בסם, סליק ונחית כנ"ל, ואחר קבלת ענישו יתחלק לב' (כתבי הגרמ"מ משקלוב).

¹⁴⁸ סוד הלבושין בג"ע הכל בסוד המצות שהן בעולם הבריאה לבושא דשכינתא (תז"ח מא ע"ג), ולבושין דאדם, ושם שכר ועונש, וז"ס נשמות דאזלין ערטילאין, כי לבוש שלהן בקליפה, וכל התורה ומע"ט הכל תלוי בלבושין אלו (בהגר"א בספד"צ כט ע"ג).

ספר שמות

אי הכי למגנא אשתדל בפקודי אורייתא או אפילו בחד מנייהו והא אנן ידעינן דאפילו ריקנין שבישראל כלהו מליין מצות כרמון ונפא דא אף על גב דלא אשתלים לאתרבאה ולמזכי ולמסגי בעלמא⁴⁵ פקודין אחרנין דאורייתא נטר דלא אתאבידו מניה וכי למגנא הווי¹⁴⁹

חברייא חברייא פקחו עיניכו דהא אנא ידענא דהכי אתון סברין וידעינן (נ"א סלקין אדעתין) דכל אינון גופין ציונין אינון בריקנייא דלא אית לון קיומא לעלמין לאו הכי וחס לן לאסתכלא באלין מליין

פתח סבא ואמר (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהו"ה ישמיע כל תהלתו מאן הוא בעלמא דיכיל למללא גבורן דעביד קודשא בריך הוא בעלמא תדיר ההוא גופא קדמאה דשבק לא אתאביד וקיומא להוי ליה לזמנא דאתי דהא עונשיה סבל בכמה זינין וקודשא בריך הוא לא מקפח אנרא דשום בריין דברא בר אינון דנפקו מגו מהימנותא דיליה ולא הוה בהו טב לעלמין ובר מאינון דלא כרעו במודים דהני קודשא בריך הוא עביד מנייהו בריין אחרנין בנין דלא יתבני ההוא גופא בדיוקנא דבר נש ולא יקום לעלמין אבל הני לאו הכי

מה עביד קודשא בריך הוא אי ההוא רוח וכי לאתתקנא בהאי עלמא בההוא גופא אחרא מה עביד קודשא בריך הוא⁴⁶ ההוא פרוקא דקא פריק ליה ההוא רוח דיליה דקא אעיל תמן ושתף וערב בההוא רוח דהוה בההוא מאנא ודאי לא אתאביד ומה אתעביד דהא תלת רוזין תמן (ס"א בההוא גופא אחרא ביה יקום ומה עביד קודשא בריך הוא תא חזי ההוא פרוקא דקא פריק ליה רוח דיליה הא אעיל תמן ושביק ושתף וערב בההוא מאנא וההוא רוחא קדמאה דהוה בההוא מאנא

לחנם עסק במצוות התורה או אפילו באחת מהן והרי אנו יודעים (&) שאפילו ריקנים שבישראל כולם מלאים מצוות כרמון וגוף זה אף על גב שלא נשלם להתרבות ולזכות ולפרו בעולם מצוות אחרות של התורה הוא שמר שלא נאבדו ממנו וכי לחנם הם היו.

חברים חברים פקחו עיניכם שהרי אני ידעתי שכך אתם סוברים ויודעים (היעלה על הדעתכם) שכל אותם גופים נצטיירו הם בריקנות שאין להם קיום לעולמים לא כך וחס לנו להסתכל בדברים הללו.

פתח הזקן ואמר מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו מי הוא בעולם שיכול למלל הגבורות שעושה הקדוש ברוך הוא בעולם תמיד אותו גוף הראשון שהשאיר לא נאבד ויהיה לו קיום לעתיד לבא שהרי את ענשו סבל בכמה מינים והקדוש ברוך הוא לא מקפח שכר שום בריות שברא פרט לאותם שיצאו מתוך האמונה שלו ולא היה בהם טוב לעולמים ופרט לאלו שלא כרעו במודים שמאלה עושה הקדוש ברוך הוא בריות אחרות כדי שלא יבנה באותו הגוף בדמות של אדם ולא יקום לעולמים אבל אלה לא כך.

מה עושה הקדוש ברוך הוא אם אותה רוח זוכה להתתקן בעולם הזה באותו הגוף האחר מה עושה הקדוש ברוך הוא אותו הגואל שגואל את אותה הרוח שלו שמכניס לשם ומשתף ומערב באותה רוח שהיתה באותו הכלי ודאי שלא נאבדת ומה נעשה שהרי יש שם שלש רוחות (באותו גוף אחר בו יקום ומה עושה הקדוש ברוך הוא בא וראה הגאולה ההיא שהיה גואל אותה רוח שלו הרי נכנסת שם ונעזבת ומשתתפת ומתערבת בכלי ההוא ואותה הרוח הראשונה שהיתה

¹⁴⁹ הגוף הא' דלא אצלח בפריה ורביה, אינו זוכה רק לנצוץ פרטי של הנפש ההיא, והוא אותו הנצוץ דשבק באנתתיה בביאה א', ושארית חלקי הנפש עם הרוח והנשמה, הם לגוף השני. וז"ס מ"ש בזהר בפרשת חיי שרה דף קל"א ע"א, דהנהו גופין דלא אצלחו להו כלא הו, והדבר הזה מתמיה, כי אין לך אדם מישראל שאינו מלא מצות כרמון, ולמה יתבטל לגמרי בזמן התחיה, אבל רמז אל האמור, כי הנה עיקר התענוג העתיד לבא, הוא לבחי' הרוח והנשמה, והגוף הא' שאין בו אפילו נפש שלימה, רק נצוץ פרטי, ההוא רוחא דשבק באנתתיה וכו', נמצא כי אין לו תענוג, ובערך זה הוי כלא הוי (שעה"ג הק' ד).

ספר שמות

ואתדבק ביה ודאי אשתאר תמן ולא אתאביד
ובגין כך ההוא רוחא דשבק בההוא מאנא
ואתדבק תמן הוא רדיף בתר עקרא דיליה
ויסודא דיליה דקא נפיק מניה ואייתי ליה ובני
ליה בדוכתיה באתר דהות בת זוגיה הא תלת
רוחין תמן) חד דהוה בההוא מאנא ואשתאר
תמן וחד ההוא דאתמשך תמן דהוה ערמילאה
וחד ההוא דאעיל תמן ההוא פרוקא ואתערב
בהו למהוי בתלת רוחין אי אפשר ומה
אתעביד

אלא כך אינון גבורין עלאין דעביד קודשא
ברוך הוא ההוא רוחא דעאיל תמן¹⁵¹ ההוא
פרוקא ביה אתלבש ההוא נשמתא באתר
דלבושא דניורי (והוא)⁴⁷ וההוא רוחא
ערמילאה דתב תמן לאתבנאה להוי לבושא
לנשמתא עלאה וההוא רוח דהוה בקדמיתא
דאשתאר בההוא מנא פרה מתמן וקודשא
ברוך הוא אזמין ליה אתר בגו רזין כוין דטנרא
דבתר כתפוי דגן עדן ואתטמר תמן ואסתלק
לההוא גופא קדמאה דהוה בקדמיתא ובההוא
רוח יקום ההוא גופא¹⁵² ודא איהו חד דאינון
תריין¹⁵³ דקא אמינא (לעילא)¹⁵⁴⁴⁸

אבל ההוא גופא¹⁵⁷ עד דלא יקום עונשיה
סגיא דהא בגין דלא זכה לאתרבאה נחתי ליה
לגו אדמה דסמיך לארקא ואתדן תמן ולבתר
סלקין ליה להאי תבל השתא נחית והשתא
סליק הא סליק והא נחית לית ליה שכיכו בר
בשבתו וביומין טבין וברישי ירחי

באותו כלי ונדבקה בו ודאי שנשארת
שם ולא נאבדת ומשום זה אותה הרוח
שעזב באותו הכלי ונדבקה שם הוא
רודף אחר השורש שלו והיסוד שלו
שהיה יוצא ממנו ומביאו אליו ובונה
אותו במקומו במקום שהיתה בת זוגו
הרי שלש רוחות שם) אחת שהיתה
באותו הכלי ונשארה שם ואחת אותה
שנמשכה לשם שהיתה ערומה ואחת
אותה שהכניס לשם אותו הגואל
והתערב בהן להיות בשלש רוחות אי
אפשר ומה נעשה.

אלא כך הן הגבורות העליונות
שעושה הקדוש ברוך הוא אותה רוח
שהכניס לשם אותו הגואל בו
התלבשה הנשמה הזו במקום של
לבוש הגרים (והוא) ואותה רוח ערומה
ששבה שם להבנות להיות לבוש
לנשמה העליונה ואותה רוח שהיתה
בתחלה שנשארה באותו כלי פרוקא
משם והקדוש ברוך הוא מזמין לה
מקום בתוך סודות החלונות¹⁵⁰ שבסלע
שאחר כתפי גן עדן ונטמנת שם
ומתעלה לאותו הגוף הראשון שהיה
בתחלה ובאותה רוח יקום אותו הגוף
וזהו אחד מאותם השנים שאמרנו
(למעלה).

אבל אותו הגוף טרם שיקום ענשו
גדול שהרי משום שלא זכה להתרבות
הורידו אותו לתוך האדמה שסמוכה
לארקא ונדון שם ואחר כך מעלים
אותו לתבל הזאת עכשיו יורד ועכשיו
עולה¹⁵⁵ זה עולה¹⁵⁶ וזה יורד אין לו

150

¹⁵¹ כאן משמע שרוח של היבם דאעיל בהאי אתתא הוא במקום נשמות הגרים, ולעיל בראש הדף
אמר שרוח קדמאה הוא במקום נשמות הגרים, ד"ל שאחר ביאת היבם מיד ההוא רוחא קדמאה דשבק
בהאי אתתא רדף בתר רוח דיליה ובני ליה בדוכתיה, ואזי רוחא קדמאה הוא במקום נשמות הגרים
כמ"ש בראש הדף. ואחר שנבנה הולד ברחם היבמה, אזי רוחא קדמאה אסתלק לההוא גופא קדמאה,
ורוח דאעיל היבם בהאי אתתא, הוא במקום נשמת הגר, כן פירש מורינו (זהר הרקיע). ועי' יהל אור
ח"א ט ע"ג.

¹⁵² כלומר גופא קדמאה, ע"י ההוא סבילת היסורין של אהבה זוטא יתעלה לסוד אהבה רבא, ואוהביו
כצאת השמש בגבורתו, וירום ונשא וגבה מאד, כמ"ש בזוהר פ' מקץ (קפא ע"א) (כתבי הגרמ"מ).

¹⁵³ שההוא רוחא דשביק בה, נתייחד עם ההוא רוחא ערטלאי, ע"י ההוא רוחא של זה הגואל, ונעשו
כפולין כלולין בא' (כתבי הגרמ"מ משקלוב).

¹⁵⁴ תריין דאינון חד, דהיינו ששני גופים יש בהם רוח אחד (מ"מ).

155

156

¹⁵⁷ כמ"ש למעלה, והיינו שכלל כל האורות והנשמות נתייחדו וכו' הן סוד ה' פרצופין, אדם חוה הבל
קין כלולים בש"ת, שממנו נתבנה העולם וכו' שם נתכפרו אד"ם וחול"ה ושם השיג הבל והציץ (כתבי
הגרמ"מ).

ספר שמות

מנוחה פרט לשבתות וימים טובים
ובראשי חדשים.
ואלה ישנים באדמת עפר

ואלין דמיכין באדמת עפר
ק/ב

אדמת מאדמה עפר מתבל ועל אלין כתיב
(דניאל יב ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו
אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם
כל אלין דלא זכו לאתתקנא

אבל⁴⁹ אי זכה ההוא רוחא ערשילאה דתב
כמלקדמין לאתתקנא זכאה איהו דהא ההוא
רוחא דאתמר ביה דאתמר בטנרא¹⁵⁸ יתתקן
בההוא גופא קדמאה ועל אלין כתיב (&) אלה
לחיי עולם ואלה לחרפות וגו' כל אינון דלא זכו
לאתתקנא

ואלין אינון גבורין עלאין דמלכא עלאה
קדישא ולא אתאביד כלום אפילו הבל דפומא
אתר ודוכתא אית ליה¹⁵⁹ וקודשא בריך הוא
עביד מיניה מה דעביד ואפילו מלה¹⁶⁰ דבר נש
ואפילו קלא לא הוי בריקנייא ואתר ודוכתא
אית להו לכלא

האי דאתבני השתא ונפק לעלמא בריה
דתא לית ליה בת זוג ועל דא לא מכריזי
עליה דהא בת זוגיה אתאבידת מניה בת זוגיה
דהות ליה אתעבידת אמיה ואחיה אבוה

סבא סבא מה עבדת טב הוה לך שתיקא
סבא סבא הא אמינא דעאלת בימא רבא בלא
חבלין ובלא דגלא מה תעביד¹⁶² אי תימא
דתסתלק לעילא לא תיכול אי תימא דתיחות
לתתא הא עמקא דתהומא רבא מה תעביד אי
סבא אי סבא לא אית לך לאהדרא לאחורא
בעדנין אלין לא הוית ולא אתרגילת
לאתחלשא בתוקפך דהא ידעת דבר נש

אדמת מאדמה עפר מתבל ועל אלו
כתוב ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו
אלה לחיי עולם ואלה לחרפות
ולדראון עולם כל אלה שלא זכו
להתתקן.

אבל אם זכתה אותה רוח ערומה
ששבה כמו מקדם להתתקן צדיק.
אשרי הוא, שהרי אותה רוח שנאמר
בה שנשמרה בסלע תתקן באותו הגוף
הראשון ועל אלה כתוב אלה לחיי
עולם ואלה לחרפות וגו' כל אותם
שלא זכו להתקן.

ואלו הן הגבורות העליונות של
המלך העליון הקדוש וכלום לא נאבד
אפילו הבל הפה יש לו מקום והקדוש
ברוך הוא עושה ממנו מה שעושה
ואפילו דיבור של אדם ואפילו קול
אינו בריקנות ומקום יש לכלם.

זה שנבנה עכשיו ויצא לעולם
בריה חדשה אין לו בת זוג ועל זה לא
מכריזים שהרי בת זוגו נאבדה ממנו
בת הזוג שהיתה לו נעשתה אמו ואחיו
לאביו.

זקן זקן מה עשית טובה היתה לך
השתיקה. זקן זקן הרי אמרנו שנכנסת
לים הגדול בלי חבלים ובלי דגלונס¹⁶¹
מה תעשה אם תאמר שתעלה למעלה
לא תוכל ואם תאמר שתירד למטה הרי
עמקו של התהום גדול מה תעשה אי
זקן אי? זקן אין לך לחזור לאחור
בזמנים הללו לא היית ולא התרגלת
להחלש בכחך שהרי ידעת שאדם אחר

¹⁵⁸ פי' שאמרו עליו שיהיה נטמן בטינרא (מ"מ). אמר הזוהר בפרשת בלק (קצד ע"ב), "קב"ה עבד ביה
בההוא חייביא מה דעבד". אבל באמת כל גופו ועצמותיו נפלו בטנרא תקיפא של נוקבא דתהום רבה
(עמק המלך ש"ד פק"ט).

¹⁵⁹ אתר הוא בקדושה, ודוכתא לסתם, שיש הבל ויש הבל (הגרמ"מ).

¹⁶⁰ דיבור (הגרמ"מ).

¹⁶¹ תורן?

¹⁶² העובר בו יטבע אם לא יכול לשוט או ע"י אניה, ויכול להוליך האניה במשוטין, והוא בחכמה זו
יש מקומות עמוקים ומסוכנים שאין אניה יכול לעבור שם, או שאין בעל האניה יכול בכחו להעבירו
שם (בהגר"א בתיק"ז מג ע"ב). נק' כלל המלכים כוורא שהם מקומם במים והוא שבנייתם מעט'
דגבורות וכמ"ש והארץ הייתה תהו ובהו וחשך על פני תהום, ולכן הסיגים שיצאו מהם הם תהומא
רבא וימא רבא וכמ"ש בתיקונים שהבאתי במאמר הקודם וימן ה' דג גדול וכו' שדג ודגה הם דו"נ
סמאל ולילית, ובעת השבירה נפלו הכלים לתה"ר והם הדגים ששם (אפיקי ים - בבא דף בתרא עג
ע"ב). ע"י אור תורה אות קמו.

ספר שמות

בכל הדור הזה לא נכנס לאניה בעומק הזה שאתה שם.

אחרא בכל דרא דא לא עאל בארנא¹⁶³ בעמיקא דא דאנת תמן בריה דיוחאי ידע לאסתמרא¹⁶⁴ ארחוי ואי עאל בימא עמיקא אשגח בקדמיתא היך יעבר בזמנא דרא וישוטט בימא עד לא ייעול ואנת סבא לא אשגחת בקדמיתא השתא סבא הואיל ואנת תמן לא תחלש בתוקפך לא תשבוק כל ארחך למשטמא לימינא ולשמאלא¹⁶⁵ לארכא ולפותיאי¹⁶⁶ לעמקא ולרומא¹⁶⁷ לא תדחל סבא סבא אתתקף בתקפך כמה גבריין תקיפין תברת בתקפיהון וכמה קרביין נצחת

בן יוחאי יודע לשמור את דרכו ואם הוא נכנס לים העמוק הוא משגיח בהתחלה איך יעבור בפעם אחת וישוטט בים טרם שיכנס ואתה זקן לא השגחת בתחלה עכשיו זקן הואיל ואתה שם אל תחלש בכחך אל תעזב את כל דרכך לשוטט לימין ולשמאל לאורך ולרוחב לעומק ולגובה אל תפחד זקן זקן התחזק בכחך כמה גבורים חזקים שברת בכחם וכמה קרבות נצחת.

בכה פתח ואמר (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו האי קרא אוקמוה והכי הוא אבל צאינה וראינה וכי מאן יכיל למחמי במלך שלמה דהוא מלכא דשלמא דיליה¹⁶⁸ והא סתים הוא מכל חילי מרומין דלעילא¹⁶⁹ בההוא אתר (ישעיה סד ג) דעין לא ראתה אלהים וזלתך ואת אמרת צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה ותו דהא כבוד דיליה¹⁶⁹ בלהו מלאכי עלאי שאלי ואמרי איה מקום כבודו

בכה פתח ואמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו פסוק זה פרשוהו וכך הוא אבל צאינה וראינה וכי מי יכול לראות במלך שלמה שהוא המלך שהשלוש שלו והרי הוא נסתר מכל חיילות המרומים שלמעלה באותו מקום שעין לא ראתה אלהים וזלתך ואתה אמרת צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה ועוד שהרי כבודו כל המלאכים העליונים שואלים ואומרים איה מקום כבודו (&).

¹⁶³ פי' בשכינה (רח"ו במ"מ).

¹⁶⁴ דע כי נשמות הצדיקים יש מהם שהם מבחינת אור המקיף, ויש שהם מן האור הפנימי. וכל אותם שהם מצד האור המקיף, יש בהם כח לדבר בנסתרות וסודות התורה דרך כיסוי והעלם גדול, כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם. והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד האור המקיף, ולכן היתה בה כח להלביש הדברים ולדורשן באופן, שאף אם ידרשם לרבים לא יבינום אלא מי שראוי להבינם. ולכן ניתן לו רשות לכתוב ספר הזוהר, ולא ניתן רשות לרבותיו או לראשונים אשר קדמו לו לכתוב ספר בחכמה הזאת, עם היות שודאי היו יודעים בחכמה הזאת יותר ממנו, אבל הטעם הוא, שלא היה בהם כח להלביש הדברים כמוהו, וזמ"ש בריה דיוחאי ידע כו' ובזה תבין גודל העלם ספר הזוהר אשר כתב רשב"י, שאין כל מוחא ומוחא יכול להבין דבריו (שער מאמרי רשב"י).

¹⁶⁵ פי' הם דרום וצפון שהם חסד וגבורה (מ"מ).

¹⁶⁶ פי' למזרח ולמערב והם ת"ת ויסוד כנודע (מ"מ).

¹⁶⁷ היינו נו"ה שנק' מעלה ומטה, ור"ל שהיה מושטט בכל הו"ק (מ"מ). הן ו"ק שיש בכל מלה בתורה וברז"א דמהימנות"א כמ"ש באריכות בפירוש מאמר קו המדה (זר"ח נז ע"א) (הגרמ"מ).

¹⁶⁸ בינה (רח"ו ורמ"ז ח"א כט ע"א). ז"א (מ"מ שם). ר"ל מלכא בינה, שלמא יסוד (יהל אור ח"א ה ע"א). ותקופתו על קצותיו הן נו"ה דהצדיק במרוצתו בנוק' הוא מנדה ביעין וכליות והתחממו הוא מאימא עלאה דלכן נק' מלכא דשלמא דילה שהיא נותנת הגבורות להתחמם והן גבורות ממותקות (בהגר"א בתיקו"ז קסט ע"ב). כל מלך שלמה האמור בשיר השירים קודש (עי' שבועות לה ע"ב), והוא סוד סיהרא באשלמותא, ונמצא שם שלמה, שם התואר של שלמה המלך, נעשה בימיו כינוי להקב"ה, מה שלא היה לשום בן אדם שיהיה שמו ושם הקב"ה אח"ד (הגרמ"מ).

¹⁶⁹ פי' בא לחזק הקושיא הראשונה שהז"א לא שייך בו ראייה כלל, דהא אפילו המלכות נעלמת ושואלים מלאכי השרת עליה איה מקום כבודו, כ"ש הז"א בודאי אין עין יכולה לראותו, אבל המלכות אפשר לצדיקים לראותה, וזהו מה שתירץ "בעטרה כתיב ולא ובעטרה" דאי לא תימא הכי כמ"ש, א"כ מה תירץ הסבא בקושייא בתרייתא (מ"מ).

ספר שמות

אלא מה דאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה כתיב¹⁷⁰ ולא כתיב ובעטרה דכל מאן דחמי ההיא עטרה¹⁷¹ חמי נעם מלכא דשלמה דיליה שעטרה לו אמו¹⁷² הא תנינן קרי לה בת קרי לה אחות קרי לה אם¹⁷³ וכלא איהו וכלא הוי מאן דיסתכל¹⁷⁴ וינדע¹⁷⁵ בהאי ינדע חכמתא יקירא¹⁷⁶

השתא מה אעביד¹⁷⁷ אי אימא רזא סתימא דא לא אצטריך לגלאה אי לא אימא ישתארוני זכאיין אלין יתמין מהאי רזא נפל ההוא סבא על אנפוי¹⁷⁸ ואמר (תהלים לא ו) בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי יהוה אל אמת מאנא דהות לתתא היך יתעביד לעילא בעלה דהוה לעילא היך יתהפך וליהוי לתתא בת זוגיה אתעבידת אמיה תוואה על תוואה אחוה אבוה אי אבוה דקדמיתא יפרוק ליה יאות אבל אחוה דליהוי אבוה וכי לאו תוואה איהו דא עלמא בהפוכא איהו ודאי עלאיין לתתא ותתאיין לעילא

אלא (דניאל ב כ) להוא שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא דיליה היא והוא מהשנא עדניא וזמניא וגוי ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא תא חזי מאן דשרי בנהורא לא יכיל לאסתכלא ולמחמי בחשוכא אבל קודשא בריך הוא לאו הכי

אלא מה שאמר צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה כתוב ולא כתוב ובעטרה שכל מי שרואה אותה עטרה רואה את הנועם של המלך שהשלום שלו שעטרה לו אמו הרי שנינו קורא לה בת וקורא לה אחות קורא לה אם והכל הוא והכל היה מי שיסתכל וידע את זה ידע חכמה נכבדה.

עכשיו מה אעשה אם אמר סוד נסתר זה לא צריך לגלות אם לא אמר ישארו הצדיקים הללו יתומים מן הסוד הזה נפל אותו הזקן על פניו ואמר בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת כלי שהיה למטה איך יעשה למעלה בעלה שהיה למעלה איך יתהפך ויהיה למטה בת זוגו נעשתה אמו תמיהה על תמיהה אחיו הופך לאביו אם אביו שבראשונה יגאל אותו יפה אבל אחיו שיהיה אביו וכי זו לא תמיהה זה עולם הפוך הוא ודאי שעליונים למטה ותחתונים למעלה.

אלא להוא שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא דיליה היא והוא מהשנא עדניא וזמניא וגוי ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא [יהיה שם האלוה מברך מן העולם ועד העולם שהחכמה והגבורה שלו היא והוא משנה עדנים וזמנים וגוי ידע מה בחשכה והאור שרוי עמו] בא וראה מי ששרוי באור לא יוכל להסתכל ולראות מה שבחשכה אבל הקדוש ברוך הוא לא כך

¹⁷⁰ כי שורש הכתר אי אפשר להשיג כלל, אך במלך שהשלום שלו, סוד מלכות שהיא עטרה בראש כל צדיק, ומה שעתיד להיות, אי אפשר להשיג ג'כ, וכו' ובעטרה כשיערה רוח ממרו"ם, ג' בעטרה, יכולין להשיג וכו', ואלו הב' עטרין נמשכו מסוד אבא ואימא, והעיקר ע"י אמו, כי אבא בהעלם גדול (הגרמ"מ).

¹⁷¹ מלכות (רח"ו במ"מ). והיינו וראית את אחורי, כי מלכות ות"ת נקראים אחור וקדם (מ"מ).

¹⁷² שיעור הפסוק בעטרה שהיא מלכות שעטרה לו, להיות אמו, כן פי' מורינו (מ"מ).

¹⁷³ טעם פתיחה זו משום האי דקאמר קרי לה אם וכו', ודומה לזה מ"ש בת זוגיה אתעבידת אמיה, לכך הביא פסוק זה, וכולא איהו יובן שהקדים מ"ש האריז"ל בסה"כ, וז"ל, סוד משרד"ל בעטרה שעטרה לו אמו לא זז מחבבה וכו' הוא כי בהיותה שוה אצלו היא אחותו, וכשעולה למקום אימא כמו במוסף שבת, היא עטרת בעלה, ונק' אמו, עכ"ל. ונלע"ד כשהיא מהחזה ולמטה ומקבל מאחורי חדוי, אזי נק' בתו, כי הוא לוקח הכל ואח"כ נותן לה (מ"מ).

¹⁷⁴ בסוד בינה (הגרמ"מ).

¹⁷⁵ בסוד הדעת (הגרמ"מ).

¹⁷⁶ זהו סוד תוציא יקר מזולל (הגרמ"מ).

¹⁷⁷ עשה זה הסבא הקדמה וההנחה, שזה מה שנפל לעמקי התהום, אך זכה ואתתקן, יוכל להתעלה למעלה גדולה עד מאד, כי שרשו גבהו מאד, וגבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם (הגרמ"מ).

¹⁷⁸ בסוד מסירת נפש בנפילת אפיים (הגרמ"מ).

ספר שמות

ק/א

יודע מה בחשכה אף על גב שהאור שרוי עמו מתוך האור מסתכל בחושך ויודע כל מה ששם.

עכשיו יש להקדים בראשונה דבר אחד שאמרו הקדמונים באותם מראות הלילה ששינינו (ברכות &) מי שבא על אמו בחלום יצפה לבינה שכתוב כי אם לבינה תקרא כאן יש להתבונן אם משום שהיא אם, יפה, והיה לו לכתוב כך שמי שרואה אמו בחלום יזכה לבינה אבל מי שבא על אמו למה.

אלא סוד עליון הוא משום שהתהפך ועלה מלמטה למעלה בן היה בתחלה כיון שעלה למעלה מתהפך האילן ונעשה הוא מעולם עליון ושולט עליה וזוכה לבינה.

בתחלה כשעולה אדם לשלש עשרה שנה מה כתוב ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך אז הוא למטה ממנה כיון שעלה אליה הרי הוא מן העולם העליון שהרי התעלה לדרגת יוסף וזה (ודאי) זוכה לבינה.

ידיע מה בחשוכא אף על גב דנהורא עמיה שרא מגו נהורא מסתכל בחשוכא וידע כל מה דתמן

הכא אית לאקדמא בקדמיתא מלה חדא דאמרו קדמאי באינון חווי ליליא¹⁷⁹ דתנן מאן דאתי על אמיה⁵¹ בחלמא יצפה לבינה דכתיב (משלי ב ג) כי אם לבינה תקרא הכא אית לאסתכלא¹⁸⁰ אי בגין דאיהי אם יאות והוה ליה למכתב הכי דמאן דחמא אמיה בחלמא יזכי לבינה אבל מאן דאתי על אמיה אמאי

אלא רזא עלאה איהו¹⁸¹ בגין דאתהפך וסליק⁵² מתתא לעילא⁵³ ברא הוה בקדמיתא¹⁸² כיון דסליק לעילא אתהפך אילנא ואתעביד איהו מעלמא עלאה ושליט עלה וזכי לבינה¹⁸³

בקדמיתא כד סליק אינש לתליסר שנין¹⁸⁴ מה כתיב (תהלים ב ז) יהוה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך כדין איהו לתתא מינה¹⁸⁵ כיון דסליק עלה האי איהו מעלמא עלאה¹⁸⁶ דהא אסתלק בדרגא דיוסף ודא (ס"א ודאי) זכי לבינה¹⁸⁷

¹⁷⁹ עי' הערה בסוף הספר.

¹⁸⁰ מקשה ב' קושיות, אם הוא בשביל שבא על אמו כפשוטו, א"כ יותר ראוי למי שרואה אמו בחלום שהוא בלי עבירה כלל, ולמה לא אמרו חז"ל כן, וגם למה לא אמרו יזכה לבינה, מהו יצפה לבינה, אבל מאן דאתי על אימיה שהוא עבירה אמאי יצפה לבינה בשביל זה (הגרמ"מ).

¹⁸¹ כאשר סליק מתתא לעילא, עושה לו הקב"ה בלי ידיעתו ובלא הרהור כלל, והן סוד דברים כבושים שיצאו מכבשי דרחמנא וכו', ולכן הבא על אמו שהוא מתעלה עליה, ונעשה לה בעל וכו', ולכן יצפה לבינה שיכול להיות שיבוא לידי זה ולא זכה עדיין, וגם אינו בודאי יזכה, אלא יצפה, כי הוא יתעביד עתה מעלמא עלאה והוא שליט עלה עתה (הגרמ"מ).

¹⁸² פי' כי תחלה היה בן המלכות, ואח"כ חזר במדרגת דכורא שהוא חז"א, וז"ש ואתעביד איהו מעלמא עלאה שהוא חז"א (מ"מ).

¹⁸³ פי' שנה"י דאימא הם בתוך ז"א (מ"מ).

¹⁸⁴ היינו סוד נפש דוד, הוא נפש כלל ישראל, ועד י"ג שנין הוא בסוד נע"ר, והוא בחינת נפש של רוח ואינו עולה יותר, אבל מ"ג שנה ואילך אז עולה מנפש לרוח דרוח וכו', שאז נעשה בעל בחירה, כי יצא משני דערלה להתדבק במצות המלך, בין י"ג למצות, והרשות נתונה ונעשה בר עונשין (הגרמ"מ). ¹⁸⁵ הוא למטה עדיין מסוד בינה שהוא עלאה, כי הוא בן לאמו, ובסוד ב"ן י"ה, אבל לא זכה עדיין להיות בינה, וכש"כ חכם בבינה (ס"י פ"א מ"ד), אבל כיון דסליק עלה ונעשה גנא דגנתא (לעיל לה ע"א) (הגרמ"מ).

¹⁸⁶ צדי"ק עליון סוד גנא דגנתא מעלמא עלאה, והוא סוד יוסף, כי מי שעומד בנסיון של חוץ לטבע בני אדם ושומר הברית, זוכה למלכ"א עלאה קדיש"א גי' ברי"ת והוא דרגא דיוסף (הגרמ"מ).

¹⁸⁷ כמו שיוסף עלה בדרגא עלאה, עלמא דכורא, להיות צדיק עליון ע"י נסיונו בעוה"ז, כן מי שזוכה שיהיה לו בן בת <נדצ"ל בן וב"ת - תבונה עי' אד"ז רצ ע"ב>, נתעלה להיות אחר מיתתו חכם בבינה, וזכה לבינה עלמא דאתי לאנהיג לה ברעותא, כי יוסף בעולם סוד אילנא דחיי וכו' (הגרמ"מ).

ספר שמות

אוף הכי האי מאנא¹⁸⁸ בקדמיתא איהו הוה בדרגא דיוסף¹⁸⁹ בעל אילנא תתאה קיימא ברעותיה ושליט עליה דהא כל נוקבא¹⁹⁰ בדיוקנא דנוקבא אילנא תתאה קיימא כיון דאיהו¹⁹¹ לא בעא לקיימא בההוא דרגא דיוסף ולא אתקיים לשמשא ביה ולאפשא בעלמא ולמעבד תולדין כדין נחית לתתא¹⁹² ואתעבידת איהי אמיה וההוא פרוקא ירית ירותא דיוסף דהוה הוא בקדמיתא ואיהו נחית לתתא

כיון דנחית לתתא כדין אתקיים ביה יהוה אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך אתהפך אילנא מה דהוה תחותיה ואיהו שליט עליה אתהדרר ושליט ההוא אילנא עליה ואיהו נחית לתתא כיון דאיהו נחית לתתא ההוא דירית ירותא אתר דיוסף אבוי אקרי ואבוי הוי ודאי כלא איהו על תקוניה ודאי כדקא יאות

בקדמיתא הוה מעלמא דדכורא והא אתעקר מתמן והשתא איהו מעלמא דנוקבא ומה דהוה איהו שליט עלה שלטא איהי עליה ואתהדרר למהוי בעלמא דנוקבא ועל דא לית ליה בת זוג כלל ולא מכרוזי עליה על נוקבא דהא מעלמא דנוקבא אתהדרר איהו

וההוא גופא קדמאה דשבק אלמלא ינדעון ויסתכלון בני עלמא צערא דאית ליה כד

כמו כן כאן כך הכלי הזה בתחלה הוא היה בדרגת יוסף בעל האילן התחתון עומד ברצונו ושולט עליו שהרי כל נקבה עומדת בדמות הנקבה העץ התחתון כיון שהוא לא רצה לעמוד באותה דרגה של יוסף ולא התקיים לשמש בה ולהתרבות בעולם ולעשות תולדות אז יורד למטה והיא נעשית אמו ואותו הגואל יורש את ירושת יוסף שהיה הוא בראשונה והוא ירד למטה.

כיון שירד למטה אז התקיים בו ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך התהפך האילן מה שהיה תחתיו והוא שולט עליו חזר ושולט האילן ההוא עליו והוא יורד למטה כיון שהוא יורד למטה אותו שירש ירושת מקום יוסף אביו נקרא אביו יהיה ודאי והכל הוא על תקונו ודאי כראוי.

בתחלה היה מעולם הזכר והרי נעקר משם ועכשיו הוא מעולם הנקבה ומה שהוא היה שולט עליה היא שולטת עליו וחוזר להיות בעולם הנקבה ועל זה אין לו בכלל בת זוג ולא מכריזים עליו על הנקבה שהרי הוא חזר להיות מעולם הנקבה.

ואותו הגוף הראשון שהשאר אלמלא ידעו ויסתכלו בני העולם בהצער שיש לו כשיעקר מן עולם הזכר

¹⁸⁸ בכאן בסוד היבוס, כי מתחילה ירדה סוד הנוקבא, ז' מלכים דמיתו, בהמלכות, סוד שבירת הכלים, סוד הצלע, ובצלעי שמחו ונאספו, מלכות דבינה ז"ת ב"ן ב"ת, וכשנתגדלו בסוד הזיווג, אז נתעלו, והבן יורש מקום אבא ואימא ולא ברתא כמ"ש באד"ז רצא ע"א, ומהבן נזון הבת (הגרמ"מ).

¹⁸⁹ וידגו לרוב בקרב הארץ (בראשית מח), ואין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש (ברכות נא ע"ב, זוהר ח"א רלג ע"א), ואעפ"כ היא כוס של ברכה ועומדת ברשות בעלה, כי הוא בדרגא דיוסף בעל דהאי אילנא דתתא, אילנ"א גי' מאנ"א, וקיימיה ברעותא ושליט עליה (הגרמ"מ).

¹⁹⁰ והאי אשה דלתתא קיימא בדיוקנא דהאי אשת חיל, אילנא דלתתא (הגרמ"מ).

¹⁹¹ כמ"ש בזוהר פ' ויגש (עי' קפו ע"ב), שהוא עבר על מצות פו"ר ולא בעא לאפשא, לאפוקי מי שלא בידו עבר, רק הוא צדיק גמור והוא מן הסריסים אשר ישמרו את שבתותי כמ"ש שם (הגרמ"מ).

¹⁹² כלומר הוא לא בעא לאפשא, ועי"כ נחית מהאי דרגא דהוה קאים ביה, ומאי חייב אחיו שיהא חייב בכבודה, שהיא תהא אשת האב, אלא הוא, הוא דנחית, אבל האי אחיו יקיים מצות יבוס, ויהיה בסוד גואל כי יגאל ממכר אחיו, ועי"ז זו המצוה לוקח חלקו וחלק אחיו, שהיה הוא בדרגיה דיוסף, ומצוה שעשה זו גרם לו דירית ירותא ומקומו דהאי נחלת המת, וזאת האשה שהיה הוא שליט עליה, נעשית היא שלטה עליה, ולא איצטריך לרדת בעלמא דנוקבא, אלא נעשית בן לההוא אילנא דהות לתתא. ובאמת אם היה מצות יבוס באביו היה לפניו יותר טוב, אבל במאי זכתה האשה שתתעלה להיות אשת האב, ועוד מאי חטאו שארי בניו שהם אחיו שתהא זאת האשה דהוית תחות רשות דהאי, ולפי שהוא חטא תהיה אשת אביו, וגם חטאו פוגם באביו יותר מבאחיו, ולמה ישתכר אביו להיות יורש גם מקום הבן זה, ולהיות הוא שוה עם כל אחיו הלא ירד מאת אחיו לעלמא דנוקבא. אך עי' הגואל נתעלה מעט לעלמא דדכורא להיות בן, אבל הוא בן לאחיו מסטרא דר"ק דמלכות, כי אחיו לא נתעלה רק עליו ועל אילנא דלתתא דילה, ואח"כ זה הבן יורש את נחלתו מאביו שהוא אחיו, ואבוי אקרי, ואבוי הוי ודאי, כמ"ש כי אתה אבינו כו' אתה יהו"ה גואלנו [ישעיה סג], וזה הגואל הוא מקרי אביו והוא אביו (הגרמ"מ).

ספר שמות

יתעקר מעלמא דדכורא ואתהדר לעלמא דנוקבא ינדעון דהא לית צערא בעלמא כההוא צערא בת זוג לית ליה דהא לא קיימא באתר דדכורא לא מכרזי⁵⁴ עליה על נוקבא דהא מעלמא דנוקבא איהו ואי אית ליה בת זוג הוי ברחמי אערע בהדי⁵⁵ (נ"א בחד) נוקבא דעד כען לא אית לה בר⁵⁶ זוג ועל דא תנינן דילמא יקדמנו אחר ברחמים אחר תנן וכלא איהו על תקוניה

ועל דא כתיב (ויקרא כב יג) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה¹⁹³ כנעוריה ובת כהן הא אוקימנא מלה דא אלמנה מההוא גופא קדמאה וגרושה דלא עאלת לפרגודא דמלכא דכל אינון דלא קיימי בעלמא דדכורא לא אית להו ביה חולקא הוא אשתמיט ואעקר גרמיה מעלמא דדכורא לא אית ליה חולקא ביה ועל דא איהי גרושה וזרע אין לה דאי⁵⁷ הוה לה זרע לא אתעקר מניה ולא הוה נחית לעלמא דנוקבא

ושבה אל בית אביה מאן בית אביה דא עלמא דנוקבא דההוא עלמא בית אביה אקרי¹⁹⁴ וההוא מאנא דהוה אתתקן לאשתמשא ביה אתהפך ואיהו נחית לתתא וההוא מאנא סליק לעילא כנעוריה כההוא זמנא דכתיב (&) אני היום ילדתיך ילדתיך ודאי ישוב לימי עלומי כמה דהוה (בקדמיתא) מתליסר שנין ולעילא

אי זכאת לאתתקנא הואיל ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל

קא/ב

תתענג מאותו הענג של עולם הנקבה שאוכלים מלחם אבירים אבל לאסתכלא¹⁹⁶ ולאיתהני במה דאתהגון

וחוזר לעולם הנקבה ידעו שהרי אין צער בעולם כאותו הצער בת זוג אין לו שהרי אינו עומד במקום של זכר לא מכריזים עליו על הנקבה שהרי הוא מעולם הנקבה ואם יש לו בת זוג זה ברחמים נפגש עם (באחת) נקבה שעד עכשיו אין לה בן זוג ועל זה שנינו שמא יקדמנו אחר ברחמים שנינו "אחר" והכל הוא על תקונו.

ועל זה כתוב ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה ובת כהן הרי בארנו דבר זה אלמנה מאותו הגוף הראשון וגרושה שלא נכנסה לפרגוד המלך שכל אותם שלא עומדים בעולם הזכר אין להם בו חלק הוא השתמט ועקר עצמו מעולם הזכר אז אין לו חלק בו ועל כן היא גרושה וזרע אין לה שאם היה לה זרע לא נעקר ממנו ולא היה יורד לעולם הנקבה.

ושבה אל בית אביה מה זה בית אביה זה עולם הנקבה שאותו העולם נקרא בית אביה ואותו כלי שהיה מתקן להשתמש בו התהפך והוא יורד למטה ואותו כלי עולה למעלה כנעוריה כמו אותו זמן שכתוב אני היום ילדתיך ילדתיך ודאי ישוב לימי נערות כמו שהיה (בתחלה) משלש עשרה שנים ומעלה.

אם זכתה להתקן הואיל ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל

תתענג מאותו הענג של עולם הנקבה שאוכלים מלחם אבירים שיורד מלמעלה אבל להסתכל ולהנות

¹⁹³ פי' בית ז"א שהוא אב לנשמה כנודע כי זר"ן הם אב ואם לנשמתא (מ"מ).

¹⁹⁴ דב"ע הן עלמא דנוק' והיא נקראת בת נדיב בתו של אברהם איבנו שנקרא נדיב (יהל אור)

¹⁹⁵ כלומר הואיל והיא שבה אל בית אביה כנ"ל, אז כאשר יתוקן תאכל מלחם אביה ובת זוגיה דילה מהקב"ה לבד בלי הכרזה כנ"ל, ולחם קאי על איתתיה, וכן על מזון הנפש תתענג, הכל מעלמא דנוקבא, כי הוא מסוד נער, וכן עבד קנין כספו, ותתענג מסוד לחם אבירים, שהן המלאכים הנקראים בשם נער, וכה תדבקין עם נערותי (הגרמ"מ).

¹⁹⁶ דהיינו לחזות בנועם יהו"ה, אשר שארי צדיקים גמורים יושבים ועטרותיהם כו', אי אפשר לו להשיג, כי הם ממלכת כהנים וגוי קדוש, והוא עדיין מ"ה החד"ש, וצריך לסו"ד העיבור, ואינו יודע להשיג רק בסוד רז"י עול"ם, אבל לכנוס להיכ"ל קוד"ש הקדש"ם לאכול קודש, שזהו תיקון היכ"ל קוד"ש הקדש"ם גי' תיקון פרצוף זיע"ר אנפ"ן, שהן סוד ל"ב נתיבות פליאות חכמ"ה, שחכמה סוד קודש, אבל תרומ"ה הוא בסוד אלקי"ם עם ה' אותיות גי' תרומ"ה, כשתחשוב המ"ם של אלקים לשש מאות, בסוד אלמנה וגרושה גי' אלקים הנ"ל, וזהו עילוי ותיקון זיע"ר אנפ"ן להיות נכלל בסוד

ספר שמות

שאר צדיקייא לא יכלא בנין דהוה זר לתמן ועל דא לא אכיל קדש¹⁹⁷ אבל אכיל תרומה דאיהו יתיב בעלמא⁵⁸ דנוקבא¹⁹⁸

ומגו דאיהו מעלמא דנוקבא לא אכיל ליה אלא בלילה¹⁹⁹ דכתיב (ויקרא כב ז) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא דהא קדש דאיהו מעלמא דדכורא לא אתאכיל אלא ביום בניני כך (ירמיה ב ג) קדש²⁰⁰ ישראל ליהויה ראשית תבואתה שירותא עלאה²⁰¹ דכל עלמא דדכורא קדש איהו²⁰² ומה דסליק ביה בקדש ישראל⁵⁹ הוה²⁰³ ובניני כך קדש ישראל ליהויה ראשית תבואתה²⁰⁴

כד רוחין פקדאן באינן זמנין דפקדין לבי קברי²⁰⁵ אינן לא פקדין²⁰⁶ דהא לא זכאן לעלמא דקדש דכתיב (ויקרא כב ז) וכל זר לא יאכל קדש ואי לא זכה ההוא רוחא לאתקנא כדקא יאות כיון דאהדר בגלגולא אפילו בההוא אתר⁶⁰ בתרומה לא אכיל²⁰⁷ וזר אקרי אפילו לעלמא תתאה ולא אכיל בה עד הכא ברזא דא

סבא סבא כיון דשריאת לשטמא בימא רבא זיל ברעותך לכל סמרין דימא השתא

במה שנהנים שאר הצדיקים לא יכול משום שהיה זר לשם ועל זה הוא לא אוכל קדש אבל אוכל תרומה כי הוא יושב בעולם הנקבה.

ומתוך שהוא מעולם הנקבה לא אוכל אותו אלא בלילה שכתוב (ויקרא כב) ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא שהרי קדש שהוא מעולם הזכר לא נאכל אלא ביום לכן (ירמיה ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה ראשית עליונה של כל עולם הזכר היא קדש ומה שעולה בו בקדש היה ישראל ולכן קדש ישראל לה' ראשית תבואתה.

כשרוחות פוקדות באותם זמנים שפוקדים את בית הקברות אותם לא פוקדים שהרי לא זוכות לעולם הקדש שכתוב (ויקרא כב) וכל זר לא יאכל קדש ואם אותה רוח לא זכתה להתקן כראוי כיון שחזר בגלגול אפילו באותו מקום לא אוכל בתרומה ונקרא זר אפילו לעולם התחתון ולא אוכל בה עד כאן בסוד זה.

זקן זקן כיון שהתחלת לשוט בים הגדול לך ברצונך לכל צדדי הים עכשיו

ארב"ע רוחות העולם, וכן סוד בנו"ת ירושל"ם, כלולות בסוד אד"ם להיות מעלמא דנוקבא כלול בדכורא (הגרמ"מ).

¹⁹⁷ טיפה דדכורא (רח"ו).

¹⁹⁸ ר"ל כמו תרומה שניתן לאכול אפילו לנשים משא"כ בקדש (יהל אור).

¹⁹⁹ כלומר שקדשים ממש אסור לאכול טבול יום שהעריב שמשו ועדיין מחוסר כפורים, כמו שמפרש ואזיל, והיינו פי' שלא יאכל בליל העריב שמשו אלא תרומה, דהיא מעלמא דנוקבא, וזהו כי לחמו הוא דייקא, אבל קדשים אסור לאכול עד היום שיביא קרבנו, ולפי דרשתו על הנשמה שתהיה נזון מזיו השכינה היא כפשוטו, שהלילה היא דוגמת נוקבא, ויום הוא דוגמת דכורא, ולכן אינה נהנה רק בלילה, ודכורא הוא בסוד יום אוכל ביום, וכל ישראל מעלמא דדכורא (הגרמ"מ).

²⁰⁰ והוא מסטרא דחכמה הנקרא קודש (עי' זהר ח"ג רצז ע"א - וחכמה עלאה קדש אקרי) (הגרמ"מ).

²⁰¹ חכמה נקרא ראשית, שכתר נעלם (בהגר"א בספד"צ א ע"א).

²⁰² כמ"ש (יחזקאל מד ל) וראשית כל בכורי כל וכל תרומת כל, שבכל ספירה ובחינה סוד חכמה נקרא בכור כמ"ש שם בת"ז (הגרמ"מ).

²⁰³ כלומר זה נתעלה ונקרא בשם ישראל שעלה במחשבה, סוד חכם בבניה (הגרמ"מ).

²⁰⁴ זהו סוד מזל הח' הכולל כל הי"ב מזלות וכו', דכל קדושה, וקדושה דקדושה תליא בהאי מז"ל כמ"ש, וזהו שורש סוד העיבור, שורש תיקון הנפ"ש, וזהו קדש בלא ו', וקודש בו', אז קוד"ש ישראל ל' ליהויה גימ' יר"ד ה"א וא"ו ה"א, אל"ף למ"ד ה"א יר"ד מ"ם, אל"ף דל"ת נו"ן יר"ד וכו', וישראל ראשית תבואתה, וקדשנו במצותיו להיות קדושים, כי קדוש יהויה אליהינו, ועלו במחשבה סוד חכמה הנקרא קודש (הגרמ"מ).

²⁰⁵ פי' שאמר בפרשת שלח לך דף קסו ע"ב דהא מטא זמנא דילן לפקדא כל חד וחד לגו קבריה עד פלגות ליליא, וכתב הרח"ו שם כי הם פוקדים קבריהם כל לילה ועושים זווג נפש ברוח (מ"מ).

²⁰⁶ זה אחד מאופני הכרת (רח"ו) שאין לה עונה (רח"ו במ"מ).

²⁰⁷ פי' רצה לפ' ובת כהן כי תהיה לאיש זר, דהיינו שלא נתקנה, אזי אפילו בתרומת הקדשים, שהיא מלכות, לא תאכל, וזהו נמי סיפא דקרא קמא, וכל זר לא יאכל בו, והיינו דקאמר הסבא לעיל האי קרא אקרא אחרא סמך (מ"מ).

ספר שמות

אית לגלאה דהא אמינא דהאי פרוקא כד אתי על גבי ההוא מאנא דקא אמינא אעיל תמן ודביק תמן רוחא (דעלמא)⁶¹ דיליה בההוא מאנא ולא אתאביד כלום אפילו הבל דפומא יאות הוא וכך הוא סבא סבא אי תימא ותגלי אימא בלא דחילו

שאר בני נשא דעלמא דקא מסתלקי⁶² מניה והא ידענא דרוח דיליה שבין בההיא⁶³ אתתא²⁰⁸ דהות ליה ורוחא אעיל תמן מה אתעביד מההוא רוח ואי נסבא האי אתתא אוף הכי מה אתעביד מההוא רוח דשבק בה בעלה קדמאה דהא נבר אחרא אתי עלה

לאתקיימא רוח ברוח לא אפשר דהא האי דאתי עלה השתא רוח אעיל בה וכן ההוא קדמאה דאסתליק רוח אעיל בה ההוא⁶⁴ קדמאה דאסתלק בנין הוו ליה ודא דהשתא לאו פרוקא איהו רוח דשבק ההוא קדמאה בההוא מאנא ואתא האי אחרא ואעיל בה רוח ודאי לא יכלי תרוייהו לאתקיימא בההוא גופא דאתתא כחדא אי נימא דאתאביד אי אפשר מה אתעביד מניה

אוף הכי אי איהי לא אתנסבת ההוא רוחא דשבק בה בעלה מאי אתעביד מניה אי נימא דאתאביד לאו הכי כל דא צריך לגלאה השתא סבא סבא חמי מה עבדת ובמה אעילת גרמך קום סבא ארים דגלך קום סבא ואשפיל גרמך קמי מארך

פתח ההוא סבא ואמר (תהלים קלא א) יהוה לא גבה לבי²⁰⁹ ולא רמו עיני וגו' דוד מלכא אמר דא בנין דהוה מלכא עלאה ושליטא על כל מלכין⁶⁵ עלאין ושליטין דאית ממזרח ועד מערב ולא סליק על לביה לאסטאה מארחא ותדיר שפיל לביה קמי מאריה וכד הוה לעי באורייתא הוה מתגבר

יש לגלות שהרי אמרנו שכשבא הגואל הזה ונכנס אל אותו הכלי שאמרנו מכניס לשם ומדביק שם את הרוח (של העולם) שלו באותו כלי וכלום לא נאבד אפילו הבל הפה יפה הוא וכך הוא זקן זקן אם תאמר ותגלה אמר בלי פחד.

שאר בני האדם של העולם שעולים ממנו והרי ידענו שרוחו השאיר באותה אשה שהיתה לו והכניס לשם רוח מה נעשה מאותה הרוח ואם נשאת האשה הזו אף כך מה נעשה מאותה רוח שהשאיר בה בעלה הראשון שהרי איש אחר בא עליה.

להתקיים רוח עם רוח אי אפשר שהרי זה שעכשיו בא עליה הכניס בה רוח וכן אותו הראשון שהסתלק הכניס בה רוח אותו ראשון שהסתלק היו לו בניו וזה של עכשיו אינו גואל רוח שהשאיר אותו ראשון באותו כלי ובא האחר הזה והכניס בה רוח ודאי שלא יוכלו שניהם להתקיים באותו גוף האשה כאחד ואם נאמר שנאבד אי אפשר מה נעשה ממנו.

אף כך אם היא לא נשאה אותה רוח שהשאיר בה בעלה מה נעשה ממנה אם נאמר שתאבד לא כך כל זה צריך עכשיו לגלות זקן זקן ראה מה עשית ובמה הכנסת את עצמך קום זקן הרם דגלך קום זקן והשפל עצמך לפני רבונך.

פתח אותו זקן ואמר (תהלים קלא) ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו' דוד המלך אמר את זה משום שהיה מלך עליון ושולט על כל המלכים העליונים והשליטים שיש ממזרח ועד מערב ולא עלה על לבו לסטות מן הדרך ותמיד שפל לבו לפני רבונו וכשהיה עוסק בתורה היה מתגבר כאריה ועיניו תמיד

²⁰⁸ עי' שער מוחין דצלם פרק ו, שזה מה שאבא נותן אימא בביאה ראשונה. ועי' שער המוחין פרק ה: ואמנם טפת הזרע נמשכת מהחומר של אב והרוחניות שבו מן הנפש עצמה שבאב, וכן כיוצא בזה בטפת האם, יש בה חומר האם עצמה ורוחניותיה שבה מהנפש שבה. והנה הנפש ההוא נקרא רוחא דשדי בגווה כנודע, ומשם נותנה קצת מן אותה הרוח בתוך הטפה ההוא. ועי' שער מ"ד ומ"ן פרק ז: ונודע מ"ש רז"ל (סנהדרין כב ע"ב) אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. וגם ארז"ל (יבמות לד ע"ב) אין האשה מתעברת מביאה ראשונה.

²⁰⁹ עונה בגימ' סמא"ל לרמוז מי שיש בו עונה אין הסמא"ל שולט בו, ולכן מזמור ה' לא גבה לבי הוא מזמור קל"א לרמוז ע"ז כי מי שאין בו גאווה אין סמא"ל שעולה קל"א שולט עליו, וז"ס מ"ש בש"ס בירא דשתית מיניה מיא לא תשדי ביה קלא, "בירא" היא מלכות הנקרא באר, "לא תשדי ביה קלא" היינו שלא יגרום בעונו שינק סמא"ל שעולה קל"א מן המלכות ח"ו (מ"מ).

ספר שמות

כאריא ועיניו תדיר⁶⁶ מאיכין בארעא מדחילו
דמאריה וכד הוה אזיל בין עמא לא הוה ביה
נסות רוחא כלל

ועל דא כתיב (&) יהו"ה לא גבה לבי וגו'
לא גבה לבי אף על גב דאנא מלכא שליטא
על כל שאר מלכין דעלמא ולא רמו עיני
בזמנא דאנא קיימא קמך לעי באורייתא ולא
הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני בשעתא
דאנא אזיל בין עמא ואי דוד מלכא אמר הכי
שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה ואנא כמה
אנא שפיל לבא ומאיך עינא קמי מלכא
קדישא וחס לי דבמלין קדישין דאורייתא ירום
לבאי בכה ודמעוי נפלין על דיקניה

אמר סבא לאי בחילא כמה שפיראן דמעין
על דיקנך כמה דהוה שפיר משחא טבא כד
הוה נחית על דיקנא דסבא טבא דאהרן אימא
מילך סבא
קב/א

דהא מלכא קדישא הכא שאר בני נשא
דעלמא דקא אסתלקו מניה ושבקו רוחא
בהווא מאנא דהוו משתמשי ביה ואתנסיבת
ואתא אחרא ואעיל בהווא מאנא רוחא אחרא
מה אתעביד מההוא קדמאה כמה דאתמר

תא חזי כמה עלאין גבוראין²¹⁰ דמלכא
קדישא דקא עביד ומאן יכיל למללא לון כד
האי בעלה תניינא אתי ואעיל רוחא בהווא
מאנא רוחא קדמאה מקטרגא בהאי רוח
דעאל ולא אתיישבן כחדא²¹¹

ובגיני כך אתתא לא אתיישבת כדקא
יאות בהדי בעלה תניינא²¹² בגין דרוחא
קדמאה מכשכשא בה וכדין איהי דכירת ליה
תדיר ובכאת עליה או אתאנחת עליה²¹³ דהא

מנמכות לארץ מפחד רבונו וכשהיה
הולך בין העם לא היתה בו גסות הרוח
כלל.

ועל זה כתוב (תהלים קלא) ה' לא
גבה לבי וגו' לא גבה לבי אף על גב
שאני מלך שליט על כל שאר מלכי
העולם ולא רמו עיני בזמן שאני עומד
לפניך ועוסק בתורה ולא הלכתי
בגדלות ובנפלאות ממני בשעה שאני
הולך בין העם ואם דוד המלך אמר כך
שאר בני העולם על אחת כמה וכמה
ואני כמה אני שפל לב עם עין נמוכה
לפני המלך הקדוש וחבל לי שבדברים
קדושים של התורה ירום לבי בכה
ודמעותיו נופלות על זקנו.

אמר זקן עיף בכח כמה יפות
הדמעות על זקן שלך כמו שהיה יפה
השמן הטוב כשהיה יורד על הזקן של
הזקן הטוב אהרן אמר דברך זקן

שהרי המלך הקדוש כאן שאר בני
אדם של העולם שהסתלקו ממנו
והשאירו רוח באותו כלי שהיו
משתמשים בו ונשאה ובא אחר
והכניס לאותו כלי רוח אחרת מה
נעשה מאותו ראשון כמו שנתבאר.

בא וראה כמה עליונים גבורות
המלך הקדוש שהוא עושה ומי יכול
להגיד אותם כשהבעל השני הזה בא
ומכניס רוח לאותו כלי הרוח
הראשונה מקטרגת ברוח הזו שנכנסה
(נלחמת) ולא מתישבות כאחד.

ולכן האשה לא מישבת כראוי עם
בעלה השני משום שהרוח הראשונה
מכשכשת בה ואז היא זוכרת אותו
תמיד ובוכה עליו או נאנחת עליו

²¹⁰ עי' זר"ח ב' ע"ג, שפי' המושג "גבורות ה'" היינו מידות של ה'.

²¹¹ והנה כל הבנים הנולדים משם ואילך הם נעשים בכח ההוא רוחא דשבק בה בעלה, וכולם לוקחים
דבר מועט ואיזה ניצוץ מן ההוא רוחא, עד שנשלם ההוא רוחא. וכיון שנשלם ההוא רוחא, ולא נשאר
באשה כלום מן ההוא רוחא אין האשה יולדת עוד (שעה"כ ק"ש ו), אח"כ מאז ואילך, כשחוזרים
להזדווג יחד נותן הזכר טיפת מ"ד בנקבה, בגו ההוא כלי הנק' רוחא דגניז בגווה, ואז מצטייר שם צורת
הולד (שעה"ק סב ע"א).

²¹² היינו באשה שלא חייבת ביבום ומתחנתת פעם ב', אין לה את הסגולה של יבום שהרוחות
מתאחדים אחרי שאינו גואל (של"ה כי תצא תורה אור ג').

²¹³ המת הניח שם רוח, וזה שבא עתה כמו כן נותן בה רוח, והראשון מתעורר על השני, ועל כן המו
מעיה לו (ע"פ ירמיה לא יט) ודמעתה על לחיה (ע"פ איכה א ב) וזוכרה אותו, ובכך כל דאלים גבר,
לפעמים האחרון נוצח את הראשון ומגרש אותו, ולפעמים הראשון נוצח את השני ומת האיש האחרון.
ולכן הנושא אלמנה מסוכן הרבה, כי לא ידע איך יפול דבר. ומטעם זה נשאת לשנים לא תנשא עוד,

ספר שמות

רוחא דיליה מכשכשא במעהא כהויא ומקטרגא בהדי רוח אחרא דעאל בה מבעלה תנינא עד זמן סגי מקטרגין דא בדא²¹⁴

ואי אעבר דא דעאל לההוא (אתער) ⁶⁷ דהוה קדמאה (לבתר) ⁶⁸ דא קדמאה נפיק ואזיל ליה ולזמנין דדחי דא קדמאה לההוא תניינא ואתעביד ליה מקטרגא עד דאפיק ליה מעלמא ועל דא תנינן דמתרין ולהלאה לא יסב בר נש להאי אתתא²¹⁵ דהא מלאך המות אתתקף בה ובני עלמא לא ידעין דהא רוחא כיון דאתתקף וקא נצה לההוא רוחא אחרא תניינא מכאן ולהלאה לא יתערב בר נש אחרא בהדה

חברייא הא ידענא דבאתר דא אית לכו למקשי ולימא אי הכי לא מית בדינא האי תניינא ולא דיינין ליה מלעילא תא חזי כלא איהו בדינא דינצה פלוני לפלוני או דלא יקטרג עליה פלוני לפלוני ומאן דנסיב ארמלתא כמאן דעאל בימא ברוחין⁶⁹ תקיפין בלא חבלין ולא ידע אי יעבר בשלם אי יטבע גו תהומי

ואי דא דעאל ההוא רוחא תניינא אתתקף ונצה לההוא קדמאה ההוא קדמאה נפק מתמן ואזיל ליה לאן אתר אזיל ליה ומה אתעביד⁷⁰ סבא סבא מה עבדת חשבת דתמלל זעיר ונפקת להאי הא עאלת באתר דלא עאל בר נש אחרא מן יומא דדואג ואחיתופל עבדו בעיין אלין באינן ארבע²¹⁶ מאה בעיי דהו

שהרי רוחו מכשכשת במעיה כנחש ומקטרגת עם הרוח האחרת שנכנסה בה מהבעל השני עד זמן רב מקטרגים זה בזה.

ואם מעבירה זו שנכנסה לאותה (התעוררות) שהיתה ראשונה (לאחר כך) זו הראשונה יוצאת והולכת לה ולפעמים שדוחה הראשונה הזו את אותה השניה ונעשית לה מקטרג עד שמוציאה אותה מן העולם ועל זה שנינו (יבמות סד ע"ב) שמשנים ומעלה לא ישא אדם את האשה הזו שהרי מלאך המות התחזק בה ובני העולם לא יודעים שהרי הרוח כיון שנתחזק ונצח את אותה הרוח האחרת השניה מכאן והלאה לא יתערב איש אחר עמה.

חברים הרי ידענו שבמקום זה יש לכם להקשות ולומר אם כך השני הזה לא מת בדין ולא דנו אותו מלמעלה בא וראה הכל הוא בדין שינצח פלוני את פלוני או שלא יקטרג עליו פלוני לפלוני ומי שנושא אלמנה כמו שנכנס לים ברוחות עזות בלי חבלים ולא יודע אם יעבר בשלום או יטבע לתוך התימות.

ואם זה שהכניס אותה רוח שניה התחזק ונצח את אותו הראשון אותו הראשון יוצא משם והולך לו לאיזה מקום הולך לו ומה נעשה [אתו] זקן זקן מה עשית חשבת שתדבר מעט ויצאת לזה הרי נכנסת למקום שלא נכנס לשם איש אחר ומיום שדואג

כי אחרי שכבר הוחזק הרוח הראשון בנצחון, לא ישוב אחור ימינו ועצום בכחו לכל יבא. ובאחרית דבריו אמר, כי הנצחון נתן למי שהוא בן זוגה. כי אם הראשון איננו בן זוגה, רק שנתנה לו עד יזכה בעלה בה כענין תמר ורות, כמובא בספר הזוהר במקומות רבו מספור, אז נדחה הראשון מפני השני. ואם הראשון הוא בן זוגה, יתרחק זה השני לפעמים, אם לא רב חילו (של"ה שם).

²¹⁴ לפי זה מובן מצות חליצה, ועי' שער הפסוקים - פרשת תצא: וירקה בפניו וכו'. ארז"ל צריך שיהיה רוק ולא דם, ואם היו צחצוחי רוק מעורבים בדם יצא. והענין הוא, כי כשהאדם נושא אשה, הוא נותן בנקבה חלק ממנו ממש, זהו טעם למ"ש רז"ל, שאין ראוי לישא אשה אלמנה כלל, וכמ"ש חז"ל אל תבשל בקדרה שבשל בה חבירך, מפני שאותו הרוח מכשכש במעיה, ומתקוטט עם אותו אדם הנושא אותה. וכשאדם רוקק, בהכרח משליך עם אותו רוק קצת רוח חיוני ממש, וזהו ענין וירקה בפניו, שאותו הרוח של בעלה, שהיה בה, היא פורשת אותו ממנה, ע"י החליצה והרקיקה הזו, ואין זו האשה כאלמנה, שנשאר בה אותו הרוח כל י"ב חדש, אלא מיד אחר שנחלצה, היא משלכת אותו החוצה, ע"כ. לפי זה מובן למה זה דווקא באלמנה ולא בגרושה, וכן מובן למה זה לא היה חסרון אצל תמר.

²¹⁵ פי' שהאיש השני שמת ודאי רוחא קדמאה נצח ליה, וכיון שהוחזק רוחא קדמאה שנוצח מפני שהיא בת זוגו כמ"ש הזהר לקמן, לכך לא תנשא לשום אדם משם ואילך (מ"מ).

²¹⁶ בגמ' חגיגה כתוב ש' הלכות, ועי' בהגר"א בספד"צ יד ע"א: מגדל הפורח באויר, שהן שלש אוירין בג' תחומין, וזהו מגדל הפורח באויר השלישי, שהוא יוצא מגרון, ולכן נאמר צוארך כמגדל השן, ובינה

ספר שמות

בעאן על מגדלא דפרח באוירא²¹⁷ ולא אתיב עליהו בר נש עד דאתא שלמה מלכא ובריר לון כל חד וחד על תקוניה סבא סבא רוא עלאה דהוה טמירא אתית לגלאה מה עבדית

סבא סבא בקדמיתא הוה לך לנטרא ארחך ותסתכל ברישך אבל השתא לאו שעתא לאתטמרא סבא אהדר בתקפך ההוא רוח דנפק לאן אזל בכה ואמר חבריא כל הני בכיין דקא בכינא לאו בגיניכו הוא אלא דחילנא למארי עלמא דגלינא ארחין סתימין בלא רשו אבל גלי קמי קודשא בריך הוא דלא ליקרא דילי עבידנא ולא ליקרא דאבא אבל רעותי לפולחנא דיליה ואנא חמינא יקרא דחד מנייכו בההוא עלמא²¹⁸ ואחרא ידענא דהכי הוא אבל לא גלי קמאי והשתא חמינא

תנינן דחיין גברא מקמי גברא בכמה ארחין סתימין אתדחיין ההוא רוחא קדמאה דאתדחי מקמי ההוא תניינא לאן אזיל ההוא רוחא נפיק ואזיל ומשטטא בעלמא ולא ידיע ואזיל לגו קברא דההוא בר נש ומתמן משטטא בעלמא ואתחזי בחלמא לבני נשא וחמאן בחלמא דיוקנא דההוא בר נש ואודע לון מלין לפום ארחיה דההוא רוחא קדמאה דקא אתמשך מניה כמה דאיהו בההוא עלמא הכי משטטא האי ואודע בהאי עלמא

והכי אזיל ומשטטא בעלמא ופקדת תדיר לההוא קברא עד זמנא דרוחות פקדן לגבי קבריהו דגופין כדין האי רוחא אתחבר

ואחיתפל עשו קשיות אלו באותם ארבע מאות קשיות שהיו מקשים על מגדל הפורח באויר ולא השיב עליהן איש עד שבא שלמה המלך וברר אותם כל אחד ואחד על תקונו זקן זקן הסוד העליון שהיה טמיר באת לגלות מה עשית.

זקן זקן בתחלה היה לך לשמר דרכך ותסתכל בראשך אבל עכשיו אינה שעה להתחבא זקן חזר בכחך אותה רוח שיצאה לאן הולכת בכה ואמר חברים כל הבכיות הללו שאני בוכה אינם בגללכם אלא פוחד אני לרבון העולם שאני מגלה דרכים נסתרות בלי רשות אבל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד אבי אבל רצוני הוא לעבודתו ואני רואה הכבוד של אחד מכם באותו עולם ואחר ידעתי שכך הוא אבל לא גלוי לפני ועכשיו ראיתי.

שנינו דוחים איש מפני איש בכמה דרכים נסתרות נדחים אותה רוח ראשונה שנדחתה מלפני אותה השניה לאן הולכת אותה רוח יוצאת והולכת ומשוטטת בעולם ולא ידוע והולכת לקברו של אותו האיש ומשם משוטטת בעולם ונראית בחלום לבני אדם ורואים בחלום את דמות אותו האיש ומודיע להם דברים לפי דרכה של אותה רוח ראשונה שנמשכה ממנו כמו שהוא באותו עולם כך משוטטת זו ומודיעה בעולם הזה.

וכך הולך ומשוטט בעולם ופוקדת תמיד את אותו הקבר עד הזמן שהרוחות פוקדות לקברות הגופים אז

הוא ש' כידוע, ולכן שלש מאות הלכות במגדל הזה (חגיגה טו ע"ב), והוא הל' של מגדל הזה, כידוע שכל ההלכות אלו הוא על גגו של ל' הפורח באויר, ועל בינה נאמר (חגיגה י ע"א) היתר נדרים פורחין באויר. ועי' ע"ח שער הנסירה פרק ה: והנה מחצי ת"ת דא"א נתהוו בז"א חכמה דיליה, ומיסוד דא"א נעשה בז"א בינה שבו, ונעשה יסוד דא"א נשמה אליו, וזה הבחי' של יסוד דא"א בהתלבשותו בבינה דז"א נקרא (חגיגה טו ע"ב) מגדל הפורח באויר וכו'. וזה נקרא מגדל הפורח באויר, כי היסוד נקרא מגדל, כמ"ש (משלי יח י) מגדל עוז וגו', והוא שם פורח באמצע בכח הארה היורד אליו וכו'.

²¹⁷ [ובו נבאר הקדמה א' והיא – מכת"י] אחת מת' שאלות, שהיה ששואל דואג ואחיתופל במגדל הפורח באויר. דע, כי מדת הגלגול נוהגת באנשים הזכרים, ולא בנשים הנקבות. וז"ס פסוק דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת. ר"ל, דור הולך ודור בא, והם האבשים המתגלגלים. אבל הארץ שהם הנשים הנקראות ארץ כנודע, לעולם עומדת, ואינם חוזרות בגלגול (שעה"ג הק' ט).

²¹⁸ מכאן סיוע למ"ש האריז"ל בס' ק"י שצדיק זה בא מאותו העולם, דליכא לפרושי מ"ש ואנא חמינא ברוה"ק קאמר דא"כ מאי קאמר ואחרא וכו' לא גלי קמאי, דכיון שברוה"ק ידע למה לא ראה רק חד מנייהו. אלא ודאי ראה ממש אותו בג"ע, ולאחר לא ראה לפי שכל צדיק יושב עם בני מחיצתו שהם משרשו, ולכך חד שהיה משרשו ראהו ואחרא שאינו משרשו לא ראה, וכן כתב הר"ש וכן כתב הר"ש בן אלקאביץ בספר שרש ישי שצדיק זה בא מאותו עולם (מ"מ).

ספר שמות

בהוא רוח דיליה ואתלבש ביה ואזיל ליה כד
עאל לדוכתיה אתפשט מניה ודוכתא אית ליה
(באינון רוהי⁷¹ בגן עדן)⁷²

קב/ב

באינון היכלין דגן עדן או⁷³ לבר לפום
ארהוי דכל חד וחד ותמן אתטמר

וכד רוהין פקדן להאי עלמא דמתין נזקקין
לגבי חיין לא נזקקין אלא בהוא משיכו
דרוהא וביה אתלבש רוהא אחרא ואי תימא
אי הכי תועלתא איהו לרוהא והאי אתתא
תועלתא עבדת לכלא לאו הכי דאלמלא לא
אתנסיבת לגבי אחרא והאי רוהא קדמאה לא
מתדחייא מקמי האי גברא אחרא תועלתא
אחרא הוה ליה בנונא אחרא ולא יהא לאי
בעלמא כמה דהוי ולא יזדקק לגבי חיין דהאי
עלמא כמה דהוי משטמא הכא והכא

אי הכי זונגא תניינא דהאי אתתא לא הוי
מלעילא ואת אמרת דאתדחייא גבר מקמי
גבר²¹⁹ ואמינא דהאי בעלה תניינא דנסיב
לאתתא דא איהו בר זוגה ממש וההוא קדמאה
לאו בר זוגה ממש הוה והאי תניינא דילה הוה
וכד מטא זמניה אתדחייא דא מקמיה ודאי
הכי הוה דהא לא אתדחייא ההוא רוהא קדמאה
דהוה בהאי אתתא אלא בגין דהאי תניינא
דאיהו בר זוגה (ד"א איהו בת זוגה)⁷⁴ (האי
תניינא)

וכל אינון תניינין דאתדחייין מקמי
קדמאין⁷⁵ קדמאין הוו בני זוגייהו ולא הני ובגין
כך לא אית לון קיומא בהדייהו ואתדחייא
רוהא תניינא מקמי רוהא קדמאה ובגין כך
מאן דנסיב ארמלתא קרינן עליה (משלי ז כג)
ולא ידע כי בנפשו הוא (שם א יז) כי חנם
מזורה הרשת וגו' ולא ידיע אי היא בת זוגיה
ממש אי לאו

ארמלתא דלא נסיבת²²⁰ אף על גב דאתי
בר זוגה ואיהי לא בעאת לאתנסבא קודשא
בריך הוא לא כייף לה מן דינא וקודשא בריך
הוא אוזמין לההוא בר נש אתתא אחרא ולא⁷⁶
עאלת בדינא כהאי (ס"א ולית עלה בי דינא

הרוח הזו מתחברת באותה רוח שלו
ומתלבשת בה והולך לו כשנכנס
למקומו מתפשט ממנו ויש לו מקום
(באותן רוחות בגן עדן)

באותם היכלות של גן עדן או בחוץ
לפי דרכי כל אחד ואחד ושם נשמר.

וכשהרוחות פוקדות את העולם
הזה שהמתים נזקקים אל החיים הם
לא נזקקים אלא רק באותה משיכת
הרוח ובה מתלבשת רוח אחרת ואם
תאמר אם כך אז זו תועלת לרוח
והאשה הזו עושה תועלת לכל לא כך
שאלמלא לא נשאה לאחר ואותה רוח
ראשונה לא היתה נדחית מלפני האיש
האחר הזה תועלת אחרת היתה לו
בגון אחר ולא יהיה יגע בעולם כמו
שהוא ולא יזדקק לחיים של העולם
הזה כמו שהיה משוטט כאן וכאן.

אם כך הזוג השני של האשה הזו
לא היה מלמעלה ואתה אומר שנדחה
איש מפני איש ואמרנו שהבעל השני
שנשא את האשה הזו היא בת זוגו
ממש ואותו הראשון לא היה ממש בן
זוגה והשני היה שלה וכשהגיע זמנו
נדחה זה מפניו ודאי זה כך שהרי לא
נדחית אותה רוח ראשונה שהיתה
באשה הזו אלא בשביל השני הזה
שהוא בן זוגה (שהבן היא בת זוגו) (זה
השני).

וכל אותם השניים שנדחים מלפני
הראשונים הראשונים היו בני זוגם
ולא אלה ולכן אין להם קיום עמם
ונדחית הרוח השניה מלפני הרוח
הראשונה ולכן מי שנושא אלמנה
קוראים עליו (משלי ז) ולא ידע כי
בנפשו הוא כי חנם מזרה הרשת וגו'
ולא ידוע אם היא בת זוגו ממש ואם
לא.

אלמנה שלא נשאת אף על גב שבא
בן זוגה והיא לא רוצה להנשא הקדוש
ברוך הוא לא כופה אותה מן הדין
והקדוש ברוך הוא מזמין לאותו האיש
אשה אחרת ולא נכנסת בדין כזה (ואין
עליה בית דין בזה) באותו העולם ואף

²¹⁹ עי' לעיל ח"א רכט ע"א.

²²⁰ פ' מסקנא דתירוצא הוא, ור"ל דלעולם זוג זה השני מקב"ה הוי, ומה דאמרן דאתתא דא גרמא
ליה דליהוי לאי בעלמא, כן הוא, דאם לא רצתה להנשא לא מפקדא (מ"מ).

ספר שמות

בהאי) בההוא עלמא ואף על גב דלית לה בר דהא אתתא לא אתפקדת אפריה ורביה כמה דאוקמוה

אתתא דא דלא אתנסיבת זמנא תניינא ההוא רוח דשבק בה בעלה מה אתעביד מניה יתיב תמן תריסר ירחי ובכל ליליא וליליא נפיק ופקדא לנפשא ואתהדר לאתריה לבתר תריסר ירחי דקא אסתלק דינא דההוא גברא²²¹ דהא כל אינון תריסר ירחי הא רוחא אתכפייא בעציבו כל יומא לבתר תריסר ירחי נפיק מתמן²²² ואזיל וקיימא לתרע גן עדן ופקדא להאי עלמא לגבי ההוא מאנא דנפיק מניה וכד האי אתתא אסתלקת מעלמא ההוא רוח נפיק ואתלבש בההוא רוח דילה²²³ וזכאת ביה לגבי בעלה ונהרין תרווייהו כדקא יאות בחבורא חדא

כיון דאתינא להאי אתר השתא אית לגלאה ארחין סתימין דמארי עלמא דלא ידעין בהו בני נשא וכלהו אזלין בארע קשוט כמה דאת אמר (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהוה וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם²²⁴ ובני נשא לא ידעין ולא משניהין כמה אינון עלאין עובדין דקודשא בריך הוא וכמה משניין

על גב שאין לה בן שהרי אשה לא מצוה על פריה ורביה כמו שבארוה (יבמות סה ע"ב).

האשה הזו שלא נשאה פעם שניה אותה רוח שהשאיר בה בעלה מה נעשה ממנה יושבת שם שנים עשר חדשים ובכל לילה ולילה יוצא ופוקד את הנפש וחוזר למקומו אחר שנים עשר חדשים כשהסתלק דינו של אותו האיש שהרי כל אותם שנים עשר חדשים זו הרוח כפופה בעצבות כל יום אחר שנים עשר חדשים יוצאת משם והולכת ועומדת בשער גן עדן ופוקדת את העולם הזה אל אותו הכלי שיוצאת ממנו וכשהאשה הזו מסתלקת מן העולם אותה רוח יוצאת ומתלבשת באותה רוח שלה וזוכה בה לבעלה ושניהם מאירים כראוי בחבור אחד.

כיון שבאנו למקום זה עכשיו יש לגלות דרכים נסתרות של רבון העולם ולא יודעים בהם בני אדם וכולם הולכים בדרך אמת כמו שנאמר (הושע יד) כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופשעים יכשלו בם ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים כמה הם עליונים מעשי הקדוש ברוך הוא וכמה הם שונים [זו מזן] ובני העולם לא יודעים וכולם בדרך אמת שלא סוטים מינה ושמאלה.

²²¹ עי' ח"א דף רלח ע"ב: דינא דחייבי דגיהנם תריסר ירחין. ועי' עוד שם סח ע"ב. ²²² מכאן נראה שאחר "ב חדש שמת בעלה, מי שנושא אותה אינו מסוכן כל כך, יען שכבר הלך משם ההוא רוחא (מ"מ).

²²³ פי' רוחא קדמאה שהניח בה בעלה הוא מתלבש ברוח דילה בסוד נקבה תסובב גבר (מ"מ). ²²⁴ עי' אד"ר קמד ע"א: זכאה חולקיה דמאן דידיע וישגח בהון ולא יטעי בהון דמלין אלין לא אתיהבו אלא למארי מארין ומחצדי חקלא דעאלו ונפקו דכתיב כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד). [תרגום: אשרי חלקו של מי שיודע ומשגיח בהם ולא יטעה בהם, כי אלו הדברים אינם נמסרים אלא לבעלי הבעלים וקוצרי הפרדס שנכנסו ויצאו שנאמר "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם".] למארי מארין - אלו שיש להם את כל המדות טובות, או שלהם נתגלו כל האורות במדה נכונה, והיינו בסוד המתקלא (ב"ע רנז ע"א). ומחצדי חקלא - שכל מגמתם היא לבער קוצים מן הכרם. ובזה גורמים הם לזיווג, דהיינו סוד זריעת השדה העליונה (ב"ע רנז ע"א). דעאלו ונפקו - כלומר שלא טעו בשום דבר, ובבחינת מה שאמרו על ר' עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום (חגיגה טו ע"ב) (ב"ע רנז ע"א). דכתיב כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם (הושע יד) - זו ראייה לכך שאין ראוי לגלות דברים אלו אלא למי שהוא בבחי' "מחצדי חקלא". וביתר ביאור, הנה הקלי' מתעוררים מאוד על מי שעוסק בחכמה זאת, שכן על ידי לימוד זה "גחלים אתה חותה על ראשו" (משלי כה כב) של הקלי', והם מתבערים מן העולם על ידי לימוד זה. ולכן כל מגמתם של הקלי' הוא לקטרג על האיש הזה הרוצה לבטלם, והם מטעים אותו, בהראותו כמה דברי שקר בסוד תערובת הסיגים המעורבים בתוך ניצוצי הקדושה. ועליהם הוא שנאמר ופושעים יכשלו בם". משא"כ הצדיקים הגדולים, אשר מצוה גדולה היא לגלות להם, שכן בזה מרחיבים הם את גבולות הקדושה ומבערים קוצים מן הכרם. ועליהם הוא שנאמר "צדיקים ילכו בם" וכו' (ב"ע רנז ע"א).

ספר שמות

אינון²²⁵ ובני עלמא לא ידעין וכלהו בארה
קשוט דלא סטאן לימינא ולשמאלא

הני דמתנגלין⁷⁷ דקא אתתרכו בתרוכין
מההוא⁷⁸ עלמא²²⁶ ולית לון בת זוג בת זוג דקא
מזדווגן בהאי עלמא מאן אינון אינון נשין דקא
מזדווגן בהדייהו בהאי עלמא דהא (תריך לה
ולית ליה בת זוג כאינון גברין דלא תריכו וקא
מזדווגן בהדי נשייהו) לכלהו⁷⁹ בני נשא אית
לון בת זוג בר מהאי

המו השתא כמה אינון רברבין ועלאין
גבורן דיליה תנינן מאן דמתרך אתתיה
קדמאה מדבחה אחית עלוי דמעין²²⁷ מדבחה
אמאי אלא הא אמינא דכל נשין דעלמא
בדיוקנא דהאי מזבחה קיימי ועל דא ירתאן
אינון שבע ברכאן דכלהו מכנסת ישראל אינון
ואי איהו

קנ/א

מתרך לה אהדר אבנא (נ"א דמדבחה
עלאה) לגרעונא מאי טעמא בגין דמתחברן
תרוכין בהדי הדדי²²⁸

ורזא דא דכתיב (דברים כד א) וכתב לה
ספר כריתות ונתן בידה וגו' ויצאה מביתו
והלכה והיתה לאיש אחר ממשמע דאמר

אלה שמתגלגלים שגרשו בגרושין
מאותו העולם ואין להם בת זוג. בת
הזוג שהם מזדווגים בעולם הזה
מאיפה הן אותן נשים שמזדווגות עמם
בעולם הזה שהרי (גרש אותה ואין לו
בת זוג כאותם גברים שלא גרשו
ומזדווגים עם נשותיהם) לכל בני
האדם יש בת זוג חוץ מזה.

ראו עכשיו כמה גדולים ועליונים
גבורותיו שנינו מי שמגרש אשתו
הראשונה מזבח מוריד עליו דמעות
למה מזבח אלא הרי אמרנו שכל נשות
העולם עומדות בדמות המזבח הזה
ועל זה הן יורשות שבע ברכות שכלן
הן מכנסת ישראל ואם הוא

מגרש אותה חוזרת האבן (של
המזבח העליון) לגרעון למה משום
שמתחברים הגרושין זה עם זה.

וסוד זה שכתוב וכתב לה ספר
כריתות ונתן בידה וגו' ויצאה מביתו
והלכה והיתה לאיש אחר ממשמע

²²⁵ ע"י תיקון² ק ע"ב: תא חזי כמה נהרות אינון משניין דא מן דא אית נהר ואית נהר אית נהר
מנהורא דלעילא דאתקרי נהרא דמיא דאורייתא דאתמר בה תורת חכם מקור חיים ואית נהר דאתקרי
(תהלים מו ה) נהר פלגיו דכמה פלגין עמיקין תליין מניה דאתמר בהון (משלי כא א) פלגי מים לב מלך
וגו' ואית נהר דאתקרי נחל קדומים דאתמשך מעלאין.

²²⁶ ע"י תיקון² כג ע"א: בזמנא דישאל נטרין שבתא בזכור ושמור בדחילו ורחימו אתמר בהון לא
תקח האם על הבנים ואם לאו כתיב בהון שלח תשלח וגו' תרין תרוכין. בהגר"א: תרין תרוכין - ר"ל,
לכך נאמר שלח תשלח, כמ"ש לקמן חד מבית ראשון וחד מבית שני, והן ב' השכינות כמ"ש בהקדמה
(ד ע"א), וכן הוא בכל המצות, ע"כ. היינו שבכל מצוה יש ב' בחינות, והם זיווג, ולכן מי שנתגרש
בגירושין (לשון רבים) לא זוכה לבת זוג.

²²⁷ ע"י גיטין צ ע"ב: אמר רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבחה מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית
תעשו כסות דמעה את מזבחה ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי
ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך. ועי' יהל אור ח"ב לג ע"ב: המשכן
הוא בהיכל הרצון כמ"ש ל, ט' כלים בו שלש של ג' וכו', ארון וכפרת וכרובים נגד ג"ר דק"ק, ושאר ו' כלים הן
בהיכל הרצון סוד המשכן נגד ו' היכלות אשר בו וכו', כיור וכנו ומזבחה החצון נגד ג' היכלות הראשונות כסדר
מלמעלה למטה וכו', מזבחה החיצון היכל הראשון, והוא היכל זה [היכל ו' - רצון], וז"ש מזבחה מוריד עליו דמעות.
ואמר אשתו ראשונה כמ"ש והוא חברתך ואשת בריתך, והוא אשתו ראשונה כמ"ש אין אשה כורתת ברית אלא למי
שעשאה כלי כו', ואמר "ולקחת רצון מידכם", שכאן הוא הרצון, היכל הרצון. ואמר "על כי ה' העיד וכו'" שהוא
מזווגן, והוא עדותם, כמ"ש שבטי י"ה עדות לישראל, ואמר ש"ה עדותם, הראובני וכו', וכן באיש ואשה י"ה כנ"ל.
²²⁸ פ' רוחא ערטילאה שהיה מגורש למעלה, ועכשיו שנשא זו המגורשת, נתחברו התירוכין בהדי
הדדי. וז"ש לקמן "ותירוכין מתחברן כחדא תירוכין דההוא עלמא ותירוכין דהאי עלמא". ולפי זה בב'
דברים המגרש אשתו ראשונה פוגם במלכות ח"ו: א', כיון דכולהו נשי אינון בדיוקנא דהאי מזבחה
קיימין, א"כ כיון שגירשה מגיע פגם קצת למעלה. ב', כיון שהמגורשת מתחברת עם המגורש מתחברן
תירוכין וכו'. א"כ אשה זו שהיתה נשואה למי שהוא במדרגת ז"א, עכשיו היא נשואה לדיוקנא תתאה,
ובזה ג"כ יש פגם למעלה ח"ו, וז"ש הזהר בסמוך, ומה דהות ההיא אתתא בדיוקנא עילאה הא קא
אשת עבדא לדיוקנא תתאה, ולעיל שאמר שנושא ברחמים, והיינו שאמר שמה יקדמנו אחר ברחמים,
הא והא איתא, פעמים נושא ברחמים ופעמים נושא המגורשת (מ"מ).

ספר שמות

והלכה והיתה לאיש לא ידענא דאיהו⁸⁰ אולא לגבי בעלה דתריך לה (נ"א דלית⁸¹ ההוא דתריך לה) מאי אחר אלא כמה דאתמר אחר תנן ואחר כתיב (&) ואחר קרינן ליה דכתיב (איוב ח יט) ומעפר אחר יצמחו ותרוכין מתחברין כחדא תרוכין דההוא עלמא ותרוכין דהאי עלמא ומה דהות האי אתתא בדיוקנא עלאה הא אשתעבדא⁸² לדיוקנא תתאה קרינן ליה אחר

וקרינן ליה אחרון אחרון מנלן דכתיב (שם יט כה) ואחרון על עפר יקום והכא כתיב (&) ושנאה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון אחרון שני מבעי ליה ואי תימא דלא תזדווג אפילו לעשרה דא בתר דא לאו הכי וכי לבעלה דא תזדווג ולא לאחרא מאי אחרון

אלא דא איהו האי אחר דקאמרן ואיהו אחר ואיהו אחרון השתא אבנא מתגלגלא בקוספיתא אחר אמאי אקרי הכי דהא כל בניינא נפל²²⁹ ואתהדר לעפרא איהו הוה מה דהוה ולא אחרא אמאי קרינן ליה אחר אוף הכי אמאי אקרי אחרון וכי אחרון איהו והא אי יתישר יאות ואי לאו יהדר ויתגלגל ויתנטע כמלקדמין ואמאי אקרי אחרון

אבל תא חזי כתיב (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד מאי טוב תנינן דא מלאך דטוב מאד דא מלאך המות ולכלא קודשא בריך הוא אזמין תקונו²³⁰

תא חזי כתיב (שם ב ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן נהר דא לא שכיך לעלמין מלאפשא ולמסגי ולמעבד פירין ואל אחר

שאמר והלכה והיתה לאיש לא ידענו (שאותה שהולכת אצל בעלה שגרש אותה) (שזה אינו) (אותו שגרש אותה) מה זה אחר אלא כמו שנאמר שנינו אחר ואחר כתוב ואחר קוראים אותו שכתוב (איוב ח) ומעפר אחר יצמחו והגרשים מתחברים כאחד גרושים של אותו העולם וגרושים של העולם הזה ומה שהאשה הזו היתה בדמות עליון הרי השתעבדה לדמות תחתון קוראים לו אחר.

וקוראים לו אחרון מנין לנו אחרון שכתוב (שם יט) ואחרון על עפר יקום וכאן כתוב ושנאה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון שני היה צריך להיות ואם תאמר שלא תזדוג אפילו לעשרה זה אחר זה לא כך וכי לבעל הזה תזדוג ולא לאחר מה זה אחרון.

אלא זהו האחר הזה שאמרנו והוא אחר והוא אחרון עכשיו האבן מתגלגלת בכף הקלע למה אחר נקרא כך שהרי כל הבנין נפל וחזר לעפר הוא היה מה שהיה ולא אחר למה קוראים לו אחר אף כך למה נקרא אחרון וכי הוא אחרון והרי אם יתישר יפה ואם לא יחזר ויתגלגל וינטע כמקדם למה נקרא אחרון.

אבל בא וראה כתוב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד מה זה טוב שנינו זה מלאך הטוב מאד זה מלאך המות ולכל הקדוש ברוך הוא הזמין תקונו.

בא וראה כתוב ונהר יצא מעדן להשקות את הגן נהר זה לא שוכך לעולמים מלרבות ומלגדל ולעשות פרות ואל אחר הסתרס ואין לו תשוקה לעולמים ולא מרבה ולא עושה פרות שאלמלא עשה פרות יבלבל את כל העולם.

²²⁹ פי אע"פ שהגוף הראשון מת וחזר בגוף השני, מ"מ לגבי הנשמה איהו הוה מה דהוה, וז"ש דהא כל בניינא נפל ואתהדר לעפרא (מ"מ).
²³⁰ פי' שתיקון הקדושה הוא להיות פרה ורבה, ותיקון הקלי' הוא דאסתרס ולא עביד פרי (מ"מ).

ספר שמות

אסתרס²³¹ ולית ליה תיאובתא⁸³²³² לעלמין
ולא אפיש ולא עביד פירין²³³ דאלמלי עביד
פירין יששמש לכל עלמא

ובגין כך בר נש דגרים לההוא סטר דיפוש
בעלמא אקרי רע ולא חמי אפי שכינתא
לעלמין דכתיב (תהלים ה ה) לא יגורך רע האי
בר נש דמתגלגלא בגלגולא⁸⁴ אי איהו עבר
ואתדבק בההוא אל אחר דלא עביד פירין ולא
אפיש בעלמא בגין כך⁸⁵ אקרי אחר ושמא
גרים ליה איהו הוא ואחר אקרי אחר ודאי

אחרון מקדמא ואילך אחרון קרינן ליה
ואחרון אקרי תניינא איהו ומיד אקרי אחרון
והכי קרי ליה קודשא בריך הוא אחרון בגין
דיתתקן למהוי אחרון ולא יתוב כמלקדמין
תליתאה אוף הכי וכן בכל זמנין מקדמא
ואילך הכי אקרי אחרון והכי אצטריך למקרי
אחרון דאלמלא אתקרי מיד תניינא הא פתיחו
דפומא לאהדרא כמלקדמין וההוא בניינא
אסתתר

מנלן מבית שני דאקרי אחרון דכתיב (חגי
ב ט) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן

ולכן אדם שגורם לאותו הצד לגדל
בעולם נקרא רע ולא רואה פני שכינה
לעולמים שכתוב לא יגרך רע האיש
הזה שמתגלגל בגלגול אם עבר ונדבק
באותו אל אחר שלא עושה פרות ולא
מתרבה בעולם לכן נקרא אחר והשם
גורם לו הוא הוא ואחר נקרא אחר
ודאי.

אחרון מראשון ואילך אחרון
קוראים לו ואחרון נקרא שני הוא ומיד
נקרא אחרון וכך קורא לו הקדוש ברוך
הוא אחרון משום שנתקן להיות
אחרון ולא ישוב כמקדם השלישי אף
כך וכן בכל הפעמים מהראשון ואילך
כך נקרא אחרון וכן צריך לקרא אחרון
שאלמלא נקרא מיד שני הרי יש פתחון
פה לחזר כמקדם ואותו בנין נהרס.

מנין לנו מבית שני שנקרא אחרון
שכתוב גדול יהיה כבוד הבית הזה

²³¹ הקשו האחרונים בזה א"כ מהיכן נמשך הפריה ורביה לא"ה, אך לא קשה כלל, כי ע"י החטא הנה נמשך להזין דקליפה מאור התיקון ג"כ, שהוא אור הדעת, ועי"ז נשלמו הם למעבד תולדין ופירין ג"כ (דע"ה ח"ב ט ע"ב), אלו שהיה עביד תולדות, היו מטשטשין את העולם [כמש"כ בב"ב עד ע"ב על הליתין נחש בריח ונחש עקלתון] (דע"ה ח"ב ס ע"ג), עי' לעיל סה רע"א: אמר רבי אבא כד מזדווגי כחדא לא יכלי בני עלמא למיקם בהו ועל דא כתיב לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו (דברים כב י) יחדיו דייקא (דע"ה ח"ב קג ע"ג), ועי' יהל אור ח"ג ח ע"ג: חשך ג' קלי' שור חמור כלב, ומהן באה שכח"ה וכו' ושור וחמור הן ב' מדות הכוללות הכל תאוני וכעסני, שהן עשו וישמעאל, סם ונחש, וכו' וכלב בו שניהם כח הכעסני ברוח שבא מהגאווה רוח גבוה וכו'.

²³² דיקא נמי דכתיב ועץ חיים תאווה באה, משמע דהקלי' אין לה תאווה, וכתיב תאווה רשעים תאבד (רח"ו).

²³³ ענין זה נתבאר לעיל בפרשת ויחי בדף ר"ז ע"ב במאמר אותן תרין צפרין כו' והענין הוא במה שנתבאר שם ההפרש שיש בין הקדושה אל הקלי', כי הזכר של הקדושה יש בו תלתא מוחין, שהם חכמה ובינה ודעת. ונודע הוא כי טיפת הזרע נמשכה ממוח הדעת, שהוא האמצעי היורד ונמשך דרך חוט השדרה, כי לכן נקרא הזווג ידיעה, כמש"ה וידע אדם את חוה, וידע אלקנה את חנה אשתו על שם הדעת. אבל נוקביה דז"א, דעתה קלה, ואין בה רק תרין מוחין. וטעם הדבר הוא כי נשמות ישראל נמשכין מזווג העליון של הקדושה, ומשם יוצא להם נר"ן. כי הנפש היא מן המלכות בעצמה, אבל הרוח והנשמה הם מן זווג ת"ת ומלכות. והנה אי אפשר להעשות הזווג הזה אם לא על ידי הדעת המחבר תרין מוחין דחכמה ובינה דז"א, ומשם יוצא טיפת הזרע להוציא רוחין ונשמתין לתתא. ולכן יש בהם בישראל נר"ן, נפש ממלכות, ורוח ונשמה מזווג הנעשה מת"ת ומלכות, אשר יש בחינת דעת אל הז"א כנז'. אבל האומות אין להם לעולם, רק בחינת נפש לבד מצד הנקבה של הקליפה, כי הרוח והנשמה הבאה מן הזכר המזדווג בנקבה אינה נמשכת להם, לפי שאין אל הזכר של הקליפה מוח השלישי הנקרא דעת, אלא שני מוחין אשר כנגד חכמה ובינה בלבד. ולכן אל אחר שהוא הזכר של הקליפות אסתרס ולא עביד פירין, שהם בחי' רוחין ונשמתין של אומות העולם. וכבר ידעת מן ההיכלות דפ' פקודי כי אל אחר הוא כינוי של הזכר של הקלי', וזהו סוד מ"ש ז"ל מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו, כי כיון שהוא מרחם למי שאין בו דעת, גורם התפשטות רחמים ושפע באל אחר, הזכר של הקליפות שאין בו דעת. גם זה הוא סוד גם בלא דעת נפש לא טוב, כי נפשות אומות העולם הם נעשות בלי דעת, ולכן אינם טובות אלא הם מצד הקליפה הרעה. אבל נפשות ישראל שהם נעשות בדעת הם טובות מצד הקדושה שיש בה דעת (שער מאמרי רשב"י), ועי' ע"ח שער הקלי' פרק ב.

ספר שמות

הראשון דהא מקדמא ואלך אחרון אקרי דהא לא יהא פתיחו דפומא דההוא בניינא ינפול ויתהדר כמלקדמין

אוף הכי דא אחרון קרינן ליה ובגין כך כתיב (&) לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה לא יוכל לא יקחנה מבעי ליה מאי לא יוכל אלא כיון דהאי אתתא אתדבקת באחר ונחתת לאשתעבדא בדרגא תתאה לא בעי קודשא בריך הוא דאיהו יתוב מדרגא דיליה למיהב איבא ולא תדבקא בההוא דרגא דלאו דיליה

ותא חזי אי האי אתתא לא אתנסיבת אפילו תזנה בכל גוברין דעלמא אי בעי בעלה יתוב לגבה אבל אי אתדבקא בנשואין לאחר (נ"א ואחר) דא (האי)⁸⁶ לא יוכל לשוב לדרגא קדמאה דהוה בקדמיתא לגבה לא יוכל ודאי לאתבא לההוא דרגא לעלמין

אחרי אשר הטמאה תנינן דהטמאה בלביה אי הכי אפילו אי תתרחק ותזנה בלא נשואין אלא כיון דאתדבקת לאחר הא קבילת עלה חולקא דההוא סטרא ובעלה

קג/ב

קדמאה דאיהו מסטרא אחרא טבא דטוב לא יהא ליה⁸⁷ בה חולקא לעלמין ולא יפיש כלל לההוא אתר הא אם שלחה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון לקדמאה אסורה אבל לשאר בני נשא תשתרי דילמא תשכח אתרא כמלקדמין ואחרון יקום דיזווג בהדה

מאן דאית ליה בגין מאתתיה קדמיתא ואעיל האי לגו ביתיה ההוא יומא אתדבק בהרבא קשיא דמתהפכא בגין תרינן סטרינן חד דהא תרינן דחת לון לבר והשתא איהו תליתאה²³⁴ ותו מאנא דאשתעבד (נ"א דאשתתף) ביה אחר היך ייתי איהו למיהב ביה רוחא דיליה וישתתף בהדה ויתדבק בה לאו דאיהי אסורה אבל ודאי שתופא בישא איהו לגרמיה (כדאמרין)

רבי לויטס איש כפר אוננו הוה חייך ומתלוצץ על אתתא דא כד חמי מאן דאזווג

האחרון מן הראשון שהרי מראשון ואילך נקרא אחרון שהרי לא יהיה פתחון פה שאותו בנין יפל ויחזר כמקדם.

אף זה כך אחרון קוראים לו ולכן כתוב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה לא יוכל לא יקחנה היה צריך להיות מה זה לא יוכל אלא כיון שהאשה הזו נדבקה באחר וירדה להשתעבד בדרגה תחתונה לא רוצה הקדוש ברוך הוא שישוב מדרגתו לתת פרי ולהדבק באותה דרגה שאינה שלו.

ובא וראה אם האשה הזו לא נשאת אפילו תזנה עם כל האנשים שבעולם אם רוצה בעלה ישוב אליה אבל אם נדבקה בנשואין לאחר (ואחר) זה (זה) לא יוכל לשוב לדרגתו הראשונה שהיה בתחלה אליה לא יוכל ודאי להשיב אותה הדרגה לעולמים.

אחרי אשר הטמאה שנינו שהטמאה בלבו אם כך אפילו אם תתרחק ותזנה בלי נשואין אלא כיון שנדבקה לאחר הרי קבלה עליה את החלק של אותו הצד ובעלה

הראשון שהוא מצד אחר טוב של טוב לא יהיה לו בה חלק לעולמים ולא ירבה כלל את אותו מקום הרי אם שלחה האיש האחרון או כי ימות האיש האחרון לראשון אסורה אבל לשאר בני אדם מתרת אולי תמצא מקום כמו מקדם ואחרון יקום ויזווג עמה.

מי שיש לו בנים מאשתו הראשונה ומכניס את זו לתוך ביתו אותו היום הוא נדבק בחרב קשה שמתהפכת בשביל שני צדדים אחד שהרי שנים היא דחתה החוצה ועכשיו הוא השלישי ועוד כלי שהשתעבד (שהשתתף) בו אחר איך הוא יבא לתת בה רוחו שלו וישתתף עמה וידבק בה לא שהיא אסורה אבל ודאי שתוף רע הוא לעצמו (כמו שבארנו).

רבי לויטס איש כפר אוננו היה צוחק ומתלוצץ על האשה הזו כשראה מי מזדווג עמה והיה אומר ותשחק ליום

²³⁴ פ' לא נתייבשה עמהם, שהראשון גירשה, והב' גירש או מת (מ"מ).

ספר שמות

בהדה והוה אמר (משלי לא כה) ותשחק ליום
אחרון כתיב מאן דאתדבקת ביה באיש אחרון
חיוכא איהי לבתר²³⁵

השתא אית לאהדרא ולעיינא על אתר (נ"א
אילנא) חד רב ועלאה דהוה בעלמא וגזעא
ושרשא דקשוט ואיהו עובד אבי ישי אבי דוד
דהא אתמר דאחרון²³⁶ הוה היך נפק שרשא
דקשוט מגו אתר דא²³⁷

אלא עובד אתתקן בתקונא עלאה ואהדר
שרשא דאילנא דקא אתהפך על תקוניה
ואסתלק ביה ואתתקן כדקא יאות ועל דא
אקרי עובד מה דלא זכו הכי שאר בני
עלמא²³⁸

אתא איהו פלח ואעדר עקרא ושרשא
דאילנא ונפק מענפין מרירן⁸⁸ ואהדר (נ"א
ואעדר) ואתקן בגופא דאילנא²³⁹ אתא ישי
בריה ואחסין ליה ותקין ליה ואתאחד בענפוי
דאילנא אחרא עלאה²⁴⁰ וחבר אילנא באילנא
ואסתבכו דא בדא²⁴¹ כיון דאתא דוד אשכח
אילנין מסתבכין ומתאחדן דא בדא כדין ירית
שלטנו בארעא ועובד גרים דא

בכה ההוא סבא ואמר אי סבא סבא ולא
אמינא לך דעלת בימא רבא השתא אנת הוא

אחרון כתוב מי שנדבקת בו באיש
אחרון אחר כך היא צחוק.

עכשיו יש לחזר ולעין על מקום
(נ"א אילן) אחד גדול ועליון שהיה
בעולם וגזע ושרש של אמת והוא עובד
אבי ישי אבי דוד שהרי נאמר שהיה
אחרון איך יצא שרש אמת מהמקום
הזה.

אלא עובד נתקן בתקון עליון וחזר
השרש של האילן שהתהפך על תקונו
והתעלה בו והתתקן כראוי ועל זה
נקרא עובד מה שלא זכו כך שאר בני
העולם.

הוא בא עבד ועדר את עקר ושרש
האילן ויצא מהפנים המרים וחזר
ונתקן בנוף של אילן אחר עליון בא
ישי בנו וחזק אותו ותקן אותו ונאחז
בענפי האילן העליון האחר וחבר אילן
באילן והסתבכו זה בזה כיון שבא דוד
מצא אילנות מסבכים ומאחדים זה
בזה אז ירש השלטון בארץ ועובד גרם
את זה.

בכה אותו זקן ואמר אי זקן זקן ולא
אמרנו לך שנכנסת לים הגדול עכשיו

²³⁵ פי' מי שנשאה אחר שנדבקה עם אחר, ושיעור הכתוב ותשחק, פי' יהיה לשחוק מי שנושא אותה שנדבקה באחרון (מ"מ).

²³⁶ בזהר הרקיע (בדפוס קארץ דף צא ע"א) הנוסח הוא דהאי אתתא דאחר (לש"ו).

²³⁷ שהרי הוא בן יבמה, ונקרא אחר שאין לו בן זוג, שהרי אשתו עמו וירד לאל אחר (זהר הרקיע צח ע"ב).

²³⁸ מחלון וכליון, הם היו גלגול ער ואונן. ולכן נקרא אונן, שהיה אונן על אבלו וחסאו, עד שנתגלגל במחלון, ומחלו לו. כי נתקן ע"י בועז, בסוד עובד, שהיה עובד אדמתו, שהיא הנוקבא, לא כמו קודם, שהיו משחיתים זרעם לבטלה. ולכן ז"ס השכנות אשר בחצר מות, שהם הנשמות, קראוהו עובד. ולכן נקרא בנו ישי, כי בו ירש ש"י עולמות, ומה שהיה תחלה רעב בארץ, כי אין לחם שלא מכרו אדמתם, עתה ישבע לחם, וזהו לבית הלחמי (ספר הליקוטים וזאת הברכה ח).

²³⁹ דוד המלך ע"ה, היתה נפשו גבוהה עד מאד, אמנם ע"י חטאו של אדה"ר הקדום, מאז ירדה אל עמקי הקליפות בסטרא דנוקבא של הקליפה, וכאשר נולד דוד, היה פעם א' שיצא מן הקליפות, ולכן לא התחיל תקונו אלא מבחי' העשיה הנקראת נפש ובלבד לסבת היותו מגולגל ממדרגה השלישית כנז"ל. וז"ס הנזכר בסבא משפטים דף ק"ג ע"א, וגם בכמה מאמרים אחרים, כי דוד היה מסטרא דנוקבא ולא מדכורא, אלא בעולם המיתה הנקראת נוקבא, והבן זה. ולכן אמרו שם אמאי איקרי עובד, דאעדר אילנא ותקין ליה. והוא, לפי שהיה טבוע בעמקי הקליפות דנוקבא. (שער הגלגולים - הקדמה ז). אדה"ר נתן לו [לדוד] ע' שנה שאל"כ לא היו לו חיים כלל, ולא יצא דוד לעולם, עד שבא עובד, ותיקן לעבדה ולשמרה שנאמר לאדה"ר, ולכן נקרא עובד. ותחת מה שנאמר לאדה"ר בזעת אפך תאכל לחם, לכן נקרא ישי בית הלחמי (ספר הליקוטים - פרשת האזינו). פי' מלכות (מ"מ).

²⁴⁰ פי' ז"א (מ"מ).

²⁴¹ עי' אד"ר קלו ע"א: תאנא בגולגלתא דרישא אלף אלפי רבוא ורבוא רבבן קוצי דשערי אוכמן ומסתבכין דא בדא ומתערבין דא בדא - ענין ה"סיבוך" הוא, שמתערבבים שערי דכין ומסאבין [טהורים וטמאים] ומסתבכים זב"ז (בהגר"א על ספד"צ ה ע"ד וענין הסיבוך). בז"א השערות מסתבכין מכח יניקת הקליפות דאזלין בערבוביא וכמו שהיה בעולם התווה, שכל אחד מהם היה נכנס בגבול חבירו ולוקח את האורות של חבירו (ע"ח נקודות ה') (ב"ע קנו ע"א).

ספר שמות

גו תהומי רברבין אתתקן לסלקא סבא סבא
אנת גרמת דא דאלמלא הוית שתיק
בקדמיתא הוה יאות לך אבל השתא לא
יכילת ולית מאן דאחיד בידך אלא אנת
בלחודך קום סבא ואסתלק בסליקו

עובד דא אתתקן ונפק מגו חקל בישא
דגובין בישין²⁴² אתא ישי בריה ואתקין ואעדר
אילנא ועם כל דא (ועובד) דא רוא דרוזין ולא
ידענא אי אימא אי לא אימא אימא מילך סבא
ודאי אימא בדא ידיעאן כל שאר בני גלגולא
(נ"א עובד אילנא אתקין ועם כל דא⁸⁹ דאילנא
אתקין) עובד עם כל דא אילנא אתקין כד
אתא דוד מלכא באילנא תתאה דנוקבא
אשתאר ואצטריך לקבלא חיינ מאחרא ומה
אי האי דאתתקן ואתקין כלא הכי שאר בני
עלמא דאתיין בגלגולא דלא יכלין לאתתקנא
הכי על אחת כמה וכמה

דבכל סטרין אתהפך בגלגולא פריץ הכי
הוה²⁴³ בעז הכי הוה עובד הכי הוה (נ"א ועם
כל דא אילנא אתתקן) ובכלא נפק אילנא
מסטרא דרע ואתדבק לבתר בסטרא דטוב
בקדמיתא (בראשית לח ז) ויהי ער בכור
יהודה רע (נ"א אונן אוף הכי) מחלון אוף
הכי²⁴⁴ ולא כל כך אבל בהני אתעכל רע ונפק
טוב לבתר (נפק) ההוא דכתיב ביה (ש"א טז
יב) וטוב ראי (שם יח) ויהו"ה עמו הכא קיימא
אילנא תתאה על תקוניה ומלך אלהי"ם על
גוים

בשירותא דכלא מעקרא²⁴⁵ ויסודא עלאה
אשתרשו דרגין ראובן שמעון לוי יהודה מה
כתיב ביה²⁴⁶ (בראשית כט לה) הפעם אודה

אתה הוא בתוך התהומות הגדולים
התתקן לעלות זקן זקן אתה גרמת לזה
שאלמלא היית שותק בתחלה היה
נאה לך אבל עכשיו לא יכלת ואין מי
שיאחז בידך אלא אתה בלבדך קום זקן
ועלה במעלה.

עובד זה התתקן ויצא מתוך שדה
רע של בורות רעים בא ישי בנו והתקין
ועדר את האילן ועם כל זה (ועובד) זה
סוד הסודות ולא ידעתי אם אמר ואם
לא אמר אמר דברין זקן ודאי אמר בזה
ידועים כל שאר בני הגלגול (עובד
התקין אילן ועם כל זה שהתקין אילן)
עובד עם כל זה התקין אילן כשבא דוד
המלך נשאר באילן התחתון של
הנקבה והצטרך לקבל חיים מאחר ומה
אם זה שהתתקן והתקין הכל כך שאר
בני העולם שבאים בגלגול שלא
יכולים להתתקן כך על אחת כמה
וכמה.

בכל הצדדים מתהפך בגלגול כך היה
פריץ כך היה בעז כך היה עובד (ועם כל
זה האילן נתקן) ובכל יוצא אילן מצד
הרע ואחר כך נדבק בצד הטוב בתחלה
ויהי ער בכור יהודה רע (אונן אף כך)
מחלון אף כך ולא כל כך אבל באלה
התעכל הרע ויצא אחר כך טוב (יצא)
אותו שכתוב בו (שמואלא טז) וטוב
ראי וה' עמו עכשיו עומד אילן תחתון
על תקונו ומלך אלהים על גוים.

בראשית הכל מעקר ויסוד עליון
השתרשו דרגות ראובן שמעון לוי
יהודה מה כתוב בו הפעם אודה את ה'

²⁴² דע כי הנה נפש דוד היתה מאותם נשמות שנשארו מאדה"ר, ואותו הפעם היה הפעם הראשונה שיצאה מעמקי הקלי'. והנה מקום נפשו היתה מסטרא דנוק' דקלי', ולכן יצא מרות המואביה, שהיתה שקועה בקלי' מואב, כי כבר ידעת כי עמון ומואב הם ב' קלי' נגד בינה ומלכות (מ"מ).

²⁴³ פ' שכתב בפ' וישב, ער ואונן נתגלגלו בפרץ וזרח, ומ"ש האב"י ער ואונן נתגלגלו במחלון וכליון, צ"ל שאחר שנתקנו בפרץ וזרח, נשאר להם קצת תיקון ונתגלגלו במחלון וכליון, אבל מחלון נתקן לגמרי וכליון נאבד, ומ"ש אבל בהני אתעכל רני, פ' ע"י פריץ ועובד הנזכר נפק טוב וכו' (מ"מ).

²⁴⁴ מחלון וכליון הם ער ואונן (מ"מ).
²⁴⁵ פ' בתחלת הכל, מחג"ת העליונים נשתרשו שרשים של ישראל, והם ראובן שמעון ולוי חג"ת (מ"מ).

²⁴⁶ פ' שיהודה שהוא מלכות כתיב ביה ב' פסוקים הפעם אודה וכו' וכתוב ותעמוד מלדת, והכוונה למ"ש לקמן, שתחלה היתה המלכות באחורי ז"א, ולא נתקנה כדי להיותה עמו פב"פ, וזהו יה"ו דיהודה שהם חג"ת ומלכות, שהיא ד' דיהודה היתה אחורי חג"ת, ולזה הביא פסוק ותעמוד מלדת, שמורה שעדין לא נתקנה ואינה ראויה לילד. ואחר שננסרה וחזרה עמו פב"פ, אזי היא סוד ה' דיהודה דנפקא ממסכינו לעתירו כמ"ש לקמן. ולזה הביא פ' הפעם אודה את ה', כי אז המלכות פב"פ, ולכך אומרת

ספר שמות

את יהו"ה וכתוב ותעמד מלדת היינו רני עקרה לא ילדה (ישעיה נד א) רני עקרה לא ילדה²⁴⁷ בנין דכר אתיליד יהודה נפקת נוקבא מתדבקא בדכורא ולא הות על תקונהא אנפין באנפין ולא אתכשרת⁹⁰ לאולדא כיון דנסר לה קודשא בריך הוא ואתקין לה (ס"א אנפין באנפין) כדין אתכשרת לאתעברא ולאולדא ובספרא דחנוך ותעמוד מלדת לאו על לאה אתמר אלא על רחל²⁴⁸ אתמר ההיא דמבכה⁹¹

קד/א

על בניה ההיא דאשתרשת ביהודה יהו"ה ד"ה⁹² ותעמוד מלדת דהא לא אתתקנת²⁴⁹

בקדמיתא דיוקנא דלעילא הוה כלא ראובן²⁵⁰ או"ר ב"ן (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור ימינא אור (בן)⁹³ שמעון שמאלא אור בההוא סינא⁹⁴ דדהבא בהדיה²⁵¹ שם עון לוי חבורא דכלא לאתחברא מתרין סטרין יהודה נוקבא²⁵² בהדי דכורא מתדבקת יהו"ה דא דכורא ד"ה דא נוקבא דהות בהדיה ד"ה אמאי ד"ה אלא ד' באתדבקותא דרע בהדה איהי דל"ת מסכנא איהי⁹⁵ ואצטריך לאתבא בגלגולא לאתעכלא ההוא רע ולמתבלי בעפרא ולבתר לעמחא בסטרא דטוב ולנפקא ממסכנו לעתירו וכדין ה' ועל דא יהו"ה ד"ה

פוק סבא מגו תהומי לא תדחל כמה ארבינ זמינין לך בשעתא דתשוטט ימא בנין לנייחא בהו בכה כמלקדמין ואמר מארי דעלמא

וכתוב ותעמד מלדת היינו רני עקרה לא ילדה משום שכשנולד יהודה יצאה נקבה דבוקה בזכר ולא היתה על תקוניה פנים בפנים ולא הכשרה ללדת כיון שנסר אותה הקדוש ברוך הוא והתקין אותה (פנים בפנים) אז הכשרה להתעבר וללדת.

ובספרו של חנוך ותעמד מלדת לא נאמר על לאה אלא נאמר על רחל אותה שמבכה

על בניה אותה שנשרשה ביהודה יהו"ה ד"ה ותעמד מלדת שהרי לא נתקנה.

בתחלה דמות העליון היה הכל ראובן או"ר ב"ן ויאמר אלהים יהי אור ימין אור (ב"ן) שמעון שמאל אור באותו סיג שהזהב עמו שם עון לוי חבור של הכל להתחבר משני צדדים יהודה נקבה עם זכר נדבקת יהו"ה זה זכר ד"ה זו נקבה שהיתה עמו.

ד"ה למה ד"ה אלא ד' בהדבקות של רע עמה היא דל"ת היא עניה וצריכה לשוב בגלגול לבער את אותו הרע ולהתבלות בעפר ואחר לצמח בצד הטוב ולצאת מעני לעשר ואז ה' ועל זה יהו"ה ד"ה.

צא זקן מתוך התהומות אל תפחד כמה ספינות מזמנות לך בשעה שתשוט בים כדי לנוח בהן בכה כמו מקדם ואמר רבון העולם אולי יאמרו

המלכות אודה את ה'. ושיעור הכתוב, אומרת המלכות הפעם אודה, ולמה הודאה זו, לפי שתחלה באחור ותעמוד מלדת ועכשיו שחזרה פב"פ ראוי הילד ולכן אודה את ה' (מ"מ).

²⁴⁷ ושיעור הכתוב עכשיו שחזרה פב"פ רני מה שהיתה עקרה ולא ילדה תחלה בהיותה אב"א עמו עכשיו שחזרה פב"פ רני וכדמסיק (מ"מ).

²⁴⁸ פי אע"ג דפשטה דקרא הוא על לאה כפי הסוד על המלכות מדבר שהיא רחל (מ"מ).

²⁴⁹ פי' כמ"ש לעיל בפסוק ותעמוד, מורה בהיותה באחור קודם הנסירה (מ"מ).

²⁵⁰ עי' עוד קד ע"ב הערה בשם הקדו"ש צז ע"ג.

²⁵¹ פי' שהגבורות יש בהם סיגים (מ"מ).

²⁵² יהודה הוא מלכות שבאחורי הת"ת, והוא היה מחובר עם לוי באחורי הת"ת דידה, וכמ"ש בפ' משפטים (קד רע"א) וע' בפ' ויצא (קנה ע"ב) ובהארת המוחין (פ"ט) (הקדו"ש מה ע"א), והנה השם ב"ן הזה הוא נמשך ויוצא מאור המ"ה דלעיל אות ט"ו, וכנודע שכל נוק' הנה הוא נמשך ויוצא רק ממנו וכמ"ש באד"ר (קמא ע"ב) וכן בפ' משפטים (קד ע"א), ועי"ז הנה הגם שהוא בעצמו הנה הוא נעלם, אך מתגלה על ידה ע"י שהוא נמשך ויוצא ממנו, והם כלולים זה בזה הן בתחילתן והן בסופן, כי בתחילה הנה היא נכלל בו בהה' אחרונה דהשם הוי"ה בה' אשר בז"א, ואח"כ, ר"ל אחר שנתקנה ונשלמה, הנה הוא נכלל בה באותיות יהו"ה אשר בהמלכות, והוא בסוד יהוד"ה שהוא במלכות שאמרו בזה"ק משפטים (ק"ד רע"א וע"ש סע"ב) וע' הגר"א בספד"צ פ"א (טו ע"א ט ע"ג ד"ה מלך הרביעי ושם עוד טז ע"ד י ע"ג בד"ה וענין אפרים) וכי' (כללים ח"ב כו ע"א).

ספר שמות

דילמא יימרון משריין עלאין דאנא סבא ובכי
כינוקא גלי קמך דעל יקרך אנא עביד ולא
עבידנא על יקרא דילי דהא בקדמיתא הוה לי
לאסתמרא דלא איעול בימא רבא והשתא
כיון דאנא ביה אית לי לשטמא בכל סטרין
ולנפקא מניה

יהודה אתה יודוך אחיך²⁵³ (שם מ"ח) (ס"א)
כלהו אודן על שמא דא והיינו וכו')⁹⁶ היינו
דאנן אמרין ברוך אתה איהו ברוך ואיהו אתה
לכלהו בנוי לא אמר יעקב אתה אלא לאתר
דאצטריך דא איהו אתה

שמא דא (נ"א ודאי אתה)⁹⁷ יודוך אחיך
כלהו אודן לך על שמא דא ודאי אתה יודוך
אחיך על שמא דא אסתלק ואתכפיא סטרא
אחרא בגין דכד אתקרי ואדכר הא נפקת
סטרא אחרא בהדה²⁵⁴ כיון דאמרי אתה
שלטנו ורברבנו אית לה וסטרא אחרא
אתכפייא ולא אתחזיאת תמן ודאי בשמא דא
אתרשים ואתבריר מסטרא אחרא ודא
אסתלקו ושלטנו דילה ותבירו וביש לסטרא
אחרא כיון דיודוך אחיך על שמא דא אתה
כדין ידך בערף אויביך מיד אתכפיין לגבך
ושמא דא גרים

ידענא חברייא ידענא דהא אתה שמא דא
אתון אמרין לאתר אחרא עלאה דכתיב
(תהלים קי ד) אתה כהן לעולם בימינא עלאה
שפיר איהו דהא כיון דרבי⁹⁸ שמעון אודן ליה
עלאין ותתאין וזכה לכלא כל מה דאיהו אמר
הכי איהו ושפיר

אבל כד תהוון מטאן לגביה אמרו ליה
ואדכרו ליה יומא דתלגא כד זרענא פולין

המחנות העליונים שאני זקן ובוכה
כתינוק גלוי לפניך שעל כבודך אני
עושה ולא עשיתי לכבודי שהרי
בתחלה היה לי להשמר שלא אכנס
לים הגדול ועכשיו כיון שאני בו יש לי
לשוטט בכל הצדדים ולצאת ממנו.

יהודה אתה יודוך אחיך (כלם מודים
על השם הזה) היינו מה שאנו אומרים
ברוך אתה הוא ברוך והיא אתה לכל
בניו לא אמר יעקב אתה אלא למקום
שהצטרך זהו אתה.

השם הזה (ודאי אתה) יודוך אחיך
כולם מודים לך על השם הזה ודאי
אתה יודוך אחיך על השם הזה הסתלק
ונכפה הצד האחר משום שכשנקרא
ונזכר הרי יוצא אתו הצד האחר כיון
שאומרים אתה שלטון וגדלה יש לה
והצד האחר נכפה ולא נראה שם ודאי
שבשם הזה נרשם ונבחר מהצד האחר
וזו העליה והממשלה שלה ושבר ורע
לצד האחר כיון שיודוך אחיך על השם
הזה אתה אז ידך בערף אויביך מיד
נכנעים אליך והשם הזה גורם.

ידעתי חברים ידעתי שאתה הרי
השם הזה אתם אומרים למקום עליון
אחר שכתוב (תהלים קי) אתה כהן
לעולם בימין העליון יפה הוא שהרי
כיון שרבי שמעון מודים לו עליונים
ותחתונים וזכה לכל כל מה שהוא
אומר כך זה ויפה.

אבל כשתהיו מגיעים אליו אמרו לו
והזכירו לו את יום השלג כשזרענו

²⁵³ כל שהיה במדרגה וירד לא יעלה לעולם, וכן הוא בהיבם, כיון שהיה בידו לבנות אותו וסלק
מחשבתו, וכמ"ש מאן יבמי להקים כו', והוא גילוי מחשבתו, ואח"כ עומד ואומר לא חפצתי לקחתה,
והוא דבור, ואח"כ וחלצה נעלו, שהוא קשירתו בעקב, שהוא עולם העשיה עקב כידוע, ושם של נעלך
כו' (שמות ג ה), זו אשה כו', והתיר הקשר שהי' המת קשור בו לתקנו, ואז לא יבנה עוד, והולך נע ונד
עד דאשכח פרוקא ברחמים גדולים, ובזכות ובמעשים גדולים מאד של ת"ח גדול מאד שעולה, למדרגת
או"א עילאין, דשם עלמא דחירו, ומוציאו מיד ס"א, וצריך לחליצה להתירו מקשר אחיו, לאשכח ליה
פרוקא אחרא, ואף בועז שהיה קרוב הוצרכו לרחמים ובקשות גדולות, יתן ה' לך את האשה, ברכות
כל הזקנים, ותקראנה לו השכנות שם כו', וכידוע וכן בתמר, אלא ששם היה על הענין אחר להעלותם
למדרגתם הראשונה, שאביהם היה הגואל, ואמר בסבא שם, יהודה אתה יודוך אחיך בב' עניינים, א'
שלא ירדו לאחר להתבנות, ועוד שזכו לעניינים הראשון, ולזו לא זכה שום אדם. והענין כי זה הבנין
היה ע"י השי"ת שלא בידיעת יהודה, וכ"ה בענין בהמ"ק דבתחילה הי' ראוי להתבנות ב' בהמ"ק ע"י
דקב"ה, והוא דרגא דאצילות, בינה ומלכות, וכשחטאו אבדו, וע"י תשובתם זכו לב' בהמ"ק, אבל ע"י
דבר נש, ובעלמין דמט"ט בבריא וועשי' (בהגר"א בתיקו"ז קז ע"א).

²⁵⁴ פי' ד' דיהודה מורה על היותם אב"א ויש קצת יניקה לסט"א, ולכן אמר אתה שבירר הקדושה
מסט"א (מ"מ).

ספר שמות

לחמשיין ותרין גווינין דהא אתה כהן¹⁰⁰⁹⁹ הכא אתקשר כוס דברכה¹⁰¹ בימינא²⁵⁵ בלא פרודא כלל ובנין כך אתה כהן לעולם הכא אתקשר כוס בימינא כדקא יאות

ועל דא אמר קרא יהודה אתה להאי אתה יודוך אחיך ולא כתיב (&) יהודה יודוך אחיך ולא יתיר²⁵⁶ אלא על שמא דאת"ה אתה אתר דא אצטריך לשמא דא ולא אחרא

יהודה אבא קדמאה ואבא תניינא ולא הוה ביה חלופא לעלמין ובנין כך פרין אתתקף ביה בתוקפוי מה דלא הוה הכי לכל בני עלמא ועל דא בניינא דדוד שארי חשבונא מפרין ולא מבועז דהוה ביה שנויא חברייא אי תשגחון לאו מלין בסתימו קא אמינא ואף על גב דסתימין אינון

ועל דא יהודה¹⁰² רווח שמא דאאקרי אתה קם על בורייה זמנא קדמאה וזמנא תניינא ולא אשתני לעלם ובנוי דיהודה וזרעא דיליה אודן ואמרין כי אתה אבינו מה דלית הכי לשאר בני גלגולא לעלמין שאר בני גלגולא תרין אבהן תרין אמהן אית לון גוון לבניינא ורזין אלין בעמקי ימא ובלבא¹⁰³ דתהומי אינון מאן יכיל לאפקא לון קום סבא אתגבר ואתקף בתוקפך אפיק מרגלן מגו תהומי

בעז אתחזי דהוה ביה שנויא²⁵⁷ כד אוליד לעובד דהא עובד (ס"א עובדא) בשנויא הוא לאו הכי אבצן הוא בעז²⁵⁸ הוא אבא קדמאה דלא עבד שנויא ואי תימא איהו הוה ודאי כד אתער לעובדא דא ביה הוה מאן דהוא תקיף כאריא וכליתא ביה הוה בנין דלא

קד/ב

פולים לחמשים ושנים צבעים שהרי אתה כהן כאן נקשר כוס של ברכה בימין בלי פירוד כלל ולכן אתה כהן לעולם כאן נקשר כוס בימין כראוי.

ועל זה אמר הכתוב יהודה אתה לאתה הזה יודוך אחיך ולא כתוב יהודה יודוך אחיך ולא יותר אלא על שם של את"ה אתה מקום זה הצטרך לשם הזה ולא אחר.

יהודה האב הראשון והאב השני ולא היה בו חלוף לעולמים ולכן פרץ התגבר בו בגבורתו מה שלא היה כך לכל בני העולם ועל כך בנינו של דוד מתחיל את החשבון מפרץ ולא מבועז שהיה בו שנוי חברים אם תשגחו לא אמרתי דברים בסתר ואף על גב שהם נסתרים.

ועל כך יהודה הרויח את השם הזה שנקרא את"ה עמד על בריו פעם ראשונה ופעם שניה ולא השתנה לעולם ובני יהודה וזרעו מודים ואומרים כי אתה אבינו מה שאין כן לשאר בני הגלגול לעולמים שאר בני הגלגול שני אבות שתי אמהות יש להם צבע לבנין וסודות הללו בעמקי הים הם בלב התהומות מי יכול להוציא אותם קום זקן התגבר והתחזק בחזקך והוצא מרגליות מתוך התהומות.

בעז נראה שהיה בו שנוי כשהוליד את עובד שהרי עובד (מעשה) הוא בשנוי לא כך אבצן הוא בעז הוא האב הראשון שלא עשה שנוי ואם תאמר שהוא היה ודאי כשהתעורר למעשה הזה היה בו מי שהוא גבור כארי וכלביא היה בו כדי שלא

²⁵⁵ פי' בפסוק זה נתקשרה המלכות שהיא "אתה" העם החסד שהוא "כהן" (מ"מ).
²⁵⁶ עתה שהוא עד עת התיקון דלעת"ל, שליטת הבינה, שתתחיל אורה מעת ביאת המשיח והלאה, אי אפשר להחזיר את כל מה שנאבד ע"י החטא רח"ל, להחזיר להמדרגה שקודם החטא כמעט בשום אופן, ולא זכה לזה אלא רק כל מה שנעשה ביהודה עם תמר, [ור"ל בער ואונן שהם נתקנו בפרץ זורח, והרי חזרו ונולדו מיהודה עצמו], והיה זה ע"י הקב"ה, וכמ"ש (סוטה י ע"ב) יצתה בת קול ואמרה ממני יצאו הדברים כבושים (דע"ה ח"ב ק ע"ג).

²⁵⁷ פי' כי בפרץ יהודה הוא אבא קדמאה וכו' אבל בעובד יש שינוי כי אלימלך אבי מחלון ובעז אבי עבוד (מ"מ)

²⁵⁸ פי' ולמה נק' שמו בעוז, כיון ששמו אבצן אלא ודאי לדרשא הוא דאתא, בו עז, דהיינו יהודה שנק' אריה נתגלגל בבעוז, וז"ש כד אתער לעובד דאביה הוה, ומפרש מאן, ר"ל מי הוא זה שנתלבש בבעוז ואמר ההוא תקיף כאריה וכליתא שהוא יהודה ביה הוה, וז"ל האריז"ל בעוז הוא יהודה ממש שהואמלכות הנק' עוז לעמו יתן וזהו תיבת בעוז בו עז (מ"מ).

ספר שמות

להוי שנויא ביה בדוד ואתהדר מלה לעקרא קדמאה בנין דיהא כלא מאבא חדא ושלישלא חדא וכלא חד ולא הוה שנויא בגלגולא דזרעא דדוד ועל דא אתה מרישא ועד סופא בלא שנויא כלל

השתא נפקת סבא מעמקי לבא דימא יהודה אתה ודאי מרישא ועד סופא ולא אתחזי לכל שאר בנין לאתקרי אתה²⁵⁹ אלא ליה בלחודוי זכאה חולקיה דדוד דהכי אתבריר ואסתלק משאר עיקרא¹⁰⁴ דבני נשא בארעא

יודוך אחיך (בראשית מט ח) יודוך כל בני עלמא מבעי ליה מאי טעמא אחיך אלא ארח כל בני עלמא לא מתיבמין לגלגולא אלא סטרא דאחיך ואחא אזדמן¹⁰⁵ ליבומא (ואתה בגרמך אזדמנת ליבומא) והכא כלהו אחיך יודוך דלא ישתלשל מנייהו ולא מחד מנייהו שלשולא דמלכו אלא אתה בלחודך²⁶⁰ אתה מרישא ועד סופא אתה עבדת ומינד נפק כל שלשולא וגזעא (ס"א דיוקנא וגופא) דאריה

בניך בני אריה דלא אתעברו לשנויא דאחיך לא אתחלפו למלה ולא לשור ולא לגדי ולא לשום דיוקנא אחרא אלא אריה שארי למבני ואריה סיים בניינא כל שלשולך בני אריה נינהו דאלמלא אתא גלגולא מסטרא דאחא יתחלפון כל דיוקנין ויתערבון אלין באלין ועל דא יודוך אחיך דלא הוה חד מנהון בגלגולא דשלשלאה דבנך ידך זקיף דלא הוה בך ערבוביא אחרא מנייהו והיינו מטרף בני עלית דלא הוה מרפא לאחרא על פתורך

כרע במיתת ער רביץ במיתת אונן לבתר אתנבר כארי לאקמא לפרץ וכלביא לאקמא לזרחה מי יקימנו דכתיב (בראשית לח כו) ולא יסף עוד לדעתה ותרגום לא פסק מי יקימנו מאן הוא דיימא אסורה אתתא דא מאן הוא דיימא הואיל ואשלימת ארחהא לא אצטריכא

יהיה שנוי בדוד וחזר הדבר לעקר הראשון כדי שהכל יהיה מאב אחד ושלשלת אחת והכל אחד ולא היה שנוי בגלגול של זרע דוד ועל זה אתה מראש ועד סוף בלי שנוי כלל.

עכשיו יצאת זקן מעמק של לב הים יהודה אתה ודאי מראש ועד סוף ולא ראוי לכל שאר הבנים שיקראו אתה אלא לו לבדו אשרי חלקו של דוד שכך נבחר והתעלה משאר העקר של אדם בארץ.

יודוך אחיך יודוך כל בני העולם היה צריך להיות למה אחיך אלא שדרך כל בני העולם לא מתיבמים לגלגול אלא מהצד של האחים והאח מזמן ליבום (ואתה בעצמך הזדמנת ליבום) וכאן כל אחיך יודוך שלא ישתלשל מהם ולא מאחד מהם שלשלת המלוכה אלא אתה לבדך אתה מראש ועד סוף אתה עשית וממך יצא כל השלשלת וגזע (דמות וגוף) של האריה.

בניך בני אריה שלא עברו לשנוי של אחיך לא התחלפו לטלה ולא לשור ולא לגדי ולא לשום דמות אחר אלא אריה התחיל לבנות ואריה סיים את הבנין כל השלשלת שלך הם בני אריה שאלמלא בא גלגול מצד אחיך יתחלפו כל הדיוקנאות ויתערבו אלה באלה ולכן יודוך אחיך שלא היה אחד מהם בגלגול השלשלת של בניך ידך הרם שלא היה בך ערבוביה אחרת מהם והיינו מטרף בני עלית שלא היה טרף לאחר על שלחנך.

כרע במיתת ער רביץ במיתת אונן אחר כך התגבר כארי להקים את פרץ וכלביא להקים את זרח מי יקימנו שכתוב (בראשית לח) ולא יסף עוד לדעתה ותרגום לא פסק מי יקימנו מי הוא שאמר אסורה אשה זו מי הוא שאמר הואיל והשלימה את צרכיה לא

²⁵⁹ אתה הוא מפרש והולך, שהוא ברוך אתה, ולעיל (לט ע"ב) פי' שהוא עמודא דאמצעייתא, דאמר אתה הוא דאתמר ביה אבינו מלכנו כו', ואיהו כליל כל אתון דאורייתא. ומאי ניהו אורייתא דבכתב עמודא דאמצעייתא, ועליה אתמר ברוך אתה. ועוד מביא ראה, שנאמר יהודה אתה, והוא שם הו"ה וד', לד' אתון כמו שמפרש והולך, בגין דביה כו' (בהגר"א בתיקו"ז סה ע"א).

²⁶⁰ עי' פרשת משפטים, בסבא, בענין היבום של תמר, שיהודה עצמו היה האב הראשון והשני, ולא היה בו חילוף, לכן "יהודה אתה יודוך אחיך" מה שלא היה בשום גלגול יבום בעולם, אם לא על ידי חילוף האב, שהוא היה הגואל עצמו (עמק המלך הק' ב' פרק ג').

ספר שמות

לך יתיר יבמה דא כיון דאשלימת ארחה לא
אצטריכת לך יתיר¹⁰⁶ ואתחזיאת לאתפרשא
מינה אבל מי יקימנו ודאי מתמן ולהלאה אייה
דיליה דהא¹⁰⁷ אפיק מאן דמכשכש במעהא

ריא סתימא הכא אחוה דבר נש אמאי תו
יהודה דהוה אבוי אמאי אלא ההוא דמכשכש
במעהא חמי דמאן דהוה נסיר ליה²⁶¹ מקטרג
ליה קטרוגין בכל סטרין בעי לאפקא כיון
דנפיק זמין לאחרא ההוא רוח אחרא ואתיין
לאעלא כמלקדמין עד דאתבני כמלקדמין
בחילא דקטרוגא תקיף דקא מקטרג באחיה
מתמן ולהלאה שריאת אתתא דא ליה

זכאה חולקיה דיהודה בקדמיתא הוה גור
לבתר אריה דקא¹⁰⁸ אתגבר ואתפשט בחיליה
(ולבתר)¹⁰⁹ אריה וסיים בלביא כל שאר¹¹⁰ בני
עלמא לאו הכי ועל דא יהודה בדקאמרן

ראובן שמעון לוי²⁶² הא תלתא בדקאמרן
יהודה אתחבר בהדייהו²⁶³ וכלא כדקא יאות
יששכר זבולון תרין ירכין¹¹¹ אתר דינקי נביאי
קשוט יששכר ירכא ימינא כתיב (דה"א יב
לב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים זבולון
ירכא שמאלא וכתיב (דברים לג יח) שמה
זבולון בצאתך ובשעורא¹¹² רברבא כתיב
(בראשית מט יג) זבולון לחוף ימים ישכן והוא
לחוף אניות מאי טעמא בגין דוירכתו על צידון
שיעורא דיריה¹¹³ עד צידון²⁶⁴

הצטרכה לך יותר יבמה זו כיון
שהשלימה דרכיה לא הצטרכה לך יותר
ונראית לפרש ממנה אבל מי יקימנו
ודאי שמשם והלאה היא שלו שהרי
הוציאה מי שמכשכש במעיה.

סוד נסתר כאן אחי האדם למה
ועוד יהודה שהיה אביו למה אלא
אותו שמכשכש במעיה רואה שמי
ששומר אותו מקטרג עליו קטרוגים
בכל הצדדים ורוצה לצאת כיון שיצא
מזמין אחר אותה רוח אחרת ובאים
להיכנס כמו מקדם עד שנבנה כמו
מקדם בכח הקטרוג הקשה שמקטרג
באחיו משם והלאה מתרת לו האשה
הזו.

אשרי חלקו של יהודה בהתחלה
היה גור אחר כך אריה שמתגבר
ומתפשט בכחו (ואחר כך) כאריה וסים
בלביא כל שאר בני העולם לא כך ועל
זה יהודה כמו שאמרנו.

ראובן שמעון לוי הרי שלשה כמו
שארנו יהודה התחבר עמם והכל
כראוי יששכר וזבולון שתי ירכים
מקום שיונקים נביאי האמת יששכר
ירך ימין כתוב ומבני יששכר יודעי
בינה לעתים (זבולון ירך שמאל) וכתוב
שמח זבולון בצאתך ובשעור גדול כתוב
זבולון לחוף ימים ישכן והוא לחוף
אנית למה משום שוירכתו על צידן
שעור (הירך שלו) עד צידון.

²⁶¹ פי' אחיו שהיה שומר אותו ומרחם על אחיו עכשיו רצה לישא אשתו, לכך רוח המכשכש זמין
לאחרא שהוא רוח ערטילאה (מ"מ).

²⁶² יצאו מלאה שית בנין שהם סוד הו"ק הכלולים בת"ת סוד יעקב, וכמ"ש ב"זוה"ק (ויצא קנג ע"ב).
ובלהה זלפה שרשם הוא באחוריים דרחל ולאה העליונים שבאצילות, וכמ"ש הרב (בשער הקליפות
פרק ב') וע' ב"זוה"ק (ויצא קנד ע"א קנה ע"א) ולכן כשלקח את רחל ולאה לקח גם אותן, ונולד מהן
הד' בני השפחות, והם מאחוריים דחסד גבורה נצח הוד, אך עכ"ז הנה נאמר עליהם (מלכים א' ז כה)
וכל אחוריהם ביתה, וכמ"ש בפ' ויצא שם ושם, ונמשכו גם הם מהפנים שהוא מהד' פרקין תתאין
דתרין רגלין וכמ"ש בפ' משפטים (דף קד ע"ב), ויוסף ובנימין הם מיסוד ועטרה דרחל, ואח"כ עלה
יוסף ביסוד דז"א ובנימין עלה ביסוד דרחל, ונטלו הם ב' היסודין, ומנשה ואפרים נטלו ב' העטרין,
אפרים עטרה דז"א ומנשה עטרה דנוק', [כי יהודה הוא מלכות שבאחורי הת"ת, והוא היה מחובר עם
לוי באחורי הת"ת דידה, וכמ"ש בפ' משפטים (קד רע"א) וע' בפ' ויצא (קנה ע"ב) ובהארת המוחין
(פ"ט)] (הקדו"ש מד ע"ד). לעולם הוא שהנוק' היא המתפשטת למטה, שאין אשה אלא לבנים (תענית
לא ע"א), וכן היא המתחלקת ל"ב ובסוד ל"ב שבטיים, שהם כולם תיקוני הנוק', ר"ל גילוייה שבהם
נתגלית למטה. והוא ג"כ סוד י"ב בקר והים עליהם שעשה שלמה (וכמ"ש בפ' ויצא דף קנג ודף קנה,
ופ' משפטים קד רע"א וסע"ב, ופ' ויחי דף רמו ודף רמו), וכן סוד י"ב גבולי אלכסון כמ"ש באד"ר (דף
קלד ע"ב) (הקדו"ש צז ע"ג). ועי' ר' בחיי שמות כח טו.

²⁶³ עי' כללים ח"ב כו ע"א הובא בעמוד הקודם.
²⁶⁴ מלכות נק' צידון והיא אחז זה בהוד שהוא זבולון, וז"ש לעיל וכשיעורא רברבא דהיינו
כשמתפשטת הארת הוד עד המלכות (מ"מ).

ספר שמות

בנימין נשאר למעלה בין הירכים שהרי יוסף היה דיוקנו בארץ ולהשתמש בעולם הזה ועמו השתמש משה שכתוב ויקח משה את עצמות יוסף עמו²⁶⁶ בנימין אסתלק לעילא בנימין צדיקו דעלמא

מברכים לתתא דן ונפתלי גד ואשר בירכא שמאלא דן עד פרקא דרגלא פרקא דרגלא נפתלי ובנין כך נפתלי אילה שלוחה קל ברגלוי בירכא ימינא גד והוא יגוד עקב עד פרקא דעקב אשר פרקא דעקב ימינא (דברים לג כד) וטובל בשמן רגלו וכתוב (&) ברזל ונחשת מנעליך

כל אלן אינון דיוקנין¹¹⁴ עלאיין¹¹⁵ דיוקנא דלעילא ובנין דהוון ברין ממש בהאי עלמא אתתקנת בהו שכינתא

קה/א

באלין תריסר פרקין תריסר מתיחין דאתמתחו מישראל ממש דכתיב (בראשית מט כח) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר מתיחין דישראל אלה אקרון לאתמתחא שמא דמ"י²⁶⁷ למהוי בנינא כדקא יאות למהוי ישראל בכללא²⁶⁸ דשמא דאלהי"ם²⁶⁹ אל"ה איהו ישראל בכלל מ"י חבר¹¹⁶ (נ"א ברא)

בנימין נשאר למעלה בין הירכים שהרי יוסף היה דיוקנו בארץ ולהשתמש בעולם הזה ועמו השתמש משה שכתוב ויקח משה את עצמות יוסף עמו בנימין אסתלק למעלה בנימין צדיקו של עולם.

מברכים למטה דן ונפתלי גד ואשר בירך שמאל דן עד פרק הרגל פרק הרגל נפתלי ולכן נפתלי אילה שלוחה קל ברגליו בירך ימין גד והוא יגוד עקב עד פרק העקב אשר פרק של עקב ימין וטבל בשמן רגלו וכתוב ברזל ונחשת מנעליך.

כל אלה הם דיוקנאות עליונים דמות שלמעלה ומשום שהיו בריות ממש בעולם הזה נתקנה בהם השכינה

בשנים עשר הפרקים הללו שתים עשרה התפשטות שנתפשטו ממש מישראל שכתוב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר התפשטות של ישראל אלה נקראים להתפשטות שם של מ"י להיות בנין כראוי להיות ישראל בכלל של שם אלהים אל"ה הוא ישראל בכלל מ"י חבר (ברא) אלה עמו והיה בנין שלם על תקונו שם אחד ממש.

²⁶⁵ פי' בנימין הוא שם ב"ן שהוא רוחא דשדי בגווה ושרשו הוא מיסוד דדכורא, וז"ש אשתאר לעילא בין ברכיו, שר"ל שאע"פ שניתן שם ב"ן שה"ס בנימין למלכות הניח שרשו ביסוד דז"א שהוא בין נר"ה (מ"מ).

²⁶⁶ לפי פי' הסבא, נמצא שכל י"א השבטים הם בסוד הנקבה, אבל יוסף הוא בסוד הזכר שהוא הז"א, והוא סבה אחת מסבות הקנאה שהם בעולם הנקבה והוא בעולם הזכר. ועוד לפי שהשכינה באחור של הז"א, ואינה נכנסת מבפנים שלו אלא בשעת הזווג שתבא לפניו ותעמוד לפני המלך. אבל יוסף הוא בפני הז"א, והוא נהנה מז"א בכל שעה ובכל רגע, והוא סבה אחרת. הסבה ג', כשהמלכות תבא לפני ז"א, היא משתחוה לו, ונעשית נקודה קטנה תחת היסוד כמד"א (תהילים מה יב) כי הוא אדניך והשתחוי לו. ואז כל השבטים בעל כרחם משתחווים ג"כ תחת היסוד שהוא יוסף. וז"ס מ"ש (בראשית לז ט) ואחד עשר כוכבים משתחווים לי, והשמש והירח הוא יעקב ורחל, שהם משתחווים לקבל השפע מהיסוד דז"א שהוא יוסף. עוד סבה ד' שכולם צריכים לו, וזאת היתה קנאה גדולה, ועוד ששמו גורם, שכן יוסף גימ' קנאה, אז קנאו בו ובקשו להשליכו לאחור, שנאמר (בראשית לז כד) וישליכו אותו הבורה בגימ' באחור עם המלה (בראשית לז כד) והבור רק אין בו מים שהוא רחמים אלא נחשים ועקרבים שהם דינים קשים שיש באחור. וזהו שבאה אשת פוטיפרע ואמרה (בראשית לט ז) שכבה עמי. ולפי שמשא הוא בעלה דמטרוניתא, והבעל אינו יכול להזדווג עם אשתו בלא ברית, לכן יקח משה את עצמות יוסף עמו, שכולם הולכים ביחד, שגוף וברית חשבינן חד ובנימין אסתלק לעילא כי האבר הוא בנימין ויוסף הוא אות היו"ד הדבוק במלכות (זהר הרקיע).

²⁶⁷ פי' אלה הם ר"ק דז"א, ונה"י דאימא שבתוכו נק' מי, עם אלה הם אלהים (מ"מ)

²⁶⁸ פי' אל"ה דאלהי"ם הם ר"ק דז"א, וישראל אחוזים בו"ק דז"א, נמצא ש"אלה" דאלהים, הם ישראל (מ"מ).

²⁶⁹ הענין כי כללות אלו הי"ב שבטים איקרון אלה ובחיבור אמא ובנין, נק' אלקים, והיינו שם הגדול כולו כחדא (זהר הרקיע).

ספר שמות

אלה²⁷⁰ בהדיה והוה בניינא שלים על תקוניה
שמא חדא ממש

הדא¹¹⁷ הוא דאמר ליה ליעקב ההוא ממנא
דעשו דכתיב (שם לב כט) כי שרית עם
אלהי²⁷¹ (ועם אנשים ותוכל) לעילא
בתקונא²⁷² קדמאה בבניינא קדמאה כל אלה
ודאי בניינא קדמאה איהו²⁷³

ועל דא לית שציאו לישראל לעלם ולעלמי
עלמין וחם ושלום²⁷⁴ אלמלא ישתציאו שמא
דא לא הוי הדא הוא דכתיב (יהושע ז ט)
והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך
הגדול שמא גדול דא בניינא קדמאה שמא
קדמאה אלהי²⁷⁵ והשתא דישראל אינון
בגלותא כביכול כל בניינא נפל ולזמנא דאתי
כד יפרוק קודשא בריך הוא לבנוי מגלותא
(אתחבר) מ"י ואל"ה דהוה בהו פרודא
בגלותא יתחברון כחדא²⁷⁵ ושמא דאלהי²⁷⁵
יהא שלים על תקוניה ועלמא יתבסם הדא הוא
דכתיב (ישעיה ס ה) מי אלה כעב תעופינה
וכיונים אל ארובותיהם

ובנין דאיהו שמא חדא לא כתיב מי ואלה
אלא מי אלה שמא חדא בלא פרודא והוא
אלהי²⁷⁶ דהשתא בגלותא אסתלק מי לעילא
כביכול אימא מעל בנין ובנין נפלו ושמא
דהוה שלים דהוא שמא עלאה רברבא קדמאה
נפל

ועל דא אנן מצלן ומקדשן בבתי כנסיות על
שמא דא דיתבני כמה דהוה ואמרי יתגדל
ויתקדש שמיה רבא אמן יהא שמיה רבא
מברך מאן שמיה רבא ההוא קדמאה דכלא²⁷⁶
בנין דלית ליה בניינא אלא בהדן מ"י לא
יתבני לעולם אלא באלה²⁷⁷ ועל דא בההוא

זהו שאמר לו ליעקב אותו הממונה
של עשו שכתוב (בראשית לב) כי
שרית עם אלהים (עם אנשים ותוכל)
למעלה בתקון ראשון בבנין ראשון כל
אלה ודאי בנין ראשון הוא.

ולכן אין כליון לישראל לעולם
ולעולמי עולמים וחם ושלום אלמלא
יכלו השם הזה לא היה זהו שכתוב
(יהושע ז) והכריתו את שמנו מן הארץ
ומה תעשה לשמך הגדול שם הגדול זה
הבנין הראשון שם הראשון אלהים
ועכשיו שישראל בגלות (יתחבר)
כביכול נפל כל הבנין ולעתיד לבא
כשיגאל הקדוש ברוך הוא את בניו
מהגלות מ"י ואל"ה שהיו בפירוד
בגלות יתחברו כאחד ושם האלהים
יהיה שלם על תקונו והעולם יתבסם
זהו שכתוב מי אלה כעב תעופינה
וכיונים אל ארבתיהם.

ומשום שהוא שם אחד לא כתוב מי
ואלה אלא מי אלה שם אחד ללא
פירוד והוא אלהים שעכשיו בגלות
התעלה מי למעלה כביכול האם מעל
הבנים והבנים נפלו והשם שהיה שלם
שהוא השם העליון הגדול הראשון
נפל.

ועל זה אנו מתפללים ומקדשים
בבתי כנסיות על השם הזה שיבנה כמו
שהיה ואומרים יתגדל ויתקדש שמיה
רבא אמן יהא שמיה רבא מברך מי זה
שמו הגדול אותו הראשון של הכל
משום שאין לו בנין אלא עמנו מ"י לא

²⁷⁰ פי' בינה ברא ו"ק דד"א (מ"מ).

²⁷¹ פי' שיעקב שהוא ישראל, הם "אלה" דאלהים, נמצא שהוא שורה עם אלהים (מ"מ).

²⁷² פי' היא בינה שהיא בנין הראשון (מ"מ).

²⁷³ פי' כל אלה שבטי ישראל, והם "אלה" דאלהים, וז"ש בניינא קדמאה וכו' (מ"מ).

²⁷⁴ כמש"כ מלאכי (ג ו) כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם.

²⁷⁵ הפגם דהתתקע"ד דורות הנה הוא בסוד האותיות אל"ה מאלהי²⁷⁵, שנפרדו אל"ה ממ"י שהוא
קיצוץ בנטיעות רחמ"ל כנודע מזוה"ק (ח"א דף ב' ע"א) (כללים ח"א קז ע"ב).

²⁷⁶ פי' בינה שנק' שם הגדול, כמ"ש ומה תעשה לשמך הגדול (עי' מבר"ש ש"ג ח"ב פ"ו) ואנו מתפללים
שיתגדל שמיה רבא, שהיא בינה הנק' שם הגדול, דהיינו שע"י הגלות, נסתלקו נה"י דבינה מז"א,
ולעתיד יחזרו ויתחבר מי עם אלה, שהם נה"י דאימא בז"א, ואזי השם שלם (מ"מ).

²⁷⁷ חצי אמא נקרא מ"י כנודע, וכשמתפשטים כאן בבחי' לאה, שהם אותיות אלה, נעשית אלהים,
לפי שבחינותיה העליונות של אמא נקרא מ"י, אבל מחצי ת"ת שלה ולמטה המתלבשין בז"א כנודע
נקרא אל"ה, וחבור הכל ביחד נקרא אלהים. והנה אלה הנ"ל נעשית ממנו בחי' לאה הנ"ל (ע"ח לאה
ורחל ב).

ספר שמות

זמנא מי אלה כעב תעופינה ויהמון כל עלמא דהא שמא עלאה אתתקן על תקוניה²⁷⁸

ואי שמיה רבה דא אתתקן ואתבני על תקוניה הא ישראל שליטין על כלא וכל שאר שמהן יתהדרון על תקוניהו וישראל שלטין על כלא דהא כלהו תליין בשמיה רבא קדמאה לכל בניינין

ריא דא כד ברא קודשא בריך הוא עלמין קדמאה לכל בניינין שמא דא אתבני דכתיב (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ברא שמיה על תקוניה וכד ברא אלה ברא (שמיה) ליה בכל חילין דיתחזון¹¹⁸ ליה למהוי שמיה על תקוניה כדקא יאות דכתיב (שם) המוציא במספר צבאם

מאי במספר אלא ברא חד²⁷⁹ דנהיר מסייפי עלמא²⁸⁰ עד סייפי עלמא אית ליה לקודשא בריך הוא²⁸¹ והוא אילנא רבא ותקיף²⁸² רישיה מטי לצית שמיא²⁸³ וסופיה מתחין שרשו²⁸⁴ ואשתרשן בעפר קדישא ומספר שמיה²⁸⁵ ותליא בשמים עלאין²⁸⁶ וחמש רקיעין תליין מניה עד האי מספר²⁸⁷ וכלהו נטלין שמא דא בניניה דכתיב (תהלים

יבנה לעולם אלא באלה ועל זה באותו זמן מי אלה כעב תעופינה ויראו כל העולם שהרי השם העליון נתקן על תקונו.

ואם שמו הגדול הזה נתקן ונבנה על תקונו הרי ישראל שולטים על הכל וכל שאר השמות יחזרו על תקונם וישראל שולטים על הכל שהרי כולם תלויים בשמו הגדול ראשון לכל הבנינים.

סוד זה כשברא הקדוש ברוך הוא את העולמות ראשון לכל הבנינים שם זה נבנה שכתוב שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ברא שמו על תקונו וכשברא אלה ברא (שמו) אותו בכל החילות שנראים לו להיות שמו על תקונו כראוי שכתוב המוציא במספר צבאם.

מה זה במספר אלא בן אחד שמאיר מסוף העולם ועד סוף העולם יש לקדוש ברוך הוא והוא עץ גדול וחזק ראשו מגיע לגבה השמים וסופו מתפשטים שרשיו ומשרשים בעפר הקדוש ומספר שמו ותלוי בשמים העליונים וחמשה רקיעים תלויים ממנו עד המספר הזה וכולם נוטלים שם זה בגללו שכתוב השמים מספרים בגלל מספר זה כל (בשביל השם הזה מספר) השמים מרויחים את השם הזה

²⁷⁸ ובאמן של קדיש יש לכוין יאהדונה"י גי' אמן, קב"ה ושכינתיה, כמ"ש פ' תרומה. כי ע"כ בקדושה זו, קב"ה אסתלק ביקריה, ויקריה היינו שכינתיה. ואח"כ יש"ר, שם י"ה רבא ודאי, ככתוב ומה תעשה לשמן הגדול, כי כיון שנכנס בירושלים של מטה, ודאי שיבא בירושלים של מעלה, בסוד י"א ה"ה ר"י ה"ה. וז"ס בסבא דמשפטים, דהא בגלותא אסתלק מי מאלהים לעילא כביכול מעל בנין, ובנין נפלו, ושמה קדישא דהוי שלים, ההוא שמא עלאה נפל, וע"ד אנו מצלאין על שמא דא, דיתבני כמה דהוי, ודא יתגדל ויתקדש שמיה רבא ההוא קדמאה דכולא בגין דלית ליה בנינא אלא בהדה מי לא אתבני לעלם אלא ויתקדש שמיה רבא בהדה. ובזוהר בראשית מי בעי באלהים לאתגליא ולא תקרי בשמיה ולא תלביש בלבוש יקר ונהיר וברא אלה ואתחברו אתון ואשתלים בשמא דאלהים ועד דלא ברא אלה לא אסתלק בשמא דאלהים. ובפרשת פנחס העונה איש"ר בכל כחו, ודאי אצטרך לאתערא כל שייפוי בחילא תקיף, בגין דיתבר חילא ותוקפא דסט"א, ובפ' נח בזימנא דישראל מתיבין בקול רם איש"ר, קב"ה איתמלי רחמין וחיים על כולא (פע"ח שער חזרת העמידה א).

²⁷⁹ פי' הוא דעת דז"א שנק' מספר (מ"מ).

²⁸⁰ פי' מבינה עד מלכות, כי נודע שגבורות של דעת דז"א, מתפשטים למלכות (מ"מ).

²⁸¹ פי' בינה (מ"מ).

²⁸² ה"ס אור הדעת והת"ת והמלכות (רמ"ז).

²⁸³ פי' הנה הדעת דז"א מתלבש ביסוד דאימא, ויסוד דאימא תלוי בת"ת, שנק' שמים, וזהו רישיה מטי לצית שמיה שהוא ת"ת דאימא (מ"מ).

²⁸⁴ פי' כמ"ש שגבורות דידיה יורדים למלכות שנק' עפר (מ"מ).

²⁸⁵ פי' דעת נק' מספר (מ"מ).

²⁸⁶ פי' ת"ת דאימא (מ"מ).

²⁸⁷ פי' ה"ג שמתפשטים בחגתנ"ה דז"א מתפשטים עד המלכות, שנקראת ג"כ מספר, וז"ש עד האי מספר (מ"מ).

ספר שמות

בגללו ועל זה המוציא במספר צבאם שאלמלא מספר זה לא ימצאו חיילות ותולדות לעולמים.

יט ב) השמים מספרים²⁸⁸ בגין האי מספר כלהו (ד"א בגין האי שמא מספר)¹¹⁹ שמים רווחין שמא דא בגיניה ועל דא המוציא במספר צבאם דאלמלא מספר דא לא ישתכחון חיילין ותולדין לעלמין

ועל דא כתיב (במדבר כג י) מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תרין אינון דמנו עאנא ועאלו בחושבנא על ידיהו בגין דלא שלטא בהו עינא בישא מי מנה עפר יעקב הא חד דעביד חושבנא ומספר את רבע ישראל הא מונה אחרא

ועל תרין אלין לא שלטא בהו עינא בישא דהא מי מנה לעפר יעקב אלין אינון אבנין (ד"א דרגין)¹²⁰ קדישין²⁸⁹ אבנין מפולמין דמנהון נפקי מיין לעלמא ועל דא כתיב (בראשית כח יד) והיה זרעך כעפר הארץ מה ההוא עפר עלמא מתברך בגיניה אוף הכי (שם כב יח) והתברכו בזרעך כל גויי הארץ כעפר הארץ ממש ומספר דאיהו מונה תניינא מנה לרבע²⁹⁰ כל אינון נוקבין מרגלן עלאין דמטה דשכיב עליה ישראל²⁹¹

ומתמן²⁹²

קה/ב

ולהלאה איהו מונה לכלא בגין דאיהו טוב עין הדא הוא דכתיב (&) מונה מספר לכוכבים²⁹³ מאן הוא מונה לכוכבים מספר מונה מספר לכוכבים על ידוי עברין כלהו בחושבנא ולזמנא דאתי (ירמיה לג יג) עוד תעבורנה הצאן²⁹⁴ על ידי מונה ולא ידעינן מאן הוא אלא בגין דבההוא זמנא יהא כלא

ועל זה כתוב מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל שנים הם שמנו צאן ונכנסו בחשבון על ידיהם בגלל שלא שלטה בהם עין הרע מי מנה עפר יעקב הרי אחד שעשה חשבון ומספר את רבע ישראל הרי מונה אחר.

ועל שני אלה לא שלטה בהם עין הרע שהרי מי מנה לעפר יעקב אלה אותן אבנים (דרגות) קדושות אבנים מפלמות שמהן יוצאים מים לעולם ועל זה כתוב (בראשית כח) והיה זרעך כעפר הארץ מה אותו עפר העולם מתברך בשבילו אף כך והתברכו בזרעך כל גויי הארץ כעפר הארץ ממש ומספר שהוא מונה שני מנה את רבע כל אותן נקבות מרגליות עליונות של המטה ששוכב עליה ישראל.

ומשם

והלאה הוא מונה לכל משום שהוא טוב עין זהו שכתוב מונה מספר לכוכבים מי הוא שמונה את הכוכבים מספר מונה מספר לכוכבים ועל ידו עוברים כולם בחשבון ולעתיד לבא (ירמיה לג) עוד תעברנה הצאן על ימי מונה ולא יודעים מי הוא אלא משום שבאותו זמן יהיה הכל ביחוד בלא

²⁸⁸ ת"ת, שבו כלול הדעת, הנה הוא כלול מה"ח וה"ג כנודע, והם עשר הוי"ת, ובפשוטן הוא מ' אותיות, והוא מ' של מספר, ובמילואם הם ק' אותיות, והוא מ"ס של מספר, ובמילוי מלואם יש כ"ח אותיות בכל הוי"ה, והם עשר פעמים כ"ח והם פ"ר של מספר. והרי כי ת"ת נקרא מספר, וזהו שכתוב השמים מספרים (ביאורים ח"א סב ע"א, מלקוטי תורה ושעה"פ).

²⁸⁹ פי' ספירת המלכות שנק' אבנים ובינה שנק' מ"י מונה אותם, וזהו מי מנה עפר יעקב, שהמלכות נק' עפר (מ"מ).

²⁹⁰ פי', הדעת שנק' מספר, הוא מונה למטה, שהיא הבריאה, שיש שם י"ב בקר (מ"מ).

²⁹¹ ר"ל כי בינה הולידה האצילות, אבל ישראל ת"ת הוליד עוד למטה י"ב אבני המרכבה, שהם כנגד ה"ב הנז' באצילות, והם נקבות ונק' מרגלאן עילאין בלשון נקבה, אבל הם אבנים זכרים הנז' דשכיב עליה ישראל וזהו (במדבר כג י) רובע ישראל (זהר הרקיע).

²⁹² ממלכות (זהר הרקיע).

²⁹³ כל החשבונות והמספרים הם במלכות (זהר הרקיע).

²⁹⁴ הענין כי לעתיד תעבורנה הצאן ע"י מונה א', כי להוי מונה חד, ולא כהשתא דבינה הוא מונה חדא. ולבתר אם יש זכות בעולם, אז מונה אותם שנית, ת"ת, ויוצאים לעולם. אבל אז מונה א' לבדו יהיה, כי בצאתו דרך בינה, תקף ומיד בלי עיכוב ירד למטה בלי הפסק, ואין עוד עיכוב הת"ת לראות אם יזכו אם לאו (זהר הרקיע).

ספר שמות

פירוד הכל יהיה (והכל יהיה) מונה אחד.
ביחודא בלא פרודא בלא ליהוי (וכלא ליהוי)¹²¹ מונה חד

קום סבא אתער ואתנבר¹²² בחילך ושוט ימא פתח ואמר (במדבר כג ז) מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל בשעתא דיתער קודשא בריך הוא לאחייא מתיא הני דאתהדרו בגלגולא תרין גופא ברוחא חדא תרין אבהן תרין אמהן כמה גלגולין מתגלגלן על (ידא) דא אף על גב דאתמר והכי הוא אבל מי מנה עפר יעקב²⁹⁵ ואיהו יתקין כלא ולא יתאביד¹²³ כלום וכלא יקום

והא אתמר (דניאל יב ב) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו²⁹⁶ אדמת עפר הני כמה דאתמר בספרא דהנוך כד חברייא אסתכלו באינון אתוון (דטסין)¹²⁴ באורא ביה ואינון אע"ד פמת"ר²⁹⁷ היינו אדמ"ת עפ"ר היינו (קהלת ד א) ושבה אני את המתים שכבר מתו²⁹⁸ אדמת עפר אינון אתוון²⁹⁹ וקלא אתער ואודע והכי אמר בבניינא¹²⁵ תניינא עפר³⁰⁰

קום זקן התעורר והתגבר בכחך ושוט בים פתח ואמר מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל בשעה שהקדוש ברוך הוא יתעורר להחיות מתים אלו שחזרו בגלגול שני גופים ברוח אחת שני אבות שתי אמהות כמה גלגולים מתגלגלים על ידי זה אף על גב שנתבאר וכך הוא אבל מי מנה עפר יעקב והוא יתקן הכל ולא יאבד כלום והכל יקום.

והרי נאמר ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אדמת עפר אלה כמו שנאמר בספרו של חנוך כשהחברים הסתכלו באותן אותיות (שטסות) באויר בו והם אע"ד פמת"ר היינו אדמ"ת עפ"ר היינו ושבח אני את המתים שכבר מתו אדמת עפר הן אותיות וקול מתעורר ומודיע וכך אומר בבנין השני עפר עפר ראשון אדמת שני שהתקן העקר הראשון פסלת אליו.

²⁹⁵ של עולם האצילות שנפלו משם ניצוצות לאין מספר ואין חקר, אפי' הכי איהו אתקן כולא ולא אתאביד כלום וכולא יקום, וז"ש רז"ל אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שהם כל אותם הניצוצות של שבירת הכלים, שנפלו בקלי' נוגה הנק' גוף, ובזמן שיתקן כולא אז יקומו להחיות המתים וז"ש (דניאל יב ב) ורבים מישיני עפר יקיצו (זהר הרקיע).

²⁹⁶ המלכים דמיתו נק' ישנים ע"ש שאין להם נשמה ורוח, אלא בחי' נפש בלבד בסוד הדורמיטא, וז"ש ורבים מישיני אותם שהם ישנים בסוד הדורמיטא באדמת העפר בתוך הקליפה נוגה יקיצו לעתיד (זהר הרקיע). המשך הפסוק: אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם. הכוונה שהקב"ה מברר בכל יום ויום בירורים מקלי' נוגה עד שישלים כל הברורים שנפלו לשם, אבל הפסולת משבירת הכלים, הם ישארו שם, וז"ס (דניאל יב ב) ואלה לחרפות ולדראון עולם, כל אינון דלא זכו לאתתקנא, שהם הפסולת שלה שישארו (זהר הרקיע).

²⁹⁷ ר"ל אע"ד שהוא א"ד העולה מן הארץ, שהוא ארץ אדום, עולים הניצוצים ביסוד דמלכות הנקרא, ע' שהיא בת שבע. וגם ע', הוא ז' מלכים דמיתו, מאותם הז' עולים האד להשקות את הגן, שהוא יסוד דנוקבא, כי ע"י התעוררות מתתא בסוד מ"נ אותם מלכים, אז מתעורר ג"כ הז"א להשקות ולהשפיע מ"ד ביסוד שלה, וז"ש פמת"ר, שהוא פ"ר מ"ת, ר"ל מאותם פ"ר דינים מנצפ"ך שנפלו ומיתו, שם עולים פעם אחרת בכל יום עד שיתקנו כולם (זהר הרקיע).

²⁹⁸ בעת שבירת הכלים, שהנה בכל יום ויום מתעוררין ועולים משם בסוד מ"נ ליסוד דמלכות (זהר הרקיע).

²⁹⁹ מביא האר"י ז"ל בדרוש הקליפ' פ"ג שכל שיורי המלכים דמיתו שלא נתבררו עדיין, והם נק' י"א סימני הקטורת, כולם נפלו בקליפות נוגה של ב"ע, ויותר בנוגה דבריאה, ששם העיקר משבירת הכלים. וז"ס שאמר (שמות כ כ) מזבח אדמה תעשה לי, ר"ל הקליפת נוגה דבריאה שנק' מזבח אדמה, ע"ש מלכי אדום שנפלו שם, תעשה לי, שתעשה תיקון בהם, ותעלה אותם הניצוצות משם לי, ברחם שלי, בסוד מ"ן, כדי שאתקן אותם. וז"ס שאמר (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר, הכוונה הוא, שכל הפעולות שישראל עושין, הן במלאכת ידים הן בתפלות ומצות ומעשים טובים, הכל הוא כדי להוציא הניצוצות שנפלו באדמה העליונה, שהיא הקליפת נוגה דאצי', וכ"ש דבריאה, שכל מיני מלאכות שיש בעולם, הכל באו מן המלכים דמיתו, וזהו (קהלת ג כ) הכל היה מן העפר (זהר הרקיע). פי' אדמת עפר

³⁰⁰ פי' גוף השני שהוא בן היבם נק' עפר (מ"מ).

ספר שמות

עפר קדמאה אדמת³⁰¹ תניינא דאתתקן עיקר
קדמאה פסולת לגביה

אדמת עפר כלהו יקיצו אלה דאתקנו לחיי
עולם (ס"א יקיצו כמה דאתמר בספרא דחנוך
חברייא אסתכלו באינון אתוון אדמ"ת עפ"ר
(ואינון אע"ד פמת"ר) אינון אתוון טסאן
באורא וקלא אתער ואודע (ס"א ואכריז)
הקיצו ורננו שוכני עפר ודא איהו בניינא
תניינא דאתתקן והכי אמר בספרא דחנוך
בניינא תניינא עפר דאתתקן קדמאה אדמת
וההוא קדמאה פסולת לגבי תניינא דאתתקן
והני ישני אדמת עפר כלהו יקיצו אלה
דאתתקנו לחיי עולם) מאן עולם דא עולם
דלתתא דהא לא זכו למהוי בעולם דלעילא
ואלה דלא זכו לחרפות ולדראון עולם מאי
לחרפות אלא בגין דספרא אחרא יתעבר
מעלמא וקודשא בריך הוא אלין דהוו מנביעו
דההוא ספרא ישאר לון לתוהא בהון כל בני
עלמא

כל דא מאן גרים ההוא דלא בעי לאפשא
בעלמא ולא בעי לקיימא (ס"א בדרנא דההוא
נהר דאיהו) ברית קדישא על דא גרים כל מה
דגרים וכל הני גלגולין דקא אמינא עלה¹²⁶ עד
הכא¹²⁷ עד כאן סבא שתיק רגעא חדא
וחברייא הוו תוהין ולא הוו ידעין אי הוה
יממא אי הוה ליליא אי קיימי תמן אי לא קיימי

פתח ההוא סבא ואמר כי תקנה עבד עברי
שש שנים יעבד ובשביעית וגו' קרא דא אוכה
על כל מה דאתמר תא חזי כל דכורא קאים
בדיוקנא בעלמא דדכורא וכל נוקבא קאים
בדיוקנא בעלמא דנוקבא בעוד דאיהו עבדא
דקודשא בריך הוא אתדבק ביה באינון שש
שנים קדמוניות ואי אעקר גרמיה מפולחניה
יעקר ליה קודשא בריך הוא מאינון שש שנים
דעלמא דדכורא ואתמסר לבר נש דאיהו
משית ספריין יפלה ליה שית שנין ויתעקר
משית שנין (קדמוניות) דלעילא

אדמת עפר כולם יקיצו אלה
שהתתקנו לחיי עולם (יקיצו כמו
שנאמר בספרו של חנוך חברים
הסתכלו באלו האותיות אדמ"ת עפ"ר
(והן אע"ד פמת"ר) אותן אותיות טסות
באור וקול מתעורר ומודיע (ומכריז)
הקיצו ורננו שוכני עפר וזהו בנין שני
שנתקן וכך אמר בספרו של חנוך בנין
שני עפר שנתקן ראשון אדמת ואותו
ראשון פסלת לגבי שני שנתקן ואלו
ישני אדמת עפר כולם יקיצו אלה
שנתקנו לחיי עולם) מי זה עולם זהו
עולם שלמטה שהרי לא זכו להיות
בעולם שלמעלה ואלה שלא זכו
לחרפות ולדראון עולם מה זה לחרפות
משום שצד האחר יעבר מן העולם
והקדוש ברוך הוא ישאיר את אלה
שהיו מנביעת אותו הצד להתמיה בהם
את כל בני העולם.

מי גרם כל זה אותו שלא רצה
להתרבות בעולם ולא רצה לקיים
(בדרגה של אותו נהר שהוא) ברית
הקדש ולכן גרם כל מה שגרם וכל
הגלגולים הללו שאמרנו עליה עד כאן
(וזהו) עד כאן זקן שתק רגע אחד
והחברים היו תמהים ולא היו יודעים
אם היה יום אם היה לילה אם עומדים
שם אם לא עומדים.

פתח אותו זקן ואמר כי תקנה עבד
עברי שש שנים יעבד ובשביעית וגו'
פסוק זה מוכיח על כל מה שנתבאר
בא וראה כל זכר עומד בדמות בעולם
הזכר וכל נקבה עומדת בדמות בעולם
הנקבה בעוד שהוא עבד שנדבק בו
הקדוש ברוך הוא באותן שש שנים
קדמוניות ואם עקר עצמו מעבודתו
יעקר אותו הקדוש ברוך הוא מאותן
שש שנים של עולם הזכר וימסר לאדם
שהוא משה צדדים יעבד לו שש
שנים ויעקר משש שנים (קדמוניות)
שלמעלה.

³⁰¹ פי' גוף הראשון ומפרש הטעם למה הב' נק' עפר והראשון נק' אדמה, ואמר תניינא דאתתקן עיקר, לכך נק' עפר. קדמאה, פסולת לגביה, לכך נק' אדמה. וז"ל הרב בספר ק"י, אדמת עפר הוא הנוגה, עכ"ל. לע"ד כי אדמת הוא נוק' דנוגה ועפר דכורא דנוגה, ולכן עפר טוב מאדמת. ומ"ש טסין באורא, לפי שיונקים מן יאהדנוה"י, שנק' אורא כמ"ש הרב בס' ק"י ונעתיק לשונו בפרשת פקודי רמו ע"ב (מ"מ).

ספר שמות

לבתר נחית מתמן ואתמסר בעלמא
דנוקבא הוא לא בעא לקיימא (בעלמא)
בדכורא נחית וקיימא בנוקבא אתאת נוקבא
דאיהי שביעית ונטלא ליה הא מכאן ולהלאה
מעלמא דנוקבא

איהו לא בעא לקיימא בה ובפירוקא דילה
נחית לתתא ואתדבק לתתא ואתאחיד
בסטרא אחרא מכאן ולהלאה אתעקר מעלמא
דדכורא ומעלמא דנוקבא הא אתאחד באינן
עבדים דאינן מסטרא אחרא

השתא כיון דהכי הוא איצטריך פגם
ולמעבד ביה רשימו דפגם דהא כל פגם
דסטרא אחרא איהו ומיובל ולהלאה אתהדר
לגלגולא ותב לעלמא כמלקדמין (ס"א אי זכה
ואתתקן גרמיה אתדבק) ואתדבק בההוא
עלמא דנוקבא ולא יתיר זכה עביד תולדין
בעלמא דנוקבא וכלהו רזא דכתיב (תהלים
מה טו) בתולות אחריה רעותיה מובאות לך³⁰²
וזכאה איהו כד אתתקן וזכי לכך

ואי לא זכה אפילו בגלגולא דיובלא הא
איהו כלא הוה אתהדר ולא אשלימו יומוי
לאתנסבא בעלמא ולמעבד תולדין מה כתיב
(&) אם בגפו יבא בגפו יצא אי יחידאי יעול
בההוא עלמא בלא

ק/א

תולדין ולא בעא לאשתדלא בהאי ונפק
מהאי עלמא יחידא בלא זרעא אזיל כאבנא
בקוספיתא³⁰³ עד ההוא אתר דטנרא
תקיפא³⁰⁴ ועאל תמן ומיד נשב רוחא דההוא
יחידאי דקא אשתביק מנוקביה ואזיל יחידאי
כהויא דלא אתחבר באחרא באורחא ונשיב
ביה

ומיד נפק מגו ההוא אתר דטנרא תקיפא³⁰⁵
הוא בלחודוי ואזיל ומשטטא בעלמא עד דקא
אשכח פרוקא לאתבא והיינו אם בגפו יבא

אחר כך יורד משם ונמסר לעולם
הנקבה הוא לא רצה לעמד (בעולם)
בזכר יורד ועומד בנקבה באה הנקבה
שהיא שביעית ונוטלת אותו הרי מכאן
והלאה הוא מעולם הנקבה.

לא רצה לעמד בה ובגאולה שלה
יורד למטה ונדבק למטה ונאחז בצד
האחר מכאן והלאה נעקר מעולם הזכר
ומעולם הנקבה הרי נאחז באותם
עבדים שהם מצד האחר.

עכשיו כיון שכך הוא הצטרך פגם
ולעשות בו רושם של פגם שהרי כל
פגם הוא של צד האחר ומיובל והלאה
חוזר לגלגול ושב לעולם כמקדם (אם
זוכה ומתקן עצמו נדבק) ונדבק באותו
עולם הנקבה ולא יותר זכה עושה
תולדות בעולם הנקבה וכולם סוד
הכתוב בתולות אחריה רעותיה
מובאות לך ואשריו כשמתקן וזוכה
לכך.

ואם לא זכה אפילו בגלגול היובל
הרי הוא כלא היה שחזר ולא השלים
ימיו להנשא בעולם ולעשות תולדות
מה כתוב אם בגפו יבא בגפו יצא אם
יחידאי יכנס לאותו העולם בלי

תולדות ולא רצה להשתדל בכך
ויצא מהעולם הזה יחידאי בלי זרע הולך
כמו אבן בכף הקלע עד אותו מקום של
הסלע החזק ונכנס לשם ומיד נושבת
רוח של אותו יחיד שנעזב מנקבתו
והולך יחידאי כנחש שלא מתחבר עם
אחר בדרך ונושב בו.

ומיד יוצא מתוך אותו מקום של
הסלע החזק הוא לבדו והולך ומשוטט
בעולם עד שמוצא גואל להשיבו והיינו

³⁰² השכינה הקדושה אשר היא נקרא אז בעת תגבורות הדינין, והוא כל זמן הגלות, בשם אילת השחר, על שם שהיא אילת אהבים ויעלת חן, כי תרעין דילה סתימין משום שפתחה סתום ורחמה צר, כמ"ש ב' ויקרא (כא ע"ב). הנה היא מצווחת ועורגת להקב"ה לרחם עליה ועל כל צבאיה, והם כל ההיכלות שבבריאיה שהם בתולות אחריה רעותיה (כמ"ש בזוה"ק ח"ב קה ע"ב, קיב רע"ב, קפט ע"ב, קצז ע"ב) (דע"ה ח"ב קכא ע"ב).

³⁰³ ענין כף הקלע של נפשות הרשעים, שהם נעים ונדים מסוף העולם ועד סופו יחד בהתקשר רוח הסט"א בהם, שטלטול הוא היפך עונג נפשות הצדיקים, שכתוב בהם "יבא שלום וינוחו על משכבותם", והוא שנאמר בקין "והייתי נע ונד בארץ ומפניך אסתר" (שיח יצחק דרוש לסיום הש"ס).

³⁰⁴ פי' הקליל נקראת כך (מ"מ).

³⁰⁵ נוקבא דתהום רבה (עמק המלך שי"ד פרק ק"ט).

ספר שמות

בגפו יצא האִי דלא בעא לאתנסבא למהוי ליה תולדין

אבל אם בעל אשה הוא דקא אתנסב ואשתדל באתתיה ולא יכיל ההוא לא אתתרך כההוא אחרא לא ייעול יחידאי ולא נפיק יחידאי אלא אם בעל אשה הוא קודשא בריך הוא לא מקפח אנר כל בריין אף על גב דלא זכו בבני מה כתיב (&) ויצאה אשתו עמו ותרזויהו אתיין בגלגולא וזכיין לאתחברא כחדא כמלקדמין והאי לא נסיב אתתא דתרוכין אלא ההיא דאשתדל בה בקדמיתא ולא זכו השתא יזכו כחדא אי יתקנון עוברין ועל דא ויצאה אשתו עמו

אם אדוניו יתן לו אשה וגו' (השתא) אהדר קרא למלין אחרנין (ס"א למלה קדמאה) לההוא דנפיק יחידאי בלא נוקבא כלל ויפרוק ליה ההוא דוכתא דאקרי שביעית וההוא שביעית אקרי אדוניו אדון כל הארץ³⁰⁶ איהו אם דא אדוניו חס עליה ואתיב ליה להאי עלמא יחידאי כמה דהוה ויהיב ליה אתתא ההיא דמזבח אחיתת עלוי דמעין ואתחברו כחדא וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה כמה דאתמר

דהא אי תב ואתקין ההוא אתר דפנים בחייו אתקבל קמי מלכא קדישא ונטיל ליה ואתקין ליה על תקונוי לבתר ודא אקרי בעל תשובה³⁰⁷ דהא ירית מותביה דההוא אתר דההוא נהר¹²⁸ דנגיד ונפיק ואתקין גרמיה ממה דהוה בקדמיתא (ס"א ההוא אתר דפנים ואתקין ליה על תקונוי בחייו אתקבל קמי מלכא קדישא ונטיל ליה לבתר ודא אקרי בעל תשובה דהא אתקין גרמיה ממה דהוה בקדמיתא) כיון דאתקין ותב בתיובתא הא סליק על תקוניה דלית מלה בעלמא ולית

אם בגפו יבא בגפו יצא זה שלא רצה לשאת שיהיו לו תולדות.

אבל אם בעל אשה הוא שנשא והשתדל באשתו ולא יכל ההוא לא מגרש כאותו אחר לא יכנס יחידי ולא יצא יחידי אלא אם בעל אשה הוא הקדוש ברוך הוא לא מקפח שכר כל בריותיו אף על גב שלא זכו לבנים מה כתוב ויצאה אשתו עמו ושניהם באים בגלגול וזוכים להתחבר כאחד כמקדם וזה לא נשא אשה של גרושין אלא אותה שהשתדל בה בהתחלה ולא זכו כעת יזכו כאחד אם יתקנו מעשיהם ועל זה ויצאה אשתו עמו.

אם אדניו יתן לו אשה וגו' (עתה) חוזר הכתוב לדברים אחרים (לדבר הראשון) לאותו שיצא יחידי בלי נקבה כלל ויגאל אותו אותו מקום שנקרא שביעית ואותה שביעית נקראת אדניו הוא אדון כל הארץ אם אדניו זה חס עליו ומשיב אותו לעולם הזה יחידי כמו שהיה ונותן לו אשה אותה שמזבח הוריד עליה דמעות ומתחברים כאחד וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה כמו שנאמר.

שהרי אם שב והתקין אותו מקום שפגם בחייו מתקבל לפני המלך הקדוש נוטל אותו ומתקנו על תקונו אחר כך וזה נקרא בעל תשובה שהרי ירש את מושבו של אותו המקום של אותו נהר ששופע ויוצא ומתקן את עצמו ממה שהיה בתחלה (אותו מקום שנפגם ומתקן אותו על תקונו בחייו מתקבל לפני המלך הקדוש ולוקח אותו אחר כך וזה נקרא בעל תשובה שהרי תקן עצמו ממה שהיה בתחלה) כיון שנתקן ושב בתשובה הרי עלה על תקונו שאין דבר בעולם ואין מפתח

³⁰⁶ מתנהגים כל העולמות ב"ע על ידה [השכינה], ע"י יחודה בז"א, שהוא היחוד דהו"ה אדני" ונכלל בה ע"ז כל האצילות כולו ביחוד אור א"ס שבו, ונעשית ע"ז אדון כל הארץ, ואלה"י כל הארץ יקרא (וכמ"ש בפרשת בראשית נ ע"ב ופ' וירא צט ע"ב בסתרי תורה שם וכן שם ק' ע"ב ע"ש, ופ' משפטים קו ע"א ופ' תרומה קעא ע"ב ופ' תצוה קפו ע"א) (הקדו"ש מה ע"א), אותו גילוי גופה הוא אשר המציא את כל העולמות ב"ע, בכל מציאותם בכלל ובפרט, ומשגיח בהם ומנהיג אותם תמיד בכל עניניהם מעולם ועד עולם, ולכן נקרא הוא ית"ש ע"י גילויו בהמלכות הכללי דאצילות בשם אדני", שהוא אדון כל הארץ, וכן בשם אלה"י כל הארץ (הקדו"ש נ ע"ג), כל גילויה של השכינה הוא בהעולמות ב"ע (דע"ה ח"ב קנה ע"ב).

³⁰⁷ פי' כיון שהוא אחוז בז"א, לכך נק' בעל המלכות (מ"מ).

ספר שמות

מפתחא בעלמא דלא תבר ההוא דתב בתיובתא

מאי יצא בגפו הא אתמר³⁰⁸ אבל תו רזא אית ביה³⁰⁹ יצא בגפו כמה דאת אמר (משלי ט ג) על גפי מרומי קרת מה להתם עלוייא וסליקו אוף הכא עלוייא וסליקו אתר דמריהון דתיובתא סלקין³¹⁰ אפילו צדיקים גמורים לא יכלין למיקם תמן ובנין כך כיון דתב בתיובתא קודשא בריך הוא מקבל ליה ודאי מיד

תנינן לית מלה בעלמא¹²⁹ דקיימא קמי תשובה ולכלא קודשא בריך הוא מקבל ודאי ואי תב בתיובתא הא אזדמן לקבליה ארח חיים ואף על גב דפנים מה דפנים כלא אתתקן וכלא אתהדר על תקוניה דהא אפילו במה¹³⁰ דאית ביה אומאה (קמי קודשא בריך הוא קרי ביה (ישעיה יד כז) כי יהו"ה צבאות יעץ³¹¹ ומי יפר דא איהו רזא סתימא ותו כד קודשא בריך הוא אומי אומאה לא אומי אלא אם לא יעביד תיובתא דהא לית פתגמא דקיימא קמי תיובתא ועל כלא מכפר קודשא בריך הוא כד עבדין תיובתא שלימתא¹³¹ קודשא בריך הוא מקבל¹³² דכתיב (ירמיה כב כד) חי אני נאם יהו"ה כי אם יהיה כניהו וגו' וכתיב (שם ל) כתבו את האיש הזה ערירי וגו' ובתר דתב

בעולם שלא שובר אותו ששב בתשובה.

מה זה יצא בגפו הרי נתבאר אבל עוד סוד יש בו יצא בגפו כמו שנאמר (משלי ט) על גפי מרמי קרת מה לשם עלוי והתעלות אף כאן עלוי והתעלות מקום שבעלי תשובה עולים אפילו צדיקים גמורים לא יכולים לעמד שם ולכן כיון ששב בתשובה הקדוש ברוך הוא מקבל אותו ודאי מיד.

שנינו אין דבר בעולם שעומד לפני התשובה ואת הכל הקדוש ברוך הוא מקבל ודאי ואם שב בתשובה הרי מזמן כנגדו ארח חיים ואף על גב שפגם מה שפגם הכל נתקן והכל חוזר על תקונו שהרי אפילו במה שיש בו שבועה (לפני הקדוש ברוך הוא נקרא בו כי ה' צבאות יעץ ומי יפר זהו סוד סתום ועוד כאשר הקדוש ברוך הוא נשבע שבועה לא נשבע אלא אם לא יעשה תשובה שהרי אין דבר שעומד בפני התשובה ועל הכל מכפר הקדוש ברוך הוא כאשר עושים תשובה שלימה) הקדוש ברוך הוא מקבל שכתוב חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו וגו' וכתוב כתבו את האיש הזה ערירי וגו' ואחר ששב בתשובה כתוב

³⁰⁸ פי' כמ"ש לקמן דף קט ע"ב, שכיון שגרע ההוא מבוועא, לכך האשה וילדיה תהיה לאדוניה, והוא יצא בגפו, נפיק מהאי עלמא דלחודוי יחידאה, ולאהדרא ליה בגלגולא ולמסבל עונשין בהאי עלמא. וק"ו הוא, השתא ומה התם שמדבר על מאן דאשתדל בקדמיתא ולא יכיל, אפ"ה נענש. כ"ש הכא, שמדבר על מאן דנפיק יחידאי בלא נוק' כלל, שאע"פ שהוליד בנים בגלגולים ב' עם הגרוש, שבודאי ענוש יענש על דגרע ההוא מבוועא בקדמיתא, וז"ש הזהר מאי יצא בגפו הא אתמר כן פי' מורינא (מ"מ).
³⁰⁹ פי' כיון שעשה תשובה ועסק בפריה ורביה, דרשינן נמי והוא יצא בגפו, שר"ל יזכה למעלה רמה (מ"מ).

³¹⁰ שאלו לחכמה הנפש החוטאת מה דינה ואמר (משלי יג כא) חטאים תרדוף רעה. שאלו לנבואה אמר (יחזקאל יח ד) הנפש החוטאת היא תמות. שאלו לתורה ואמרה יביא קרבן ויכפר לו. שאלו להקב"ה, ואמר יעשו תשובה, שאלו הד' תלויין בד' אותיות הויה, חכמה רומזה ל', וכן הג' האחרים, כי כל אות השיבה כפי מדתה, וכפי גודל החטא עד איזה אות מגיע חטאו, עד שה' אחרונה הנק' תשובה, אמרה בתשובה יתקן. וכפי חטאו בבחי' האות, שם יתוקן בתשובתו, ויעלה עד שם אפי' בבחי' ה'. וזה (דברים ד ל) עד ה' אלהיך ועד בכלל, ויש עד ולא עד בכלל, כי בתשובתו עולה עד ה', ולא עד הה', כמ"ש עד ה', וזהו ולא עד בכלל. וכאן תלוי מאמר חז"ל שנראה זה הפך מזה, כי יש אומרים במקום שבעלי תשובה עומדים וכו', ויש אומרים כי זה נאמר על בעלי תשובה, אבל צדיקים (ישעיה סד ג) עין לא ראתה. ובזה הנזכר יתורץ, לפי המדרגה שיעלה הבעל תשובה, אם יעלה עד ל', ששם חטאו, אפי' צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד. אבל אם בעלי תשובה עולה בתיקונו במקום ה', כי שם חטאו, בוודאי שהצדיקים גמורים מעלתם יותר גדולה, ובזה מתורצת השמועה (זהר הרקיע).
³¹¹ דאפי' נשבע הקב"ה, חוזר בה, כי ה' לא נשבע אלא אם לא ישוב בתשובה. וראה כמה יגדל כח של תשובה. גם עייין, כי האדם צריך שיעשה תשובה גמורה, ובפרט בענין הגלגול, כי ברוב עוונות, רוב נשמתו הם מגולגלות, וצריכים אנו לשוב בתשובה בכוונה זו, כי בהעדר פו"ר ירד מעלמא דדכורא לעלמא דנוק', ולזה נתפלל אל ה' ונשוב בכל לב, כדי שנשוב לעלמא דדכורא, ולא נשאר בנוק', כי אין יודעים מה הוא גלגולנו. ואם אנו בעולם אם לאו, ובכח אותה התשובה שלימה אז נק' בעל תשובה, ר"ל שנהיה בעל מעלמא דדכורא שהוא בעל דמלכות הנק' תשובה (זהר הרקיע).

ספר שמות

ובני יכניה אסר בנו וגו' מכאן שתשובה משברת כמה גזרת ודינים וכמה שלשלאות ברזל ואין מי שעומד לפני התשובה.

ועל זה כתוב ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי אשר פשעו בי לא כתוב אלא הפשעים בי שלא רוצים לשוב ולהתנחם על מה שעשו אבל כיון שהתנחמו הקדוש ברוך הוא מקבל אותם.

לכן האדם הזה אף על גב שפשע בו ופגם במקום שלא צריך ושב לפניו מקבל אותו וחס עליו שהרי הקדוש ברוך הוא

ועל זה כתוב ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים בי אשר פשעו בי לא כתוב אלא הפשעים בי שלא רוצים לשוב ולהתנחם על מה שעשו אבל כיון שהתנחמו הקדוש ברוך הוא מקבל אותם.

לכן האדם הזה אף על גב שפשע בו ופגם במקום שלא צריך ושב לפניו מקבל אותו וחס עליו שהרי הקדוש ברוך הוא

ק/ב

מלא רחמין¹³⁵12 איהו ואתמלי רחמין על כל עובדיו כמה דאת אמר (תהלים קמה ט) ורחמיו על כל מעשיו אפילו על בעירי ועופי מאטון רחמיו אי עליהו מאטון רחמיו כל שכן על בני נשא דידעין ואשתמודעאן לשבחה למאריהון דרחמיו מאטון עליהו ושראן עליהו ועל דא אמר דוד (שם קיט קנו) רחמיך רבים יהו"ה כמשפטיך חייני

אי על חייבין מאטון רחמיו כל שכן על זכאין אלא מאן בעי אסוותא אינון מארי כאבין³¹³ ומאן אינון מארי כאבין אלן אינון חייבין אינון בעאן אסוותא ורחמי דקודשא בריך הוא (רחמין) עליהו דלא יהון שביקין מניה ואיהו דלא יסתלק מניהו ויתובון לקבליה כד מקרב קודשא בריך הוא בימינא מקרב וכד דחי בשמאלא דחי ובשעתא דדחי

הוא מלא רחמים ומתמלא רחמים על כל מעשיו כמו שנאמר "ורחמיו על כל מעשיו אפילו על בהמות ועופות מגיעים רחמיו אם עליהם מגיעים רחמיו כל שכן על בני אדם שיודעים ומכירים לשבח רבונם שרחמיו מגיעים עליהם ושורים עליהם ועל זה אמר דוד (שם קיט) רחמיך רבים ה' כמשפטיך חייני.

אם על רשעים מגיעים רחמיו כל שכן על צדיקים אלא מי צריך רפואה אותם בעלי כאבים ומי הם בעלי כאבים אלה אותם רשעים הם צריכים רפואה ורחמים שהקדוש ברוך הוא (מרחם) עליהם שלא יהיו עזובים ממנו והוא שלא מסתלק מהם וישובו כנגדו כשהקדוש ברוך הוא מקרב הוא מקרב בימין וכשדוחה דוחה בשמאל ובשעה שדוחה הימין מקרבת מצד הזה דוחה

³¹² עי' מכילתא (שירה ד): בסיני כזקן מלא רחמים שנא' (שמות כ"ד) ויראו את אלהי ישראל. ועי' ב"ע (לד ע"ב): ידוע שהסבא הוא רחמים והדין נסתר בפנימיותו כמ"ש כזקן מלא רחמים וע"ז אמר כאן סבא דעתוי סתים ומוחי' סתים ושקיט. כמשל כחמר טב על דורדייא. הלשון מוחיה סתים הוא מאד"ר קכח ע"ב: והאי מוחא דאיהו האי חכמתא סתימאה שקיט ואשתכך באתריה כחמר טב על דורדייה ["דורדיא" ה"ה השמרים, הן תוקף הדין. אמנם במקום זה עצמו הוא "שקיט", שכן במו"ס, אע"ג שהוא שורש הדין (שכן בו מתלבש גבורה דרדל"א - בהגר"א על ספד"צ ה' ע"ג ד"ה ובמו"ס) מ"מ בו עצמו אין הדין ניכר אלא נכפף (בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה והענין כי, וכן בהגר"א בתז"ח כ"ד ע"ב ד"ה גליף)]. והיינו דאמרי סבא דעתוי סתים ומוחיה סתים [כמש"כ (משלי יא ב) ואת הצנועים חכמה, שת"ח אינו מגלה את חכמתו ודעתו. וכמו כן כאן, מו"ס דע"ק הוא סתום, ובו נמצא גילוי הצניעותא ה"ה הרדל"א, ומו"ס הוא המסתירו. ושם מצויים הסודות הנסתרים, שאינם מתגלים אלא לצדיקים לעתיד לבא (ב"ע לד ע"ב)] ושכך [דהיינו שמשכך (מגביל) שארי אברים מלפעול רצונם וחפצם (מ"א טו)]. ועי' תיקו"ז עו ע"ב שמו"ס היא עיקר א"א.

³¹³ עי' תיקו"ז קי ע"ב: ואלין דחייבין יסורין אתהפך לון מדינא לרחמי יהו"ה ובהווא זמנא אבן מאסו וכו' מה דהות י' לתתא אתחזרת לעילא, ועי' בהגר"א על תיקו"ז עד ע"א: הש"י שולח עניות לאדם בעוה"ז להנצל מדינא דהווא עלמא כנ"ל. אבל למי שאינו נותן לו עניות, ניתן לו עניות דאורייתא, שהוא חלל בחייו, וסובל מרעין ומיתה בהווא עלמא, והאסוותא לזה שישבו ויתעסק באורייתא.

ספר שמות

ימינא מקרב מסטרא דא דחי ומסטרא דא
מקרב³¹⁴ וקודשא בריך הוא לא שביק רחמיו
מנייהו

תא הוי מה כתיב (ישעיה נז יז) וילך שובב
בדרך לבו וכתיב בתריה דרכיו ראייתו
וארפאהו ואנחהו ואשלם נחומים לו ולאבליו
וילך שובב אף על גב דחייבין עבדין כל מה
דעבדין בזדון דאזלין בארחה דלבייהו
ואחרנין עבדין בהו התראה ולא בעאן לצייתא
לון בשעתא דתבין בתיובתא ונטלין ארחה
טבא דתיובתא הא אסוותא זמינא לקבליהו
השתא אית לאסתכלא אי על חייא אמר
קרא או על מתיא אמר קרא דהא רישא קרא
לאו איהו סיפא וסיפא לאו איהו רישא רישא
דקרא אחזי על חייא וסופיה אחזי על מתיא
אלא קרא (ס"א רישא דקרא) אמר בעוד דבר
נש איהו בחייו והכי הוא וילך שובב בדרך לבו
בגין דיצר הרע דביה תקיף ואתתקף ביה ועל
דא אזיל שובב ולא בעי לאתבא בתיובתא

קודשא בריך הוא חמי ארְהוי דקא אזלין
בביש בלא תועלתא אמר קודשא בריך הוא
אנא אצטריכנא לאתקפא בידיה דהא הוא
דכתיב דרכיו ראייתו (וארפאהו) דקא אזלין
בחשוכא אנא בעי למיהב ליה אסוותא דהא
הוא דכתיב וארפאהו קודשא בריך הוא איהו
אעיל בלביה ארְחי דתיובתא ואסוותא
לנשמתיה ואנחהו מאי ואנחהו כמה דאת אמר
(שמות לב לד) לך נחה את העם אנהיג ליה
קודשא בריך הוא בארְח מישר כמאן דאתקף
בידא דאחרא ואפקיה מגו חשוכא

ואשלם נחומים לו ולאבליו הא אתחזי
דמיתא איהו (אלא) אין ודאי מיתא איהו
וקיימא בחיין דהואיל (ס"א אלא ודאי חי איהו
וקיימא בחיין והואיל) ואיהו רשע מית אקרי
מהו ואשלם נחומים לו ולאבליו אלא קודשא
ברוך הוא עביד טיבו עם בני נשא דכיון דעאל
מ"ג שנין ולהלאה פקיד עמיה תרין מלאכין

ומהצד הזה מקרב והקדוש ברוך הוא
לא עוזב את רחמיו מהם.

בא וראה מה כתוב וילך שובב בדרך
לבו וכתוב אחריו דרכיו ראייתו
וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמים לו
ולאבליו וילך שובב אף על גב
שהרשעים עושים כל מה שעושים
בזדון שהולכים בדרך לבם ואחרים
עושים בהם התראה ולא רוצים לצית
להם בשעה ששבים בתשובה ונוטלים
דרך טובה של תשובה הרי הרפואה
מוזמנת כנגדם

עכשיו יש להתבונן אם על החיים
אומר הכתוב או שעל המתים אומר
הכתוב שהרי ראש הפסוק אינו סוף
והסוף אינו ראש ראש הכתוב מראה
על החיים וסופו מראה על המתים
אלא שהפסוק (ראש הפסוק) אומר
בעוד שהאדם הוא בחייו וכך הוא וילך
שובב בדרך לבו משום שיש בו יצר
הרע חזק ומחזיק בו ולכן הולך שובב
ולא רוצה לשוב בתשובה.

הקדוש ברוך הוא רואה את דרכיו
שהולכים ברע בלי תועלת אומר
הקדוש ברוך הוא אני צריך להחזיק
בידו זהו שכתוב דרכיו ראייתו
(וארפאהו) שהולכים בחשכה אני
רוצה תת לו רפואה זהו שכתוב
וארפאהו הקדוש ברוך הוא מכניס
ללבו דרך התשובה שלו ורפואה
לנשמתו ואנחהו מה זה ואנחהו כמו
שנאמר לך נחה את העם הקדוש ברוך
הוא מנהיג אותו בדרך ישר כמי
שמחזיק בידו של אחר ומוציא אותו
מתוך החשכה.

ואשלם נחמים לו ולאבליו הרי
נראה שהוא מת (אלא) כן הוא ודאי
מת ועומד בחיים שהואיל (אלא שהיא
הוא ועומדים בחיים והואיל) והוא
רשע נקרא מת מה זה ואשלם נחמים
לו ולאבליו אלא הקדוש ברוך הוא
עושה טוב עם בני אדם שכיון שנכנס
משלש עשרה שנים ומעלה מפקיד עמו

³¹⁴ עי' ח"א רנג ע"א: יסוד צדיק ביה סו"ד תהא שמאל (דוחה) אף על פי דאוקימנא ביה (שם מו כו)
כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה (וגו') ששים ושש בגין דאתקשר בשמאל וימין מקרבת בגין דתליא
מניה עמוּדא דאמצעייתא. ועי' בהגר"א בתז"ח נא ע"ב: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרב ולכן
אמרו שגבורה בשמאל שהוא יד כהה שדין הקב"ה אינו בכח משא"כ חסדו וז"ש ואחרא מקרב.

ספר שמות

נטורין דנטרי ליה חד מימיניה וחד משמאליה³¹⁵

כד אזיל בר נש בארע מישר אינון חדאן ביה ואתקיפו עמיה בחדוה ומכרוזן קמיה ואמריזן הבו יקר לדיוקנא דמלכא וכד אזיל בארע עקימו אינון מתאבלן עליה ומתעברן מניה כיון דאתקיף ביה קודשא בריך הוא ואנהיג ליה בארע מישר כדן כתיב (&) ואשלם נחומים לו ולאבליו ואשלם נחומים לו בקדמיתא דאיהו אתנחם על מה דעבד בקדמיתא ועל מה דעבד השתא ותב בתיובתא ובתר כן ולאבליו אינון מלאכין דהוו מתאבלן עליה כד אתעברו מניה והשתא דאתהדרו בהדיה הא ודאי נחומים לכל סטריז

והשתא איהו חי ודאי חי בכל סטריז אחיד באילנא דחיי וכיון דאחיד באילנא דחיי כדן אקרי בעל תשובה דהא כנסת ישראל תשובה אופ הכי אקרי ואיהו בעל תשובה אקרי וקדמאי אמרו בעל תשובה ממש³¹⁶ ועל דא אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד (בו)¹³⁶ במקום שבעלי תשובה עומדים³¹⁷

דוד מלכא אמר (תהלים נא ו) לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו' לך לבדך מאי לך לבדך אלא בנין דאית חובין דחטי בר נש לקודשא בריך הוא ולבני נשא ואית חובין דחטא לבני נשא ולא לקודשא בריך הוא ואית חובין דחטי לקודשא בריך הוא בלחודוי ולא לבני נשא (אחרא) דוד מלכא חב לקודשא בריך הוא בלחודוי ולא לבני נשא

שני מלאכים שומרים שומרים אותו אחד מימינו ואחד משמאלו.

כשאדם הולך בדרך ישר הם שמחים בו ומחזיקים אותו בשמחה מכריזים לפניו ואומרים תנו כבוד לדמות המלך וכשהולך בדרך עקם הם מתאבלים עליו ועוברים ממנו כיון שהקדוש ברוך הוא מחזיק בו ומנהיג אותו בדרך ישרה אז כתוב ואשלם נחמים לו ולאבליו ואשלם נחמים לו בתחלה שהוא התנחם על מה שעשה בתחלה ועל מה שעושה עכשיו ושב בתשובה ואחר כך ולאבליו אותם מלאכים שהיו מתאבלים עליו כשעברו ממנו ועכשיו שחזרו עמו הרי ודאי נחומים לכל הצדדים.

ועכשיו הוא ודאי חי בכל הצדדים אחוז בעץ החיים וכיון שאחוז בעץ החיים אז נקרא בעל תשובה שהרי כנסת ישראל נקראת אף כך תשובה והוא נקרא בעל תשובה והראשונים אמרו בעל תשובה ממש ועל זה אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמד במקום שבעלי תשובה עומדים.

דוד המלך אמר לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו' לך לבדך מה זה לך לבדך אלא משום שיש חטאים שחוטא אדם לקדוש ברוך הוא ולבני אדם ויש חטאים שחטא לבני אדם ולא לקדוש ברוך הוא ויש חטאים שחוטא לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לבני אדם (אחרים) דוד המלך חטא לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לבני אדם.

³¹⁵ עי' ח"א קסה ע"ב שהם יצר טור ויצר הרע. ועיי"ש ברמ"ז: שאז מזדווגים רוח ונפש שה"ס חו"ג ולכן הם מתחלקים חד לימינא וחד לשמאלא, פי' חסדים לימין הלב שהוא הרוח וגבורות בחלל שמאל שהוא של דם, ומזה נמשך אופן עומדם יצר טוב לימינא וכו', ע"כ. דמתלבש ביומין דיליה שהן לבושין צואים שבהם האדם נידון וכן לטובה בהן מקבל שכר והן נגד ב' יצרים דדכורא מעיד ונוק' מתקוממת לו כמ"ש יגלו שמים כו' וארץ כו' והן תריז מלאכין דאזלין עמי' דב"נ מימינא ומשמאלא ורשעים שניהם רעים ומ"מ שניהם בסט' דנוק' (בהגר"א בתיקו"ז קלו ע"ד).

³¹⁶ פי' שהוא עולה לאבא ונק' בעל הבינה (מ"מ).
³¹⁷ פי' בינה וז"ש באתר דשקיו דגנתא משתכח מתמן דהיינו בינה שהז"א השקאתו היא משם (מ"מ ח"ג טז ע"ב). וז"ש (ברכות ל"ד ע"ב) במקום שבע"ת עומדים שם אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, כי הצדיקים הגמורים הם בסוד מדרגת הרוח שתלוי בעבודה בסטרא דדכורא, אבל בע"ת צריכים לעלות לבינה בבחינת סיוע עליון בסוד מ"ש שחותר חתירה מתחת כסה"כ מקום ששם אין בחירה ועבודה ואינו תלוי ביד האדם, ומשם הוא תיקונו, וכן הוא בסוד אלף הז' שאז מלכות סלקא לבינה, הוא ג"כ בסוד התשובה למקום שאין שם עבודה, ובינה מעברת ממנה כל הקלקולים שהיו דבוקים בה בסוד דנפקא מאתלטייא, ונותנת בה אורות חדשים מה שלא היה בתחילה, והיינו סוד הגדרים וסייגים שצריך בע"ת מה שאינו לפי הגבול של התורה בחיוב העבודה, וז"ס הפרש שבין תיקוני גלגלתא ובין תיקוני הדיקנא, והענין סוד נורא מאד (פת"ש א"א לא).

ספר שמות

ואם תאמר הרי

ואי תימא הא

ק/א

חב ההוא חובא דבת שבע ותנינן מאן דאתי <על ערוה> (אתתא ברעותא) אסרה על בעלה וחב לחבריה וחב לקודשא בריך הוא לאו הכי הוא דההוא¹³⁷ דאת אמר בהיתרא הוה ודוד דיליה נקט וגט הוה לה מבעלה עד לא יהך לקרבא דהכי הוה מנהגא דכל ישראל דיהבין גט זמן לאתתיה³¹⁸ כל דנפיק חילא וכן עבד אוריה לבת שבע ולבתר דעבר זמן והות פטורה לכלא נמל לה דוד ובהיתרא עבד כל מה דעבד

דאלמלא לאו הכי ובאסורא הוה לא שבקה קודשא בריך הוא לגביה והיינו דכתיב לסהדותא (ש"ב יב כד) וינחם דוד את בת שבע אשתו סהדותא דאשתו היא ודאי אשתו ובת זוגו הות דאזדמנת לגביה מיומא דאתברי עלמא³¹⁹ (ורזא דמלתא מלכותא דלעילא דאיהו אתעביד רגלא רביעאה למרכבתא עלאה ואתקרי בת שבע על אבן אחת שבעה עינים) הא סהדותא דלא חב דוד¹³⁸ חובה דבת שבע כדקאמרן

חטא אותו החטא של בת שבע ושנינו מי שבא על אשה ערוה ברצונה אסר אותה על בעלה וחטא לחברו וחטא לקדוש ברוך הוא לא כך הוא שההוא שאתה אומר בהתר היה ודוד לקח את שלו וגט היה לה מבעלה טרם שיצא לקרב שכך היה מנהג של כל ישראל שנותנים גט זמן לאשתו כל שיצא לחיל וכך עשה אוריה לבת שבע ואחר שעבר זמן והיתה פטורה לכל לקח אותה דוד ובהתר עשה כל מה שעשה.

שאלמלא לא כך וזה היה באסור לא היה משאיר אותה הקדוש ברוך הוא בידו והיינו שכתוב לעדות (שמואלב יב) וינחם דוד את בת שבע אשתו עדות שאשתו היא ודאי אשתו ובת זוגו היתה שהזדמנה אליו מיום שנברא העולם (וסוד הדבר מלכות של מעלה שהוא נעשה רגל רביעית למרכבה העליונה ונקרא בת שבע על אבן אחת שבעה עיניים) הרי עדות שלא חטא דוד את חטא בת שבע כמו שאמרנו.

³¹⁸ בפרק במה בהמה יוצאה בדף נו אמרו כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו, ופי' רש"י – גט כריתות על תנאי שאם ימות תהיה מגורשת מעכשיו. וכתבו תוס' וצ"ל לפירושו שאף על גב שאוריה בא מן המלחמה, התנאי היה אם לא ישוב בסוף המלחמה שיהיה גט, אך קשה דתנן מה היא באותם הימים, ר' יהודה אומר הרי היא כאשת איש גמורה. ונר' לר"ת שהיה מגרשה לגמרי בלי שום תנאי ולפי זה הפי' של הסבא כאן הוא פי' ג' שהיו כותבים גט זמן ולאחר עבור הזמן היא מגורשת ומעשה בת שבע היה אחר עבור הזמן, ואפשר להסכים ולכלול פי' זה בכוונת רש"י, ור"ל שאם ימות או יתעכב ולא יחזור לזמן שקבעו תהיה מגורשת. והגם שהוא גט זמן, הנה בסופו נעשה גט כריתות ובזה ג"כ יסכים פי' הסבא עם מ"ש בזהר בראשית דף ח ע"א, ז"ל, ותו בהיתרא הוה כל מה דהוה, דהא כל אינון דעאלו לקרבא לא עאל חד מנייהו עד דאפטור בגט לאנתתיה וכו' (מ"מ).

³¹⁹ עי' תז"ח ב ע"ב: שקוצי"ת דנשמטא בהון פרכת לעלא בכל ליליא וליליא והאי איהו נשמת כל חי דאצילותא מאמא עלאה ושבע שמהן אלין דפרכת בהון אנון שבע דכלילן בבת שבע דאיהי שכינתא תתאה כלילא משבע ספירן דעליהו אמר דוד (דברי הימים א' כט) לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההודו כי כל בשמים ובארץ ואמא עלאה איהי הנשר הגדול בעל הכנפים.

תרגום: שקוצי"ת, שהנשמה פורחת בהם למעלה בכל לילה ולילה, וזוהי "נשמת כל חי" (פסד"ז של שבת ויר"ט) שהאצילות מן האם העליונה, ושבעת השמות הללו שפורחת בהם, הם שבע שכלולים בבת שבע, שהיא השכינה התחתונה, כלולה משבע ספירות, שעליהם אמר דוד "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וההודו כי כל בשמים ובארץ". והאם העליונה היא הנשר הגדול בעל הכנפים.

ועי' ב"ע קמז ע"ב: בת שבע אשת דוד והיא בת מאימא שנק' שבע כידוע וז"ש לקמן בת מאימא דטרדין לכולא והיא הנוקבא דנפקא מאתלטייא וכן בת שבע תחילה היתה אשת אוריה החתי בסט"א כמ"ש בזהר שהי' כעין דוגמת ארץ ישראל שנתנה תחילה לכנענים כידוע וז"ס כל מלכות ב"ד הכל מבת שבע ונק' דוד יפה עינים שתיקן הנקודות דנפקין מעיינין דאתלהטו בסומקא ועי' דוד נרחצו העינים.

ספר שמות

ומה¹³⁹ היא חובה דחב (אלא) לקודשא בריך הוא בלחודוי ולא לאחרא³²⁰ דקטל לאוריה בחרב בני עמון ולא קטליה איהו בשעתא דאמר ליה ואדני יואב דהא דוד הוה רבון עליה (ועל יואב) וקרא אוכח דכתיב (שם ב' כג ח) אלה שמות הנבורים אשר לדוד ולא אשר ליואב ולא קטליה ההיא שעתא וקטליה בחרב בני עמון

וקרא אמר ולא נמצא אתו דבר (מ"א טו ה) רק בדבר אוריה החתי רק למעוטי קא אתי בדבר אוריה ולא באוריה וקודשא בריך הוא אמר (ש"ב יב ט) ואותו הרגת בחרב בני עמון וכל חרב בני עמון הוה חקיק ביה חויא עקים דיוקנא דדרקון ואיהו ע"ז דלהון אמר קודשא בריך הוא יהבת חילא לההוא שקוץ (ד"א דכיון דחרב בני עמון אתגבר ההיא שעתא על אוריה כמה תוקפא תקיף ההוא חויא עקימא)¹⁴⁰ בנין דבשעתא דקטלו בני עמון לאוריה וסניאין מבני ישראל עמיה ואתגבר בההיא שעתא חרב בני עמון כמה תוקפא אתתקף ההיא ע"ז שקוץ³²¹

ואי תימא אוריה לא הוה זכאי כיון דכתיב עליה אוריה החתי לאו הכי זכאה הוה אלא דשמא דאתריה הוה חתי כמה דאת אמר (שופטים יא א) ויפתח הגלעדי על שום אתריה אתקרי הכי

ועל דא בדבר אוריה החתי דשקוץ בני עמון אתגבר על מחנה אלהים דמשריתא דדוד דיוקנא ממש דלעילא הוה ובההוא שעתא דפגים דוד משריתא דא פגים לעילא משריתא אחרא ועל דא אמר דוד (תהלים נא ו) לך לבדך הטאתי לבדך ולא לאחרא דא הוה

ומה החטא שחטא (אלא) לקדוש ברוך הוא לבדו ולא לאחר שהרג את אוריה בחרב בני עמון ולא הרג אותו בשעה שאמר לו ואדני יואב שהרי דוד היה רבון עליו (ועל יואב) והכתוב מוכיח שכתוב (שם כג) אלה שמות הגברים אשר לדוד ולא אשר ליואב ולא הרג אותו באותה שעה והרג אותו בחרב בני עמון.

והכתוב אומר ולא נמצא אתו דבר רק בדבר אוריה החתי רק למעט הוא בא בדבר אוריה ולא באוריה והקדוש ברוך הוא אמר ואותו הרגת בחרב בני עמון וכל חרב בני עמון היה חקוק בו נחש עקם דמות של דרקון והוא עבודה זרה שלהם אמר הקדוש ברוך הוא נתת כח לאותו שקוץ (שכיון שחרב בני עמון התגברה אותה שעה על אוריה כמה חזק התחזק אותו נחש עקם) משום שבשעה שהרגו בני עמון את אוריה ועמו רבים מבני ישראל והתגברה באותה שעה חרב בני עמון כמה חזק התחזקה אותה עבודה זרה שקוץ.

ואם תאמר שאוריה לא היה צדיק כיון שכתוב עליו אוריה החתי לא כך צדיק הוא היה אלא ששם מקומו היה חתי כמו שנאמר ויפתח הגלעדי על שם מקומו נקרא כך.

ועל זה בדבר אוריה החתי ששקוץ בני עמון התגבר על מחנה אלהים שמחנות דוד היו ממש דמות שלמעלה ובאותה שעה שפגם דוד מחנה זה פגם למעלה מחנה אחר ועל זה אמר דוד לך לבדך חטאתי לבדך ולא לאחר שהוא

³²⁰ ועוד יש סוד גדול במ"ש הכתוב צדק ילין בה שידוע שבירושלים היה מקום סנהדרי גדולה דהיינו דינא והם ע"ב סנהדרין שהם בהיכל הזכות מסט' דעיינין עיני ה' משוטטות כו' כי כל הדינין שבעינין דז"א יורדים לנוקבא ולכן נקראת בת שבע ברזא דז' עיינין דאשגחותא דנפקין מאוכמתא דעינא וסוד זה נאמז בסבא דמשפטים (דף ק"ז) אלא מה הוא חובא דחב לקוב"ה בלחודוי ולא לאחרא דקטל לאורי' בחרב בני עמון כו' והכוונה בזה כמ"ש רז"ל שחטא דוד במה שלא דנו בסנהדרין והם ע"ב דנפקין מז' עיינין דאשגחותא כמ"ש ל, ונק' דכורין שהם בעיינין דכורא, ונק' ג"כ נוקבין שהם ברזא דבת עין, אוכמתא דעינא, והולכים אח"כ לנוק', ומשם להיכל הזכות. ודוד ירית לבת שבע שהוא אוכמתא דעינא, וביה הוה תלי לדינא ליה לאוריה על שמרד במלכות ב"ד, ועל דקטליה בחרב בני עמון גרם פגם בעיינין עילאין, וגרם פגם ברגליים שהם תליין בעיני' ושם הוא אחיזת הסט"א כמ"ש הני ברכי דשלהי כו' וז"ש דחרב בני עמון נחש הוה חקיק עליו וכמ"ש אצל עשו איש יודע ציד כו' ותרגומו גבר נח"שירכ"ן נח"ש ירכן והוא בנו"ה שנק' בנים כידוע ב"פ ב"ן גי' צי"ד שע"י אתלכדין רגלין דקדושה (ב"ע קפ ע"ב).

³²¹ עי' ח"א קעג ע"א שדוד שם כתרם בראשו, ועיי"ש באור יקר.

ספר שמות

ההוא הובה דחב לגביה ודא הוא בדבר אוריה
ודא הוא בחרב בני עמון.

כתוב כי ה' עיניו משטטות בכל
הארץ אלו הנקבות וכתוב (זכריה ד)
עיני ה' המה משוטטים אלו הזכרים
והרי הם ידועים דוד אמר והרע בעיניך
עשיתי בעיניך לפני עיניך היה צריך
להיות אלא מה זה בעיניך אמר דוד
באותו מקום שחטאתי בעיניך היה
שהייתי יודע שהרי עיניך היו זמינים
ועומדים לפני ולא החשבתי אותם הרי
החטא שחטאתי ועשיתי באיזה מקום
היה בעיניך.

למען תצדק בדברך תזכה בשפטך ולא
ולא יהיה לי פתחון פה לומר לפניך בא
וראה כל אמן כשמדבר הוא מדבר
באמנותו דוד היה בדחן המלך ואף על
גב שהיה בצער כיון שהיה לפני המלך
שב לבדחנותו כמו שהיה כדי לבדח
את המלך.

אמר רבון העולם אני אמרתי (שם
כז) בחנני ה' ונסני ואתה אמרת שלא
אוכל לעמד בנסיונך הרי חטאתי למען
תצדק בדברך ויהיה דברך אמת
שאלמלא לא חטאתי יהיה דברי אמת
ויהיה דברך בריקנות עכשיו שחטאתי
כדי שיהיה דברך אמת נתתי מקום
לצדק דברך לכן עשיתי למען תצדק
בדברך תזכה בשפטך חזר דוד לאמנותו
ואמר תוך צערו דברי בדחנות למלך.

שנינו דוד לא היה ראוי לאותו
המעשה שהרי הוא אמר (שם קט) ולבי
חלל בקרבי (נקוד חלל שכבר היה חלל

תנינן לאו דוד אתחזי לההוא עובדא דהא
איהו אמר (שם קט כב) ולבי חלל בקרבי
(אנקיד חלל כבר הוה חלל
קז/ב
בקרבי) הכי הוא אבל אמר דוד בלבא אית
תרין היכלין³²⁴ בחד דמא ובהד רוחא ההוא

היה אותו החטא שחטא אליו וזהו
בדבר אוריה וזהו בחרב בני עמון.

כתוב כי ה' עיניו משטטות בכל
הארץ אלו הנקבות וכתוב (זכריה ד)
עיני ה' המה משוטטים אלו הזכרים
והרי הם ידועים דוד אמר והרע בעיניך
עשיתי בעיניך לפני עיניך היה צריך
להיות אלא מה זה בעיניך אמר דוד
באותו מקום שחטאתי בעיניך היה
שהייתי יודע שהרי עיניך היו זמינים
ועומדים לפני ולא החשבתי אותם הרי
החטא שחטאתי ועשיתי באיזה מקום
היה בעיניך.

למען תצדק בדברך תזכה בשפטך
ולא יהיה לי פתחון פה לומר לפניך בא
וראה כל אמן כשמדבר הוא מדבר
באמנותו דוד היה בדחן המלך ואף על
גב שהיה בצער כיון שהיה לפני המלך
שב לבדחנותו כמו שהיה כדי לבדח
את המלך.

אמר רבון העולם אני אמרתי (שם
כז) בחנני ה' ונסני ואתה אמרת שלא
אוכל לעמד בנסיונך הרי חטאתי למען
תצדק בדברך ויהיה דברך אמת
שאלמלא לא חטאתי יהיה דברי אמת
ויהיה דברך בריקנות עכשיו שחטאתי
כדי שיהיה דברך אמת נתתי מקום
לצדק דברך לכן עשיתי למען תצדק
בדברך תזכה בשפטך חזר דוד לאמנותו
ואמר תוך צערו דברי בדחנות למלך.

שנינו דוד לא היה ראוי לאותו
המעשה שהרי הוא אמר (שם קט) ולבי
חלל בקרבי (נקוד חלל שכבר היה חלל

בקרבי) כך הוא אבל דוד אמר בלב
יש שני היכלות באחד דם ובאחד רוח

³²² הזכרים שבהקליפות הם אינם מפתים להאדם להחטיא אותו, אלא עיקרם הוא להשגיח על מעשה בני אדם, ועליהם נאמר בזכריה (ד י) שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, והם לגלגל עובדין כמ"ש בפ' האזינו (רצג ע"ב). וע' פ' משפטים (קז ע"א) והם השנים אנשים מרגלים הנאמר ביהושע, כי הם מאללי ארעא (דע"ה ח"ב סג ע"ב), ועי' בהגר"א על ספד"צ לא ע"א, שהם המקטרגים, וזה יצר פנימי יותר מאשר נשים זונות שהמה המפתות מבחוח.

³²³ עי' ח"ג רצג ע"ב ולקמן רנב ע"א (לש"ו).

³²⁴ עי' ח"ג קח סע"ב. אמנם הנה בטור וש"ע י"ד סי' מ' אמרו הלב יש לו ג' חללים כו', אך פשוט הוא כי שם חשבו את הקנה הלב שהוא המזרק הגדול היוצא ממנו לריאה חשבו אותו ג"כ לחללא דליבא והוא החלל האמצעי שבלב אבל הרמב"ם בפ"ו ה"ה מהלכות שחיטה חושב אותו בפנ"ע והוא טריפת דקנה הלב אבל הלב עצמו הוא רק ב' חללים וכן משמע בגמ' ג"כ מה ע"ב וכן הוא בר"ן רפ"ג שם אמנם הטוש"ע הם מפרשים הטריפת דקנה הלב על קנה שומן שיורד בין ב' ערוגות הריאה ובש"ע

ספר שמות

חד דמלייא דמא ביה דיורא ליצר הרע ולבי לאו הכי דהא ריקן איהו ולא יהבית דיורא לדמא בישא לשכנא ביה יצר הרע³²⁵ ולבי ודאי חלל איהו בלא דיורא (ד"א דמא)¹⁴² בישא וכיון דהכי הוא לא אתחזי דוד לההוא חובא דחב אלא בגין למיהב פתיחו דפומא לחייביא דיימרון דוד מלכא חב ותב בתיובתא ומחל ליה קודשא בריך הוא כל שכן שאר בני נשא ועל דא אמר (תהלים נא טו) אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו

וכתיב (ש"ב טו ל) ודוד עלה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי והוא הולך יחף ראש לו חפוי³²⁶ ויחף אמאי אלא נזוף הוה עבד גרמיה נזוף לקבלא עונשא ועמא הוו רחיקין מניה ארבע אמות זכאה עבדא דהכי פלח למאריה ואשתמודע בחוביה לאתבא מניה בתיובתא שלימתא

אותו אחד שמלא בדם בו יש דיור ליצר הרע ולבי לא כך שהרי הוא ריקן ולא נתתי דיור לדם רע לשכן בו יצר הרע ולבי הוא ודאי חלל בלי דיור (דם) רע וכיון שכן זה לא ראוי דוד לאותו חטא שחטא אלא כדי לתת פתחון פה לרשעים שיאמרו דוד המלך חטא ושב בתשובה ומחל לו הקדוש ברוך הוא כל שכן לשאר בני אדם ועל זה אמר אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו.

וכתוב (שמואלב טו) ודוד עלה במעלה הזיתים עלה ובוכה וראש לו חפוי והוא הלך יחף ראש לו חפוי ויחף למה אלא היה נזוף עשה עצמו נזוף לקבל ענש והם היו רחוקים ממנו ארבע אמות אשרי העבד שכן עובד לרבו ומודע לחטאו לשוב ממנו בתשובה שלימה.

שם ס"ד פסק על שניהם לאיסור וכן הרב בפ' המשניות ר"פ אלו טריות אמר ג"כ כי הלב יש לו ב' חללים והוא כדברת הרמב"ם ודברי הזהר בעניניו הרי מסייעתן וע"ע סוף ספר הקדר"ש (קה ע"א) (לש"ו), ז"ל: דברי הרב בע"ח שער קיצור אבי"ע (פרק ד) שאמר שם כי הלב יש לו ב' חללים, באחד הוא רוח החיוני, והוא החלל ימין, ובו שורה יצה"ט, ועליו נאמר (קהלת י ב) לב חכם לימינו, והחלל השני שהוא לשמאל, הוא מלא דם, ובו שורה היצה"ה, ועליו נאמר (שם) ולב כסיל לשמאלו וכו', אמנם הוא הנה דברי הרב בע"ח הנה הוא מזוה"ק פ' משפטים (דף קז רע"ב) בלבא אית תרין היכלין בחד דמא ובחד רוחא כו', וכן בתיקונים (דף נה ע"ב) תרי בתי לבא אינון, וכן הוא עוד בתיקון ס"ט (דף קלה סע"א ודף קלו ע"א) ובגמרא ברכות (דף סא סע"א) יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב וכו'.

הצדיקים שמגבירים הטוב על הרע מהפכים של דם לרוח ואין להם אלא לב אחד. והוא מש"ה³²⁵ (תהלים קט, כב) ולבי חלל בקרבי, פי' אין בו עביות דם ואינו מתבחן אלא לבית אחד מלא רוח, והיינו חלל. ולעומתם הרשע מלא כולו דם ואז אין לו גם הוא אלא לב אחד, וכמד"א (ו, ה) וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום, ואז נקרא אביר לב, לאפוקי הרוח שהוא חלש (רמ"ז בראשית עו ע"ב). הלב הוא אש שורף [זהר ח"ג רלד ע"א], כי הוא האלהים דקטנות, אך הקול שבתוכו הוא שם הו"ה, שהוא בחי' הרוח השורה בלב, שהוא הנקודות העושים דפיקו מכת הנקודות*, כנזכר דף ס"ט ופ"ט (ת"ז עח ע"א) וכד ייתי רוחא לגבי לבא דתמן נפשא אתמר ביה קול דודי דופק. והבן זה היטב, כי הנפש והרוח הם שניהם בלב, זה רוח וזה דם, בסוד (דברים יב כג) כי הדם הוא הנפש, טיפת אודם דנוקבא והכלי הוא בשר הלב עצמו שהוא האותיות (ע"ח טנת"א ה). *אבא עלאה שהוא חכמה הוא חיות כל האצילות וכאשר הא"ס מתפשט אורו העליון בתוך האצילות הוא מתלבש תחילה תוך אבא ומתעלם בתוכו ואז מתפשט אבא בתוך כל האצילות כולו עד סופו וכו' וע"י אבא שואבים כל האצילות החיות העליון של הא"ס המחיה לכל עולם האצילות וכו' והנה החכמה זו מתפשט בבחי' הוורידים והעורקים של האדם החיוני של האדם שהם בחי' הדפקים הדופקים הנודעים וכו' וכבר ידעת כי כלא אתברר במחשבה וכמ"ש פ' פקודי רנד ע"ב וכו' והנה נודע מש"כ בתיקו"ז (קכב ע"א) שיש י' מיני דפקים והם קמץ פתח צירי וכו' וביאור הענין הוא כי הנה הנקודות הם בחכמה כנודע וכל אותן הדפיקות שדופק כולם הם בצירור נקודות (שער רוח הקודש ב ע"ב). ואחר שמתקבץ כוחם בלב, מתפשטים, ונמשכת משם חיות לכל האיברים דרך העורקים הדופקים, וזה שורש התנועה (ביאורים ח"א ע ע"א).

³²⁶ עי' זר"ח כג ע"ב: ושלחהו [לדוד] הקב"ה ממלכותו, והוציאו מביתו, ומה כתיב ביה. ויצא יצוא וש"ב. דכתיב, ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי. היה יוצא ושב בתשובה, ומתודה על חטאתיו, ומבקש רחמים עליהם, וידע כי חטאתיו עשו לו שנשלח ממלכותו ונגרש.

ספר שמות

תא הווי יתיר הוה מה דעבד ליה שמעי בן גרא מכל עקתינ דעברו עליה עד ההוא יומא³²⁷ ולא אתיב דוד לקבליה מלה דהכי הוה יאות ליה ובדא אתכפרו חובוי השתא אית לאסתכלא שמעי תלמיד חכם הוה וחכמתא סגיאיה הות ביה אמאי נפיק לגבי דוד ועבד ליה כל מה דעבד אלא מאתר אחרא הוה מלה ואעיל ליה בלביה מלה דא וכל דא לתועלתא דדוד דהא ההוא דעבד ליה שמעי גרמא ליה למיתב בתיובתא שלימתא ותבר לביה בתבירו סגי ואושיד דמעין סגיאין מגו לביה קדם קודשא בריך הוא ועל דא אמר (שם טז י) כי יהויה אמר לו קלל ידע דהא מאתר עלאה אחרא נחת מלה

תרינ פקודין פקיד דוד לשלמה בריה חד דיואב וחד דשמעי עם שאר פקודין דפקיד ליה דיואב דכתיב (מ"א ב ה) וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה מלה סתימא הוה דאפילו שלמה לא הוה ליה למנדע (ולא ידע)¹⁴³ אלא בגין דידעו (ליה) אחרנין אתגלי לשלמה ועל דא אמר וגם אתה ידעת וגו' מה דלא אתחזי לך למנדע³²⁸

דשמעי כתיב (שם ח) והנה עמך שמעי בן גרא מאי והנה עמך זמין הוא עמך תדיר רבו הוה ובגין כך לא אמר על יואב והנה עמך יואב אבל שמעי דא דאשתכח עמיה תדיר אמר והנה עמך

(שם לו) וישלח המלך ויקרא לשמעני ויאמר בנה לך בית בירושלם³²⁹ אן הוא חכמתא דשלמה מלכא בהאי אלא כלא בחכמתא עבד ולכל סטרינ אשגח דהא חכים הוה שמעי ואמר שלמה בעינא דיסגי אורייתא בארעא על ידוי דשמעי ולא יפוק לבר³³⁰

בא וראה יותר היה מה שעשה לו שמעי בן גרא מכל הצרות שעברו עליו עד אותו היום ולא השיב דוד כנגדו דבר שכך היה ראוי לו ובזה התכפרו חטאיו עכשיו יש להתבונן שמעי היה תלמיד חכם וחכמה רבה היתה בו למה יצא לדוד ועשה לו כל מה שעשה אלא ממקום אחר היה הדבר והכניס לו בלבו דבר זה וכל זה לתועלתו של דוד שהרי מה שעשה לו שמעי גרם לו לשוב בתשובה שלימה ושובר לבו בשבר רב ושפך הרבה דמעות מתוך לבו לפני הקדוש ברוך הוא ועל זה אמר כי ה' אמר לו קלל ידע שהרי ממקום עליון ירד הדבר.

שני צוויים צוה דוד את שלימה בנו אחד של יואב ואחד של שמעי עם שאר הצוויים שצוה אותו של יואב שכתוב (מלכיסא ב) וגם אתה ידעת את עשה לי יואב בן צרויה דבר נסתר היה שהרי אפילו שלימה לא היה לו לדעת אלא משום שאחרים ידעו (אותו) זה התגלה לשלמה ועל זה אמר ואתה ידעת וגו' מה שלא ראוי לך לדעת.

של שמעי שכתוב והנה עמך שמעי בן גרא מה זה והנה עמך מזמן הוא עמך תמיד רבו [של שלמה] היה ולכן לא אמר לו על יואב והנה עמך יואב אבל שמעי זה שנמצא תמיד עמו אמר והנה עמך.

וישלח המלך ויקרא לשמעני ויאמר בנה לך בית בירושלים איפה היא חכמתו של שלימה בזה אלא הכל עשה בחכמה ולכל הצדדים הוא התבונן שהרי שמעי היה חכם ואמר שלימה אני רוצה שתגדל תורה על ידי שמעי ולא יצא החוצה.

³²⁷ עי' ז"ח פח ע"א: כד דוד משיחי אתתרך מירושלם, והוא אתא בחורים, ונפיק שמעי בן גרא מן הימיני לגבי משיחי, וגביף וקילל לגביה. ושתיק. כהאי גידופא לא הוה גידופא. וקליל ליה קללה נמרצת, ולא חייד לאתבא ליה, ושתיק.

³²⁸ שהראה כתב זה דענין אוריה לכל העם להתנצל מאשמתו, שנתן את אוריה במקום שהוכה ומת, וז"ש וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב וכו', גם אתה שאין ראוי לך לידע ענין זה של ב"ש אמך ידעת אותו כי יואב פרסמו, ועוד אשר עשה לשני וכו', ולא אתחזי לך למנדע משום כבוד בת שבע אמך שמזה יש לחוש שלא היתה תחלת לקיחתה בהיתר (רח"ו).

³²⁹ עי' ז"ח פח ע"א.

³³⁰ ואיהו דאפסיד אנפשיה (רח"ו).

ספר שמות

תו מלה אחרא אשגח שלמה בחכמתא דכתיב (ש"ב טז ה) יוצא יצוא ומקלל מאי יוצא יצוא תרי זמני יוצא ויקלל סני (ליה) אלא חד יציאה דנפק מבי מדרשא לגבי דוד וחד יציאה דנפק מירושלם לגבי עבדוי דמית עלוי יציאה חדא לגבי מלכא ויציאה תניינא לגבי עבדין וכל דא חמא שלמה ואשגח ברוח קודשא ההוא יציאה תניינא ועל דא אמר (שם לו) והיה ביום צאתך ידע דביציאה ימות

ועפר בעפר (ש"ב טז יג) מהו אמר שלמה לגבי אבא בעפר הוה לגבי שמעי במיא דכתיב (מ"א ב לו) והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון עפר התם והכא מיא תרווייהו דן שלמה למהוי עפר ומיא כסוטה למאן דאסטין ארחא לגבי אבוי

כתיב (שם ה) והוא קללני קללה נמרצת וכתיב (שם) ואשבע לו ביהו"ה לאמר אם אמיתך בחרב מאי בחרב וכי שמעי טפשא הוה דאילו הכי אומי ליה דלא יימא בחרב לא אבל בחנית או בגירא אין אלא תריז מלין הכא חד אמר ינוקא בריה דנונא רבא³³¹ ההוא

קח/א

דקשקשוי סלקין לרום עננין³³² אומאה דדוד מלכא כד הוה בעי לאומאה אפיק חרבא דיליה דתמן הוה חקיק שמא גליפא³³³ ותמן אומי וכך עבד לשמעיי דכתיב (&) ואשבע לו ביהו"ה לאמר אם אמיתך בחרב במאי הוה אומאה דא בחרב (ס"א בהא¹⁴⁴ חרב דשמא קדישא חקיק ביה אומי) בחרב אומי ומלה אחרא דן שלמה³³⁴ אמר בקללה אתא לגבי אבא במלין הא מלין לגביה ובשם המפורש קמליה ולא בחרב ובנין דא עבד שלמה הכי

עוד דבר אחר השגיח שלימה בחכמה שכתוב (שמואלב טז) יצא יצוא ומקלל מה זה יצא יצוא פעמים מספיק ויצא ויקלל (לו) אלא יציאה אחת שיצא מבית מדרשו לדוד ויציאה אחת שיצא מירושלים אל עבדו שמת עליו יציאה אחת למלך ויציאה שניה לעבדים וכל זה ראה שלימה והשגיח ברוח הקודש אותה היציאה השניה ועל זה אמר והיה ביום צאתך ידע שביציאה ימות.

ועפר בעפר מהו אמר שלימה אל אבי זה היה בעפר אל שמעי זה היה במים שכתוב והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון שם עפר וכאן מים שניהם דן שלמה להיות עפר ומים כמו סוטה למי שהסטין דרכו לאביו.

כתוב והוא קללני קללה נמרצת וכתוב ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בחרב וכי שמעי היה טפשא שאלו כך השביע אותו שלא יאמר בחרב לא אבל בחנית או בחץ כן.

אלא שני דברים יש כאן אחד אמר התינוק בנו של הדג הגדול אותו

שקשקשוי עולים לרום העננים שבועתו של דוד המלך כשהיה רוצה להשבע היה מוציא את חרבו ושם היה חקוק שם חקוק ושם נשבע וכך עשה לשמעיי שכתוב ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בחרב במה היתה השבועה הזו בחרב (בחרב הזו שהשם הקדוש רקק בה שבועה) בחרב נשבע ודבר אחר דן שלימה אמר בקללה בא אל אבי בדברים הרי דברים אליו ובשם המפורש הרג אותו ולא בחרב ולכן שלימה עשה כך.

³³¹ עי' ח"ג קפז ע"א: אמר ינוקא אנא לא מסתפינא מעינא בישא דבר נונא רבא ויקירא אנא ונונא לא דחיל מעינא בישא. ועי' ח"א ו ע"א שהוא בנו של רב המנונא סבא, עיי"ש באריכות ובמאיר הזהר. ³³² עי' לקמן רסה ע"א.

³³³ והנה תנ"ה הוא שם אחד משם בן ע"ב דויסע ויבא ויט. והוא סוד חרב גלית הפלשתי שלקחה דוד ואמר, אין כמוה תנ"ה לי, והענין הוא כי כשהשם הזה הוא בתגבורת הדינים אין כמוהו ל"כ חזק ולזה אמר דוד המלך ע"ה תנ"ה עון על עונם (תהלים ס"ט) והנה מה שתכוין בזה השם הוא, כי הנה זה השם הוא בחי' הדינים העליונים שבאימא, ותכוין להורידם בה' תתאה של ההו"ה הנז', אשר לא נתלבשה בשם אה"ה כמו שנתלבשו ג' אותיות אחרות כנז"ל ועי"כ יתמתקו כל הדינים והגבורות שבה כמו שהודעתך כי אין הדינים מתמתקים אלא עי' שרשם (שער רוה"ק סט ע"ב). ³³⁴ פי' חדוש אחר שיש בזה הענין אבל אינו תירוץ לקושיא דלעיל "וכי שמעי טפשא הוה" (מ"מ).

ספר שמות

השתא אית לאסתכלא דכיון דאומי ליה דוד אמאי קטליה דאתחזי דהא אומאה דא בעלילה הוה דהא לבא ופומא לא הוו כחדא אלא ודאי דוד לא קטליה והא ידיעא כל שיפין דגופא מקבלין כלא ולבא לא מקבלא אפילו כחוטא דנימא דשערא דוד מלכא לבא הוה וקביל מה דלא אתחזי ליה לקבלא ובגין כך (מ"א ב ט) וידעת את אשר תעשה לו כתיב ותו דהא אילנא גרים למהוי נסיר ונוקם כחויא

כתיב (תהלים נא יח) כי לא תחפוץ³³⁵ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה כי לא תחפוץ זבח וכי לא בעי קודשא בריך הוא דיקרבון קמיה קרבנא והא איהו אתקין לגבי חייביא קרבנא דיקרבון ויתכפר להו חובייהו אלא דוד לקמי שמא דאלהים אמר וקרבנא לא קרבין לשמא דאלהים אלא לשמא דיו"ד ה"א וא"ו ה"א דהא לגבי דינא קשיא מדת הדין לא מקרבין קרבנא דכתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם קרבן ליהו"ה ליהו"ה ולא לשמא דאלהים וכי תקריב קרבן מנחה ליהו"ה זבח תודה ליהו"ה זבח שלמים ליהו"ה

ובגין כך כיון דדוד מלכא לגבי אלהים אמר אצטריך למכתב כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה דהא לשמא דא לא מקרבין אלא רוח נשברה דכתיב (&) זבחי אלהים רוח נשברה קרבנא דאלהים עציבו ותבירו דלבא ובגין כך מאן דחלם חלמא בישא עציבו אצטריך לאחזאה דהא במדת אלהים קיימא זבח דמדת דינא עציבו אצטריך ורוח נשברה והווא עציבו מסתייה לחלמא בישא ולא שלמא דינא עלוי דהא זבח דאתחזי למדת דינא אקריב קמיה

עכשיו יש להתבונן שכיון שדוד השביע אותו למה הרג אותו שנראה ששבועה זו היתה בעלילה שהרי הלב והפה לא היו כאחד אלא ודאי דוד לא הרג אותו והרי ידוע כל איברי הגוף מקבלים הכל והלב לא מקבל אפילו כחוט של נימה של שערה דוד המלך היה הלב וקבל מה שלא ראוי לו לקבל ולכן וידעת את אשר תעשה לו כתוב ועוד שהרי האילן גורם להיות נוטר ונוקם כנחש.

כתוב כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה כי לא תחפץ זבח וכי לא רוצה הקדוש ברוך הוא שיקריבו לפניו קרבן והרי הוא תקן לרשעים קרבן שיקריבו ויתכפר להם חטאם אלא שדוד אמר את זה לשם אלהים וקרבן לא מקריבים לשם אלהים אלא לשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א שהרי לדין הקשה מדת הדין לא מקריבים קרבן שכתוב אדם כי יקריב מכם קרבן לה' ולא לשם אלהים וכי תקריב קרבן מנחה לה' זבח תודה לה' זבח שלמים לה'.

ולכן כיון שדוד המלך אמר לאלהים הצטרך לכתב כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה לא תרצה שהרי לשם הזה לא מקריבים אלא רוח נשברה שכתוב זבחי אלהים רוח נשברה קרבן של אלהים הוא עצב ושברון לב ולכן מי שחלם חלום רע צריך להראות עצבות שהרי במדת אלהים (דין) עומד זבח של מדת הדין צריך עצבות ורוח נשברה ואותה עצבות מרפאת את החלום הרע ולא שולט עליו הדין שהרי הזבח שראוי למדת הדין הקריב לפניה.

³³⁵ כל הקרבנות עולים לשם יו"ד ה"א וא"ו ה"א אבל לשמא דאלקים כתיב ביה, כי לא תחפוץ זבח ואתנה, דמדת הדין אינו מתרצה בכך, כי נוקם ונוטר כנחש, כי שם הוא אילנא דמותא, אלהים כנ"ל. אבל זבחי הראוי לו הם (תהילים נא יט) רוח נשברה ולב נשבר ונדכה, ולכן מי שרואה חלום רע בעי לאתענא ולמחזי גרמי עצב רוח נשברה לקבל מדת הדין ובהא לא שליט שונא עליה. והנה הטעם, כי כמה שרים וע"ז נכללים בשם אלקים, ועל זה אם נקרב לאלקים, יתעורר כלהו לאתחברא ביה, אבל לעתיד לבא (תהילים נא כא) אז תחפוץ זבחי צדק דאסתלק קליפה מעלמא. (זהר הרקיע). בכל ענייני הקרבות לא נזכר שם אלהים רק שם הו"ה לחוד כי בחוטמא דז"א הוא שם אלהים וכו' עתיקא קדישא נקרא הו"ה (ברית יצחק לקמן קכב ע"ב).

ספר שמות

לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה
מה זה לא תבזה מכלל שיש לב שהוא
בזוה כן זהו לב שהוא גאה לב בגסות
הרוח היינו לב בזוה אבל לב נשבר
ונדכה אלהים לא תבזה.

היטיבה ברצונך את ציון תבנה
חומות ירושלים מה זה היטיבה נראה
שהרי טוב יש בה ועכשיו היטיבה על
אותו הטוב ודאי כך הוא שהרי מן
היום שהקדוש ברוך הוא השתדל
בבנין בית המקדש שלמעלה עד עכשיו
אותה הטבה של רצון לא שרתה על
אותו הבנין ועל כן לא נתקן שהרי
בשעה שהרצון העליון יתעורר הוא
יטיב וידליק את הנרות של אותו
הבנין ואותו המעשה שאפילו
המלאכים של מעלה לא יוכלו (לא)
להסתכל באותו בית מקדש ולא
באותו בנין ואז בית המקדש וכל
המעשה נתקן.

תבנה חומות ירושלים וכי מיום
שהשתדל בבנין בית המקדש עד
עכשיו לא בנה אותם (או) אם חומות
ירושלים עד עכשיו לא בנה בית
המקדש על אחת כמה וכמה אלא שכל

היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות
ירושלים (תהלים נא כ) מאי היטיבה אתחזי
דהא טיבו אית בה³³⁷ והשתא היטיבה על ההוא
טיבו ודאי הכי הוא דהא מן יומא דקודשא
ברוך הוא אשתדל בבנין בי מקדשא לעילא
עד כען ההוא הטבה דרצון לא שרייא על ההוא
בנין ועל דא לא אשתכלל דהא בשעתא דרצון
דלעילא יתער ייטיב וידליק נהורין דההוא בנין
וההוא עבדתא דאפילו מלאכין דלעילא לא
יכלון לאסתכלא בההוא¹⁴⁵ בי מקדשא ולא
בההוא בנין וכדין בי מקדשא וכל עובדא
אשתכלל

תבנה חומות ירושלים וכי מן יומא
דאשתדל בבנין בי מקדשא עד כען לא בנה
לון אי חומות ירושלים עד כען לא בנה בי
מקדשא על אחת כמה וכמה אלא קודשא
ברוך הוא כל עובדוי לאו כעובדי דבני נשא³³⁸

³³⁶ ב' קליפין דז"נ, ערלה ופריעה, והן תאוני וכעסני, שהיא הגאווה. והן נואף ורוצח, כמ"ש בתיקון הנ"ל, וזהו לב נשבר מגאווה, ונדכה מתאוה (בהגר"א בתיק"ז עז ע"ג).

³³⁷ פ' מדהול"ל בנה ברצונך את ציון, כמ"ש תבנה חומות ירושלים, ואמר היטיבה, משמע שהיא בנויה כבר, ויש בה טיבו, וחסר לה השבלול, והיינו תיקון יתר על בנין שבה, ואמר כן הוא שבית המקדש בנויה למעלה, וחסר לה הארת רצון העליון שהוא יסוד דעתיק שבמצחא דא"א הנק' רצון ולכך לא אשתכלל, לכן אמר היטיבה ע"י רצון העליון (מ"מ).

³³⁸ כל מה שנעשה עתה בכל מציאות ומציאות הוא בתוצאות כל הגבורות המתייחס אליו, ר"ל לאותו המציאות להוציאם בכל האפשרי שבו, והנה הוא רק ע"י חשכת העביות דכל גוף כאשר שהוא בלתי אור, והעיקר הוא ע"י סוד הפירוד הנשרש בכל מציאות משרשו שבעולם התוהו. וזה אי אפשר להעשות אלא רק ע"י שנעשה בו החיצוניות מקודם, ונמשך ההתהוות דכל א' מהחיצוני לפנימי, כי אלו שהיה יוצא בו האור שהוא הפנימיות שבו מקודם, אז היו נמתקין כל הגבורות שבו, והיה מתבטל כל שורשו המזוהם שמעולם התוהו, ולא היו יוצאים תוקף הדינין שבו לפועל כלל, ולכך הוא הצורך שיומשך עתה התהוות דכל א' מחיצוני לפנימי, שהוא החיצוניות מקודם, ובסוד קליפה שקדמה לפירי. אמנם לעתיד לבוא אחר הצירוף והליבון, שיתבטל כל עכירת והזוהמא, ויתהפכו כל הגבורות לדינין דקודשא לבוא לסוד היחוד, הנה יעשה אז כל התיקונים ע"י שיומשך אז האור מלמעלה למטה ומפנימי לחיצוני רק לצורך עילוי ושבה, והיינו כדי לזכך את החיצוני להתייחד בהפנימי ולעלות מעילוי לעילוי. והרי יתפשט ויתגלה אז הפנימי מקודם כדי לתקן את החיצוני, לייחדו עמו ולהעלותו אליו. והרי נמצא כי עתה הנה נמשך והולך גידולו של כל מציאות מחיצוני לפנימי וממטה למעלה, אבל בהתיקון דלעתיד יומשך התהוות דכל א' מפנימי לחיצוני שהוא מלמעלה למטה, וזהו שאמר הזה"ק כי עתה נעשה החיצוניות מקודם, ור"ל שכל מציאות ומציאות גופה הנה נעשה בו החיצוניות שבו קודם להפנימיות שבו, אבל לעתיד יעשה ויתגלה בכל א' הפנימיות מקודם (כללים ח"א לו ע"א). בהדורות האחרונים הללו אשר מדורו של האריז"ל והלאה שהיה במאה הרביעי, שהוא שליטת דספ' החסד, ומאז התחיל להתנוצץ בפנימיות העולמות אור התיקון דימות המשיח, שהוא בעטרת היסוד, מלך הדר, מלכות דז"א, ועל המלכות נאמר (שם ה) והוכן בחסד כסא, כמ"ש בפ' תרומה (דף קלג סע"א) ופקודי (דף רכ ע"ב), וע' פע"ח (שער הקריאת שמע רפ"ד), ולכן מאז התחיל להתנוצץ אור התיקון דימות המשיח,

ספר שמות

בני נשא כד בנו בי מקדשא לתתא בקדמיתא
עבדו שורי קרתא ולבסוף עבדו בי מקדשא
שורי קרתא בקדמיתא בנין לאננא עליהו
ולבתר בניינא דביתא קודשא בריך הוא לאו
הכי אלא בני בי מקדשא בקדמיתא ולבסוף
כד יחית ליה משמיא ויותיב ליה על אתריה
כדין יבנה חומות ירושלם דאינון שורין
דקרתא ועל דא אמר דוד ע"ה (תהלים נא כ)
היטיבה ברצונך את ציון בקדמיתא ולבתר
תבנה

מעשי הקדוש ברוך הוא אינם כמעשי
בן אדם כשבני אדם בנו בית המקדש
למטה בהתחלה עשו את חומות העיר
ולבסוף עשו את בית המקדש חומות
העיר בהתחלה כדי להגן עליהם ואחר
כך בנין הבית והקדוש ברוך הוא לא כך
אלא בונה בתחלה את בית המקדש
ובסוף כשיוריד אותו מן השמים
ויושיב אותו על מקומו אז יבנה את
חומות ירושלים שהן חומות העיר ועל
זה אמר דוד המלך עליו השלום
היטיבה ברצונך את ציון בהתחלה
ואחר כך תבנה

קח/ב

חומות ירושלם

הכא אית רוא כל עובדין דעביד קודשא
ברוך הוא³³⁹ בקדמיתא אקדים ההוא דלבר³⁴⁰
ולבתר מוחא דלנו והכא לאו הכי תא חזי כל
אינון עובדין דעביד קודשא בריך הוא ואקדים
ההוא דלבר מוחא אקדים במחשבה ובעובדא
ההוא דלבר דהא כל קליפה מסטרא אחרא
הוי ומוחא מן מוחא ותדיר סטרא אחרא
אקדים ורבי ואנגיל ונשיר איבא³⁴¹ כיון
דאתרבי זרקין ליה לבר (איוב כז יז) ויכין רשע
וצדיק ילבש וזרקין לההיא קליפה ומברכין
לצדיקא דעלמא

אבל הכא בבניינא דבי מקדשא דסטרא
בישא יתעבר מעלמא לא אצטריך דהא מוחא
וקליפה דיליה הוי אקדים מוחא דכתיב (&
היטיבה ברצונך את ציון בקדמיתא ולבתר
תבנה חומות ירושלם ההיא חומה דלבר
דאיהי קליפה דיליה היא ממש דכתיב (זכריה ב)

חומות ירושלים.

כאן יש סוד כל המעשים שעושה
הקדוש ברוך הוא בהתחלה מקדים
אותו שלבחוץ ואחר המח שלפנים
וכאן לא כך בא וראה כל אותם
המעשים שעושה הקדוש ברוך הוא
ומקדים אותו של בחוץ המח הקדים
במחשבה ובמעשה אותו של בחוץ
שהרי כל קלפה היא מצד האחר והמח
מן המח ותמיד הצד האחר מקדים
וגדל ומתרבה ושומר הפרי כיון
שמתרבה זורקים אותו החוצה ויכין
רשע וצדיק ילבש וזורקים את אותה
קלפה ומברכים את הצדיק בעולם
אבל כאן בבנין בית המקדש שהצד
הרע יעבר מהעולם לא צריך שהרי
המח והקלפה שלו היה הקדים המח
שכתוב היטיבה ברצונך את ציון
בהתחלה ואחר כך תבנה חומות
ירושלים אותה חומה החיצונית שהיא
קלפה שלו היא ממש שכתוב (זכריה ב)

והוא מתקרב והולך בכל יום. אמנם הוא רק בפנימיות העולמות, כי אור התיקון הנה הוא נמשך
מלמעלה למטה ומפנימי לחיצוני, ע' פ' משפטים (דף קח סע"א) ע"ש כל הענין. ולכן הגם שהחיצוניות
הוא עתה גרוע מאד, ובכל יום מרובה קללתו משל חבירו, אבל הפנימיות הוא הולך ומתקן תמיד,
ונמשך התיקון מפנימי לחיצוני (ביאורים ח"א כא ע"ד). ועי' הערה בריש ע"ב בשם הלש"ו.
³³⁹ עי' הערה בשם הכללים בעמוד א'.

³⁴⁰ כל הטומאה והזוהמא והרע שנברא אז קודם התיקון דמעשה בראשית. כי לעולם הוא שהקליפה
קדמה לפירי, כמ"ש בזוה"ק (משפטים ק"ח רע"ב) (דע"ה ח"א ב ע"ד, עי' ספר הליקוטים ויצא פרק לו).
יצא החיצוניות שבו שהם המלכיות שבו, יצאו הם קודם הפנימיות וקודם המ"ה הכללי דאות כ"ג
שהוא בפנימיות כולם. כי הנה עתה, ר"ל עד התיקון דלעתיד, הנה מתגלה ויוצא תמיד החיצוניות
קודם, כי אלולא זה לא היה אפשר להעולם להתגשם ולהתעבה כ"כ ככל רצונו ית"ש בזה עתה (כללים
ח"ב מד ע"א).

³⁴¹ הפירי שהיא מאור הפנימי, תמצית הארה מאור הגנוז שעומד בהעולם גם עתה, כי רק בו מתקיים
העולם תמיד, כמ"ש בזוה"ק (תרומה קמט רע"א) ובכ"מ, ואי אפשר לה לסבול את סערת העולם
ועכירתה, אך ע"י הקליפה היא נשמרת, כי הקליפה סובלת אותן כי הם ממינה, ומקבלת הפירי על ידה
מהד' יסודות ארמ"ע כל מה שמקבלת הכל לתועלת ולא להפסד (כללים ח"א לו ע"א).

ספר שמות

ב ט) ואני אהיה לה נאם יהוה חומת אש סביב אני ולא סטרא בישא

ישראל אינון מוחא עלאה דעלמא ישראל סליקו במחשבה³⁴² בקדמיתא עמין עעכו"ם¹⁴⁶ דאינון קליפה אקדימו דכתיב (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל וזמין קודשא בריך הוא לאקדמא מוחא בלא קליפה³⁴³ דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה מוחא אקדים לקליפה ואף על גב דמוחא יקום בלא קליפה מאן הוא דיושיט ידא למיכל מניה בגין (שם) דכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם יהוה

בההוא זמנא (תהלים נא כא) אז תחפץ זבחי צדק בגין דהא כדין יתחבר בלא בחבורא חדא ויהא שמא שלים בכל תקוניה וכדין קרבנא להוי שלים ליהוה אלהים דהשתא אלהים לא אתחבר לקרבנא דאלמלא אתחבר ביה כמה אלהים יסלקון אודנין³⁴⁴ לאתחברא תמן אבל בההוא זמנא (שם פו י) כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך ואין אלהים אחרא

ובההוא זמנא כתיב (דברים לב לח) ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי (ראו עתה) ראו כי אני אני הוא סני מאי עתה אלא דלא הוה קדם לכן וההוא זמנא ליהוי אמר קודשא בריך הוא עתה ראו מה דלא יכלתון למיחמי מקדמת דנא

כי אני אני תרי זמני אמאי אלא לדייקא דהא לית תמן אלהים אלא הוא דהא כמה זמנין דאתמר אני זמנא חדא ולא יתיר והוה תמן סטרא אחרא אבל השתא אני אני הוא ואין אלהים עמדי דהא כל¹⁴⁷ סטרא אחרא אתעבר ודייקא אני אני³⁴⁵

ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב אני ולא הצד הרע.

ישראל הם המח העליון של העולם ישראל עלו במחשבה בתחלה העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות שהם קלפה הקדימו שכתוב (בראשית לו) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל ועתיד הקדוש ברוך הוא להקדים את המח בלי קלפה שכתוב (ירמיה ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתה המח קודם לקלפה ואף על גב שהמח יעמוד בלי קלפה מי הוא שיושיט יד לאכול ממנו משום שכל אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'.

באותו זמן אז תחפץ זבחי צדק היות שהרי אז יתחבר הכל בחבור אחד ויהיה השם שלם בכל תקונו ואז הקרבן יהיה שלם לה' אלהים שעכשיו אלהים לא מתחבר לקרבן שאלמלא התחבר בו כמה אלהים יעלו אזנים להתחבר לשם אבל באותו זמן (שם פו) כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלהים לבדך ואין אלהים אחר.

ובאותו זמן כתוב ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי (ראו עתה) ראו כי אני אני הוא גדול מה זה עתה אלא שלא היה קדם לכן ובאותו זמן זה יהיה אמר הקדוש ברוך הוא עתה ראו מה שלא יכלתם לראות מקדם לכן.

כי אני אני למה פעמים אלא כדי לדיק שהרי אין שם אלהים אלא הוא שהרי כמה פעמים שנאמר אני פעם אחת ולא יותר והיה שם הצד האחר אבל עכשיו אני אני הוא ואין אלהים עמדי שהרי כל הצד האחר העבר ודוקא אני אני.

³⁴² עי' ח"א כד ע"א: ישראל דסליק ביר"ד ה"א וא"ו ה"א, ורזא דמלה ישראל עלה במחשבה להבראות, מחשבה חש"ב מ"ה, וכן הוא לקמן קיט ע"א. ועי' תיקר"ז (ו ע"ב): תפארת אתקרי אדם כגוונא דיליה הוה אדם הא דלתתא דאוקמוהו עליה דהוה ראשון למחשבה ואחרון למעשה ובגין דא אוקמוהו רבנן ישראל עלה במחשבה ליבראות דאתמר עליהו אדם אתם (יחזקאל לד לא) אוף הכי תפארת דאיהו יהוה איהו ראשון למחשבה דאיהי חכמה עלאה ואחרון למעשה דאיהי י' מן אדנ"י חכמה תתאה יראת ה' מלכות דיליה.

³⁴³ עי' דע"ה ח"ב צז ע"ב וצח ע"ג.

³⁴⁴ ק"כ צירופים האחרים (רח"ו).

³⁴⁵ היינו סמא"ל אלהים אחרים (רח"ו)

ספר שמות

אני אמית ואחיה עד השתא מותא הות מסטרא אהרא מכאן ולהלאה אני אמית ואחיה מכאן דבההוא זמנא כל אינון דלא טעמי טעמא דמותא מניה³⁴⁶ תהא לון מותא ויקים לון (מיד³⁴⁷) אמאי בגין דלא ישתאר מההוא זוהמא בעלמא כלל ויהא עלמא חדתא בעובדוי ידוי דקודשא בריך הוא

ואם אמר יאמר וגו' לא אצא חפשי¹⁴⁸ כמה דאתמר כדין פנים ליה פנימו אם בגפו יבא מהו בגפו תנינן כתרנומו בלחודוי יאות הוא אבל הא תנינן כל עלמא לא קאים אלא על גפא הדא דלויית³⁴⁸

ורזא דא בשעתא דקיימא דכר ונוקבא דכר ונוקבא ברא לון קודשא בריך הוא ובכל מה דאזלין עלמא מזדעזע ואלמלא דסרס קודשא בריך הוא דכורא וצנן ית נוקבא הוו מטשטשין עלמא ועל דא לא עבדין תולדין (ד"א ומאן דלא עביד תולדין בגפו) ¹⁴⁹ אם בגפו יבא תחות ההוא גפא דלא עביד תולדין עאל והואיל וכן בגפו יצא לתמן אתדחיא ולא עאל לפרגודא כלל ואתדחיא ואתטריד מההוא עלמא בגפו יצא בגפו יצא ודאי

תא הזי מה כתיב (ויקרא כ כ) ערירים ימותו ערירים (כתיב) כלל דכר ונוקבא ברזא דכורא עאל וברזא דנוקבא יפוק עאל בהאי

אני אמית ואחיה עד עכשיו המח היה מן הצד האחר מכאן והלאה אני אמית ואחיה מכאן שבאותו הזמן כל אותם שלא טעמו טעם המות ממנו יהיה להם מות ויקים אותם (מיד) למה כדי שלא תשאר מאותה הזוהמא בעולם כלל ויהיה עולם חדש במעשי ידי הקדוש ברוך הוא.

ואם אמר יאמר וגו' לא אצא חפשי כמו שנתבאר אז פוגם אותו בפגם אם בגפו יבא מה זה בגפו שנינו כתרנומו לבדו יפה הוא אבל הרי שנינו כל העולם לא עומד אלא על סנפיר אחד של לויתן.

וסוד זה בשעה שעומדים זכר ונקבה שזכר ונקבה ברא אותם הקדוש ברוך הוא ובכל מה שהולכים העולם מזדעזע ואלמלא שסרס הקדוש ברוך הוא את הזכר וצנן את הנקבה היו מחריבים את העולם ועל כך לא עושים תולדות (ומי שלא עושה תולדות בגפו) אם בגפו יבא תחת אותו סנפיר שלא עושה תולדות נכנס והואיל וכן בגפו יצא לשם נדחה ולא נכנס לפרגוד כלל ונדחה ונטרד מאותו העולם בגפו יצא בגפו יצא ודאי.

בא וראה מה כתוב (ויקרא כ) ערירים ימתו ערירים (כתוב) כלל של זכר ונקבה בסוד של זכר נכנס ובסוד

³⁴⁶ מהקב"ה (דע"ה ח"ב נז ע"ד)

³⁴⁷ והנה לכאורה היה נראה לומר דזמן עיכול של כל אותן שימותו קודם התחייה לא יהיה שוה בכולם אלא בכל א' לפי מדרגתו, אבל לפי הנ"א שכתוב בזוהר הנז' ויקים לון מיד, הרי משמע שזמן אחד לכולם (דע"ה ח"ב נז ע"ד – עיי"ש אריכות).

³⁴⁸ פ"י על בירורים שיש בסמאל (מ"מ). ויסוד דלוייתן הוא הסנפיר כמ"ש בר"מ פ' תצא (רעט ע"א) מאי ניהו לויתן, אמר ליה האי איהו דדרגיה עד"א וצדיק דאתמר ביה גוף וברית חשבינן חד, ואיתרבי בימא דא דאיהי אימא עילאה ים כו' דא איהו לויתן דקאי על שפת הים, ועלמא קאי על סנפירו, דא צדיק יסוד עולם, דכל עלמא קאים עלוי, ור"ל התנין הזה הוא דרגא דעד"א של בינה, שהוא הזכר של התנינים של החוורתא, וגלגלת הוא ים עלאה, בינה, וסנפירו יסוד, וכל העולם כולו עומד עליו, שעולם מתחיל מחסד, והוא כולל כל העולם (בהגר"א על ספד"צ יג ע"א). ר"ל שהסנפיר הוא נמשך מכח היסוד, והוא תולדתו, אבל הסנפירין עצמן הם מה ששט ופורח בהן, וכמ"ש בחולין (נט ע"א) אלא שהם תולדות היסוד והם מהח"ג שבו, אבל היסוד עצמו של הלויתן הוא רק מבפנים, וכמ"ש בכורות ח ע"א כי בדגים הוה זכרותם מבפנים, שהרי הם מטילים ביצים ואינם מולידים, וכמ"ש ז ע"ב, ועי' תוס' שם, וכן ברבינו תיקונים מד ע"ג ע"ש כל הענין, ומבואר שם כי הסנפירים הם חו"ג, אך הכוונה הוא שהם נמשכים מהח"ג שביסוד, והעיקר נראה כי גם היסוד שלו נקרא גם כן בשם סנפיר, והוא ע"ש תולדותיו, כי הסנפירים הם תולדותיו כנז', ונקרא היסוד שלו עצמו גם כן בשם סנפיר (הגהות לש"ו שם). ועי' לש"ו דע"ה ח"ב מה ע"ב, שהיסוד היא בפנים והסנפירין בחוץ. ומש"כ שים אוקיינוס עומד על סנפירו של לויתן, עניינו הוא שעל ידי יסוד דנחש בריח הניתן בתהום מתברכים מימיו, וים האוקיינוס נובע ומתפשט ויוצא (התפשטות הבינה) מהתהום (בינה). ועי' זהר בא לד ע"ב, דכל עלמא לא משתלשל אלא על סנפירו, שכן הלויתן הוא הנחש בריח מנובע מהחכמה הרבוצה בתהום הרי הוא יסוד דבינה, והבינה מקבלת משפע היסוד הרי הוא הסנפירו דהלויתן, ועי"ז יצא ונעשה כל העולם, הרי הוא הו"ק.

ספר שמות

ויפוק בהאי והאי איהו אתר דקא אתדבק ביה
בההוא עלמא דהא קודשא בריך הוא לא בעי
דיעול קמיה מאן דמסרס גרמיה בהאי עלמא

של נקבה יצא נכנס בזה ויוצא בזה
וזהו מקום שנדבק בו באותו העולם
שהרי הקדוש ברוך הוא לא רוצה
שיכנס לפניו מי שמסרס עצמו בעולם
הזה.

תא הזי מן קרבנא דלא

בא וראה מן הקרבן שלא

קט/א

הוּוּ מקרבין קמיה סרוסא ואפיקו ליה דלא
יתקריב לקמיה ופקיד ואמר (ויקרא כב כד)
ובארצכם לא תעשו וכן לדרי דרין אסיר
לסרוסי בריין דברא קודשא בריך הוא בעלמא
דהא כל סרוסא דסמרא אחרא איהו³⁴⁹ ואי
איהו אשתדל ונסיב אתתא ולא עביד תולדין
ולא בעא³⁵⁰ ואף על גב דאית ליה אתתא או
אי היא לא בעאת ועאל לההוא עלמא בלא
תולדין מה כתיב (&) אם בעל אשה הוא ולא
אשגחו לפעל ידוי דמאריהון ויצאה אשתו עמו
איהו יעול בגפו דדכורא ואיהי בנוקבא בגפו
יבא בגפו יצא כמה דאתמר כלא על תקוניה

היו מקריבים לפניו מסרס והוציאו
אותו שלא יקרב לפניו וצוה ואמר
(ויקרא כב) ובארצכם לא תעשו וכן
לדורי דורות אסר לסרס את הבריות
שבראם הקדוש ברוך הוא בעולם
שהרי כל סרוס הוא של הצד האחר
ואם הוא השתדל ונשא אשה ולא
עשה תולדות ולא רצה ואף על גב שיש
לו אשה או שהיא לא רצתה ונכנס
לאותו עולם בלי תולדות מה כתוב אם
בעל אשה הוא ולא השגיחו לפעל ידי
רבונם ויצאה אשתו עמו הוא יכנס
בגפו של זכר והיא בנקבה בגפו יבא
בגפו יצא כמו שנתבאר הכל על תקונו.
אם אדניו יתן לו אשה כמו
שנתבאר אם אדניו זה אדון כל הארץ
יתן לו אשה מכאן שלא ברשות האדם
עומד לשאת אשה אלא (הכל משלי
טז) פלס ומאזני משפט לה' הכל
במאזנים לעלות יתן לו אשה שהרי זה

אם אדניו יתן לו אשה (&) כמה דאתמר אם
אדניו דא איהו אדון כל הארץ יתן לו אשה
מהכא דלאו ברשותא דבר נש קיימא למיסב
אתתא אלא (כלא) (משלי טז יא) פלס ומאזני
משפט ליהו"ה) כלא במאזנים לעלות³⁵¹ (&)

³⁴⁹ עי' ע"ח שער כט פרק ג: יש בו [בדיקנא דא"א] ב' מזלות, מזל הח' ומזל י"ג והם זכר ונקבה, ומהח' שהוא זכר נשפע כח באבא, ומי"ג שהוא נקבה משם נשפע כח באמא. ולכן זה המוח העליון משפיע ע"י הדעת שבו שהוא מזל ח' אל מזל י"ג, ואחר כך לוקחים הטפה או"א, ואח"כ הם מורדין הטפה בסוד מוחין לבניהן ז"ן. נמצא, כי מתעורר המזל הנ"ל בהתלבשות או"א, ואז מורישין או"א מוחין לבניהן³⁴⁹. ואמנם כל זה אינו רק בכח התעוררות יסוד תחתון דא"א המתלבש בז"ן, וז"ס סריס שאין לו זקן, כי הרי מכח היסוד מתעורר דיקנא עלאה כנזכר, ע"כ. היינו סריס הוא חסר קישור לדעת.
³⁵⁰ זה הפלס ממ"ש בדף קו ע"א על הפסוק אם בעל אשה הוא, שפ"י שם אם בעל אשה, היינו דאשתדל באתתיה שלא יכיל. אבל הכא מפ' דנסיב, ופי' או מצדו דלא בעא למעבד תולדין, או מצדה דלא בעאת, והסכים לה בעלה. וכן פסוק, אם אדוניו וכו', פי' זה אינו כפי' דלעיל, דלעיל פי' אם אדוניו וכו', היינו מי שלא נשא אשה כלל, וקב"ה חס עליה, ויהיב גרושה וכו', והכא מפרש אם אדוניו, היינו מי שנשא אשה ולא הוליד ממנה כלום, ויהיב ליה קב"ה אתתא ברחמי שראויה להוליד. ואחר שהוליד ממנה בנים, גבי מניה קב"ה מה דגרע ההוא מבועא תחלה, ולכך האשה וכו' והוא יצא בגפו (מ"מ).
³⁵¹ עי' לקמן רנה ע"א. ועי' בהגר"א בספד"צ א ע"ד שהוא צורת תיקון, של מתקלא, ועי' ב"ע קלד ע"ב: סוד המתקלא כפ' ימין וכפ' שמאל או"א דתליין בימין ובשמאל ב' ידי דע"ק ושרשם בדיקנא בב' מזלות והם נק' מאזנים כמ"ש במאזנים לעלות כו' שהוא סוד המזל המעלה ומוריד מרים ומשפיל. ועי' זהר ח"א פט ע"א: ומההוא יומא [אחרי מעמד הר סיני] ולהלאה קב"ה ברי עלמין ומאן אינון זווגין דבני נשא דהא מההוא זמנא קב"ה מזווג זווגין [ואומר] (ואמר) בת פלוני לפלוני ואלין אינון עלמין דהוא ברי. ועי' ספר הליקוטים פרשת ויצא: הנשמות כולם מעת יצירתם ממקור העליון ממקום אשר ממנו חוצבו ויצאים יחד זכר ונקבה, ואח"כ הולכים כל א' לעצמו, הזכר למקום א' והנקבה למקום א', ומזדווגים אח"כ בעה"ז בת פלוני לפלוני. עי' יהל אור ח"ב לג ע"ב: בטחו בו בכל עת, שהוא סוד הזיווג, שנקרא כל ועת, בחיבורא כידוע. ואמר שיש לבטוח בזה על ה', כמ"ש (מו"ק יח ע"ב) מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים שמה' אשה לאיש וכו' וכמ"ש אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בונוי בו, שהוא הזיווג שנקרא בנין בית כידוע. ואמר אם ה' כו', ששוא הוא עסק בני אדם בענין הזיווג, שהכל הוא מאת ה', וז"ש אך הבל בני אדם כזב בני איש רק במאנים לעלות וכו'.

ספר שמות

יתן לו אשה דהא לאו ברשותיה איהו ומאן איהי ההיא דלאו דיליה ולא אודמנת לנביה ומאן איהי ההיא דהות זמינא לאחרא ואקדים האי ברחמי ונטיל לה דא אתייהיבת ליה דלא אתחזיאת ליה וקודשא בריך הוא חמי מרחיק וחמי לההיא אתתא דזמינת לאפקא תולדין בעלמא אקדים האי ברחמי ואתייהיבת ליה ועביד איבין וזרע זרעא באתתא (ס"א בנגתא) דלאו דיליה בגין כך האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו אי ענייא מסכנא כמה אשתדל בריקניא לאה ואשתדל למעבד פירין בנגתא דלאו איהי דיליה ונפק בריקניא

סבא סבא בעדנין (ס"א בענינין) אלין לא הוית ברגליך דחי לתרעא כמאן דשכיב בארעא בלא תוקפא דהא אתחלש ומחלשא סגי דלא יכיל דחי ברגלוי אתתקף סבא ולא תדחל האי ענייא מסכנא דאשתדל בריקניא אימא אמאי אי בגין דזרע בנגתא אחרא דלאו דיליה יאות אי הכי (ס"א אבל הכא) קודשא בריך הוא יהיב ליה ההוא נגתא למזרע בה דהא איהו לא נטיל לה

אלא תא חזי כל מלין דקודשא בריך הוא עביד כלהו בדינא אינון ולא הוה מלה בריקניא האי דקודשא בריך הוא יהב ליה אתתא ועבד בה פירין ואיבין לאו האי כשאר בני גלגולא ולא דמי מאן דאשתדל בהאי עלמא לאסגאה אילנא (ס"א ולא יכיל) למאן דלא בעא לאסגאה ולאשתדלא ואעקר ואפיל מרפין דאילנא ואזער איבא דיליה

האי דאדניו יהיב ליה אתתא בגין למעבד איבין הא אשתדל בקדמיתא³⁵² בגין לאסגאה אילנא ולא יכיל זכייין כל כך לית ליה (ס"א דבנין גם כן לית ליה) דאי הוה זכאה כדקא יאות לא הוה תב בגלגולא (כאבנא בקוספיתא) דהא כתיב (ישעיה נו ה) ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות והשתא דלא זכה קודשא בריך הוא חמי דהא אשתדל ולא יכיל האי אדוניו יתן לו אשה כמה דאתמר וכיון דחס עליה קודשא בריך הוא ויהב ליה ברחמי קודשא בריך הוא

לא ברשותו הוא ומי היא ההיא שאינה שלו ולא הזדמנה אליו ומי היא אותה שהיתה מזמנת לאחר והקדים זה ברחמים ונטל אותה זו נתנה לו שלא ראוייה לו והקדוש ברוך הוא רואה מרחוק ורואה את אותה אשה שעתידה להוציא תולדות בעולם מקדים זה ברחמים ונתנת לו ועושה פרות וזורע זרע באשה (בגן) שאינה שלו לכן האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו אי עני מסכן כמה השתדל בריקנות התיגע ונשתדל לעשות פרות בגן שאינו שלו ויצא בריקנות.

זקן זקן בזמנים (בענינים) הללו לא היית ברגליך דוחה את השער כמי ששוכב בארץ בלי כח שהרי נחלש ומחלשה רבה שלא יכול דוחה ברגליו התחזק זקן ואל תפחד העני המסכן הזה שהשתדל לריק אמר למה אם משום שזרע בגן אחר שאינו שלו יפה אם כך (אבל כאן) הרי הקדוש ברוך הוא נתן לו אותו הגן לזרע בו שהרי לא הוא שלקח אותה.

אלא בא וראה כל הדברים שעושה הקדוש ברוך הוא כולם הם בדין ולא היה דבר לריק זה שהקדוש ברוך הוא נתן לו אשה ועשה בה פרות וגדולים אין זה כשאר בני הגלגול ולא דומה מי שמשתדל בעולם הזה להגדיל את האילן (ולא יכול) למי שלא רוצה להגדיל ולהשתדל ועוקר ומפיל את העלים של האילן ומקטין הפרי שלו.

זה שאדוניו נתן לו אשה כדי לעשות פרות הרי השתדל בהתחלה כדי להגדיל את האילן ולא יכל זכויות כל כך אין לו (של בנים גם כן אין לו) שאם היה צדיק כראוי לא היה שב בגלגול (כאבן בכף הקלע) שהרי כתוב ונתתי לכם בביתי ובחמתי יד ושם טוב מבנים ומבנות ועכשיו שלא זכה הקדוש ברוך הוא רואה שהרי השתדל ולא יכל זה אדוניו יתן לו אשה כמו שנאמר וכיון שחס עליו הקדוש ברוך הוא ונתן לו ברחמים הקדוש ברוך הוא

³⁵² קשה דלעיל אמר בדף קו אי אשתדל ולא יכיל, מה כתיב, ויצאה אשתו עמו, תרוייהו אתיין בגלגולא, וזכייין לאתחברא כמלקדמין, ולא הזכיר שום עונש. ויש לומר דשני מיני השתדלות הם, ולעיל מיירי שנשתדל בכל מאמצי כחו מה שהיה ביכולתו (מ"מ).

ספר שמות

גובה משלו בתחלה ונוטל מה שגרע אותו המעיין ולכן האשה וילדיה תהיה לאדניה ואחר כך ישוב וישתדל על עצמו להשלים גרעונו עד כאן סוד הכתוב.

זקן זקן אתה אמרת על זה שלריק השתדל ולא השגחת עליך שלריק אתה הולך במה שאמרת שהרי הכתוב רודף אחריו שסותר את כל הבנין שבנית עד עכשיו ואתה חושב שאתה משיט את הים לרצונך ומהו שכתוב ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדני את אשתי וגו'.

אי זקן זקן עיף כח מה תעשה חשבת שלא יהיה מי שירדף אחריו הרי הכתוב הזה רודף אחריו ויוצא מאחר הכתל כאילה בשדה מדלג דלוגים אחריו שלשה עשר דלוגים דלג אחריו והשיג אותו מה תעשה זקן עכשיו יש לך להתגבר בכחך שהרי גבור חזק היית עד היום זקן זקן תהיה זוכר את יום השלג כשזרענו פולים והיו כמה גברים בני

אי סבא סבא לאי חילא מה תעביד חשבת דלא ליהוי מאן דרדיף אבתרך והא האי קרא רדיף אבתרך ונפיק מבתר כותלא כאילה בחקלא מדלג דלוגין אבתרך תליסר דילוגין³⁵⁶ דליג אבתרך ואדביק לך מה תעביד סבא השתא אית לך לאתגברא בחילך דהא גיבר תקיף הוית עד יומא סבא סבא הווי דכיר יומא דתלגא כד זרענא פולין³⁵⁷ והווי כמה גיברין בני

קט"ב

חיל כנגדך ואתה לבדך נצחת שלשה עשר גברים חזקים בני חיל שכל אחד מהם הורג אריה טרם שיאכל.

אי סבא סבא לאי חילא מה תעביד חשבת דלא ליהוי מאן דרדיף אבתרך והא האי קרא רדיף אבתרך ונפיק מבתר כותלא כאילה בחקלא מדלג דלוגין אבתרך תליסר דילוגין³⁵⁶ דליג אבתרך ואדביק לך מה תעביד סבא השתא אית לך לאתגברא בחילך דהא גיבר תקיף הוית עד יומא סבא סבא הווי דכיר יומא דתלגא כד זרענא פולין³⁵⁷ והווי כמה גיברין בני

אי סבא סבא לאי חילא מה תעביד חשבת דלא ליהוי מאן דרדיף אבתרך והא האי קרא רדיף אבתרך ונפיק מבתר כותלא כאילה בחקלא מדלג דלוגין אבתרך תליסר דילוגין³⁵⁶ דליג אבתרך ואדביק לך מה תעביד סבא השתא אית לך לאתגברא בחילך דהא גיבר תקיף הוית עד יומא סבא סבא הווי דכיר יומא דתלגא כד זרענא פולין³⁵⁷ והווי כמה גיברין בני

אי סבא סבא לאי חילא מה תעביד חשבת דלא ליהוי מאן דרדיף אבתרך והא האי קרא רדיף אבתרך ונפיק מבתר כותלא כאילה בחקלא מדלג דלוגין אבתרך תליסר דילוגין³⁵⁶ דליג אבתרך ואדביק לך מה תעביד סבא השתא אית לך לאתגברא בחילך דהא גיבר תקיף הוית עד יומא סבא סבא הווי דכיר יומא דתלגא כד זרענא פולין³⁵⁷ והווי כמה גיברין בני

חיל כנגדך ואתה לבדך נצחת שלשה עשר גברים חזקים בני חיל שכל אחד מהם הורג אריה טרם שיאכל.

³⁵³ עי' שעה"מ ואתחנן על גידול בלימוד התורה, צ"ע אם אותו דבר כאן.

³⁵⁴ הקבלה הוא חיבור שני התורות שמביא סודות קבלה שבע"פ במקרא, ולכן כל עסקן של ראשונים במדרשי המקראות, וכו' בפשוטי המדרשות כמו ספרא וספרי שמביא הלכות שבע"פ הכל במקרא, ולכן התחיל התורת כהנים ב"ג מדות, וכולו הולך אל ה"ג מדות, כי יסוד בו "ג תיקונין, ה' חומשי תורה בה"ס מחסד עד הוד כנ"ל, ומדרשי המקראות ביסוד והן נגד ו' תיבות של פסוק שמע ישראל (דברים ו ד), ה' תיבות בה"ס, אחד ביסוד, שמחבר כאחד, אחד גי' "ג כמ"ש בתז"ח (טו ע"ג), ואח"כ ו' תיבות ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד במלכות נגד תורה שבעל פה, ששה סדרים ו"ק דילה. אבל בתורה שבכתב, יסוד כליל משניהם, לפי שכולו גנוז במלכות, לכן הוא בע"פ, מדרשי המקראות, וכ"ז הוא בסודות קבלה כמו שמפרש והולך (בהגר"א בתיקו"ז לו ע"ג).

³⁵⁵ עי' תיקו"ז מב ע"א: א"ל מאן אתה א"ל אנא איהו ברא דנונא חדא דשט בימא רברבא ובלע כל נונין דימא ואפיק להון חיים לבר. בהגר"א: דנונא חדא כו' - ר"ל, יסוד כמ"ש"ל (מד ע"ב) לויתן לעילא כו', והוא עולה בדעת ומתמלא ממוחא בינה, ימא רבא, ונכנסין בו כל הנשמות. וז"ש ואפיק לון כו', שהוא חי, ומסט' (שמואל ב' כג כ) בן איש חי, כמ"ש בפרשת בראשית (זהר ו ע"א) על פסוק ובניהו כו', ובר"פ שמות (ב ע"ב) זוהר איבא דאילנא כו' אלין אקרון חיינן להאי עלמא וחיינן כו'. ומ"מ עיקר הלוייתן הוא בדעת דרגא דמרע"ה, כמ"ש בפ' שמות (יא ע"ב) מבית לוי דא קב"ה אתר דחכמה עילאה והוא נהר מתחברן כחדא ולא מתפרשין לעלמין, מבית לוי דאשרי לויתן לחידו לעלמא וכו', וכן בפ' שלח (קעד ע"ב).

³⁵⁶ הם "ג תיבות שבפ' (שמות כא ה) ואם אמר יאמר העבד, ובתיבת "ד, האחרונה, הזכיר חפשי. נר' כי יכול לקחם לעצמו, וזה אמרו אח"כ, הני תליסר דלית בהו חילא אלא מילין, דהא אמר יאמר כתיב, נראה שמדבר על אמירת העבד, שיש בהם "ג תיבות. ואולי יחשוב "ג מן אמר יאמר עד סוף הפ', ולא יחשוב מלת ואם שאינו מדברי העבד רק לשון הפ' ואם יהיה כך או כך (זהר הרקיע).
³⁵⁷ עי' ענינו לעיל צז ע"ב.

ספר שמות

אי לאינן תליסר גוברין נצחת הני תליסר דלית בהו חילא אלא מלין על אחת כמה וכמה אמר יאמר כתיב³⁵⁸ אלא קודשא בריך הוא ארחיה למעבד דינא לכלא כד מטא זמנא דהאי (אתתא) לאשכחא בר זוגה מה עביד קטיל לדין ונטיל לה ההוא בר זוגא ואיהו נפיק מהאי עלמא בלחודי יחידאה

ואם אמר יאמר הא אוקמוה חברייא כפשטיה דקרא ואם אמר בשירותא דשית שנין יאמר בסופא דשית שנין עד לא יעול שביעאה דהא אי אמר כד איהו אפילו ביזמא חד משביעאה מלוי במלין מאי טעמא העבד כתיב בעוד דאיהו עבד בשתא שתיתאה אמר בשירותא דשית שנין ולא אמר בסופא דשית שנין לאו כלום הוא ובגין כך תרי זמני אמר יאמר

והכא בעוד דאיהו בהאי אתתא אסני צלותין ובעותין בכל יומא לגבי מלכא קדישא כמה דהוה שירותא ברחמי הכי הוא סופא ברחמי ודא הוא אמר יאמר אמר בקדמיתא כד אקדים ברחמי יאמר בסופא ויתקבל ברחמי ומה יאמר אהבתי את אדוני דבגין דא ובסגיא דצלותין רחים ליה לקודשא בריך הוא ואתקין עובדוי ואמר אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי קודשא בריך הוא קביל ליה בההוא תיובתא ובאינן סגיא דצלותין

מה עביד קודשא בריך הוא מה דהוה זמין לאהדרא ליה בגלגולא ולמסבל עונשין בהאי עלמא על מה דעבד לא אהדר ליה להאי עלמא ומה עביד קריב ליה לבי דינא דמתיבתא דרקיעא³⁵⁹ ודיינין ליה ומסרין ליה לבי מלקיותא וארשים ליה קודשא בריך הוא היך אתמסר לבי עונשא ופנים ליה למהוי תחות שלטניה¹⁵⁰ דערלה (נ"א) ופקיד ליה למהוי תחות שלטניה דיובלא¹⁵¹ עד זמן ידיעא ובתר פריק ליה

אם את אותם שלשה עשר גברים נצחת אלה שלשה עשר שאין בהם כח אלא דברים על אחת כמה וכמה כתוב אמר יאמר אלא הקדוש ברוך הוא דרכו לעשות דין לכל כשמגיע זמנה של האשה הזו למצא את בן זוגה מה עושה הורג את זה ונוטל אותה אותו בן זוגה והוא יוצא מן העולם הזה לבדו יחידי.

ואם אמר יאמר הרי בארו החברים כפשט הכתוב ואם אמר בראשית של שש השנים יאמר בסוף שש השנים טרם תכנס השביעית שהרי אם אמר כשהוא אפילו ביום אחד מהשביעית דבריו בטלים למה כתוב העבד בעוד שהוא עבד בשנה הששית אמר בראשית של שש השנים ולא אמר בסוף שש השנים אינו כלום ולכן פעמיים אמר יאמר.

וכאן בעוד שהוא באשה הזו מרבה תפלות ובקשות בכל יום למלך הקדוש כמו שהיה הראשית ברחמים כך הוא הסוף ברחמים וזהו אמר יאמר אמר בתחלה כשהקדים ברחמים יאמר בסוף ויתקבל ברחמים ומה יאמר אהבתי את אדני שבגלל זה וברב התפלות אוהב את הקדוש ברוך הוא מתקן מעשיו ואומר אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי והקדוש ברוך הוא מקבל אותו באותה תשובה ובאותן התפלות הרבות.

מה עושה הקדוש ברוך הוא מה שהיה מזמן להחזירו בגלגול ולסבל עונשים בעולם הזה על מה שעשה לא מחזירו לעולם הזה ומה עושה מקרב אותו לבית דין של ישיבת הרקיע ודנים אותו ומוסרים אותו לבית המלקות ורושם אותו הקדוש ברוך הוא איך נמסר לבית הענש ופוגם אותו להיות תחת שלטון הערלה (ומצוה אותו להיות תחת שלטון היובל) עד זמן ידוע ואחר כך גואל אותו.

³⁵⁸ ר"ל שהם נחשבים למלה א', והם י"ג מלין. ואלו הם י"ג דילוגין הנז', וצ"ע מה כוון הסבא בדילוגים אלו (רח"ו).

³⁵⁹ בגין דתרין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרין ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקיע דא מטטרין (זו"ח לו ע"א). עי' בהגרא"ב בתז"ח לג סע"ד.

ספר שמות

אי בההוא זמנא דקא עבדין ליה פנימו אי מטא יובלא אפילו יומא חד ליובלא אתחשב (ליה) כמה דאשכח זמנא עד יובלא הכי אתענש ולא יתיר אתא יובלא ואפרוק ועאלין ליה גו פרנודא עד הכא אסתים עינוי ההוא סבא רגעא חדא

פתח ואמר (מיכה ו ב) שמעו הרים את ריב יהוה והאיתנים מוסדי ארץ כי ריב ליהוה עם עמו וגו' אי סבא עד השתא הוית בעמקי ימא והשתא דלגת בטורין תקיפין למעבד עמהון קרבא אלא ודאי עד כען בימא תקיפא אנת³⁶⁰ אבל עד דאולת בעמקי ימא פגעת באינון טורין³⁶¹ תקיפין די בגו ימא ואערעת בהו השתא אית לך לאנהא קרבא בעמקי ימא ובהנהו טורין

סבא לאי חילא מאן יהבך בדא הוית בשלם ובעית לכל האי אנת עבדת אנת סבול השתא לית לך אלא לאנהא קרבא ולנצחא כלא ולא למהדר לאחורא אתקף בחילך¹⁵² חגור חרצך ולא תדחל לתברא הני טורין דלא יתתקפון לגבך אימא לון טורין רמאין טורין תקיפין היך אתון מתתקפין

תרי קראי כתיבי³⁶² חד כתיב (שם א) קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך וחד כתיב (&) שמעו הרים את ריב יהוה אלא אית טורין ואית טורין אית טורין³⁶³ דאינון טורין

אם באותו זמן שעושים לו פגם אם הגיע יובל אפילו יום אחד ליובל נחשב כמי שמצא זמן עד היובל כך נענש ולא יותר בא היובל ונגאל ומכניסים אותו לתוך הפרגוד עד כאן הסתיר אותו זקן את עינוי רגע אחד.

פתח ואמר (מיכה ו) שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מסדי ארץ כי ריב לה' עם עמו וגו' אי זקן עד כאן היית בעמקי הים ועכשיו דלגת על הרים חזקים לעשות עמהם קרב אלא ודאי עד עכשיו אתה בים החזק אבל עד שהלכת לעמקי הים פגשת את אותם הרים חזקים שבתוך הים ונתקלת בהם עכשיו יש לך לערך קרב בעמקי הים ובהרים הללו.

זקן עיף כח מי נתנך בזה היית בשלום ורצית את כל זה אתה עשית אתה סובל עכשיו אין לך אלא לערך קרב ולנצח את הכל ולא לחזר לאחור התחזק בכחך חגר מתניך ואל תפחד לשבר את ההרים הללו שלא יתחזקו עליך אמר להם הרים רמים הרים חזקים איך אתם מתגברים.

שני פסוקים כתובים אחד כתוב קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך ואחד כתוב שמעו הרים את ריב ה' אלא יש הרים ויש הרים יש

³⁶⁰ היא המלכות, שכל הסודות שהזכיר הסבא הם במלכות, כגון ההוא רוחא דשבק בה בעלה, וכמ"ש בדף ק' דבר נש אחרא בכל דרא לא עאל בארבא וכו', ופי' הרח"ו שם היא רחל מ' (מ"מ).

³⁶¹ פי' הם חג"ת ונה"י דז"א שבתוך המלכות (מ"מ).

³⁶² פי' ולמה כפל הרים ב' פעמים, ועוד למה בחד כתיב ריב ה', תלה הריב בהקב"ה, ובחד כתיב קום ריב את ההרים, שתלה הריב בנביא. ובתירוץ שאמר זהר יתורץ הכל, שחג"ת דז"א תלה הריב בהקב"ה, לפי שהם גדולים, וחג"ת דנוק' תלה הריב בנביא, לפי שהם קטנים (מ"מ).

³⁶³ למעלה מביא דאית הרים ואית הרים לעיל מן הרים ואית גבעות לעילא מן גבעות והענין כי הרים הם בחי' ג' ספי' שהם חג"ת וגבעות הם בחי' ג' ספי' והנה נודע כי נה"י דאמא נכנסין תוך כל פרצוף דז"א וכן מנה"י דז"א נעשה כל פרצוף נוקבא ונה"י דבינה הם יותר גבוהים מחג"ת או נה"י דז"א כי הלא תחלתם וראשיתם שהם ג' פרקין קדמאין הם בג' ראשונות דז"א ולכן נה"י דאמא נק' הרים אבהן [אדצ"ל רמאין] כי הם גדולים מהז"א כנזכר כי הם בג"ר דז"א ונמצא כי נה"י דאמא יותר גבוהים מחג"ת דז"א. וכבר ביארנו כי חג"ת דז"א הם נקר' הרים אמנם נה"י דאימא נקראו הרים ע"ג הרים כי הם יותר גבוהים מחג"ת הנקר' ג"כ הרים ונה"י דז"א הם נקר' גבעות שהם תחת חג"ת דז"א הנקר' הרים ולכן נקר' גבעות ואלו הם נקרא גבעות לעילא מגבעות שהם נה"י דנוקבא כי אלו דז"א הם יותר גבוהים ונקר' גבעות לעילא מגבעות. והנה בהיות ז"ון א"בא כדי שתחזור הנוקבא פ"ב עם ז"א צריך להקדים אליה ענין הנסירה וכבר ביארנו לך ענינה שהוא הפלת דורמיטא על ז"א שנעקרים נה"י דאימא מתוך ז"א ונכנסים בנוקבא ואז נגדלת בכל הז"א ואז יכלה לחזור פ"ב. הנה פ' זה מדבר בזה הדרוש ואמר (ישעיה נד י) כי הרים ימושו פי' שהם נה"י דאימא ימוטו פי' שמשתלקים לגמרי מהז"א כדי לכנוס בנוקבא והטע' הוא כי אחרי שהוא תוך הז"א עצמו מבפני' כנודע לכן א"א ליכנס בנוקבא רק עד שיוסרו לגמרי מתוך הז"א. ואמנם (ישעיה נד י) הגבעות תמוטנה פי' אחר שהיא ננסרה ע"י הנזכר שנכנסו בה מוחין דנה"י דאימא וגדלה עד כנגד כל אחורי הז"א ונותן בה כח ההוא אז חוזרים ומשתלקים נה"י דאמא מתוכה ואז היא מתמעטת מעט מעט כי כפי מה שיוצא ממנה נה"י דאימא כך

ספר שמות

רמאין³⁶⁴ לעילא לעילא לאלין כתיב (&) שמעו הרים את ריב יהו"ה ואית הרים דאינון¹⁵³ מורין תתאין³⁶⁵ לתתא מנייהו לאלין כתיב (&) קום ריב את ההרים דהא רדיף מצותין אית לגבייהו³⁶⁶ ועל דא אית מורין ואית מורין

ואי תימא סבא הא כתיב (&) ותשמענה הגבעות אלין גבעות כל אינון דלתתא והשתא אנת עביד לון הרים אלא הכי הוא לגבי אינון מורין רמאין אקרונ גבעות³⁶⁷ כד אינון בלהודייהו אינון הרים אקרונ

תא חזי כתיב (&) והאיתנים מוסדי ארץ כיון דכתיב (&) שמעו הרים

ק/א

מאן אינון הרים ומאן אינון איתנים אלא הרים ואיתנים כלהו חד אבל אלין תלת עלאין³⁶⁸ לעילא על רישייהו ואינון תלת לתתא³⁶⁹ מנייהו וכלהו חד הרים לעילא ועלייהו אמר דוד (תהלים קבא א) אשא עיני אל ההרים³⁷⁰ ואלין אינון תלת קדמאי והאיתנים מוסדי ארץ³⁷¹ אלין אינון תלת בתראי לתתא מנייהו תרי סמכי ביתא וחד חדוה דביתא ואלין אקרונ¹⁵⁴ מוסדי ארץ איתנים אינון ואיתנים אקרונ

סבא סבא הא ידעת מאן דאגח קרבא אי לא ידע לאסתמרא לא ינצח קרבין אצטרך למחאה בידיה ולאסתמרא ברעיוניה ומה

הרים שהם הרים רמים למעלה למעלה לאלה כתוב שמעו הרים את ריב ה' ויש הרים שהם הרים תחתונים למטה מהם ולאלה כתוב קום ריב את ההרים שהרי רודף מריבות יש להם ולכן יש הרים ויש הרים.

ואם תאמר זקן הרי כתוב ותשמענה הגבעות אלה גבעות כל אותם שלמטה ועכשיו אתה עושה אותם הרים אלא כך הוא לאותם הרים רמים נקראים גבעות כשהם לבדם הם נקראים הרים.

בא וראה כתוב והאיתנים מסדי ארץ כיון שכתוב שמעו הרים

מי הם הרים ומי הם אתנים אלא הרים ואתנים הכל דבר אחד אבל אותם שלשה עליונים מעל ראשיהם ואותם שלשה למטה מהם וכולם אחד הרים למעלה ועליהם אמר דוד אשא עיני אל ההרים ואלה הם שלשה הראשונים והאתנים מסדי ארץ אלה הם שלשה אחרונים למטה מהם שני עמודי הבית ואחד שמחת הבית ואלה נקראו מסדי ארץ אתנים הם ואתנים נקראו.

זקן זקן הרי ידעת מי שעורך קרב אם לא יודע להשמר לא ינצח בוקרבות צריך להכות בידו ולהשמר

היא מתמעטת ויורדת עד שנשארת בסוד נקודה א' תחת היסוד דז"א מאחוריו אך עכ"ז נשאר בה כח הרשימו הנזכר וע"י הרשימו חוזרת להיות עמו פ"ב בסוד אותה הנקודה ואח"כ אנו חוזרים ומגדילין אותה בהיותה בפנים כנז' בברכת אבות. לפי שהם בפנימיותו הם מסתלקים ונאמר בהם כי ההרים ימושו אבל נה"י דז"א שנק' גבעות כשמסתלקין מן הנוקבא אינם מסתלקים ממש רק תמוטנה שהם מתמוטטים מעט מעט ויורדת הנוקבא למטה בסוד נקודה עד תחת היסוד אך הם אינם זזים ממקומם וכו'. או יהיה פי' שני וזה אצלי יותר אמיתי והוא כי נה"י דז"א נקר' הרים בערך של הנוק' שהם גבעות והענין הוא כי הלא הנוקבא מאחורי הז"א וכל האחוריים הם דינים כנודע ולכן הנוקבא כולה היא דינים והנה אחוריים של הז"א הם כולם בבחי' אלה"ם ברבוע שהם אחוריים של אלה"ם לפי שכל גבורה שבז"א הולכות אל אחוריו כדי שמשם תצא אל נוקבא (זהר הרקיע).

³⁶⁴ חג"ת דז"א (מ"מ).

³⁶⁵ חג"ת דנוק' (מ"מ).

³⁶⁶ פי' סמא"ל רודף לינק מהם, ולפי זה קום ריב את ההרים, היינו במי שיונק מן ההרים, שהוא סמא"ל. ולקמן בדף ק"ב, פי' קום ריב את ההרים, לפי שישראל היו יודעים השמות שבחג"ת, והיו משביעים בהם למלאכים, כדי לעשות רצונם, ולכן אמר קום ריב את ההרים, ע"ד חלל ממלכה ושריה (מ"מ).

³⁶⁷ חג"ת דנוק' הם נה"י בערך דכורא (רח"ו).

³⁶⁸ חג"ת (רח"ו במ"מ).

³⁶⁹ נה"י (מ"מ).

³⁷⁰ עי' תיקון קמח ע"ב.

³⁷¹ פי' שנה"י דז"א מהם נבנית המלכות כנודע (מ"מ).

ספר שמות

דיהא השיב אחרא דיהא השיב איהו ויד
ימינא זמינא תדיר למחאה ומחשבוי וידא
שמאלית זמינא תדיר לקבלא ולאסתמרא
וימינא לכלא

השתא אמרת והאיתנים איתנים אינון
לתתא והרים לעילא אסתמר סבא דהא
רעיונא אחרא לקבלך דכתיב (שם פט א)
משכיל לאיתן האזרחי ודא איהו אברהם סבא
ואקרי איתן ואי אברהם איהו איתן יצחק
ויעקב איתנים אקרון קום סבא דהא ידעת
רעיונא על דא הוי מחי לרעיונך

(במדבר כד כא) וישא משלו ויאמר איתן
מושבך ושים בסלע קנך איתן דא בקר
דאברהם³⁷² והיינו (בראשית מד ג) הבקר
אור³⁷³ דא עמודא דכל עלמא קיימא עליה
ונהירו דיליה מאברהם ירית נהר היוצא מעדן
אקרי אי סבא סבא הא רעיונא אחרא לקבלך
ולא ידעת לאסתמרא היכי מגיחין קרבא סבא
אן הוא תוקפא דילך ודאי (קהלת ט יא) לא
לגבורים המלחמה

כתיב (&) משכיל לאיתן האזרחי וכתיב
(&) משכיל לדוד דא נהר היוצא מעדן דאיהו
תורגמן לדוד לאודעא ליה מאינון מלין סתימין
עלאין אי משכיל איהו נהר דנפיק מעדן איתן
האזרחי אברהם איהו לעילא ודאי הא ידענא
ואף על גב דאנא סבא על רעיונא דא מחינא
איתן האזרחי תרין דרגין אינון כמה דאת אמר
בקר אור אור הוא אברהם בקר הוא נהר אופ
הכי איתן האזרחי אזרח הוא אברהם איתן
כמה³⁷⁴ דאתמר דא ההוא נהר דנגיד ונפיק
מעדן

השתא סבא קום קאים על רתיכך דהשתא
תנפול ולא תיכול למיקם הא שלמה מלכא
אתי בחילוי ורתיכווי וגברוי ופרשוי ואתי
לקבלך קום פוק מן חקלא דלא ישכח לך תמן
כתיב (מ"א ח ב) ויקהלו אל המלך שלמה כל
איש ישראל בירח האיתנים בחג וגו' ירח
דאתילידו ביה האיתנים ומאן אינון אבהן

ברעיונו מה שיהיה אחר חשוב שיהיה
הוא חשוב ויד ימין מזמנת תמיד
להכות ומחשבותיו ויד שמאלית
זמינים תמיד לקבל ולהשמר וימין
הכל.

עכשיו אמרת והאיתנים איתנים הם
למטה והרים למעלה השמר זקן שהרי
רעיון אחר כנגדך שכתוב (שם פט)
משכיל לאיתן האזרחי וזהו אברהם
הזקן ונקרא איתן ואם אברהם הוא
איתן יצחק ויעקב נקראו איתנים קום
זקן שהרי ידעת רעיון זה היה מכה את
רעיונך.

וישא משלו ויאמר איתן מושבך
ושים בסלע קנך איתן זה בוקר של
אברהם והיינו (בראשית מד) הבוקר
אור זה העמוד שכל העולם עומד עליו
ואת אורו ירש מאברהם נקרא נהר
היוצא מעדן אי זקן זקן הנה רעיון אחר
כנגדך ולא ידעת להשמר איך עורכים
קרב זקן איפה הכח שלך ודאי לא
לגבורים המלחמה.

כתוב משכיל לאיתן האזרחי וכתוב
משכיל לדוד זה נהר היוצא מעדן
שהוא תרגמן לדוד להודיע לו מאותם
דברים הנסתרים העליונים אם משכיל
הוא נהר שיוצא מעדן אז איתן האזרחי
אברהם הוא למעלה ודאי זה ידעתי
ואף על גב שאני זקן על רעיון זה אני
מוחה איתן האזרחי הם שתי דרגות
כמו שנאמר בוקר אור אור זה אברהם
בוקר זה נהר אף כך איתן האזרחי
אזרח הוא אברהם איתן כמו שנאמר
זה אותו נהר ששופע ויוצא מעדן.

עכשיו זקן קום עמד על מרכבתך
שעכשיו תפל ולא תוכל לקום הרי
שלמה המלך בא בכחותיו ומרכבותיו
וגבריו ופרשיו ובא כנגדך קום צא מן
השדה שלא ימצא אותך שם כתוב
ויקהלו אל המלך שלמה כל איש
ישראל בירח האיתנים בחג וגו' ירח
שנולדו בו האיתנים ומי הם האבות

³⁷² יסוד בחמשה חסדים שבו (רח"ו במ"מ). עולה לדעת (מ"מ).

³⁷³ פי' בוקר הוא יסוד (מ"מ).

³⁷⁴ ופי' הכתוב משכיל שהוא איתן מקבל מן אזרחי, ותו ממילך יאות וכו', פי' כיון דאמר משכיל
לאיתן ולא כתב משכיל איתן, א"כ מדבריך, דהיינו מהפסוק עצמו שאתה עוסק בו, יאות דתפוק מן
חקלא וכו' (מ"מ).

ספר שמות

והם איתני העולם וירח זה הוא תשרי
שאלף בית חוזר למפרע ממטה
למעלה.

ועוד מדברין נאה שתצא מן השדה
ולא תמצא שם אלו כתוב משכיל איתן
האזרחי אז כמו שאמרת אבל עכשיו
שכתוב משכיל לאיתן האזרחי הקרב
שלך אינו כלום ותצא מן השדה בעל
כרחך ולא תתראה שם.

אי זקן עני מסכן איך תצא אם כך
ינצחו אותך ותברח מן השדה כל בני
העולם ירדפו אחריך ואין לך פנים
להראות לפני איש לעולמים כאן נשבע
אני שלא אצא מהשדה וכאן אראה
פנים בפנים בשלמה המלך וכל איש
ישראל והגברים והפרשים והמרכבות
שלו הקדוש ברוך הוא יסיע לך זקן
שהרי אתה עיף כח קום זקן התגבר
בכחך והתחזק שעד היום הזה היית
גבור חזק בגברים.

פתח ואמר משכיל לאיתן האזרחי
אלו כתוב משכיל לדוד אז כמו
שאמרת אבל משכיל לאיתן כתוב יש
משכיל ויש משכיל יש משכיל למעלה
ויש משכיל למטה משכיל לאיתן בזמן

³⁷⁵ ראש האצילות למעלה למטה הוא כסדר האלפא ביתא שלנו מתחיל בא' ומסיים בת' היא המל' וכאשר אנו רוצים לעלות ממטה למעלה להעלות האותיות אל הבינה מקום אשר ממנה חוצבו נתחיל מאות ת' עד א' כי כך הסדר וזוה יתורץ לך כמה קושיות על נכון וז' ס תכנת שבת שנתקן על סדר תשרי' ק להעלות האותיות שירדו מבינה הנרמזים בא"ל אדון (זהו הרקיע).
³⁷⁶ פ' כשעולה היסוד בסוד הדעת מוח העליון מושך לו הטיפה ליסוד הנזכר הנקרא איתן ומשכיל אותו ע"י חסד דז"א שנקרא אזרחי שכתב הרב שהטיפה צריכה שתתלבש בחסד לפי שאינו מתעבה ואינו משתנה (מ"מ).

³⁷⁷ היסוד נק' (תהילים פט א) משכיל לאיתן האזרחי וכבר ידעת מ"ש בסבא דמשפטים כי זה הוא המשכיל הוא לעילא ולתתא והוא ג"כ רומז בפ' פקודי בהיכלות כי יוסף סליק לעילא ונחית לתתא והענין כי שם בז"א כבר ידעת כי יש לו זווג עם לאה בעת המנחה ואז לאה עד ראש יעקב בחצי עליון של ת"ת ואם כן איך יזדווג ז"א מחצי ולמעלה עם לאה וזה נת' במ"א אך הענין בקיצור כי היסוד של ז"א התחתון עולה בשליש הת"ת ושם מזדווג עם לאה כי זה הוא המעלה שיש לו ליסוד דז"א יותר מכל שאר הספירות שיוכל לעלות עד הדעת מתי שירצה. וז"ס יוצר של שבת שאנו אומר ו' פעמים תיבת הכל ביוצר של שבת כמו שביארנו כי אם לא היה יכול לעלות עד הדעת שהוא נשמת הו' קצות והוא מקום החסדים שהם סוד הטפה לא היה בו כח להוריד הטפה בעת הזווג ממקום הדעת והכוונה על פנימיות היסוד כמ"ש בעז"ה במקום אחר כי משליש העליון של יסוד ממנו נעשה הת"ת של ז"א בעת הגדלת ז"א ושם יש לו אחיזה ומקום כי אין לו לת"ת במקומו כי אם שלישי אחד כי שני שלישים עלו לדעת והוצרך לעלות שלישי של יסוד לתשלום הת"ת לכן יש לו כח לעלות ויש לו כח להזדווג עם לאה. ונחזור אל הענין כי לכך עולה היסוד אל הדעת מן הת"ת כי זהו דרכו לעלות ובפרט כדי לקשר כל הו"ק ביחד ולהביא משם הארה (זהו הרקיע). פ' יסוד בהיות ולמטה ואינו עולה לדעת (מ"מ).
³⁷⁸ ועתה צריך לתת טעם אור היסוד ומלכות שניהם עלו עד הדעת למעלה מן הת"ת. ואמנם הטעם הוא כי היסוד נקרא משכיל לאיתן האזרחי (תהילים פט א), כמ"ש בסבא דמשפטים (קי ע"א), שאמר כי זה המשכיל שהוא יסוד הוא לעילא והוא לתתא, גם רמזו בזוהר פקודי בהיכלות (רנח ע"א) כי יוסף איהו לעילא ואיהו לתתא (ע"ח שער ט פרק ג). אמנם אין כח מוחא עלאה עצמו יורד עד או"א כי גדלה מעלתו עד מאד, אבל זה המוח דא"א כל גילוייו הוא בדיקנא דא"א כמ"ש במקומו.

ספר שמות

שאותו איש (נהר) עומד בתשובה כל האיברים שמחים ומתחברים עמו ואם הוא

ק/ב

סליק עד דסליק עד¹⁵⁸ דמוחא עלאה³⁷⁹ אתפיים לגביה וחדוי לקבליה וכדין משכיל לאיתן האזרחי משכיל ליה ואודע ליה על ידא דאברהם (ס"א על ידוי לאברהם) רחימוי כל מה דאצטריך וההוא מוחא עלאה משכיל לאיתן וכד דוד מלכא אתתקן בתיאובתא לגביה איהו משכיל לדוד³⁸⁰ כמה דהוה מוחא עלאה משכיל ליה ועל דא אית משכיל ואית משכיל³⁸¹ (אית משכיל)¹⁵⁹

בירח האיתנים³⁸² דאתילידו בהאי ירח איתנים בנינא לתתא איהו כגוונא דלעילא ואתילידו ביה הרים ואיתנים³⁸³ הרים סתימין

עולה עד שהמח העליון מתפיס אליו ושמח כנגדו ואז משכיל לאיתן האזרחי משכיל אותו ומודיע לו על ידי אברהם (על ידיו של אברהם) אוהבו כל מה שצריך ואותו מח עליון משכיל לאיתן וכשדוד המלך נתקן בתשוקה אליו הוא משכיל לדוד כמו שהיה המח העליון משכיל אותו ולכן יש משכיל ויש משכיל (יש משכיל).

בירח האיתנים שנולדו האיתנים בירח הזה הבנין למטה הוא כדוגמא שלמעלה ונולדו בו הרים ואיתנים

ושם נתבאר כי יש בו (בו) ב' מזלות, מזל הח' ומזל י"ג והם זכר ונקבה, ומהח' שהוא זכר נשפע כח באבא, ומי"ג שהוא נקבה משם נשפע כח באמא. ולכן זה המוח העליון משפיע ע"י הדעת שבו שהוא מזל ח' אל מזל י"ג, ואחר כך לוקחים הטפה אר"א, ואח"כ הם מורידין הטפה בסוד מוחין לבניהן ז"ן. נמצא, כי מתעורר המזל הנ"ל בהתלבשות אר"א, ואז מורישין אר"א מוחין לבניהן. ואמנם כל זה אינו רק בכח התעוררות יסוד תחתון דאר"א המתלבש בזו"ן, וז"ס סריס שאין לו זקן, כי הרי מכת היסוד מתעורר דיקנא עלאה כנזכר (ע"ח נסירה ספ"ג). יוסף סליק בחביבו לעילא עד המוח ויורד למטה בסוד בנימין כנז' בפ' פקודי בהיכלו' וגם בפ' שלח לך וגם בפ' משפטים בענין ההוא סבא בפסוק משכיל לאיתן האזרחי דסליק עד מוחא להמשיך משם טיפת הזרע (שעה"כ קה ע"ג). ודע הקדמה אחת, שמה שמושך יסוד מלמעלה אינו מתעבה ומתלבש כלל, וזה סוד אור של מעשה בראשית שהיה מאיר מסוף העולם ועד סופו (ור"ל בכל מקום במדרגה אחת – לש"ו כללים ח"א סט ע"א), ואעפ"י שיוורד האור הזה ממדרגה למדרגה אינו מתעבה ומתלבש כלל, וכמו כן גדולה הארתה למטה כמו למעלה, משא"כ בשאר הספ' (ע"ח מ"ד ומ"ן ה). והוא הנחש בריח אשר בתהום תתאה יסוד דהמלכות, ועי"ז מתברך מימיו ומתפשט להמציאות דים אוקיינוס, שהוא משפעת התהום הסובב את כל העולם, ובתוכו מתפשט אור הנחש בריח ג"כ, והוא המציאות דליותן נחש עקלתון (דע"ה ח"ב קי ע"ב). הוא עולה לעילא עד מוחא עלאה בסוד משכיל לאיתן, ויורד לתתא לחכמה תתאה בסוד משכיל לדוד (כללים ח"ב נח ע"ב), היסוד הנה בו הוא הגלוי דכל המוחין, בסוד החסד דאתגלי בפום אמה, והיסוד הנה הוא עולה עד המוחין ממש ונוטל משם כל הראוי לו (ביאורים ח"א יט ע"א).

³⁷⁹ התוספות שאמרנו בו שנעשה גם בו לאחר התיקון, הנה הוא רק לפנימיותו שהוא לאור הפנימי שבו שעולה עד המוחין, והוא מיוחד בהדעת רזא דמתקלא וסליק עד מוחא עלאה (כללים ח"ב לד ע"א). ועי' בהגר"א בספד"צ ד ע"ד.

³⁸⁰ עולה לעילא עד מוחא עלאה בסוד משכיל לאיתן, ויורד לתתא לחכמה תתאה בסוד משכיל לדוד (כללים ח"ב נח ע"ב).

³⁸¹ עי' תיקו"ז א ע"ב: אינון נשמתין מאלין משכילים דאית בהון שכל לאשתמודעא ברזין דמאריהון. ועי' בהגר"א שם יז ע"ב: אותן היודעים סודות הכסא, שהוא מסט' דבינה, דאימא מקנן בכרסיא (לקמן כד ע"ב), ומסטרהא ניתן כנ"ל (ט"ו ע"א), ימא דאורייתא, והיא נקראת לבא כמ"ש בהקדמה שניה (יט ע"א), ר"ל שלכך נקראו אותן היודעים בהיכלין ואתון המשכילים. עי' ביאורים ח"א עא ע"א: עליית השכינה היא לפי זכותן של ישראל ולפי לימודם חכמתם בתורה, ולכן כשיש בישראל משכילים בחכמה, הנה עולה היא ג"כ עד החכמה אבא.

³⁸² וסוד ניסן תיקן משרע"ה ביציאת מצרים, ושלמה המלך תיקן תשרי בבנין ביהמ"ק, בצרוף משרע"ה, במצות הנוהגין לחדש תשרי, שלכן נקרא ירח האיתנים (כתבי הגרמ"מ דף שכז).

³⁸³ פי' שנולדו בו אבות העולם שנק' חג"ת, ובנים שהם השבטים שהם נה"י. כנודע שאבות נקראים חג"ת, ובנים נק' נה"י. ולפי שחג"ת סתומים ונה"י נגלים, לא הזכיר הכתוב רק איתנים שהם נה"י. וכפי האמת נולדו בתשרי אבות ובנים, אלא הזכיר הכתוב השבטים שהם נגלים. ומשרד"ל שנולדים בו

ספר שמות

הרים נסתרם אתנים ירכים חזקות כנחשת ואותו האיתן ביניהם. איתנים ירכין תקיפין כנחשא³⁸⁴ והוא איתן ביניהם

קום זקן תכה לכל הצדדים בשעה שעלה משה לקבל תורה מסר לו הקדוש ברוך הוא שבעים מפתחות של התורה כשהגיע לחמשים (לששים) ותשעה היה מפתח אחד גנוז ונסתר שלא היה מוסר לו התחנן לפניו אמר לו משה כל המפתחות העליונים והתחתונים תלויים במפתח הזה אמר לפניו רבון העולם מה שמו אמר לו איתן וכל אותם איתנים תלויים בו ובו עומדים מחוץ לגוף שתורה שבכתב הוא מודיע לו ומשכיל אותו הוא עקר והמפתח של תורה שבכתב.

וכשנתקנה תורה שבעל פה אליו עקר ההיכל הוא המפתח שלה (אליו) ודאי שאז משכיל לדוד ומתוך שירשה תורה שבעל פה (אליו) אותיות למפרע ועל זה הוא נקרא תשר"י הוא תשר"ר אבל משום שהוא סוד השם הקדוש חתום בו הקדוש ברוך הוא אות של שמו י' במזבח חתום בו ה' הרשת עד חצי המזבח באה דבורה וחתמה בו ו' והיינו מה שכתוב ותשר דבורה ובמקום הזה החותם של השם הקדוש שחתם בו.

ואותו המפתח כשפותח בתורה שבעל פה צריכים להודיע לו וזהו תניא איתן מושבך ברייתא מחוץ לגוף איתנים הם תנאים עמודים תומכים

קום סבא הוי מחי לכל סמריין³⁸⁵ בשעתא דסליק משה לקבלא אורייתא מסר ליה קודשא בריך הוא שבעין מפתחן דאורייתא כד מטא לתשעה (ושתין)¹⁶⁰ וחמשיין³⁸⁶ הוה חד מפתחא גניו וסתים דלא הוה מסר ליה אתחנן לקמיה אמר ליה משה כל מפתחן עלאין ותתאין בהאי מפתחא תליין אמר לקמיה מאריה דעלמא מה שמיה אמר ליה איתן וכל אינון איתנים ביה תליין וביה קיימין¹⁶¹ לבר מתורה מגופא דתורה שבכתב איהו ואיהו עקרא דמפתחא דתורה שבכתב אודע ליה ומשכיל ליה³⁸⁷ ואיהו עקרא ומפתחא דתורה שבכתב

וכד אתתקנת תורה שבעל פה לגביה הוא¹⁶² (עקרא דהיכלא)¹⁶³ מפתחא¹⁶⁴ דילה¹⁶⁵ (לגביה) ודאי כדין משכיל לדוד³⁸⁸ ומנו דירתא תורה שבעל פה (לגבי) אתוון למפרע על דא אקרי תשר"י תשר"ר איהו אבל בנין דאיהו רזא דשמא קדישא חתים ביה קודשא בריך הוא את דשמיה י' במזבח חתים ביה ה' ש(שמות כז ה) הרשת עד חצי המזבח אתת דבורה¹⁶⁶ וחתים ביה ו' והיינו דכתיב (שופטים ה א) ותשר דבורה ובאתר דא חתימו דשמא קדישא דאחתים ביה

והוא מפתחא כד פתחא בתורה שבעל פה בעינן לאשתמודעא ליה ודא איהו תניא איתן מושבך³⁸⁹ ברייתא לבר מגופא איתנים אינון תנאים עמודים סמכין לבר מגופא

איתני עולם, והם האבות, אין כוונתם על איתנים דקרא, אלא קושטא קאמרי, שנולדו בו האבות שכלולים בבנים הנק' איתנים (מ"מ).

³⁸⁴ תלמידי חכמים הן נר"ה כידוע (ז"ח לד ע"ד), וכל בנין למודי ה' (ישעיה נד) כידוע כ"ז, והן נקראין תנינים (רע"מ כי תצא רעח ע"ב), ואמר שם פרשת תצא אתנים בהיפוך אתוון תנאים כו' והן נר"ה ששם תנאים, כמ"ש פרשת פקודי בהיכלות וכן איתנים הן נר"ה, כמ"ש פרשת משפטים (קי ע"ב) איתנים ירכין תקיפין כנחשא (בהגר"א בספד"צ כח ע"א).

³⁸⁵ היינו הסבא שהוא הדג הגדול, שהוא הדעת המתפשט מתגבר על כל הסטריין כאשר הוא מתגלה (על פי הגרמ"מ בביאורים הזהר עמוד פט – על אף ששם מדבר על הנחש דטומאה, וכאן דקדושה).

³⁸⁶ פי' ע' פנים, ז"ת, ועטרת היסוד מפתח ס', והוא אחר נ"ט (רח"ו במ"מ), ור"ל שחמשים הם חג"ת נ"ה, שכל א' כלול מעשר הם חמשים, ויסוד יש בו ג"כ עשרה, ומפתח נ"ט הוא יסוד שביסוד ועטרת יסוד דז"א, שהיא מלכות שביסוד הוא מפתח ס', ומפתח ס' שהוא עטרת יסוד, ששם מתגלה כל שפע היסוד, הוא שנגזז ממשה (מ"מ).

³⁸⁷ פי' תורה שבכתב שהוא ז"א אודע ליה ומשכיל ליה ליסוד, והיינו כמ"ש לעיל, שהמוחין דז"א כשעולה יסוד בסוד הדעת, נותנים לו הטיפה ומושך אותה מן המוח (מ"מ).

³⁸⁸ ור"ל שהיסוד גם הוא משכיל ונותן הטיפה לדוד שהיא מלכות (מ"מ).
³⁸⁹ תניא היא בנה"י שהם ברייתא לבר מגופא (ברית יצחק א ע"א)

ספר שמות

השתא אית לאודעא מלה³⁹⁰ בזמנא דאלין לגבי תורה שבכתב אקרון איתנים לגבי תורה שבעל פה אקרון תנאים איתן לגבי תורה שבכתב תניא לגבי תורה שבעל פה וכלא כדקא יאות

חברייא הא אנא בחקלא שלמה¹⁶⁷ מלכא ונוברין תקיפין דיליה ייתי וישכח חד סבא לאי בחילא תקיף גיבר נצה קרבין הא ידענא דאתא וקיימא לבתר טינרא דחקלא והוא אשגח בי והיך גבורתי קיימא בחקלא בלחודוי אשגח דאיהו איש שלום מאריה דשלמא ואזל ליה השתא סבא גבורתך עלך ואנת בלחודך בחקלא תוב לאתרך ושאר¹⁶⁸ זינג מעלך (ד"א כמאן¹⁶⁹ דנפיק מן חקלא)¹⁷⁰

שמעו הרים את ריב יהו"ה והאיתנים מוסדי ארץ (מיכה ו ב) שמעו הרים כדקאמרן והאיתנים מוסדי ארץ מוסדי ארץ ודאי דהא מנייהו אתון ומנייהו קביל כל יומא ואינון מוסדי ארץ³⁹¹

כי ריב לה' עם עמו (שם) מאן הוא דיכיל למיקם בריב דקודשא בריך הוא (כל שכן)¹⁷¹ בישראל ועל דא אמר לאלין שמעו הרים את ריב יהו"ה דא איהו מצותא חדא קום ריב את ההרים מצותא תניינא דנצה בהו קודשא בריך הוא³⁹² כל אלין ריבות לישראל³⁹³ וכל אינון תוכחות כללו כאבא דאוכח לבריה והא אוקמוה

ביעקב כתיב (&) בשעתא דבעא לנצחא בהדיה מה כתיב (הושע יב ד) וריב ליהו"ה עם יהודה ולפקוד על יעקב מה ריב איהו כמה דכתיב (שם) בבטן עקב את אחיו על האי מלה אתא תוכחה וכל אינון ריבות וכי לאו מלה רברבא איהו בבטן עקב את אחיו וגו' האי לאו מלה זעירא איהו מאי דעביד בבטן וכי עוקבא עביד בבטן אין ודאי

מחוץ לגוף עכשיו יש להודיע דבר בזמן שאלה לתורה שבכתב נקראים איתנים לתורה שבעל פה נקראים תנאים איתן אל התורה שבכתב תניא אל התורה שבעל פה והכל כראוי.

חברים הריני בשדה שלמה המלך והגבורים החזקים שלו יבא וימצא זקן אחד עיף בכחו חזק גבור מנצח קרבות הריני יודע שיבא ועומד אחר סלע השדה והוא משגיח בי ואיך גבורתי עומדת בשדה לבדו משגיח שהוא איש שלום בעל השלום והולך לו עכשיו זקן גבורתך עליך ואתה לבד בשדה שוב למקומך והתר כלי זינג מעליך (כמי שיוצא מן השדה).

שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ (מיכה ו) שמעו הרים כמו שאמרנו והאיתנים מוסדי ארץ מוסדי ארץ ודאי שהרי ממנו נזונית ומהם מקבלת כל יום והם מוסדי ארץ.

כי ריב לה' עם עמו מי הוא זה שיכול לקום בריב של הקדוש ברוך הוא (כל שכן) בישראל ועל זה אמר לאלה שמעו הרים את ריב ה' זהו ריב אחד קום ריב את ההרים זה ריב שני שמנצח בהם הקדוש ברוך הוא כל הריבות הללו לישראל וכל אותם תוכחות כולם כאב המוכיח את בנו והרי פרשוה.

ביעקב כתוב בשעה שרצה לנצח עמו מה כתוב וריב לה' עם יהודה ולפקד על יעקב מהו הריב ככתוב בבטן עקב את אחיו על דבר זה באה תוכחה וכל אותם ריבות וכי לא דבר גדול הוא בבטן עקב את אחיו וגו' זה אינו דבר קטן מה שעשה בבטן וכי רמאות עשה בבטן כן ודאי.

³⁹⁰ הענין כד ירתא מלכות השפע מיסוד הם סוד האותיות, ירית להו למפרע כי הם יורדים דרך בנינים, הת' בסוף וכו'. וכאשר נוטלת מל', נוטלת תחלה הת' הקרובה אליה, עד שמגיעת לאלף, כדרך הפושט מלבושים, שמה שהניח אחריו נוטל ראשון, לכן אקרי תשרי, אותיות למפרע, והעיקר האותיות הם תשרי, אבל היו"ד אינה משם, כי היא משמא קדישא, דאתרשם בה והתם וכו' (זהו הרקיע).

³⁹¹ והוא נה"י דז"א שהם עמודי ארץ הנוק' (ברית יצחק א ע"א).

³⁹² פי' כמ"ש לעיל שהשמות שבהם החליפם הקב"ה בשביל ישראל (מ"מ).

³⁹³ פי' אע"פ שאתה מנצח וריב לה' עם יהודה כולם כאבא דאוכח לבריה (מ"מ).

ספר שמות

(והרי נאמר) (אבל) שבכל דחה יעקב את עשו אחיו כדי שלא יהיה לו חלק כלל עשו לא התרעם
(נ"א והא איתמר) (אבל) האי¹⁷² קלא דאתא¹⁷³ דיכלא קלא דחויא לאחדא בה ככלבא בכלב תאמאן איחי ס"א¹⁷⁴ בכלא דחה יעקב לעשו אחיו³⁹⁴ בגין דלא יהא ליה חולקא כלל עשו לא התרעם

קיא/א

זהר

אלא בא וראה שאין בכל קולות הנשים של העולם שיכול קול הנחש להדבק בו ולהאחז בו ולהשתתף בו אלא שתי נשים הן שיכול קול הנחש להאחז בהן אחת זו שלא שומרת טמאת נדה וימי לבונה כראוי או שמקדימה יום אחד לטבל ואחת זו אשה שמאחרת לבעלה את עונתה לעשות צער לבעלה פרט אם אינו מקפיד ולא משגיח על זה.

אלא תא חזי דלית¹⁷⁵ בכל קלין דנשין דעלמא דיכלא קלא דחויא לאתדבקא בה ולא אתאחדא בה ולאשתתפא בה אלא תרין נשין אינון דיכלא קלא דחויא לאתאחדא¹⁷⁶ בהון חדא האי דלא נטירת סואבות נדותה³⁹⁵ וימי לבונה כדקא יאות או דאקדימת יומא חדא לטבול וחדא האי אתתא דמאחרת

³⁹⁴ מה שכתוב בסוף קיא ע"ב צרך להיות כאן (מ"מ).
³⁹⁵ אמנם ג' נקודות יש בה לבד, ואלו הן א' הוא הנקודה עצמה שיש בה, [והוד] (ולבוש הוד) דאמא, [והוד] (ולבוש הוד) דז"א, הרי ג' נקודות. והנה בכל הספירות העליונות לא נצטרפו בחינת גבורות קשות כ"כ כמו בכאן, והענין כי נודע כי נר"ה הם לבר מגופה (זהר בראשית כא ע"ב), ולכן הם דינין קשים, אמנם עכ"ז ההוד הוא דין קשה מאד מאוד, כי הוא סוד קו שמאל בסופו, והלא קו שמאלי הוא גבורה עצמה, כ"ש בסופו התחתון הנקרא בזוהר (ח"א סב ע"ב) התוכא דדהבא, והם ג' קצוות התחתונים של הג' קוין השמאלים. כי אחד הוא קצה דהוד אמא, ואחד קצה דהוד זעיר אנפין, וא' הוא קצה דהוד נוקבא, הרי ג' הודות ביחד, שכל א' לבד הוא דין קשה לאין קץ, ומכ"ש בהצטרפותן יחד שלשתן, שהם דינין קשים [לאין תכלית] (עד תכלית אחרון), ולכן בהתחברם יחד מכים זה בזה ונגדלים ונרחבים עד אין קץ ונכללים זה בזה (וזה בזה) וכו', והנה כל החצונים נאחזין בכאן בספי' הוד לטעם הנ"ל וכו', ולכן גם סמא"ל לא היה יכול ליעקב רק בכף ירכו השמאלית שהוא הוד, ובזה תבין סוד נפלא כי בהתאחז בו החצונים נהפך ונעשה דוח, והוא סוד (דניאל י ח) והודי נהפך עלי למשחית, כי כבר ביארנו (שער כה פרק ב) שה' דמים טמאים הם מסוד ה"ג מנצפ"ך אלו, אמנם היתוך הזוהמא אינו אלא לבסוף, שהוא גבורות ההוד, שהוא הה', ובהאחז שם החיצונים נהפך ונעשה דם נדה, ונעשית דוח שהיא נדה האמורה בתורה, וזהו (איכה א יג) נתנני שוממה כל היום דו"ה (ע"ח שער לה פרק ה). והנה מצות המילה הוא (בסוד) [ביסוד] הלבוש קדוש דנגה, להפריד משם ג' קליפין אחרנין שביסוד דקליפה הרע, והם מילה ופריעה ואטופי דדמא (תיקו"ז פו ע"ב). וענין נדה (בסוד) [ביסוד] נוקבא שבנוגה, לכן יש שם ה' דמים טמאים וה' דמים טהורים (ע"ח שער מט פרק ו), דם נדה ביסוד דילה, ואז נתחללה, ואז (דברים כב יט) ולו תהיה לאשה, כי על ידה מתהפך משד למלאך (זהר ח"ג רעו ע"א) (שם פרק ז). ביאור המאמר הוא שבא ר' יאודה ע"ה לבאר כי כונת הכתוב הוא לדבר באשה העליונה והיא רחל בהיותה בזמן הגלות וח"ו אז נקראת נדה בסוד נ"ד ה' משם יה"ו בסוד ד"ן ה' במדת הדין כי אז כל מכבדיה שהם מטטרו"ן ביצירה וסנדלפו"ן בעשיה הזילוח כי ראו ערותה ח"ו בהיותה משפעת שפע חוץ לאומות בסוד שמוני נוטרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי ואז גם היא נאנחה ח"ו ותשב אחר באחר ונתמעטה בסוד נקודה אחת קטנה בסוד אחות לנו קטנה ושדים אין לה להניק את בניה ואז ציוה הפסוק ואל אשה בנדת טומא' לא תקרב אפי' בקריבה בעלמא (שער מאמרי רשב"י סג ע"א).

ספר שמות

לבעלה עונה דילה³⁹⁶ למעבר צערא לבעלה³⁹⁷
בר אי איהו לא חייש ולא אשגח לדא

אלין אינון תרין נשין דהא כמה דאקדימו³⁹⁸ הכי אנון מתאחרן לגבי קלא דנחש עד דאדביק קלא בקלא וכמה דמתאחרן למעבר צערא לבעלה (ס"א בעבודה) בעכובא דמצוה הכי אקדים קלא דנחש לאתדבקא בההיא קלא דאתתא ואלין אינון תרין נשין דקלא דנחש אחיד בקלא דלהון ככלבא בכלבתא סאובתא בתר סאובתא זינא בתר זיניה¹⁷⁷

ואם תאמר מה איכפת לן אי אחיד קלא בקלא אי לא אחיד ווי דהכי מתאבדן בני עלמא בלא דעתא האי קלא דאתתא כד אתערב ואשתתף בהדי קלא דנחש בשעתא דחייבת ומרשעת נפקת מגו איבה (נ"א איפה) ומשטטא בעלמא אי ערעת בהני תרין קלין קלא דנחש וקלא דאתתא ואתתא³⁹⁹ אתחממת בהו ואינון בה וכיון (ס"א דמתחממן מתעבדין רוחא ואזלין בהדה)¹⁷⁸ דאתחממת מתעבדין רוחא ואגלים בהדה עד דמשטטא ועאל במעהא דהאי אתתא

והאי ינוקא דילידת כד אתת ההיא חייבתא פקידת ליה לההוא רוחא דאיהו חבורא בישא קלא דנחש דמכשכשא בה ואיהו מחייבא בינוקא עד דאתת ההיא חייבתא כאתתא דפקידת ברא לאתתא אחרא ומפטטא ליה וחייבת ליה בפטפוטא עד דתיתי אמיה כך עבדא האי רוחא וזמנין סגיאין דאיהו שליחא דההיא חייבתא וקטלא

אלו הן שתי נשים שהרי כמו שהקדימו כך הן מתאחרות לקול הנחש עד שנדבק קול בקול וכמו שמתאחדות לעשות צער לבעלה (בעבודה) בעכוב מצוה כך מקדים קול הנחש להדבק בקול אותה האשה ואלו הן שתי נשים שקול הנחש אוזן בקול שלהן כמו כלב בכלבה טמאה אחר טמאה מין אחר מינו.

ואם תאמר מה איכפת לנו אם אוזן קול בקול ואם לא אוזן אוי שכך מתאבדים בני העולם בלי דעת הקול הזה של האשה כשמתערב ומשתתף יחד עם קול הנחש בשעה שהרשעה ומרשעת יוצאת מתוך (האיפה) ומשוטטת בעולם אם היא פוגשת באותם שני קולות קול הנחש וקול האשה והאשה מתחממת בהם והם בה וכיון (שמתחממים נעשים רוח והולכים עמה) שמתחממת נעשים רוח ומתגשם עמה עד שמשוטטת ונכנסת למעי אותה האשה.

והתינוק הזה שיוולדת כשבאה אותה רשעית פוקדת את אותה הרוח שהוא חבור רע קול הנחש שמכשכש בה והוא צוחק בתינוק עד שבאה אותה הרשעית כמו אשה שפוקדת בן לאשה אחרת ומפטטת לו וצוחקת לו בפטפוט עד שתבא אמו כך עושה אותה הרוח ופעמים רבות שהוא שליח של אותה הרשעית והורגת אותו זה שכתוב ומיד עשקיהם כח ולא

³⁹⁶ חומרות בענין הזיווג בחדשי העיבור והיניקה בודאי כי גם בזמנים האלה חייב אדם לקיים מצות עונה ואין לומר כי אדרבא נראה ח"ו לבטלה. והענין הוא כי נודע כי יש למעלה ב' מיני זווגים הא' הוא להוציא נשמות וזה הזווג אינו תדירי והזווג הב' הוא תדירי ואינו נפסק כלל והוא לחיות ולקיום העולמות כמבואר אצלינו. והזווג שבזמן העיבור והיניקה הוא כנגד זה הזווג הב' שאין בו תולדות נשמות. אמנם יש חילוק א' בזה והוא כי בזווג תדירי שאינו להוליד נשמות אם האיש רוצה למנוע עצמו ממנו מותר והרשות בידו לפי שהזווג הוא למעלה נעשה מאליו בלתי מעשה התחוננים, אבל גם זה הוא בתנאי שגם אשתו לא תקפיד בדבר הזה ותמחול לו על ככה, אבל אם היא מקפדת בדבר צריך לקיים גם מצות עונה זו אבל בזווג שאינו תדירי שהוא להוליד נשמות כיון שאינו נעשה מאליו אלא ע"י מעשה התחוננים אינו יכול ליפטר כלל אף אשתו מוחלת בדבר וראיה לזה ענין אברהם יצחק ויעקב כי היו נשותיהם עקרות ולא היו נמנעים מן הזווג בלי ספק והוא כי היו מכוונים אל הזווג התדירי הנ"ל (שעה"מ בראשית).

³⁹⁷ ע"י ח"ג קנג ע"א.

³⁹⁸ פ' הנשים שהקדימו הטבילה קול הנחש מתאחר אצלם ונשארים שמאחרים הטבילה קול הנחש מקדים להם לעשות להם הפך מעשיהם (מ"מ).

³⁹⁹ פ' ליליית (מ"מ).

ספר שמות

ליה הדא הוא דכתיב (קהלת ד א) ומיד
עושקיהם כח ולא

אלא מחד דאינון תריין דכתיב (בראשית כו
לו) ויעקבני זה פעמים פעמים מבעי ליה מאי
זה אלא חד דאקיש לתריין חד דנפק לתריין
ומאי ניהו בכרתי אתהפכו אתוון והוה ברכתי
זה פעמים חד דאתקש לתריין⁴⁰⁰

ולא ידע עשו מה דעבד ליה בבטן אבל רב
ממנא דיליה ידע הוה וקודשא בריך הוא
ארניש שמיא וחיליהו לקלא דא דהא ברכה
ובכורה לא תבע ממנא דיליה ולא אמר דהא
ברכה הוה ליה למתבע ולא תבע אחוה הא
תבע⁴⁰¹ ודאי דכתיב (ישעיה נח ז) ומבשרך לא
תתעלם ולא בעא יעקב למיהב ליה למיכל עד
דנטל מניה בכורתא דיליה

מאי בכורה נטל מניה הבכורה דלעילא
ותתא בכרה חסר ו' כדין עקב את אחיו ודאי
דעבד ליה עוקבא וארמי ליה לאחורא⁴⁰² מאי
אחורא אקדים ליה דיפוק בקדמיתא להאי
עלמא אמר יעקב לעשו טול אתה האי עלמא
בקדמיתא ואנא לבתר

תא חזי מה כתיב (בראשית כה כו) ואחרי
כן יצא אחיו וידו אחות בעקב עשו מאי בעקב
עשו וכי סלקא דעתך דהוה אחיד ידיה ברגליה
לאו הכי אלא ידו אחות במאן דהוה דהוה
עקב ומנו עשו דהא עשו עקב אקרי משעתא
דעקב ליה לאחוי ומיומא דאתברי עלמא עקב
קרי ליה קודשא בריך הוא דכתיב (שם ג טו)
הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב אנת
דאקרי עקב תשופנו בקדמיתא ולבסוף הוא
דימחי רישך מעלך ומנו סמאל דאיהו רישא
דהויא דמחי בהאי עלמא

אלא מאחד שהם שנים שכתוב
ויעקבני זה פעמים פעמים היה צריך
(לכתב) מה זה "זה" אלא אחד שהקיש
לשנים אחד שיצא לשנים ומהו בכרתי
שהתהפכו האותיות ונהיה ברכתי זה
פעמים אחד שהקש לשנים.

ולא ידע עשו מה שעשה לו בבטן
אבל השר הממונה שלו היה יודע
והקדוש ברוך הוא רגש את השמים
וחיליהם לקול הזה שהרי ברכה
ובכורה לא תבע הממונה שלו ולא
אמר שהרי ברכה היה לו לתבע ולא
תבע אחיו הרי ודאי שתבע שכתוב
ומבשרך לא תתעלם ולא רצה יעקב
לתת לו לאכול עד שנטל ממנו את
בכורתו.

איזו בכורה נטל ממנו הבכורה
שלמעלה ולמטה בכרה חסר ו' אז הוא
עקב את אחיו ודאי שעשה אותו עקב
וזרק אותו לאחור איזה אחור שהקדים
אותו שיצא בראשונה לעולם הזה אמר
יעקב לעשו טל אתה את העולם הזה
בתחלה ואני אחר כך.

בא וראה מה כתוב ואחרי כן יצא
אחיו וידו אחזת בעקב עשו מה זה
בעקב עשו וכי יעלה על דעתך שהיה
אוחז את ידו ברגלו לא כך אלא ידו
אוחזת במי שהוא היה עקב ומיהו עשו
שהרי עשו נקרא עקב משעה שעקב
את אחיו ומיום שנברא העולם קורא
לו הקדוש ברוך הוא עקב שכתוב הוא
ישופך ראש ואתה תשופנו עקב אתה
שנקרא עקב תשופנו בתחלה ולבסוף
הוא שימחה את ראשך מעליך ומיהו
סמאל שהוא ראש של הנחש שמכה
בעולם הזה.

⁴⁰⁰ ועקב אותו שלשה פעמים, לסלקא אותו מכל הג' עולמות מנר"ן דיליה, כמ"ש הכי קרא שמו
יעקב ויעקבני זה פעמים, את בכורתי לקח ביצירה דשם (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, מקנן שם,
ועתה לקח ברכתי, בכריאה דשם ברכת ה' היא תעשיר (בהגר"א בתיקו"ז קד ע"ד).

⁴⁰¹ פי' עשו אחיו לא הקפיד אלא על הבכורה וברכה לפי ששאל מיעקב שיתן לו מה שיאכל משום
ומבשרך לא תתעלם ולא רצה יעקב עד שמכר לו הבכורה אלב מה שעשה לו בבטן לא ידע זה רק
סמאל (מ"מ).

⁴⁰² ור"ל שהעולם הזה נק' אחור לגבי עולם הבא ונקרא עקב שהוא לשון סוף לגבי עולם הבא וזהו בבטן עשה לאחיו שיקרא עקב וסוד
הענין שמוחין דקטנות הם שני אלהים גימ' עק"ב ויעקב דחה לעשו לינק מהקטנות לבד שהם דינים (מ"מ).

ספר שמות

ועל דא בבטן עקב את אחיו שוי עליה למהוי עקב ונטל עשו האי עלמא בקדמיתא ודא רזא דכתיב (שם לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל ודא איהו רזא דאמר שלמה מלכא (משלי כ כא) נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך בסוף עלמא

ס"א ועל דא (הושע יב ד) בבטן עקב את אחיו ובאונו שרה את אלהים מאי באונו הכי אמרו בחילא ותוקפא דיליה יאות אבל לאו הכי ברירו דמלה יעקב דיוקנא עלאה הוה וגופא קדישא דלית גופא מיומא דהוה אדם הראשון כגופא דיעקב ושופריה דאדם הראשון ההוא שופריה ממש הוה ליה ליעקב ודיוקניה

קיא/ב

זהר

כמה דאתון אמרין אלא ההוא כח דההוא רוחא ועל דא תריין זמנין כתיב (&) בהאי קרא ואין להם מנחם חד מלילית הייבתא וחד מההוא רוחא

אי סבא השתא אית לך רחימין ואת משתעי כמאן דלא חמית אנון מגיחי קרבא הא כלהו בשלמא עמך השתא מכאן ולהלאה לא אעדי מנאי מאני קרבא בדיל לאדכרא שמי

ההוא הטאת רובין קאים על פתחא ככלבא בזמנא דקלא בתרייתא דיהיבת אתתא נפיק איהו דליג מעל פתחא ואתער מתמן ואזיל אבתריה⁴⁰³ מאי טעמא בנין דקודשא בריך הוא שדר חד מפתחא דיליה וקלא פרחא ומפתחא אתיא וחויא אזיל בתר קלא דהוא נפיק לעלמא ועד טורא דבטנא אזיל ומכשכשא עד עידן דאתנקיאת מההוא זוהמא דנשיכין דחויא בישא וקודשא בריך הוא מסבב סבובין ועביד עובדין כדקא יאות

וכל דא בנין דההוא בטן אתדחיא הא ודאי אתדחיא מההוא בטן ולית ליה חולקא ואתדחי מבטן דלתתא דשאר נשין דעלמא

ועל זה בבטן עקב את אחיו שם עליו לקיות עקב ונטל עשו את העולם הזה בהתחלה וזה סוד הכתוב ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל וזהו הסוד שאמר שלמה המלך (משלי כ) נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך בסוף העולם.

ועל זה בבטן עקב את אחיו ובאונו שרה את אלהים מה זה ובאונו כך אמרו בכח והתקף שלו נאה אבל לא כך ברור הדבר שיעקב היה דמות עליון וגוף קדוש שאין גוף מיום שהיה אדם הראשון כמו הגוף של יעקב ויפיו של אדם ממש אותו היופי היה ליעקב ודמות

כמו שאתם אומרים אלא אותו כח של אותה רוח ועל זה פעמיים כתוב בפסוק הזה ואין להם מנחם אחד מלילית הרשעה ואחד מאותה הרוח.

אי סבא עתה יש לך רחמים ואתה מדבר כמי שלא ראה אלו היוצאים לקרב הרי כולם בשלום עמך עתה מכאן ולהלאה לא אפשר מעלי כלי הקרב בעבור שאזכיר שמי.

אותו חטאת רבץ עומד על הפתח כמו כלב בזמן שהקול האחרון שנותנת האשה יוצא הוא מדלג מעל הפתח ועובר משם והולך אחריה למה משום שהקדוש ברוך הוא שולח מפתח אחד שלו והקול פורח והמפתח בא והנחש הולך אחר הקול שהוא יוצא לעולם ועד הדר שבבטן הולך ומכשכש עד הזמן שמתנקית מאותה הזוהמא של נשיכות הנחש הרע והקדוש ברוך הוא מסבב סבובים ועושה מעשים כראוי.

וכל זה משום שאותה הבטן נדחתה הרי ודאי שנדחה מאותה הבטן ואין לו חלק ונדחה מהבטן שלמטה של שאר נשות העולם שאף על גב שעושה צער

⁴⁰³ ור"ל חטאת הנזכר, שהיא לילית, מדלגת אחר הקול האחרון של האשה, ואזיל אבתריה, לראות כששולח הקב"ה המפתח. וכשבא המפתח, היא באה עם המפתח, עד הגיעו אצל האשה, ונכנסת בפנימיות בטנה ומצערת לאותה אשה, וענין זה עושה אותו לכל אשה מפני קנאה, כגון שלקחו ממנו. אבל ענין הראשון, שמתערב קול האשה בקול הנחש, אינו אלא לאותם שלא שמרו הנדה וכו' (מ"מ).

ספר שמות

לא נתנת לו רשות לשלט בהם ואיזו בטן נתנת לו ושולט עליה אותה הבטן של הסוטה שכתוב (במדבר ה) וצבתה בטנה משום שבבטן הזו עושה בה נקמות כרצונו והבטן הזו היא שלו והקדוש ברוך הוא נתן לו בשביל שלא ידחה מהכל עכשיו אהובים שלי הקשיבו לא ראיתי אתכם ודברתי עמכם "כל הדברים יגעים לא יכול איש לדבר אפילו דברי התורה הם יגעים.

כתוב ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו וכתוב וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ואותה ירך שהרויח מיעקב ואותה הירך בחלשתה עד שבא שמואל מה זה בחלשה שלא משך נבואה כשבא שמואל נטל אותה ירך והעלה אותה מאותו מקום וחטף אותה ממנו ומאותו זמן העברה ממנו ולא היה לו חלק בקדשה כלל.

כתוב (בראשית לב) ויותר יעקב לבדו⁴⁰⁴ ויאבק איש עמו וכתוב (&) וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו וההוא ירך רווח מיעקב וההוא ירך הוה¹⁷⁹ בחלישו דיליה עד דאתא שמואל מאי בחלישו⁴⁰⁵ דלא משיך נבואה כד אתא שמואל נטל⁴⁰⁶ ההוא ירך וסלקיה מההוא אתר וחטף ליה מניה ומההוא זמנא אתעדי מניה ולא הוה ליה חולקא בקדושה כלל

⁴⁰⁴ בהאבק איש עמו ויגע בכף ירכו וכו', ועי'ז הנה נשפעים מעתה הדינים מההוד יותר מדאי משום שהוא בלא המתקה והמזגת המדות, ומושפעים עי'ז החיצונים משם, וכמ"ש (דניאל י ח) והודי נהפך עלי למשחית, וכן נאמר (איכה א יג) כל היום דר'ה. וכן הנצח, הגם שנתקשר בימין אך משום שנפגם עי' נגיעת הס"מ, הנה נשאר חשוך ופגום ולא היה נמשך אורו למטה, ולא היה אפשר להיות יניקת הנביאים משם עד דאתא שמואל ותיקן אותו קצת ואתנבא מתמן, וזהו מ"ש שמואל (שמואל א' טו כט) וגם נצח ישראל לא ישקר, להאחז ח"ו בסטרא דשקר (עי' בהגר"א בספד"צ פרק א ט ע"ד בד"ה מלך הששי) ולהיות איזה נגיעה להס"מ משם ח"ו. אמנם לא נגמר תיקונו בשלימות אלא רק עי' דוד המלך ע"ה עי' שירותיו וזמירותיו, וכמ"ש (תהלים טז יא) נעימות בימינך נצח, ונתקדש מאז שפעת הנצח ויונק ומשפיע מהימין. אבל שפעת ההוד שיונק רק מהשמואל נפגם השפעתו, משום שהוא בלא המתקה, ולא יתקן בשלימות אלא רק לעתיד לבוא, וכמ"ש כל היום דר'ה, ועי' כ"ז בזה"ק בראשית (דף כא ע"ב) ובפ' משפטים (דף קיא ע"ב) וכו', אמרו רז"ל חולין (דף פט ע"ב) גיד הנשה נוהג בירך של ימין ובירך של שמאל, ונודע הוא כי הנה התרין ירכין הם השחקים ששוחקים מ"ן (זהר ויקרא כו ע"א), שהוא טפת הזרע להברית, וזהו מה שרווח אז הס"מ מיעקב אבינו ע"ה, וכמ"ש התיקונים תיקון נו (דף קה רע"א) ויותר יעקב לבדו, ובההוא זמנא נצח ליה סמ' ויגע בכף ירכו באן אתר כו' [בגיד הנשה דפרח י' מגיד הנשה דאיהי י' דיעקב ואשתאר איהו עקב דאיהו דש בעקב ודא רזא וידו אוחזת בעקב עשו], עי' ובביאור הגר"א [הענין כי יעקב הוא זכה תחלה לנפשא דאדה"ר נר"ן דב"ע, וגם לנפשא דאצילות והוא סוד ד' אתון דיעקב, עקב הוא נר"ן דב"ע, עקב תשמעון, דשם שכר ועונש, אבל לנפשא דאצילות לא תליא שכר ועונש, והוא י' דיעקב וכו' הנה גיד הנשה מפרש דהוא גיד האמה, וכמ"ש (מ ע"א) ודא ברית מילה כו', ובחטא אדה"ר שאמרו מושך בערלתו כו', דשם חטא ונסתלק ונעשה גד, ומיעקב עקב, וכן יר"ד דשד"י, ולכן ותקע כו', והכל בעטיו של נחש, ואמרו במ"ר שנגע בתולדותיו, וגרם להו גלותא, והכל בשביל יוד דפרח מינייהו דחטאו בברית, והוא נגיעתו בגיד הנשה. וכו' (כללים ח"א סט ע"ג). ועי' שם עוד עט ע"א בהג"ה ד"ה אמנם ב'.

⁴⁰⁵ פ' כי לצורך עצמו אין כאן חולשא ח"ו (רח"ו).

⁴⁰⁶ יתבאר לך במה שנתבאר אצלנו בענין דרוש שורש נשמת נדב ואביהוא שהם בחינת נצח והוד. ועליהם איתמר ויגע בכף ירכו כנז' בפ' ויצא בסתרי תורה בדף קמ"ח ע"ב וז"ל מהו ויגע בכף ירכו ביה לא יכל. אבל נגע בכף ירכו דאינהו נדב ואביהוא כו' והנה שמואל הוא בחינת גלגול נדב ואביהוא בסוד ונתת לאמתך זרע אנשים כמבואר אצלנו. וחטף הירך ההוא מיד סמאל' ולקחו לעצמו (שער מאמרי רשב"י). הוא סוד פגימת הזוהמא דנחש בחוה שאז היתה סוטה ואחר כך על ידי אברהם יצחק ויעקב השלימו ותקנו הכל האמנם היה עדיין מקום אחיזה לנחש בירכה כי עדיין לא הוסר משם הזוהמא עד דאתא שמואל ועי' בפ' תולדות דף קמ"ו ע"א כי שם נתבאר דרוש זה. (זהר הרקיע). נראה שזהו שאמר הכתוב (שמואל א' ט כד) וירם הטבח את השוק והעליה וישם לפני שאול (גליון זהר הרקיע).

ספר שמות

קודשא בריך הוא לא קפח ולא דחי ליה מכלא בגין דנטל שמואל ירך דיליה אלא יהיב ליה חולקא חדא מאי איהו יהיב ליה ההוא ירך¹⁸⁰ ובטן דסוטה חלף ההוא ירך¹⁸¹ ובטן דאעדי מניה ועל דא תרווייהו יהיב ליה קודשא בריך הוא למהוי אתרא דקודשא פנוי מכל סאבותא

ולנפיל ירך מהו ולנפיל ונפלה ירכה ולצבות וצבתה¹⁸² ירכה מבעי ליה אלא כמאן דאשדי גרמא לכלבא⁴⁰⁷ ואמר ליה טול האי לחולקך ומכלא לא אבאיש קמיה אלא דגזלו (ס"א דאפיקו) מניה ירך בגין דאיהו יגע ולאיי עליה ורווח ליה ואפיקו ליה מניה ועל דא קודשא בריך הוא אפיל ליה גרמא דא דסוטה ואפיק ליה כדקאמרן ובדא איהו רוי וחדוי

וכל אינון רתיבין וסייעתא דיליה בעאן תדיר ירך ואולי בכסופא אבתריה ובגין דא הני ברכי דרבנן דשלהי מן דא איהו דכל כסופא דלהון בתר ירך איהו וכל שכנ ירך דרבנן וכל מלה אהדר לאתריה וקודשא בריך הוא לא גרע כלום מכל מה דאצטריך ולא בעא דיקרב לקדושה בר עמיה ועדביה חולקיה ואחסנתיה וכמה דעביד קודשא בריך הוא לעילא הכי עבדי ישראל לתתא והכי אצטריך למעבד והכי תנינן אסיר ליה לישראל למילף אורייתא לעכו"ם דכתיב (תהלים קמז יט) מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו'

ועל דא דחי ליה יעקב ודחי ליה שמואל דלא יהא ליה חולקא

ס"א דיעקב דיוקנא דאדם הראשון ממש

אדם הראשון בשעתא דאתא הויא ואתפתה על ידוי יכיל הויא ליה מאי טעמא בגין דלא הוה תוקפא לאדם הראשון ועד כען לא אתייליד מאן דהוה תוקפא דיליה ומנו תוקפא דאדם הראשון דא שת דהוה בדיוקנא דאדם הראשון ממש דכתיב (בראשית ה ג) ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת מאי בדמותו כצלמו דהוה מהול וכד אתא ממנא

הקדוש ברוך הוא לא קפח ולא דחה אותו מן הכל משום ששמואל נטל את הירך שלו אלא נתן לו חלק אחד ומהו נתן לו אותה ירך ובטן של הסוטה תמורת אותה ירך ובטן שהעביר ממנו ולכן את שניהם נתן לו הקדוש ברוך הוא להיות המקום הקדוש פנוי מכל טמאה.

ולנפיל ירך מה זה ולנפיל ונפלה ירכה היה צריך להיות ולצבות וצבתה היה צריך להיות אלא כמי שזורק עצם לכלב ואומר לו טל את זה לחלקך ומהכל לא הרע לפניו אלא שגזלו (שהוציאו) ממנו ירך משום שהוא יגע והתעייף עליה והרויח אותה והוציאו אותה ממנו ולכן הקדוש ברוך הוא הפיל לו את העצם הזו של הסוטה והוציא אותו לו כמו שאמרנו ובזה הוא רוח ושמח.

כל אותן המרכבות והסיוע שלו תמיד רוצים ירך והולכים בתשוקה אחריה ולכן הברכים של הרבנים עיפים וזה מן זה שכל התשוקה שלהם אחר הירך היא וכל שכנ ירך של חכמים וכל דבר חוזר למקומו והקדוש ברוך הוא לא גורע כלום מכל מה שצריך ולא רוצה שיתקרב לקדושה חוץ מעמו וגורלו חלקו ונחלתו כמו שעושה הקדוש ברוך הוא למעלה כך עושים ישראל למטה וכך צריך לעשות וכך שנינו אסור לישראל ללמד תורה לעובדי כוכבים ומזלות שכתוב מגיד דבריו ליעקב וגו' לא עשה כן לכל גוי וגו'.

ולכן דחה אותו יעקב ודחה אותו שמואל שלא יהיה לו חלק

ס"א: של יעקב דמות של אדם הראשון ממש.

אדם הראשון בשעה שבא הנחש והתפתה על ידו יכל לו הנחש למה כי לא היה כח לאדם הראשון ועד עכשיו לא נולד מי שהיה הכח שלו ומיהו תקפו של אדם הראשון זה שת שהיה בדמות של אדם הראשון ממש שכתוב (בראשית ה) ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת מה זה בדמותו כצלמו שהיה מהול וכשבא הממונה

⁴⁰⁷ פ"ו ולנפיל ירך כאלו אמר הפל ירך זה לכלבא (מ"מ).

ספר שמות

דעשו לגבי דיעקב כבר נולד תקפו של יעקב שהוא יוסף וזהו ובאנו שרה את אלהים (ע"כ מצאתי בס"א ועתה תחזור לדרך הקודם במקום שמתחיל האי קלא)

קיב/א

בקודשא ובגין דא כל נטירו דבבו לישראל על דא איהו לכלבא דחטיף עופא דביא מן שוקא ואייתי ליה ועד לא¹⁸³ אתבר אתא חד בר נש וחטפא מניה לבתר יהיב ליה חד גרמא גריא בלא תועלתא

כך לשרו של עשו אפיקו ליה מההוא בטן חטיפו מניה ההוא ירך לבתר יהבו ליה גרמא חד ההוא בטן וההוא ירך דסוטה ולא אחרא הא גרמא דקא יהבו ליה להולקיה ועדביה וערב ליה ובגין כך כל דינין דקודשא בריך הוא דינין דקשומ אינון ובני נשא לא ידעין ולא משגיחין לקודשא בריך הוא וכלהו בארה קשומ היא אסמיאת גרמה מבעלה כמה דאת אמר (משלי ב יז) העוזבת אלוף נעוריה וגו'⁴⁰⁸ אוף הכי אתתא כגוונא דילה בארעא

תא הזי מאן דאשכח חברא כוותיה דעביד כעובדוי בעלמא רחים ליה ואתדבק בהדיה ועביד עמיה מיבו אבל סטרא אחרא לאו הכי כיון דאשכח מאן דשבק סטרא דקדושה דקודשא בריך הוא ועביד כעובדוי ואתדבק בה כדין בעיא לשיצאה ולאפקא ליה מעלמא האי אתתא עבדת כעובדהא ואתדבקת ביה הזי מה דעבדת בה וצבתה בטנה ונפלה ירכה קודשא בריך הוא לאו הכי מאן דשבק לסטרא אחרא ואתדבק ביה בקודשא בריך הוא כדין רחים ליה ועביד ליה כל מיבו דעלמא השתא סבא אתקין גרמך דהא הווא אזיל ליה ובעא לאתגרא בהדך ולא יכיל

פתח ואמר (קהלת א ג) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש וכי לא אתא שלמה אלא לאולפא מלה⁴⁰⁹ דא אלו אמר

של עשו אל יעקב כבר נולד תקפו של יעקב שהוא יוסף וזהו ובאנו שרה את אלהים (עד כאן מצאתי).

בקדושה ולכן כל שמירת השנאה לישראל היא על כך לכלב שחטף עוף טהור מהשוק והביא אותו וטרם שנשבר בא איש אחד וחטף אותו ממנו ואחר כך נתן לו עצם נגרות אחת בלי תועלת.

כך לשרו של עשו הוציאו אותו מאותה הבטן חטפו ממנו את אותה הירך אחר כך נתנו לו עצם אחת אותה הבטן ואותה הירך של הסוטה ולא אחר זו העצם שנתנו לחלקו ולגורלו וערבה לו ולכן כל דיני הקדוש ברוך הוא הם דיני אמת ובני אדם לא יודעים ולא משגיחים לקדוש ברוך הוא וכולם בדרך אמת היא הסטתה את עצמה מבעלה כמו שנאמר העזבת אלוף נעוריה וגו' אף כך האשה כגון שלה בארץ.

בא וראה מי שמוצא חבר כמותו שעושה כמעשיו בעולם אוהב אותו ונדבק עמו ועושה עמו טוב אבל הצד האחר לא כך כיון שמוצא מי שעזב את צד הקדושה של הקדוש ברוך הוא ועושה כמעשיו ונדבק בו אז הוא רוצה לכלותו ולהוציאו מן העולם האשה הזו עשתה כמעשיו ונדבקה בו ראה מה הוא עשה בה וצבתה בטנה ונפלה ירכה והקדוש ברוך הוא אינו כך מי שעוזב את הצד האחר ונדבק בקדוש ברוך הוא אז אוהב אותו ועושה לו כל טוב שבעולם עכשיו זקן תקן עצמך שהרי הנחש הלך לו ורוצה להתגרות בך ולא יכול.

פתח ואמר "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש וכי לא בא שלימה אלא ללמד דבר זה אלו אמר

⁴⁰⁸ ארז"ל מאי דכתיב, ואיש תהפוכות ישלח מדון, זה הנחש שהפך דבריו על בוראו, ונגן מפריד אלוף, ואמר לא מות תמותון, והפריד אלוף של עולם מן העטרה, זהו שנאמר, העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלהיה שכחה, וארז"ל מאי ברית אלהיה זהו המדה הנקראת ברית, זהו שנאמר, והמה כאדם עברו ברית, וארז"ל אדה"ר מושך בערלתו היה, ששמע לקול אשתו הניסת מהנחש, שהוא ערלה, והפריש היסוד ממקומו, זהו מושך שנמשך אחר עצת הערלה (ספר הפליאה עמוד &).

⁴⁰⁹ פי' ללמד לנו פשט הדברים שמדבר על אדם שבעולם הזה, שבכל עמלו אין יתרון ח"ו, ותירץ דיש סוד בדבר דאדם זה הוא סמא"ל (מ"מ).

ספר שמות

(וכי מה בא שלמה המלך ללמד בדבר זה ועוד אלו אמר) בעמלו שיעמל יפה שהרי נשאר עמל שיש בו יתרון אלא כיון שכתוב בכל עמלו הרי הכלל של הכל שלא נשאר כלום שיש בו יתרון.

אשתאר כלום דאית ביה יתרון

אלא לאו לכל אדם אמר שלמה מלה דא אלא אדם אית בעלמא⁴¹⁰ דאיהו משתדל תדיר בביש ולאבאשא ולא אשתדל בטב אפילו רגעא חדא ועל דא כתיב עמלו ולא כתיב יגיעו עמלו כמה דאת אמר (תהלים ז יז) ישוב עמלו בראשו (במדבר כג כא) ולא ראה עמל בישראל⁴¹¹ יגיעו כמה דאת אמר (תהלים קכח ב) יגיע כפיך⁴¹² כי תאכל וגו' וכתיב (בראשית לא מב) ואת יגיע כפי ראה אלהים אבל עמלו כתיב (תהלים י יד) עמל וכעס אשתדלותיה הוא תדיר¹⁸⁴ לביש ועל דא איהו

תחת השמש⁴¹³

בשעתא דהאי אדם אשתדל בביש⁴¹⁴ על האי כתיב (איוב יח יט) לא נין לו ולא נכד בעמו וגו'⁴¹⁵ דהא קודשא בריך הוא בעי דלא יעביד תולדין דאלמלא יעביד תולדין הוה מטשמש עלמא ועל דא כתיב מה יתרון לאדם בכל עמלו ומאן דלא ישתדל למעבד תולדין

אלא שלא לכל אדם אמר שלימה את הדבר הזה אלא יש אדם בעולם שמשתדל תמיד ברע ולהרע ולא משתדל בטוב אפילו רגע אחד ועל זה כתוב עמלו ולא כתוב יגיעו עמלו כמו שנאמר ישוב עמלו בראשו ולא ראה עמל בישראל יגיעו כמו שנאמר (שם קכח) יגיע כפיך כי תאכל וגו' וכתוב (בראשית לא) ואת יגיע כפי ראה אלהים אבל עמלו כתוב עמל וכעס השתדלותו היא תמיד לרע ועל כך הוא תחת השמש.

בשעה שהאדם הזה משתדל ברע על זה כתוב (איוב יח) לא נין לו ולא נכד בעמו וגו' שהרי הקדוש ברוך הוא רוצה שלא יעשה תולדות שאלמלא יעשה תולדות היה מחריב את העולם ועל זה כתוב מה יתרון לאדם בכל עמלו ומי שלא משתדל לעשות

⁴¹⁰ סמ"ל (רח"ו במ"מ).

⁴¹¹ עי' לקמן ח"ג רפא ע"ב: אית ארבע אנפין לעמלק קסם ונחש עמל ואון עמל רשים בעמלק והמן דהוה מסטרא דעמלק ישוב עמלו בראשו. ועי' תיקו"ז נח ע"א: עמל ואון סמ"ל ונחש. ועי' אד"א בראשית ב ט: לולא דביקות האדם בדברים החומרים היה נפשו דביקה בעניני ה' ולא היה בוחר בדברים ערבים ומתוקים לפי שעה, כי כל הנעשה לבעל התאוה אחר רוב השתדלות בענין רע, נעשה לתמימי דרך בענין טוב בלי עמל ואון. ועי"ש במדבר פרק כג פסוק כא: "און" הוא הדיבור כמו שנאמר (ישעיה נח, ט) ודבר און. עמל, הוא המעשה.

⁴¹² הבן סוד יגיעה זו כי הוא סוד כתיש כתישין (רח"ו במ"מ). עי' ח"ג רמז ע"א: בלולה בשמן כתיש בשמן בההוא שמן דנגיד ונפיק מלעילא אר"ש יאות אמרת אבל מאי כתיש אלא רזא עלאה איהו דכיון דאיהו שמן מאי כתיש אלא רמז הוא דקא רמיז לשמשא בנוקבא לאנגדא לגבה שמן כתיש כדקא יאות לה לא הוי אלא כתיש (ס"א אלא רזא עלא ההוא דקא רמיז לאנגדא לגבה שמן כתיש כדקא יאות לה) לאפקא מזיתים דאינון שייפין דגופא ולאמשכא ההוא נגידו מלעילא בכל שייפא ושייפא (לא הוי אלא כתיש) וצדיק איהו דכתיש כתישין ואפיק מכל אינון שייפין עלאין דאינון זיתין קדישין משח רבו בתיאובתא שלים לגבי נוקביה. ועי' ספר הליקוטים (עקב ח): המן הניתן לישראל במדבר דור דעה, על ידי מרע"ה שנשמתו ממקום הדעת, וזהו שנרמז בפסוק והמ"ן כזר"ע ג"ד, ס"ת עדן שהוא מקדם, והבן. כי משם היה יורד המן, ממקום המוח של מחשבה, וממקום עליון טלא דבדולחא, שהוא א' מז' תיקוני דרישא, כנז' בדרושים. והוא הראש שנמלא ט"ל, כי הוא אחדות שלם יהו"ה אח"ד, ויורד על הזקן דיקנא דא"א, ומשם לזקן אהרן דיקנא דז"א, ואז יורד על פי מדותיו כטל חרמון שיורד על הררי ציון, שהם נ"ה, ושם טוחנין זה המן לצדיקים, וכתיש כתישין לתת לנוקביה.

⁴¹³ כל מה שיש בעה"ז הכל הוא כדוגמת מה שהיה באלו ז' מלכים ואין כל חדש תחת השמש ומיתת המלכים ותיקונם הוא ענין תחיית המתים להם וכך יהיה לגופים השפלים בעה"ז לע"ל (ע"ח רפ"ח א).

⁴¹⁴ פי' כיון שס"מ כוונתו להחריב העולם לכך לא נין לו וכו' שלא יטשטש העולם (מ"מ).

⁴¹⁵ עי' לעיל קג ע"א: ואל אחר אסתרס. ועי' דע"ה ח"ב ט ע"ב: הקשו האחרונים בזה א"כ מהיכן נמשך הפריה ורביה לאו"ה, אך לא קשה כלל, כי עי' החטא הנה נמשך להזו"ן דקליפה מאור התיקון ג"כ, שהוא אור הדעת, ועי"ז נשלמו הם למעבד תולדין ופירין ג"כ.

ספר שמות

תולדות נדבק בצד הזה של אדם רע ונכנס תחת כנפיו.

רות אמרה (רות ג) ופרשת כנפיק על אמתך כדי להזדווג עם הצדיק לעשות תולדות והקדוש ברוך הוא פורס כנפיו על בן אדם כדי להתרבות בעולם.

מי שלא רוצה לעשות תולדות בגפו יבא בגפו של אותו רע שהוא הולך ערירי כנחש הזה שהולך יחידי בגפו יצא כמו שנתבאר הוא שלא השתדל לעשות תולדות הרי נתבאר כל מה שצריך (בא וראה שיש לחזר זקן בדברים הראשונים).

הריב שעושה הקדוש ברוך הוא הרי נאמר ריב שכתוב (מיכה ו) קום ריב את ההרים מי הם אלא אותם ההרים שלמטה למה הריב הזה משום שבהם תלויים כל החטאים שעושים ישראל לאביהם שבשמים למה כי ישראל היו יודעים שמוש של כל המלאכים העליונים שבשמים ולא נעלם מהם אפילו שמו של אחד מהם וכל השמוש שלהם.

ובשני צדדים היו טועים אחריהם אחד שהיו יודעים למשך את כחם של הכוכבים והמזלות לארץ ואחד שהיו יודעים איך להשביעם בכל מה שהצטרכו ולכן רצה הקדוש ברוך הוא לעשות בהם ריב ודין וכיון שבהם יהיה ריב ודין כל השלשלת נופלת שהרי לא תהיה בו תועלת ולכן קום ריב וגו' ותשמענה הגבעות קולך

⁴¹⁶ עי' ז"ח נט ע"א: א"ר יוחנן צריך האדם לבטוח בקונו וליקח אשה ולהוליד בנים שלא ילך ערירי לעולם הבא דתנן מאי דכתיב ערירים ימותו דכל מי שאין לו בנים בעולם הזה הוא כאלו לא נברא ולא היה ונקרא ערירי מן העוה"ז ומן העולם הבא.

⁴¹⁷ וישראל שעבדו עבודה זרה בבית ראשון כנזכר בזוהר משפטים כתיב, "קום ריב את ההרים מאן אינהו, אלא אינון טורין דלתתא", דאינון רזא דעץ הדעת טוב ורע דיצירה וכו', כי אוחזים בהם הקליפות צד הרע, על שעבדו בהם עבודה זרה, ונתרחקו מבוראם, ונפלו למטה, במקום שגובר הרע על הטוב (עמק המלך תקוני שבת ד). ועי' מ"מ קט ע"ב.

ספר שמות

עד הבינה, אבל לא עלה בידם רק ג' גבורות אלה לבד. אלא שעכ"ז בכח שתי גבורות הפה והחוטם הנרמזים במ"י של אלהים, מהם עשו את העגל. וזהו סוד שם הקדוש יל"י שהוא בגמטריא מי, ונרמז בר"ת ישראל ל"א י"דע. וזהו מ"ש רז"ל כי היה שם הקדוש חקוק על טס של זהב שהעלה בו משה לארוננו של יוסף. והשליכוהו לכור הזהב ויצא העגל הזה, והוא סוד השם הנז'. וזכור ענין זה כי שם הזה של יל"י הוא בחי' שתי הגבורות הנז' של החוטם ושל הפה, שהם ב' אותיות מי של אלהים. והרי נתבאר ענין העגל שעשו ישראל שהיה בבחינת אהור באהור בלבד, כדמיון הקדושה, כקוף בפני אדם. וכאשר בא שלמה ובנה בית המקדש, החזירם פנים בפנים לז"א ונוקביה דקדושה. וכשבא ירבעם אח"ך, רצה להחזיר גם הקל"י פנים בפנים, ולנסור את שני העגלים ועשאם שנים. ואת האחד נתן בבית אל, והאחד נתן בדרך. ואמנם לא עלה הדבר בידו להחזירם פנים בפנים בחבור ממש. אמנם אחר שנסרם לשנים, נשארו בפירודא ולא אתחברו אפין באפין, וזהו סוד הנחשא דפרח באוירא, היא סוד הקליפה אשר רוצה להתדמות אל הקדושה כקוף בפני אדם, והתחילה להיותם שארי בחיבורא. רוצה לומר שאני רוצה לומר בחיבור אחד בסוד אהור באהור. אבל כאשר ננסרו ונפרדו לא עלה בידם להתחבר אפין באפין. אבל נשארו נפרדין לשנים, ולא נתחברו עוד, וזמ"ש וסיים בפירודא. כי אם ח"ו היו מתחברים אפין באפין היה העולם חרב. ועתה נבאר הדבר הזה גם בתחילת ברייתו של עולם כי הנה בתחילה, היו הקליפות מחוברין אהור באהור דוגמת הקדושה, וכאשר בא ערב שבת, אשר אז ננסרו דכר ונוקבא של הקדושה, כדי שיוכלו להתחבר אח"כ ביום שבת עצמו, להזדווג אפין באפין ולא בחול. ננסרו גם זכר ונוקבא של הקליפות. ובבא יום שבת דמעשה בראשית חזרו ז"א ונוקביה דקדושה אפין באפין ונודווגו יחד, אבל הקליפה שאין לה אחיזה ביום השבת לא יכלה לחזור פנים בפנים. ונשארו זעיר ונוקביה דקליפה, ננסרין ונפרדים זה מזה, ולא אתחברו פנים בפנים. נמצא כי הקדושה עם שבאמצע היה פירודה שהיא הנסירה. אמנם שארי בתחילה בחיבורא בהיותם אהור באהור, וגם בסיום סיים בחיבורא והוחזרו אפין באפין בחיבור גמור. ונמצא כי הפירוד שבאמצע היה בתכלית החיבור האחרון המעולה. אבל הקל"י שארי בחיבורא בבחינת אהור באהור. ואח"כ ננסרו ונשארה בסיומא בפירודא כי עוד לא הוחזרה אפין באפין.

קא ע"א

בסוד הענין של החלומות, כי מה שארז"ל בעניני חלומות אינם מדברים בעניני חלומות והבלים שאין בהם ממש, רק בסוד חלום שהוא א' משישים בנבואה, בסוד ד' בחינות, מראה נבואה חלום מראה (הגרמ"מ). ועי' יהל אור ח"א יד ע"ג: הנבואה פסק מיום שחרב בית המקדש, שהוא מנו"ה בחבורם ולא נשתייר רק חלום שהוא מהיכל ב' "השמים", וזהו ג"כ ע"י התלבשו ביצירה ובסט"א ודרגין תתאין ולא חלום של נבואה, וז"ש שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם ושק וקדרות ידוע ולכן מסיים הפסוק אדני ה' נתן לי לשון למודים לדעת כו', שהוא הנבואה מלמודי ה' נו"ה עלאין ואין העולם קיים אלא על הבל פיהם של תינוקות של בית רבן, שהן דרגין דנו, בסוד וכל בניך למודי ה' והן קיימין של העולם, ולכן מיום שחרב בהמ"ק נמסרה הנבואה לתינוקות, ואינן דרגין דהיכלות אלא ביצירה בנער מט"ט, שהוא רבן של התינוקות כידוע ושם עה"ד טו"ר והתורה בעוה"ר נמסרה לחצונים בסוד עץ הדעת טו"ר, והוא בעשיה מקום הס"ם והכל בהוד לבד וז"ש שמים ולכן נמסרה הנבואה ג"כ לשוטים בסוד מלך זקן וכסיל. ועי' יהל אור ח"ב כא ע"ב: כל שאר נביאין אינן מאריהון דחלמא מאריהון דמראה – ר"ל מאריהון דחלמא ודמראה יונקים מהיכלות אלו לבד ואינן יונקים מלעילא כלל, ואינן יונקין מהיכלות עצמן רק שמתלבש בדרגא אחרא ביצירה בהיכלות דנו"ה דשם והכלל כי כולם צריך להללבשות ואינן מקבלין מן דרגא דיליה במקומו, רק בהתלבשו בדרגא אחרא. ואע"ג שבכולם יוצא הנבואה משורש השרשים מבינה אינן מקבלין משם כנ"ל. והמקומות שלמטה מדרגם דרך מעבר כנ"ל, וז"ש כמה דדרגא דנביאים דלעילא כו' ה"נ אלין דרגין כו'. "כמה אינן דנטלי ההיא מלה ואתערבו בהדה ועל דא כד מטא לגביה דבר נש כמה אינן דאתערבי בהדה" – זה קאי על החלום של כל אדם, וז"ש וע"ד כד מטי לגבי דב"נ וכו', ולכן כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך א"א לחלום בלא דברים בטלים שמתערבין עמה ג"כ הסט"א שהן מעורבין בעשיה ובאורין דהאי עלמא, וזה החילוק בין מראה דנביאים לחלמא שמראה אינו מתלבש רק בדרגא תתאה דלבר לבד אבל חלום מתלבש מדרגא לדרגא עד דמטי לב"נ ומתלבש בכלהו דרגין, והחילוק שבין חלום של נבואה לחלום של כל אדם שחלום נבואה נפיק מגו האי היכלא ומתלבש למטה, אבל חלום של שאר בני אדם אין יוצא רק מדרגא תתאה ומתלבש למטה, והוא החילוק שבין אדם לחבירו בענין החלום שזה מקבל עוד מדרגא תתאה יותר עד שיש שמקבלין רק

ספר שמות

מאותן דתליא באוירא אבל בכולם מתלבש עד למטה באוירא כנ"ל. וע"ד לא צחצחא וכו' – ולכן כל חלום צריך לפתרון והן ד' דרגין חלוקין: חלום דבני אדם, וחלום ומראה דנביאים, ונביאין עלאין, ונבואה דמשה חלוקים במקומות כנ"ל. וכן חלוקים בענין כי חלום צריך לפתרון, ואין משיגין הפתרון בעת החלום רק מדמה להם בעת החלום כאלו הוא הענין כמות שהוא רואה כמ"ש ויקץ פרעה והנה חלום אבל בעת השינה לא ידע כלל שהוא חלום ומראה. וחלום של נביאים יודע שהוא מראה וחלום ויודע ג"כ הפתרון בעל החלום ע"י עצמו או ע"י מלאך כמ"ש מה אלה אדוני מה שני הזתים האלה כו' וידע שאינו כשפוטו רק מראה על דבר אחר והשיב לו הפתרון וכן בדניאל וכו' משא"כ בנביאים שהשיגו הדבר בעצמן אע"פ שאמר בדרך חידה פעמים הבין בדבור בתוך החידה הדברים בעצמן אבל משה פא"פ אדבר בו ולא בחידות, ע"כ. חלום הוא מצד הסתלקות הרוח ומרחף על האדם בשינה והוא דוגמת החולם כתר ע"ג האדם (בהגר"א בתיקו"ז קנא ע"ג). והנה החלום הוא מדרגה האחרונה מאינן שית דרגין דנבואה, פרק אחרון של הוד, ואף זה אינו כי אם בה, והוא א' משיתין (בהגר"א בתיקו"ז סג ע"ג).

¹ חידודין, ונ"א כמש"כ כאן (דרך אמת).

² דרך אמת גורס את המוסגר ו"שבת" נמחק.

³ אחרא (דרך אמת).

⁴ נשמתא אית (דרך אמת).

⁵ דשמאלא (דרך אמת).

⁶ עד כה (נוסף בדרך אמת – אמנם מש"כ למעלה הוא ו"א בדרך אמת).

⁷ דאלין (דרך אמת).

⁸ רוחא (נ"א נפשא) (דרך אמת).

⁹ דבעיראן (שער מאמרי רשב"י).

¹⁰ כבר ידעת כי חסר הלשון הזה וכך צריך לומר ת"ח בר נש כד אתייליד יהבין ליה נפשא מסטרא דבעירן מסטרא דדכיו מסטרא דאילין דאיקרון אופני קדש. זכה יתיר יהבין ליה רוחא מסטרא דחיוון דאינון חיות הקדש, זכה יתיר יהבין ליה נשמתא מסטרא דכרסיא כו'. ואמנם (שער מאמרי רשב"י).

¹¹ אופנים זכה יתיר יהבין ליה רואח מסטרא דחיוון דאינון חיות הקדש (דרך אמת).

¹² לא מופיע בדרך אמת.

¹³ לא מופיע בדרך אמת.

¹⁴ דרך אמת גורס את המוסגר.

¹⁵ (איש) כהן והוה" נמחק ביהל אור.

¹⁶ ממורים (נוסף בדרך אמת). ##*

¹⁷ איהו (נוסף בדרך אמת).

¹⁸ לעמא דישראל (לא מופיע בדרך אמת)אולי.

¹⁹ אמרי ואתפשט מינייהו מאין כמוך (דרך אמת).

²⁰ דהאי (דרך אמת).

²¹ ת"ח ממזרי (דרך אמת).

²² בגין (דרך אמת).

²³ נפקא (דרך אמת).

²⁴ נמחקב דרך אמת.

²⁵ כד (דרך אמת).

²⁶ נמחק בדרך אמת.

²⁷ נמחק בדרך אמת.

²⁸ נמחק בדרך אמת.

²⁹ נמחק בדרך אמת.

³⁰ (נ"א ימא) (דרך אמת).

³¹ נמחק בדרך אמת וגורס המוסגר.

³² אטמר (דרך אמת).

³³ האל (נוסף בדרך אמת).

³⁴ נמחק במ"מ.

³⁵ איתגלו (דרך אמת) ##* נ"מ?

ספר שמות

- 36 (הג'ע דלתתא) (דרך אמת).
37 אית דל"ג (דרך אמת).
38 אתזנו (דרך אמת). נמחק במ"מ וגורס את המוסגר.
39 תמן (דרך אמת)***?
40 דאתלבש מיד לא⁴⁰ הוה" נמחק בדרך אמת, ובמקומו איתא "דלא הות".
41 דרך אמת גורס את המוסגר.
42 לבתר דא דאיהו (דרך אמת).
43 בגנתא (נוסף בדרך אמת).
44 דא איהו נמחק בדרך אמת, ובמקומו איתא "דאיהו".
45 נמחק בדרך אמת.
46 קב"ה נמחק בדרך אמת ובמקומו כתוב "ליה".
47 נמחק בדרך אמת.
48 נמחק בדרך אמת. לעיל (מ"מ).
49 ולדכאן עולה (נוסף בדרך אמת)***.
50 לעילא (דרך אמת).
51 אימיה (דרך אמת).
52 נמחק בדרך אמת.
53 לסליק (נוסף בדרך אמת)
54 מכריז עליה נוקבא (דרך אמת).
55 נמחק במ"מ, ובמקומו גורס את המוסגר.
56 בת (דרך אמת).
57 דהא איהו לא זרע דאי הוה (דרך אמת).
58 לעלמא (דרך אמת).
59 הוה ישראל (דרך אמת).
60 תרומה (דרך אמת).
61 נמחק בדרך אמת.
62 מסתלקין (דרך אמת).
63 בהאי (דרך אמת).
64 והווא (דרך אמת).
65 דמזרח (נוסף בדרך אמת).
66 נמחק בדרך אמת.
67 נמחק בדרך אמת.
68 נמחק במ"מ.
69 ועלעולין (נוסף בדרך אמת).
70 תעביד (דרך אמת).
71 הבלין (דרך אמת).
72 דרך אמת גורס את המוסגר.
73 דגן עדן או – נמחק בדרך אמת.
74 נמחק בדרך אמת.
75 מקמי קדמאין – נמחק בדרך אמת.
76 ולית עלה דינא בהאי להווא עלמא (דרך אמת).
77 דקא מתגלגלין (דרך אמת).
78 מהאי (דרך אמת).
79 כל (דרך אמת) והמוסגר נמחק וכן לכלהו.
80 לא (נוסף בדרך אמת).
81 דליתיה ההוא (דרך אמת).
82 אשתעבדת (דרך אמת).
83 (דוכתא) נ"א תיאבותא (דרך אמת).
84 דא (נוסף בדרך אמת).
85 ואחר (נוסף בדרך אמת).
86 נמחק בדרך אמת.
87 ביה (נ"א לית ליה למיתב) (דרך אמת).
88 מריכן (דרך אמת).
89 ועם כל דא נמחק בדרך ובמקומו כתוב ועבד (דרך אמת) והוא גורס את המוסגר ו"עובד עם כל דא אילנא אתקינ" נמחק בדרך אמת.

ספר שמות

- 90 אכשרה (דרך אמת).אולי שורה הבאה ואז לאתעברא נמחק וצ"ע.
91 דמכרה (דרך אמת).
92 יה"ו ד"ה (נמחק בדרך אמת).
93 דרך אמת גורס את המוסגר.
94 (נ"א גיסא) דרך אמת.
95 אייתי (דרך אמת).
96 דרך אמת גורס א תהמוסגר.
97 דרך אמת גורס א תהמוסגר.
98 דאמר רבי (דרך אמת).
99 וכן נמחק במ"מ
100 אתה כהן – נמחק בדרך אמת.
101 של ברכה (דרך אמת).
102 נמחק בדרך אמת.
103 בלבא (דרך אמת).
104 בני נשא יודוך (דרך אמת).
105 אדזמנת ליבומא (נ"א ואחא אזדמן ליבמא) (דרך אמת).
106 לא אצטריכת לך יתיר - נמחק בדרך אמת.
107 דהא נפיק (נ"א דא אפיק) – דרך אמת.
108 אריה דקא – נמחק בדרך אמת ובמקומו כתוב "דהא".
109 נמחק בדרך אמת.
110 אינון - נוסף בדרך אמת.
111 יששכר (נוסף בדרך אמת).
112 דידך (נוסף בדרך אמת).
113 דיהא (דרך אמת).
114 דיוקנא (נ"א דקנא עילאה) דרך אמת).
115 עלאה (דרך אמת).
116 נמחק במ"מ" וגור סאת המסוגר.
117 דא (דרך אמת).
118 חיילין דאתחזון (דרך אמת).
119 דרך אמת גורס את המוסגר.
120 דרגין אבנין (דרך אמת).
121 נמחק בדרך אמת.
122 נמחק בדרך אמת.
123 אתאביד (מ"מ).
124 דסטין דתליין (דרך אמת).
125 בניינא (דרך אמת).
126 נמחק בדרך אמת.
127 נוסף בדרך אמת הדא הוא (ולא מובן לי*##).
128 נחל (דרך אמת).
129 (כאן שייך מה שאמר לקמן לא אבא מעשי וגו') (דרך אמת).
130 על מה (דרך אמת).
131 קמי (נוסף בדרך אמת).
132 לה דכתיב ה' צבאות יעץ ומי יפר (דרך אמת).
133 גוחין (נ"א גזורין) (דרך אמת).
134 (נ"א) מה (דרך אמת).
135 הוא מליא עליה רחמין (נוסף בדרך אמת).
136 נמחק בדרך אמת).
137 בההוא חובה דאתמרבתרא הוה (דרך אמת).
106

ספר שמות

- 138 כנראה שכאן סוף הסוגריים (דרך אמת).
139 מהן חובא דחב לקב"ה (דרך אמת).
140 דרך אמת גורס את המוסגר.
141 קא נוסף בדרך אמת.
142 דרך אמת גורס את המוסגר ו"דירא" נמחק.
143 דרך אמת גורס את המוסגר ומילת "אלא" נמחק.
144 ההוא בחרב (דרך אמת).
145 בבי ההוא (דרך אמת).
146 עמין עעכו"ם – נמחק בדרך אמת ובמקומו כתוב שאר עמין.
147 כלא אתעבר (דרך אמת).
148 מש"כ לעיל שייך לעיל דף קו ע"א שייך כאן (דרך אמת).
149 דרך אמת גורס את המוסגר.
150 שלטנא (דרך אמת).
151 נמחק בדרך אמת.
152 סבא (נוסף בדרך אמת).
153 נמחק בדרך אמת.
154 (נ"א אינון) – דרך אמת.
155 נמחק בשעה"ק.
156 בתיאובתא (שעה"ק כה ע"ב).
157 "ואי הוא" נמחק בשעה"ק, ובמקומו איתא "ואיהו".
158 דסליק ער , נמחק בשעה"ק. (שעה"כ?).
159 נמחק בדרך אמת.
160 נמחק במ"מ.
161 קיימין מתורה שבכתב איהו אודע ליה ומשכיל ליה (דרך אמת).
162 עקרא (דרך אמת).
163 הוא¹⁶³ (עקרא דהיכלא) נמחק במ"מ ובמקומו איתא איהו.
164 ומפתח דיליה לגב*## (נ"א ואיהו מפתח דכולא ומפתחא דיליה ודאי) דרך אמת.
165 דיליה (מ"מ), והמוסגר נמחק.
166 (נ"א דכורא) (דרך אמת).
167 דשלמה (דרך אמת).
168 ושדי (דרך אמת).
169 כמה (דרך אמת).
170 דרך אמת גורס את המוסגר.
171 נמחק במ"מ).
172 להאי (דרך אמת).
173 דאת א (דרך אמת).
174 קטע זה מופיע לפני האי קלא בשורה הקודמת (דרך אמת).
175 דלאו (דרך אמת).
176 לאתחדא (דרך אמת).
177 בתר סאובתא זינא בתר זיניה- אית דלא גרסו (דרך אמת).
178 דרך אמת גורס את המוסגר.
179 הוא (דרך אמת).
180 דסוטה (נוסף בדרך אמת).
181 ירך נוסף בדרך אמת.
182 ונצבתה (מ"מ).

¹⁸³ עד דלא (דרך אמת).
¹⁸⁴ נמחק בדרך אמת.